

กระแสวิถีตมมงคลจตุคามรามเทพกับภาพสะท้อนของสังคมไทย (พ.ศ. 2530 - พ.ศ. 2550)

Jathukhamrammathep Sacred Object : Trend and Reflection of the Thai Society

(A.D. 1987 - A.D. 2007)

รัชดาพร บุญกอง

Ratchataporn Boonkong

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาพัฒนามนุษย์และสังคม

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree of

Master of Arts in Human and Social Development

Prince of Songkla University

2553

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ชื่อวิทยานิพนธ์ กระแสวัฒนธรรมกลจตุคามรามเทพกับภาพสะท้อนของสังคมไทย
(พ.ศ. 2530 - พ.ศ. 2550)
ผู้เขียน นางสาวรัชดาพร บุญกอง
สาขาวิชา พัฒนามนุษย์และสังคม

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก	คณะกรรมการสอบ
..... (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศรีสุพร ช่างสกุล) ประธานกรรมการ (รองศาสตราจารย์ ดร.รพีพรรณ สุวรรณณัฐ ใจดี)
 กรรมการ (ดร.มณฑนา พิพัฒน์เพ็ญ)
 กรรมการ (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศรีสุพร ช่างสกุล)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา ตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนามนุษย์
และสังคม

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.เกริกชัย ทองหนู)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ชื่อวิทยานิพนธ์	กระแสวัตถุมงคลจตุคามรามเทพกับภาพสะท้อนของสังคมไทย (พ.ศ. 2530 - พ.ศ. 2550)
ชื่อผู้เขียน	นางสาวรัชดาพร บุญกอง
สาขาวิชา	พัฒนามนุษย์และสังคม
ปีการศึกษา	2552

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง กระแสวัตถุมงคลจตุคามรามเทพกับภาพสะท้อนของสังคมไทย (พ.ศ. 2530 - พ.ศ. 2550) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ประวัติความเป็นมาขององค์จตุคามรามเทพ 2) ปัจจัยที่ทำให้เกิดกระแสความนิยมวัตถุมงคลจตุคามรามเทพ และ 3) ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจของกระแสความนิยมวัตถุมงคลจตุคามรามเทพที่เกิดขึ้นในสังคมไทย ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงประวัติศาสตร์และเชิงคุณภาพ ทำการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารและสัมภาษณ์แบบเชิงลึก ผลการศึกษา พบว่า 1) ประวัติความเป็นมาขององค์จตุคามรามเทพ มีความสัมพันธ์กับบริบททางประวัติศาสตร์ของเมืองนครศรีธรรมราช 2) ปัจจัยที่ทำให้เกิดกระแสความนิยมวัตถุมงคลจตุคามรามเทพในสังคมไทยมี 4 ประการ คือ ประการแรก ประวัติความเป็นมาขององค์จตุคามรามเทพ มีความสัมพันธ์กับบริบททางประวัติศาสตร์ของเมืองนครศรีธรรมราช สร้างความน่าเชื่อถือแก่วัตถุมงคลจตุคามรามเทพ ประการที่สอง การเปลี่ยนแปลงของสังคมอันเนื่องมาจากกระแสบริโภคนิยม ที่ให้คุณค่าและความสำคัญกับความร่ำรวย มุ่งเน้นการบริโภคเป็นสำคัญ เมื่อวัตถุมงคลจตุคามรามเทพสามารถตอบสนองความเชื่อ ประการที่สาม อิทธิพลจากการโฆษณาประชาสัมพันธ์ การนำเสนอข่าวบุคคลที่มีชื่อเสียงเชื่อมโยงกับวัตถุมงคลจตุคามรามเทพ และการนำเสนอข่าวอภินิหารของวัตถุมงคลจตุคามรามเทพผ่านสื่อหลากหลายรูปแบบ และประการที่สี่ พฤติกรรมรวมหมู่ ประเภทการแพร่ระบาดทางอารมณ์ รูปแบบความเห่อตามกัน 3) กระแสความนิยมวัตถุมงคลจตุคามรามเทพส่งผลกระทบต่อสังคมไทย คือ มีการขยายตัวของกิจกรรมทางธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับวัตถุมงคลจตุคามรามเทพ แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้ กลุ่มธุรกิจที่เกี่ยวข้องโดยตรง กลุ่มธุรกิจที่เกี่ยวข้องเนื่อง และกลุ่มธุรกิจที่ได้รับผลประโยชน์ได้

Thesis Title Jathukhamrammathep Sacred Object : Trend and Reflection
of the Thai Society (A.D.1987 - A.D. 2007)

Author Miss. Ratchataporn Boonkong

Major Program Human and Social Development

Academic Year 2009

ABSTRACT

The purposes of this historical and qualitative study on the Jathukhamrammathep sacred object trend and reflection of the Thai society were to investigate : 1) the history of Jathukhamrammathep deities; 2) factors causing the trend of Jathukhamrammathep sacred object; and 3) Jathukhamrammathep sacred object trend's economic impacts on the Thai society. The data were collected from documents and in-depth interviews. The results of the study revealed the following : 1) The history of Jathukhamrammathep deities was related to the historical context of Nakhon Si Thammarat. 2) There were four factors contributing to the trend of Jathukhamrammathep sacred object. Firstly, the history of Jathukhamrammathep deities with its relationship to the historical context of Nakhon Si Thammarat created faithfulness in the Jathukhamrammathep sacred object. Secondly, social changes resulted from materialism giving value and importance to wealth contributed to the trend of the Jathukhamrammathep sacred object. Thirdly, the influence of advertisements and public relations presenting news about famous people and their interest in Jathukhamrammathep sacred object through various media also resulted in its trend. Fourth, the collective behavior in the form of emotional contagion influenced group members to fad and craze. 3) The trend of Jathukhamrammathep sacred object economically affected the Thai society, especially the expansion of business activities related to the Jathukhamrammathep sacred object. This business expansion could be divided into three groups : business group directly related to the Jathukhamrammathep sacred object; extended business group; and business group receiving by products of the Jathukhamrammathep sacred object.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จเรียบร้อยลงได้ ด้วยความกรุณา ติดตามให้คำปรึกษาชี้แนะแนวทาง วิธีการศึกษาหาความรู้ พร้อมทั้งตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ อันเป็นประโยชน์แก่การวิจัย ด้วยความเอาใจใส่อย่างดียิ่งตลอดมา ของ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศรีสุพร ช่างสกุล อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และด้วยความกรุณา ตรวจสอบให้ข้อเสนอแนะ ในการปรับปรุงแก้ไข วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ของ รองศาสตราจารย์ ดร.รพีพรรณ สุวรรณฉัฐโชติ ประธานกรรมการสอบ และ ดร.มณฑนา พิพัฒน์เพ็ญ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในการสอบ ผู้วิจัยต้องขอกราบขอบพระคุณ คณาจารย์ทั้งสามท่านเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้ด้วย

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้เชี่ยวชาญทุกท่าน ที่กรุณาตรวจสอบเครื่องมือในการวิจัย จนสามารถนำไปสู่การทำวิทยานิพนธ์ให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

นอกจากนี้ ขอขอบคุณพี่ๆ เพื่อนๆ ทุกคน ที่สนับสนุนช่วยเหลือ และเป็นกำลังใจแก่ผู้วิจัยในการทำวิทยานิพนธ์ และขอขอบพระคุณ คณะศิลปศาสตร์ และบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ สำหรับทุนอุดหนุนการวิจัยในครั้งนี้

ท้ายที่สุด ขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่ และน้องชาย ที่คอยห่วงใย และคอยให้กำลังใจเสมอมา ทั้งยังให้ความสนับสนุนเงินทุนในการศึกษาแก่ผู้วิจัย จนสามารถเล่าเรียนมาถึงทุกวันนี้ และสามารถทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จไปได้ด้วยดี

รัชดาพร บุญกอง

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	(3)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	(4)
กิตติกรรมประกาศ.....	(5)
สารบัญ.....	(6)
สารบัญตาราง.....	(9)
สารบัญภาพ.....	(10)
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	5
คำถามการวิจัย.....	6
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	6
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	9
ขอบเขตของการวิจัย.....	9
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	10
บทที่ 2 เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	11
1. ความเชื่อเรื่องเครื่องรางของขลังในสังคมไทย.....	12
1.1 ความหมายของความเชื่อ.....	12
1.2 สาเหตุการเกิดความเชื่อ.....	13
1.3 ประเภทของความเชื่อ.....	14
1.4 ลักษณะความเชื่อเรื่องเครื่องรางของขลังในสังคมไทย.....	16
2. ความเป็นมาของวัดมณังคลจตุคามรามเทพ.....	21
2.1 ตำนานองค์จตุคามรามเทพ.....	21
2.2 ที่มาของวัดมณังคลจตุคามรามเทพ.....	25
2.3 วัดมณังคลจตุคามรามเทพรุ่นแรก.....	32

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
3. การเปลี่ยนแปลงทางสังคม (Social Change).....	39
3.1 ความหมายของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม.....	39
3.2 แหล่งที่มาของกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคม.....	40
3.3 ปัจจัยที่สนับสนุนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม.....	41
3.4 ทฤษฎีและแนวคิดที่ใช้อธิบายการเปลี่ยนแปลงทางสังคม.....	43
4. กระแสบริโภคนิยม (Consumerism).....	45
4.1 ความหมายของบริโภคนิยม.....	45
4.2 บริโภคนิยมในเชิงสังคมวิทยาวัฒนธรรม (Sociology of culture).....	46
4.3 ปัจจัยที่กำหนดทางเลือกในการบริโภคนิยม.....	46
5. พฤติกรรมรวมหมู่ (Collective Behavior).....	49
5.1 ความหมายของพฤติกรรมรวมหมู่.....	49
5.2 ลักษณะทั่วไปของพฤติกรรมรวมหมู่.....	50
5.3 สาเหตุการเกิดพฤติกรรมรวมหมู่.....	51
5.4 ประเภทของพฤติกรรมรวมหมู่.....	52
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	55
6.1 งานวิจัยที่เกี่ยวกับความเชื่อ.....	55
6.2 งานวิจัยที่เกี่ยวกับวัตถุมงคล.....	58
6.3 งานวิจัยที่เกี่ยวกับจตุคามรามเทพ.....	60
บทที่ 3 ระเบียบวิธีการวิจัย	64
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	64
การเลือกพื้นที่ศึกษา.....	66
ผู้ให้ข้อมูล.....	66
เครื่องมือและการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	67
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	68
การนำเสนอข้อมูล.....	69

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิจัย.....	70
ส่วนที่ 1 ประวัติความเป็นมาขององค์ตุคามรามเทพ.....	70
ส่วนที่ 2 ปัจจัยที่ทำให้เกิดกระแสความนิยมวัตถุมงคลจตุคามรามเทพ.....	82
ส่วนที่ 3 ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจของกระแสความนิยม วัตถุมงคลจตุคามรามเทพที่เกิดขึ้นในสังคมไทย.....	102
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	114
สรุปผลการวิจัย.....	115
อภิปรายผล.....	117
ข้อเสนอแนะ.....	119
บรรณานุกรม.....	121
บุคลากร.....	128
ภาคผนวก.....	130
ก แบบสัมภาษณ์เรื่อง กระแสวัตถุมงคลจตุคามรามเทพกับภาพสะท้อน ของสังคมไทย (พ.ศ. 2530 - พ.ศ. 2550).....	131
แบบสัมภาษณ์ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์.....	132
แบบสัมภาษณ์ชุด ก.....	133
แบบสัมภาษณ์ชุด ข.....	135
แบบสัมภาษณ์ชุด ค.....	136
ข รายนามผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความตรงของเครื่องมือวิจัย.....	138
ค ตาราง ตัวอย่างรายการวัตถุมงคลจตุคามรามเทพ ที่จัดสร้างตั้งแต่ปีพ.ศ. 2530 - พ.ศ. 2550.....	140
ประวัติผู้เขียน.....	155

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	ค่าใช้จ่ายของผู้จัดสร้างองค์ตุคามรามเทพ ระหว่างเดือนกุมภาพันธ์และมิถุนายน พ.ศ. 2550.....	105

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	กรอบแนวคิดการวิจัย.....	8
2	ภาพพระผางสุริยัน- จันทรา พ.ศ. 2530.....	33
3	ภาพรูปปั้นเคารพของสองเทพเจ้าที่อยู่บนปากประตูบันไดทางขึ้น พระบรมธาตุวรมหาวิหาร.....	81
4	ภาพพระบรมธาตุวรมหาวิหาร จังหวัดนครศรีธรรมราช.....	91
5	ภาพศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช.....	92
6	ภาพใบปลิวโฆษณา องค์วัดอุดมมงคลจตุคามรามเทพ รุ่น รับทรัพย์พระแม่ธรณี.....	94
7	ภาพที่เป็นข่าวในคีนงานสวดอภิธรรมท่านขุนพันศรีภักษ์ราชเดช.....	99
8	ภาพศูนย์พระเครื่องจตุคามรามเทพ.....	104
9	ภาพใบสั่งจองบูชาวัตถุมงคล องค์จตุคามรามเทพ รุ่น รับทรัพย์พระแม่ธรณี.....	107
10	ภาพร้านขายกรอบพระ สายสร้อย.....	109
11	ภาพธุรกิจปิดทอง แผ่นที่สี่.....	109
12	ภาพธุรกิจขายเสื้อ พิมพ์ลายจตุคามรามเทพ.....	110

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

มนุษย์ทุกคนล้วนแต่มีความต้องการปัจจัย 4 คือ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค เป็นพื้นฐานการดำเนินชีวิต แต่ยังมีอีกหลายสิ่งที่มีมนุษย์มีความต้องการแสวงหา เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข นั่นคือ ความปลอดภัย การมีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรง อายุยืนนานหรือการมีฐานะร่ำรวย มีทรัพย์สินเงินทองมากมาย การจะได้มาซึ่งสิ่งต่างๆ เหล่านี้ตามหลักคำสอนในพุทธศาสนากล่าวไว้ว่า ต้องกระทำถึงจะได้ในสิ่งที่ปรารถนา และทำดียอมได้ดี ซึ่งตรงกับหลักการทางวิทยาศาสตร์ที่ว่า ทุกอย่างล้วนแล้วแต่มีความเป็นเหตุเป็นผล สามารถพิสูจน์ได้ อย่างไรก็ตาม มีบุคคลบางกลุ่มซึ่งมีความต้องการในสิ่งต่างๆ แต่ไม่ลงมือกระทำ หรือลงมือกระทำแล้ว แต่ยังไม่ได้รับผลเป็นที่น่าพอใจ หรือต้องการให้ประสบผลสำเร็จโดยเร็วยิ่งขึ้น จึงได้หันไปหาที่พึ่งด้วยการสวดมนต์ขอพรจากพระผู้เป็นเจ้าและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายทั้งปวง ซึ่งสิ่งศักดิ์สิทธิ์เหล่านั้น มีทั้งที่เป็นเทพ พระภูมิเจ้าที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเครื่องรางของขลังหรือวัตถุมงคล ซึ่งหมายถึงวัตถุลี้ลับของที่นับถือหรือมีความเชื่อว่าจะสามารถป้องกันภัยอันตรายต่างๆ ได้ เช่น ยิงไม่ออก ฟันไม่เข้า แคล้วคลาดจากอำนาจมืด

ทั้งนี้สามารถจำแนกความหมายของคำว่า เครื่องรางและของขลัง ได้ ดังนี้ “เครื่องราง” คือ วัตถุลี้ลับที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติและถือว่าสามารถป้องกันอันตรายต่างๆ ได้ เช่น เม็ดขนุน ทองแดง เม็ดหรือฝักมะขามทองแดง เม็ดหรือลูกประคู้ทองแดง เม็ดสะบ้าทองแดง สะดือทองแดง เม็ดมะค่าทองแดง ปูทองแดง ปูหิน กระดุกไก่ทองแดง ไช้หิน เหล็กไหล แร่บางชนิด ทองคำบางสะพานหนัก 1 บาท เพชรดาแมว เพชรดาหนู เพชรในหิน เขี้ยวหมูตัน เขี้ยวเสือ เขี้ยวสวาง เขี้ยวหมูหักคาดันไม้ (เรียกว่า กำจัดกำจาย) เขาวัวเขาควยลูกเป็นแสงคด* ต่างๆ เช่น คดปลาหมอ คดปลาวาฬ เป็นต้น สำหรับ “ของขลัง” คือ วัตถุลี้ลับของที่มีมนุษย์สร้างขึ้นมาโดยผ่านกระบวนการพิธีกรรมปลุกเสกเพื่อให้วัตถุนั้นๆ มีความศักดิ์สิทธิ์ เช่น พระเครื่อง ผ้ายันต์ ลูกสมาค ตะกรุดหรือลูกปรอท เป็นต้น

* คด เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ มีทั้งที่เป็นพืชและสัตว์ที่กลายเป็นหิน เช่น คดคล้ายคดไข่ไก่ คดไข่เต่า คดผึ้ง เม็ดขนุนทองแดง ถั่วหิน เป็นต้น

(เดือน คำดี, 2545: 20 - 21) บางทีเรียกรวมๆ กันว่า “เครื่องรางของขลัง” ส่วนคำว่า “วัตถุมงคล” เป็นคำที่ใช้เรียกแทนพระเครื่องและของศักดิ์สิทธิ์ที่เป็นมงคลต่างๆ และใช้ในความหมายเช่นเดียวกับคำว่า “เครื่องรางของขลัง”

ความเชื่อเกี่ยวกับวัตถุมงคลของไทยมีมาแต่โบราณ ถ้าหากศึกษาย้อนกลับไปในประวัติศาสตร์สมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก (รัชกาลที่ 1) แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ พบว่า เมื่อเสด็จทำศึกสงครามสู้รบกับข้าศึก ทรงนำพระพุทธรูปองค์หนึ่งนามว่า พระชัยหลังช้าง ขึ้นทรงช้างออกศึกรบด้วยเสมอและได้รับชัยชนะมาโดยตลอด ด้วยเหตุดังกล่าวนี้ น่าจะเป็นแนวความเชื่อหนึ่งที่นำไปสู่ความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์และความขลังของวัตถุมงคล ครั้นต่อมาในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 4) แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ความเชื่อในลักษณะนี้ปรากฏชัดเจนมากขึ้นภายหลังสมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาปวเรศวริยาลงกรณ์ แห่งวัดบวรนิเวศวิหารสร้างพระกริ่งขึ้นมา (อภิรักษ์ จุฬาศินนท์, 2546: 14) นับจากนั้นเป็นต้นมาสังคมไทยมีความเชื่อและความนิยมในวัตถุมงคลในลักษณะเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ มีความขลังซึ่งเปลี่ยนแปลงไปจากแนวความเชื่อแต่เดิมในอดีต ซึ่งเชื่อในเรื่องผีและอำนาจลึกลับเหนือธรรมชาติ หรือที่เรียกว่า “ไสยศาสตร์” (ไสยะ = ความหลับไหล มัวเมา ตรงข้ามกับคำว่า พุทธะ หมายถึง ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน) อันเป็นความเชื่อดั้งเดิมของชนชาติไทยที่มีมาก่อนศาสนาพราหมณ์-ฮินดูและก่อนพุทธศาสนาเผยแผ่เข้ามาในดินแดนแถบนี้

สำหรับความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์ที่เกิดขึ้นในระยะแรกๆ มาจากการที่มนุษย์พยายามค้นหาคำตอบ คำอธิบายเกี่ยวกับปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ ซึ่งไม่สามารถหาคำตอบจากความรู้เดิมที่มีอยู่ คำอธิบายเกี่ยวกับปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ เช่น ฟ้าร้อง ฟ้าผ่า น้ำท่วม ไฟไหม้ แผ่นดินไหว หรือภูเขาไฟระเบิด เป็นต้น ถูกนำมาอธิบายในลักษณะเชื่อมโยงกับอิทธิพลและอำนาจของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ หรือสิ่งที่มีอำนาจ “เหนือธรรมชาติ” ซึ่งเป็นคำตอบที่มนุษย์สมัยโบราณยอมรับว่าผู้ที่มีอำนาจเหนือธรรมชาติ คือ ผู้ที่สามารถควบคุมพฤติกรรมของธรรมชาติได้ ในลักษณะเช่นนี้ความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์เป็นความเชื่อเดียวกับอำนาจเหนือธรรมชาติ ซึ่งเกิดขึ้นในสมัยโบราณและไม่มีการจดบันทึกเกี่ยวกับความเชื่อในแต่ละชนิดแต่ละลักษณะ ไม่มีศาสดาเป็นผู้ริเริ่มความเชื่อนั้นๆ ดังนั้นการติดต่อกับผู้มีอำนาจเหนือธรรมชาติทำได้ โดยผ่านพิธีกรรมทางไสยศาสตร์ เช่น การใช้เวทมนต์คาถาโดยมีผู้ประกอบพิธีกรรม คือ แม่่มด หมอผี คนทรง แล้วแต่กรณี (อมรา พงศาพิชญ์, 2537: 37) ทั้งนี้ พระยาอนุมานราชชน (2525: 223) แบ่งความเชื่อทางไสยศาสตร์ออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้ ไสยศาสตร์ขาวหรือไสยขาวเป็นการกระทำทางไสยศาสตร์ให้เป็นไปในทางที่ดี เช่น การอยู่ยงคงกระพัน แก้อาถรรพณ์ ปัดรังควาน เป็นต้น ส่วนไสยศาสตร์ดำหรือไสยดำ เป็นการกระทำทางไสยศาสตร์ที่ทำให้เกิดผลร้ายแก่ผู้อื่น เช่น การทำคุณไสย การทำเสน่ห์ยาแฝด การฝังรูปฝังรอย การเสกหนังเข้าท้อง เป็นต้น

ครั้งเมื่อศาสนาพราหมณ์-ฮินดูและศาสนาพุทธแพร่หลายเข้ามาในดินแดนประเทศไทย ในปัจจุบัน ประกอบกับทั้งศาสนาพราหมณ์-ฮินดูและพุทธศาสนามีความยึดหยุ่นสูงจึงมิได้มีการบังคับ ให้เลิกเชื่อลัทธิอื่นๆ ด้วยเหตุนี้รูปแบบของพุทธศาสนาที่ยึดถือปฏิบัติกันในสังคมไทยส่วนใหญ่จึง มีลักษณะผสมผสานกับแนวความคิดความเชื่อดั้งเดิมเกี่ยวกับผีและไสยศาสตร์ ดังปรากฏในพิธีกรรม ปลุกเสกวัตถุมงคลต่างๆ มักเกี่ยวโยงกับศาสนา ไม่ว่าจะเป็นพระพุทธรูป พระเครื่อง เหริยญ ตะกรุด หรือผ้ายันต์ จะต้องผ่านกระบวนการปลุกเสก โดยพระสงฆ์ผู้ทรงอภิญา (เกจิอาจารย์) ที่มีชื่อเสียง มาประกอบพิธีกรรมในวัด หรือพระอุโบสถ ซึ่งมีพิธีกรรมสลับซับซ้อนหลายขั้นตอน นับตั้งแต่ การสวดมนต์ ฟังกระแเสจิด เป็นต้น โดยมีเป้าหมายเพื่อให้เกิดความศักดิ์สิทธิ์แก่วัตถุมงคลนั้นๆ และ เมื่อวัตถุเหล่านั้นผ่านพิธีกรรมแล้วจะกลายเป็นของขลัง ซึ่งเชื่อว่ามีอำนาจ “พุทธคุณ” เป็นพลังศักดิ์สิทธิ์ บรรลุอยู่ภายในวัตถุเหล่านั้น ในอดีตวัตถุมงคลถูกทำขึ้นมาเพื่อเป็นขวัญกำลังใจ ป้องกันภัยอันตราย ต่างๆ แต่ในปัจจุบันมีจุดมุ่งหมายเพื่อหารายได้หรือทำนุบำรุงพุทธศาสนา

อนึ่งชาวพุทธในประเทศไทยจำนวนมากมีความเชื่อเรื่องวัตถุมงคล ซึ่งสาเหตุสำคัญ ที่ทำให้วัตถุมงคลมีอิทธิพลต่อความเชื่อของคนไทยในปัจจุบัน ได้แก่ ความเชื่อในอานุภาพของ พระพุทธมณฑล เช่น การสวดพระปริตร เพื่อขจัดภัยอันตรายและให้อายุยืน ความเชื่อในข้อปฏิบัติหรือ ปฏิทา ของพระเกจิอาจารย์ คือ มีความเชื่อว่าพระสงฆ์ที่ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ มีศัลบวิสุทธิ ย่อมมีพลังจิตสูง เมื่อท่านสร้างวัตถุมงคลและปลุกเสกแล้วย่อมมีพลังอำนาจศักดิ์สิทธิ์ในวัตถุมงคลนั้นๆ เช่น หลวงปู่แหวน หลวงพ่อเกษม หลวงปู่โต๊ะ หลวงพ่ออดุลตะ เป็นต้น หรือมีสาเหตุมาจากคำเล่าลือในเรื่องพุทธคุณ ของวัตถุมงคลนั้นๆ เช่น ยังไม่เข้า รถมั่วแต่ไม่ตาย ก็เชื่อว่าวัตถุมงคลนั้นทำให้แคล้วคลาดปลอดภัย นอกจากนี้อิทธิพลของการใช้สื่อโฆษณา ประชาสัมพันธ์ เป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้วัตถุมงคลมีอิทธิพล ต่อความเชื่อของคนไทยในปัจจุบัน กล่าวคือ เมื่อมีการเผยแพร่ทางสื่อต่างๆ มากขึ้น การรับรู้ทางสื่อ ทุกวันทำให้เกิดความเชื่อและความนิยมในสรรพคุณของวัตถุมงคลนั้นตามการโฆษณา (อภิรักษ์ จุฬาศิรินทร์, 2546: 15)

ในบรรดาวัตถุมงคลทั้งหลาย “พระเครื่อง” จัดเป็นวัตถุมงคลชนิดหนึ่งที่ได้รับ ความนิยมสูง ด้วยเหตุผลที่สำคัญ 2 ประการ คือ ความเชื่อว่าเป็นพระเครื่องมี “พุทธคุณ” ซึ่งในแต่ละองค์ มีคุณสมบัติที่แตกต่างกันออกไปที่สำคัญมีอยู่ 2 ด้าน คือ ด้านแคล้วคลาดปลอดภัยอยู่ยงคงกระพัน และด้านเมตตามหานิยม โชคลาภ (อรรถพันธ์ สุวรรณเสริมศรี, 2540: 24 - 25) ทั้งนี้พระเครื่องมีหลาย แบบ แต่ละแบบมีอำนาจป้องกันภัยอันตรายหรือให้คุณแก่ผู้บูชาหลายอย่างแตกต่างกันไป บางองค์ ให้คุณในทางเมตตามหานิยม ทำให้ผู้คนนิยมหลงใหลในตัวผู้บูชา บางองค์ให้คุณในทางอยู่ยงคง กระพัน ยังไม่ออก ฟันแทงไม่เข้า เป็นต้น พระเครื่องที่นิยมกันมากในปัจจุบันมี 5 แบบ เรียกว่า พระ เบญจภาคี คือ พระสมเด็จ พระนางพญา พระรอด พระผงดุพรรณและพระกำแพงทุ่งเศรษฐี นอกจากนี้

แล้วยังนับถือในเรื่องอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ของพระเครื่อง การบนบานศาลกล่าวต่อพระพุทธรูปสำคัญ เช่น พระแก้วมรกต หลวงพ่อโสธร ตลอดจนการที่พระสงฆ์บางรูปทำพิธีรดน้ำมนต์ (พราหมณ์) พ่นน้ำหมากเพื่อรักษาโรคภัยไข้เจ็บหรือปัดเสนียดจัญไร เป็นต้น การเอ่ยชื่อพระพุทธรูปองค์สำคัญ โดยใช้คำนำหน้าว่า “หลวงพ่อ” นั้นสะท้อนให้เห็นถึงการดึงเอาพระพุทธรูป (พระพุทธรูปเจ้า) ให้มาสัมพันธ์ใกล้ชิดกับมนุษย์เพื่อความอบอุ่นใจมั่นคงทางใจยิ่งขึ้น นอกจากนี้การทำบุญเลี้ยงพระมักจัด “ข้าวพระ” คือ ข้าวปลาอาหารสำหรับเล็กๆ เพื่อถวายพระพุทธรูปด้วย ซึ่งหากพิจารณาตามหลักพุทธศาสนาแล้วพระพุทธรูปย่อมไม่หิว ไม่กระหาย ไม่หนาวไม่ร้อน ดังนั้นการจัดของเช่นไหว้ให้กับพระพุทธรูปจึงเป็นเสมือนการผ산ความเชื่อทางไสยศาสตร์เข้ามาเกี่ยวข้องด้วย (แสงอรุณ กนกพงศ์ชัย, 2548: 85) และเหตุผลอีกประการหนึ่งที่พระเครื่องได้รับความนิยมสูง คือ พระเครื่องมีความแตกต่างจากวัตถุเคารพ หรือวัตถุศักดิ์สิทธิ์อื่น ไม่ว่าจะเป็นผ้ายันต์ ผ้าประเจียด แหวนลงอาคมหรือตระกรุด ในลักษณะที่ไม่ต้องเรียนรู้และระมัดระวังในเรื่องของกฎเกณฑ์หรือข้อห้าม เพียงแต่ตั้งจิตอธิษฐานหรือบริกรรม และสวดอ้อนวอนขอความคุ้มครองก็เพียงพอ อีกทั้งยังสามารถนำติดตัวไปไหนมาไหนได้เช่นเดียวกับสิ่งที่เป็นเครื่องรางของขลัง อาจนับได้ว่าพระเครื่องเป็นวัตถุทางศาสนาและไสยศาสตร์ได้ในเวลาเดียวกัน แต่ที่แตกต่างไปจากเครื่องรางของขลังในระบบความเชื่อทางไสยศาสตร์ทั่วไป คือ เป็นวัตถุทางไสยขาวมากกว่าไสยดำ (อรรถพันธ์ สุวรรณเสริมศรี, 2540: 23)

นอกเหนือจากพระเครื่องที่ถือเป็นวัตถุมงคลที่ได้รับความนิยมในสังคมไทยดังกล่าวมาแล้วข้างต้น ยังปรากฏวัตถุมงคลในอีกรูปแบบหนึ่งที่ได้รับคามนิยมอย่างสูงในช่วง พ.ศ. 2547 - พ.ศ. 2550 นั่นคือ วัตถุมงคลที่เรียกว่า “จตุคามรามเทพ” ซึ่งเป็นวัตถุมงคลที่เริ่มจัดสร้างขึ้นมาเป็นครั้งแรกใน พ.ศ. 2530 ที่จังหวัดนครศรีธรรมราชเมื่อครั้งตั้งศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช โดยมีวัตถุประสงค์ให้ประชาชนเช่าบูชาเพื่อนำมาเป็นทุนจัดสร้างศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช วัตถุมงคลจตุคามรามเทพมีรูปทรงวงกลมน้ำตาลแว่น ด้านหน้าของแว่นมีรูปพิมพ์นูนองค์จตุคามรามเทพนั่งชันเข่าขวาและยกมือให้พร ด้านหลังเป็นรูปผ้ายันต์โบราณ นับจากนั้นเป็นต้นมาวัตถุมงคลจตุคามรามเทพค่อยๆ เริ่มเป็นที่นิยมแพร่หลาย จนกระทั่งในช่วงพ.ศ. 2547 - พ.ศ. 2550 ได้รับความนิยมอย่างสูง ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากคำเล่าลือถึงอิทธิปาฏิหาริย์ที่เกิดขึ้นจากบุคคลที่บูชา เช่น ผู้นำไปแขวนบูชาแล้วถูกยิงด้วยอาวุธสงครามไม่เข้า รถยนต์ประสบอุบัติเหตุแล้วไม่ได้รับอันตราย หรือเมื่อนำไปบูชาแล้วประสบโชคลาภความร่ำรวย กิจการงานราบรื่น ฯลฯ ประกอบกับความเชื่อในวาทะที่องค์จตุคามรามเทพให้แก่คณะศิษย์ผ่านร่างทรงว่า “ตราบใดที่น้ำทะเลยังไม่เหือดแห้ง มึงมิกูไว้ไม่จน” รวมทั้งการนำเสนอของสื่อต่างๆ โดยเฉพาะจากโทรทัศน์และหนังสือพิมพ์รายวันที่เสนอข่าวความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับการสร้างวัตถุมงคล และกระแสความคลั่งไคล้ของผู้คนที่มิต่อจตุคามรามเทพอย่างต่อเนื่อง ได้กลายเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้วัตถุมงคลจตุคามรามเทพได้รับความนิยมและเกิดการเสาะหาบูชา

กันอย่างแพร่หลาย บนพื้นฐานของความเชื่อถือศรัทธาและความคาดหวังว่าจตุคามรามเทพจะสามารถคุ้มครองให้ปลอดภัยจากอันตราย และบันดาลให้ได้รับความสำเร็จในสิ่งที่ต้องการ โดยเฉพาะในด้านอำนาจโชคลาภความร่ำรวย และความสำเร็จในกิจการงานต่างๆ ให้แก่ผู้สักการบูชา นอกเหนือจาก ความเชื่อถือศรัทธาในความศักดิ์สิทธิ์และอิทธิปาฏิหาริย์ของจตุคามรามเทพ สาเหตุสำคัญอีกประการหนึ่งที่ทำให้มีผู้นิยมแสวงหาวัตถุมงคลจตุคามรามเทพมาบูชาหรือเก็บสะสมไว้ คือ ความคาดหวังในเรื่องมูลค่าทางการตลาดที่เชื่อว่าจะเพิ่มมากขึ้น ด้วยเหตุปัจจัยดังกล่าวทำให้ความต้องการ และความศรัทธาของประชาชนแผ่ขยายไปอย่างรวดเร็ว สร้างปรากฏการณ์หลายอย่างที่ไม่เคยปรากฏว่ามีเครื่องรางของขลังชนิดใดทำได้มาก่อนในประวัติศาสตร์ของเครื่องรางของขลัง กระแสความศรัทธาในองค์จตุคามรามเทพได้แพร่สะพัดไปทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ รวมไปถึงประเทศเพื่อนบ้าน เช่น ประเทศมาเลเซียและสิงคโปร์

ด้วยกระแสความนิยมในวัตถุมงคลจตุคามรามเทพที่แพร่หลายไปทั่วประเทศ ทำให้ศูนย์เช่าพระ เว็บบไซต์ หรือแม้กระทั่งร้านสะดวกซื้ออย่างร้านเซเว่นอีเลฟเว่น และที่สำคัญ คือ วัดต่างๆ ทั้งในจังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดอื่นๆ ได้เข้ามาเกี่ยวข้องและมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ที่เกิดจากความเชื่อถือศรัทธานี้ ดังปรากฏว่าในหลายๆ วัดสร้างรูปเคารพองค์จตุคามรามเทพขึ้นเพื่อดึงดูดให้ผู้คนเดินทางมาสักการบูชา และการจัดสร้างวัตถุมงคลจตุคามรามเทพขึ้นเพื่อหาทุนทรัพย์หรือปัจจัย นอกจากนี้ผลกระทบจากกระแสความนิยมที่เฟื่องฟูในขณะนั้นยังทำให้เกิดธุรกิจต่อเนื่องอื่นๆ เช่น รับใส่กรอบ ปัดทอง/แผ่นที่สี ร้อยสายสร้อย ธุรกิจสิ่งพิมพ์ ธุรกิจโฆษณาประชาสัมพันธ์ หรือแม้แต่ธุรกิจการท่องเที่ยวของจังหวัดนครศรีธรรมราชซึ่งเป็นแหล่งกำเนิดวัตถุมงคลจตุคามรามเทพ

จากปรากฏการณ์กระแสวัตถุมงคลจตุคามรามเทพที่เกิดขึ้น ดังกล่าวข้างต้น ชี้ให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคมไทยระหว่างพ.ศ. 2530 - พ.ศ. 2550 ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาปรากฏการณ์กระแสวัตถุมงคลจตุคามรามเทพที่เกิดขึ้นในสังคมไทย ตั้งแต่ประวัติความเป็นมาขององค์จตุคามรามเทพ ปัจจัยที่ทำให้เกิดกระแสความนิยมวัตถุมงคลจตุคามรามเทพ อีกทั้งผู้วิจัยยังมุ่งศึกษาผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจของกระแสความนิยมวัตถุมงคลจตุคามรามเทพ เพื่อสะท้อนภาพที่เกิดขึ้นในสังคมไทยระหว่างพ.ศ. 2530 - พ.ศ. 2550

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา

1. ประวัติความเป็นมาขององค์จตุคามรามเทพ
2. ปัจจัยที่ทำให้เกิดกระแสความนิยมวัตถุมงคลจตุคามรามเทพ

3. ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจของกระแสความนิยมวัตถุมงคลจตุคามรามเทพที่เกิดขึ้นในสังคมไทย

คำถามในการวิจัย

1. องค์กรจตุคามรามเทพมีประวัติความเป็นมาอย่างไร
2. ปัจจัยใดที่ทำให้เกิดกระแสความนิยมวัตถุมงคลจตุคามรามเทพ
3. กระแสความนิยมวัตถุมงคลจตุคามรามเทพส่งผลกระทบต่อสังคมไทยอย่างไร

กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัยนี้พัฒนาขึ้นมาจากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัตถุมงคลและองค์กรจตุคามรามเทพ ทั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิด เพื่อเป็นแนวทางการวิจัยใน 3 ประเด็น คือ

1. ประวัติความเป็นมาขององค์กรจตุคามรามเทพ ในลักษณะที่สัมพันธ์กับบริบททางประวัติศาสตร์เมืองนครศรีธรรมราช ที่อ้างอิงบุคคลในประวัติศาสตร์ผู้มีบทบาทปกป้องรักษาและสืบทอดพุทธศาสนาให้ยืนนาน ทำให้เกิดความมีตัวตนขององค์กรจตุคามรามเทพในฐานะที่เป็นบุคคลในประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นการสร้างความน่าเชื่อถือให้กับวัตถุมงคลจตุคามรามเทพว่ามีสิ่งที่เกิดขึ้นอย่างเลื่อนลอย หากแต่วางอยู่บนพื้นฐานทางประวัติศาสตร์ของเมืองนครศรีธรรมราช ดังนั้น จึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดกระแสความนิยมวัตถุมงคลจตุคามรามเทพ

2. กระแสความนิยมวัตถุมงคลจตุคามรามเทพที่เกิดขึ้นในสังคมไทยระหว่าง พ.ศ. 2547 - พ.ศ. 2550 เป็นผลสืบเนื่องมาจากความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคมไทยจากกระแสบริโภคนิยม ที่คนในสังคมให้คุณค่าและความสำคัญกับเรื่องการครอบครองวัตถุ การแสวงหาความมั่งคั่งร่ำรวย จึงทำให้เกิดความมุ่งหวังและทำทุกวิถีทางเพื่อไปสู่จุดมุ่งหมายดังกล่าว ครั้นเมื่อวัตถุมงคลจตุคามรามเทพสามารถตอบสนองความเชื่อที่ว่าถ้าหากได้ครอบครองและบูชาแล้วจะนำมาซึ่งความมั่งคั่งร่ำรวย ประสพ โชคลาภและผลสำเร็จในการประกอบกิจการงาน ในลักษณะเช่นนี้จึงเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดกระแสความนิยมวัตถุมงคลจตุคามรามเทพ ประกอบกับอิทธิพลของสื่อมวลชน ทั้งสื่อสิ่งพิมพ์และสื่อโทรทัศน์ที่นำเสนอความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับวัตถุมงคลจตุคามรามเทพในลักษณะต่างๆ มีส่วนกระตุ้นให้กระแสความนิยมวัตถุมงคลจตุคามรามเทพมิได้จำกัดอยู่ในจังหวัด

นครศรีธรรมราชเท่านั้น หากแต่แพร่กระจายไปทั่วประเทศ นอกจากนี้การที่ประชาชนให้ความสนใจเสาะหาวัตถุมงคลจตุคามรามเทพมาครอบครอง เพื่อที่จะไม่ตกยุคสมัยและอยู่ในกระแสสังคมนั้น เป็นลักษณะของพฤติกรรมรวมหมู่ รูปแบบความเห่อตามกัน ซึ่งเป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่นำมาสู่กระแสความนิยมดังกล่าว

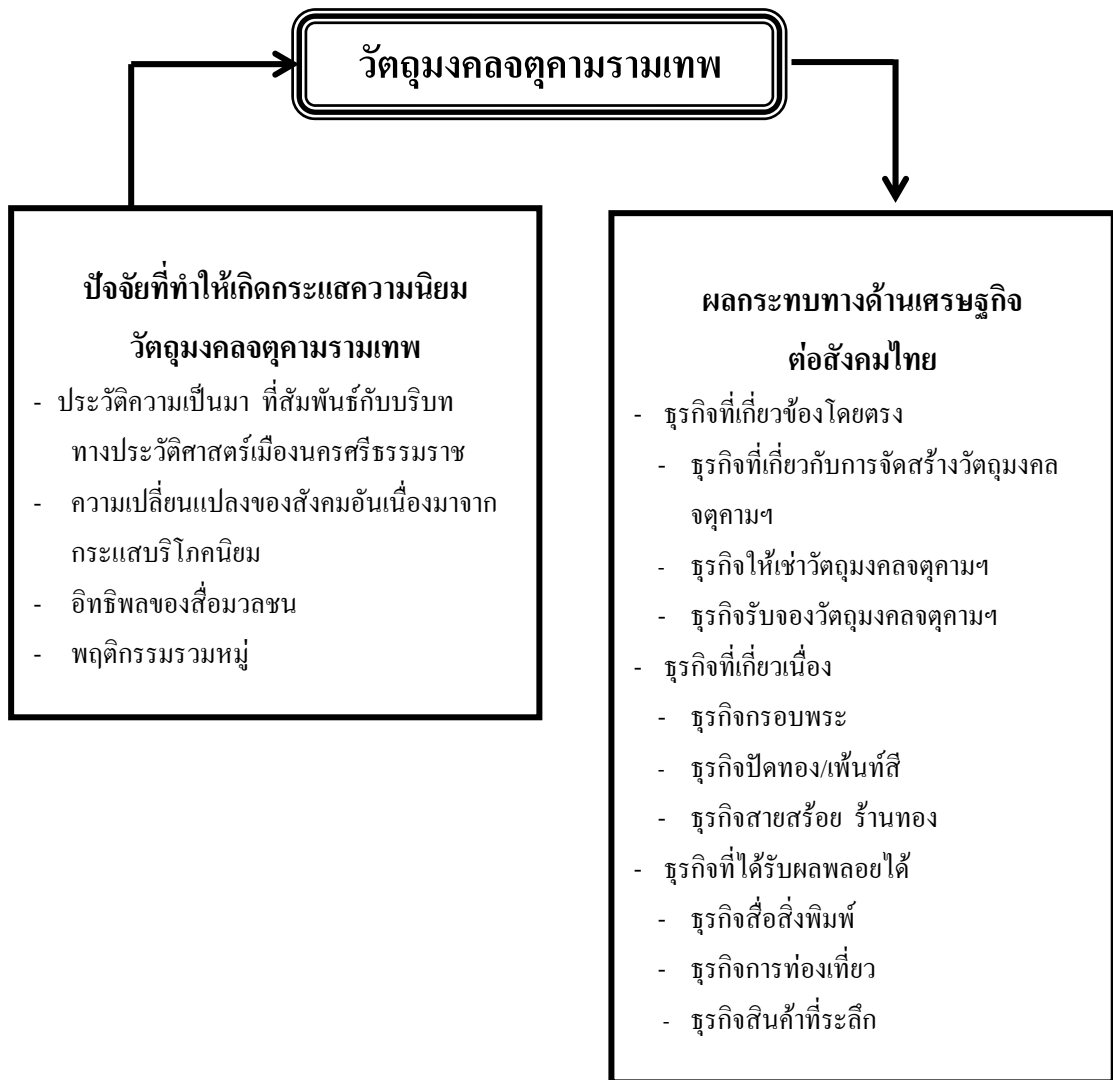
3. ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจของกระแสความนิยมวัตถุมงคลจตุคามรามเทพที่เกิดขึ้นในสังคมไทยระหว่าง พ.ศ. 2547 - พ.ศ. 2550 คือ มีการขยายตัวของกิจกรรมทางธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับวัตถุมงคลจตุคามรามเทพ โดยแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

1) ธุรกิจที่เกี่ยวข้องโดยตรง ได้แก่ ธุรกิจเกี่ยวกับการจัดสร้างวัตถุมงคลจตุคามรามเทพ ธุรกิจให้เช่าวัตถุมงคลจตุคามรามเทพ ธุรกิจรับจองวัตถุมงคลจตุคามรามเทพ

2) ธุรกิจที่เกี่ยวข้องเนื่อง ได้แก่ ธุรกิจรอบพระ ธุรกิจปิดทอง/เพ้นท์สี ธุรกิจสายสร้อยร้านทอง

3) ธุรกิจที่ได้รับผลประโยชน์ได้ ได้แก่ ธุรกิจสิ่งพิมพ์ ธุรกิจการท่องเที่ยว และธุรกิจสินค้าที่ระลึก

ทั้งนี้ผู้วิจัยนำเสนอกรอบแนวคิดการวิจัยในรูปแบบแผนภูมิ ดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

วัดอุโมงค์ หมายถึง ของศักดิ์สิทธิ์ที่เป็นมณฑลต่างๆ ที่นับถือว่าป้องกันอันตรายยังไม่ออก ฟันไม่เข้า ทั้งที่เกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติ เช่น เหล็กไหล เพชรตาแมว เขี้ยวหมูตัน หรือที่มนุษย์สร้างขึ้น และผ่านกระบวนการปลุกเสกเพื่อแสดงความศักดิ์สิทธิ์ เช่น พระเครื่อง ตะกรุด ผ้ายันต์ เป็นต้น วัดอุโมงค์ มีความหมายเช่นเดียวกับคำว่า “เครื่องรางของขลัง”

จตุคามรามเทพ หมายถึง เทพผู้ดูแลรักษาพระบรมสารีริกธาตุ ที่วัดพระบรมธาตุ จังหวัดนครศรีธรรมราช ต่อมาในพ.ศ. 2530 เมื่อตั้งดวงเมืองนครศรีธรรมราชขึ้นใหม่จึงได้อัญเชิญจตุคามรามเทพไปสถิต ณ ศาลหลักเมืองจังหวัดนครศรีธรรมราช

ผลกระทบ ในงานวิจัยชิ้นนี้มีความหมายถึง การขยายตัวของกิจกรรมทางธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับวัดอุโมงค์จตุคามรามเทพ ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากกระแสความนิยมวัดอุโมงค์จตุคามรามเทพ เช่น ธุรกิจเกี่ยวกับการจัดสร้างวัดอุโมงค์จตุคามรามเทพ ธุรกิจให้เช่าวัดอุโมงค์จตุคามรามเทพ ธุรกิจครอบพระ ธุรกิจปิดทอง/แผ่นที่สี ธุรกิจสิ่งพิมพ์ ธุรกิจโฆษณาประชาสัมพันธ์ และธุรกิจการท่องเที่ยว เป็นต้น

ขอบเขตของการวิจัย

ในการดำเนินการวิจัยนี้ ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ ดังต่อไปนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

งานวิจัยนี้มุ่งอธิบายและทำความเข้าใจกระแสความนิยมวัดอุโมงค์จตุคามรามเทพที่เกิดขึ้นในสังคมไทย โดยกำหนดประเด็น ดังนี้

1.1 ประวัติความเป็นมาขององค์จตุคามรามเทพ และความสัมพันธ์ระหว่างองค์จตุคามรามเทพกับประวัติศาสตร์เมืองนครศรีธรรมราช

1.2 ปัจจัยที่ทำให้เกิดกระแสความนิยมวัดอุโมงค์จตุคามรามเทพที่เกิดขึ้นในสังคมไทยระหว่าง พ.ศ. 2547 - พ.ศ. 2550

1.3 ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจของกระแสความนิยมวัดอุโมงค์จตุคามรามเทพที่เกิดขึ้นในสังคมไทย ระหว่าง พ.ศ. 2547 - พ.ศ. 2550

2. ขอบเขตด้านมิติเวลา

ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตช่วงเวลาการศึกษาวิจัย โดยเริ่มตั้งแต่ พ.ศ. 2530 ซึ่งเป็นปีที่เริ่มสร้างวัดตุมงคลจตุคามรามเทพเป็นครั้งแรก จนถึงพ.ศ. 2550 อันเป็นที่กระแสวัดตุมงคลจตุคามรามเทพเริ่มคลี่คลายความนิยมลง ไปจากสังคมไทย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนามนุษย์และสังคม สามารถนำความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปรากฏการณ์กระแสวัดตุมงคลจตุคามรามเทพที่เกิดขึ้นในสังคมไทยระหว่าง พ.ศ. 2547 - พ.ศ. 2550 ซึ่งแสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อ ประวัติศาสตร์ การเปลี่ยนแปลงของสังคม จากกระแสบริโภคนิยม อิทธิพลของสื่อมวลชนและพฤติกรรมรวมหมู่ ตลอดจนผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นจากกระแสดังกล่าว ไปปรับประยุกต์ใช้ในการวางแผนนโยบาย ตลอดจนแนวทางต่างๆ เพื่อก่อให้เกิดความรู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลงของสังคม

บทที่ 2

เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัย เรื่อง กระแสวัตถุมงคลจตุคามรามเทพ กับภาพสะท้อนของสังคมไทย (พ.ศ. 2530 - พ.ศ. 2550) ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดแนวทางการวิจัยที่สามารถอธิบายประวัติความเป็นมาขององค์จตุคามรามเทพ ปัจจัยที่ทำให้เกิดกระแสความนิยมวัตถุมงคลจตุคามรามเทพ และผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจของกระแสความนิยมวัตถุมงคลจตุคามรามเทพที่เกิดขึ้นในสังคมไทย เพื่อสะท้อนภาพที่เกิดขึ้นในสังคมไทยระหว่าง พ.ศ. 2530 - พ.ศ. 2550 โดยผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นการนำเสนอในแต่ละหัวข้อ ดังนี้

1. ความเชื่อเรื่องเครื่องรางของขลังในสังคมไทย
 - 1.1 ความหมายของความเชื่อ
 - 1.2 สาเหตุการเกิดความเชื่อ
 - 1.3 ประเภทของความเชื่อ
 - 1.4 ลักษณะความเชื่อเรื่องเครื่องรางของขลังในสังคมไทย
2. ความเป็นมาของวัตถุมงคลจตุคามรามเทพ
 - 2.1 ตำนานองค์จตุคามรามเทพ
 - 2.2 ที่มาของวัตถุมงคลจตุคามรามเทพ
 - 2.3 วัตถุมงคลจตุคามรามเทพรุ่นแรก
3. การเปลี่ยนแปลงทางสังคม (Social Change)
 - 3.1 ความหมายของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม
 - 3.2 แหล่งที่มาของกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคม
 - 3.3 ปัจจัยที่สนับสนุนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม
 - 3.5 ทฤษฎีและแนวคิดที่ใช้อธิบายการเปลี่ยนแปลงทางสังคม
4. กระแสบริโภคนิยม (Consumerism)
 - 4.1 ความหมายของบริโภคนิยม
 - 4.2 บริโภคนิยมในเชิงสังคมวิทยาวัฒนธรรม (Sociology of Culture)
 - 4.3 ปัจจัยที่กำหนดทางเลือกในการบริโภคนิยม

5. พฤติกรรมรวมหมู่ (Collective Behavior)

5.1 ความหมายของพฤติกรรมรวมหมู่

5.2 ลักษณะทั่วไปของพฤติกรรมรวมหมู่

5.3 สาเหตุการเกิดพฤติกรรมรวมหมู่

5.4 ประเภทของพฤติกรรมรวมหมู่

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

6.1 งานวิจัยที่เกี่ยวกับความเชื่อ

6.2 งานวิจัยที่เกี่ยวกับวัตถุมงคล

6.3 งานวิจัยที่เกี่ยวกับจิตศรัทธาธรรมเทพ

1. ความเชื่อเรื่องเครื่องรางของขลังในสังคมไทย

มนุษย์ทุกชาติมีความเชื่อในเรื่องอำนาจเร้นลับเหนือธรรมชาติก่อนที่จะวิวัฒนาการมาเป็นความเชื่อเรื่องศาสนา เช่นเดียวกับในสังคมไทยถึงแม้จะมีศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติก็ตาม แต่ความเชื่อในเรื่องไสยศาสตร์ เครื่องรางของขลังยังปรากฏให้เห็นจนถึงปัจจุบัน และเพื่อความเข้าใจถึงบริบทของความเชื่อเรื่องเครื่องรางของขลังในสังคมไทย ผู้วิจัยได้นำเสนอในประเด็นต่างๆ ดังนี้

1.1 ความหมายของความเชื่อ

นักวิชาการได้ให้ความหมายของคำว่า “ความเชื่อ” ไว้หลายลักษณะ ดังนี้

โรส (Rose, 1987 อ้างถึงใน จุมพล หนีมพานิช, 2546: 227) ให้ความหมายคำว่า ความเชื่อ คือ การโต้เถียงกันระหว่างความถูกต้องและความผิด ความเชื่อเป็นส่วนประกอบที่สำคัญในการคิด เช่น คิดว่ามีอะไรในจักรวาล คิดหาทางพิสูจน์ว่าจะเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับสิ่งนั้น ความเชื่อบางอย่างสามารถพิสูจน์ได้ เช่น ความเชื่อทางวิทยาศาสตร์ซึ่งสามารถค้นคว้า ทดลอง และเปลี่ยนแปลงได้เมื่อไม่ได้ผลตามที่คาดคิดไว้ แต่ความเชื่อบางอย่าง เช่น ความเชื่อทางไสยศาสตร์ก็ยากต่อการพิสูจน์ว่าเป็นข้อเท็จจริงได้หรือไม่ อย่างไร

ภิญโญ จิตต์ธรรม (2522: 54) ให้ความหมายว่า “ความเชื่อ” คือ สิ่งที่มีมนุษย์ค่อยๆ เรียนรู้และทำความเข้าใจโลกมาเป็นเวลาหลายปี และเชื่อว่ามีอำนาจลึกลับที่ทำให้มนุษย์ได้รับผลดีผลร้าย เมื่อมนุษย์มีความกลัวอำนาจของสิ่งต่างๆ เพื่อมิให้ถูกลงโทษและเพื่อให้อำนาจลึกลับ

นั่นพึงพอใจจึงได้ประกอบพิธีกรรมต่างๆ เพื่อบูชาเช่นสรวง และยังมีความเชื่ออีกด้วยว่าสิ่งทั้งหลาย ทั้งปวงที่เกิดขึ้นเป็นเพราะมีผู้บันดาลให้เป็นเช่นนั้น

ทัศนีย์ ทานตวนิช (2523: 4) กล่าวว่า “ความเชื่อ” หมายถึง การยอมรับนับถือ ว่าเป็นความจริงหรือมีอยู่จริง การยอมรับหรือการยึดมั่นนี้อาจมีหลักฐานเพียงพอที่จะพิสูจน์ได้หรือ อาจไม่มีหลักฐานที่จะพิสูจน์สิ่งนั้นให้เห็นจริงได้

ธวัช ปุณโณทก (2528: 350) ให้ความหมาย “ความเชื่อ” ไว้ว่าหมายถึง การยอมรับ อันเกิดอยู่ในจิตสำนึกของมนุษย์ต่อพลังอำนาจเหนือธรรมชาติที่เป็นผลดีหรือผลร้ายต่อมนุษย์หรือ สังคม แม้ว่าพลังอำนาจเหนือธรรมชาติเหล่านี้ไม่สามารถจะพิสูจน์ได้ว่าเป็นความจริง แต่มนุษย์ใน สังคมหนึ่งยอมรับและให้ความเคารพยำเกรง

จิราภรณ์ ภักทรภาณุภัทร (2528: 5) ที่ได้กล่าวไว้ว่า “ความเชื่อ” หมายถึง การตัดสินใจของคนในสังคมเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือสิ่งใดสิ่งหนึ่งว่าเป็นอย่างไร อาจไม่มีเหตุผล หรือมีเหตุผลที่คิดขึ้นเอง สามารถหาคำตอบได้เท่าที่ความรู้และประสบการณ์ของคนในสังคมนั้นมี อยู่ ตัดสินว่าสิ่งนั้นเป็นเหตุเป็นผลกันและเชื่อในสิ่งนั้น

จากทัศนะของนักวิชาการดังกล่าวข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า “ความเชื่อ” หมายถึง การยอมรับนับถือว่าเป็นความจริงหรือมีอยู่จริง อันเกิดอยู่ในจิตสำนึกของมนุษย์ต่อพลังอำนาจเหนือ ธรรมชาติที่เป็นผลดีหรือผลร้ายต่อมนุษย์หรือสังคม แม้ว่าพลังอำนาจเหนือธรรมชาติเหล่านี้ไม่สามารถ พิสูจน์ได้ว่าเป็นความจริง แต่มนุษย์ในสังคมหนึ่งยอมรับและให้ความเคารพยำเกรง

1.2 สาเหตุการเกิดความเชื่อ

ความเชื่อของมนุษย์มีที่มาจากสาเหตุต่างๆ หลายสาเหตุ ทั้งนี้ นักวิชาการได้ กล่าวถึงสาเหตุของการเกิดความเชื่อไว้หลายลักษณะซึ่งพอจะสรุปได้ดังต่อไปนี้

มณี พยอมยงค์ (2529: 178) กล่าวว่า ความเชื่อ เกิดจากสิ่งที่มีอำนาจเหนือมนุษย์ ได้แก่ อำนาจดินฟ้าอากาศ ภัยจากธรรมชาติ หรือเหตุการณ์ที่มนุษย์ไม่สามารถรู้สาเหตุว่าเกิดจากอะไร จึงทำให้มนุษย์เกิดความรู้สึกรับและเชื่อถืออำนาจเหล่านั้น บางครั้งก็วิงวอนขอความช่วยเหลือ ต่อสิ่งที่ตนเชื่อถือ

ยศ สันตสมบัติ (2544: 229 - 230) กล่าวว่าไว้ว่า สิ่งที่มนุษย์ไม่รู้ ไม่เข้าใจ และ ไม่สามารถอธิบายสาเหตุได้ด้วยสามัญสำนึกและตรรกะ กลายมาเป็นการอธิบายโดยอาศัยความเชื่อ เหตุผล และวิธีคิดอีกชุดหนึ่งที่วางอยู่บนฐานของความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับอำนาจเหนือธรรมชาติ การอธิบายปรากฏการณ์หรือการให้เหตุผลด้วยความเชื่อทางศาสนา กลายมาเป็นพื้นฐานของกฎข้อห้าม แบบแผนปฏิบัติและพิธีกรรมทางศาสนาในสังคมวัฒนธรรมต่างๆ ซึ่งอยู่นอกเหนืออำนาจการควบคุม

ของมนุษย์ เช่น คลับันดาลให้ฝนตกต้องตามฤดูกาล ให้พืชผลงอกงามแข็งแรง ให้สามารถเอาชนะศัตรู ให้ภูเขาไฟหยุดระเบิด หรือขอให้เดินทางโดยสวัสดิภาพ เป็นต้น

วาสนา บุญสม (2548: 21 - 22) ความเชื่อเกิดจากสิ่งที่มีอำนาจเหนือมนุษย์ เช่น อำนาจของดินฟ้าอากาศ และเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นโดยไม่ทราบสาเหตุ มนุษย์ย่อมเกลียดทุกข์และรักสุข ฉะนั้น เมื่อมีภัยพิบัติเกิดขึ้นก็วิงวอนขอความช่วยเหลือต่อสิ่งที่ตนเชื่อว่าจะช่วยได้ ลัทธิความเชื่อแต่เดิมนั้นยึดถือธรรมชาติอันมีพระอาทิตย์ พระจันทร์ ดาว น้ำ

แสงอรุณ กนกพงศ์ชัย (2548: 79 - 80) ได้กล่าวไว้ในทำนองเดียวกันว่า แรกเริ่มทีเดียวศาสนาและความเชื่อมีมูลเหตุมาจากความกลัว ความต้องการความมั่นคงทางจิตใจ และความสงสัยในปรากฏการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นรอบตัวมนุษย์ ในสมัยโบราณมนุษย์ดำเนินชีวิตในท่ามกลางปรากฏการณ์ทางธรรมชาติที่มนุษย์ไม่สามารถเข้าใจได้ ไม่ว่าจะเป็นความมืด ความสว่าง ความร้อน ความหนาว พายุร้อง ฟ้าผ่า ภาวะเกิด แก่ เจ็บ ตาย ฯลฯ ทำให้มนุษย์เกิดความกลัวและเชื่อว่ามีสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มีอำนาจลึกลับอยู่เหนือปรากฏการณ์เหล่านี้ ซึ่งสามารถบันดาลคุณและโทษแก่มนุษย์ได้ ฉะนั้น มนุษย์จึงพยายามหาวิธีการอันวอน เฝ้าไหว้หรือต่อรองกับอำนาจลึกลับเหนือธรรมชาติด้วยการบูชา บนบาน หรือเซ่นไหว้

กล่าวโดยสรุปได้ว่า สาเหตุของความเชื่อเกิดจากความไม่รู้และไม่สามารถแสวงหาคำตอบมาอธิบายในปรากฏการณ์บางอย่างที่เกิดขึ้น มนุษย์จึงยอมรับว่าต้องมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มีอำนาจลึกลับอยู่เหนือปรากฏการณ์เหล่านี้ ซึ่งสามารถบันดาลคุณและโทษแก่มนุษย์ได้ ฉะนั้นมนุษย์จึงพยายามหาวิธีการต่างๆ เช่น การอ้อนวอน ต่อรองหรือขอความช่วยเหลือต่อสิ่งที่ตนเชื่อ อันนำมาสู่แบบแผนปฏิบัติและพิธีกรรมในสังคมวัฒนธรรมต่างๆ เพื่อความมั่นคงทางจิตใจ

1.3 ประเภทของความเชื่อ

วาสนา บุญสม (2548: 23 - 27) รวบรวมความเชื่อทั้งหลายแบ่งออกเป็น 12 ประเภท ดังนี้

1. ความเชื่อเกี่ยวกับปรากฏการณ์ธรรมชาติ เช่น ตามเทพนิยายของอินเดียเกี่ยวกับฟ้าผ่า โดยเชื่อว่ารามสูรเป็นยักษ์คนหนึ่งขว้างขวานลงสู่ดิน ส่วนความเชื่อเกี่ยวกับสุริยคราสเชื่อว่าราหูซึ่งเป็นอสูรตนหนึ่งที่มีตัวขาดครึ่งท่อนอมดวงอาทิตย์เอาไว้ เป็นต้น

2. ความเชื่อเรื่องยากกลางบ้าน สมุนไพรต่างๆ เช่น กินยอดฝรั่งแก่ - ท้องเดิน ขมิ้นใช้ทำให้ผิวสวย คุณควงจากต้นว่าน เป็นต้น

3. ความเชื่อเรื่องโชคลาง ถูกข่มขามต่างๆ เช่น นกเสกบินเกาะหลังคาบ้านจะเป็นลางร้าย จะมีคนป่วยหนักหรือตาย ส่วนจึงจกร้องทักห้ามออกจากบ้านให้เลื่อนการเดินทางออกไปห้ามตัดผมวันพุธ ถ้าไม่เชื่อหัวจะกุดท้ายจะเน่า เป็นต้น

4. ความเชื่อเรื่องนิมิตและฝัน เช่น ฝันว่าฟันหักญาติจะป่วยหนัก ฝันว่าถูกงูรัดทายว่าจะได้คู่ครอง ฝันเห็นตัวเลขไม่ให้บอกใคร เป็นต้น

5. ความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์ เครื่องราง ของขลัง คาถา อาคมต่างๆ เช่น เสาคมน้ำมันมีวิญญาณผีสิงอยู่ ปล่อยผีวันพระเพราะเชื่อว่าคนที่เล่นของขลังปล่อยวิชาเดรัจฉานออกจากตัวอาจเข้าถึงตัวเราได้ ได้กลิ่นรูปเทียนไขหมายถึงวิญญาณมาปรากฏ ทุกบ้านมีผีบ้านผีเรือนคุ้มครองจะปกป้องพองภัยให้

6. ความเชื่อเกี่ยวกับลักษณะของคนและสัตว์ เช่น คนจมูกหนาโบราณว่ามีทรัพย์คนหูยานอายุจะยืน คนหัวล้านมักเจ้าเล่ห์และเจ้าชู้ มีไฟที่ริมฝีปากคำเก่ง ตาเขม่นเป็นลางบอกเหตุ เป็นต้น

7. ความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือศาสนา เช่น การเชื่อเรื่องเทพเจ้าต่างๆ ว่าช่วยขจัดทุกข์ให้คนได้ เสาศวันศุกร์จะให้ทุกข์คนเป็น ตักบาตรด้วยอะไรคนตายจะได้ช้อยนั้น เป็นต้น

8. ความเชื่อเกี่ยวกับการทำมาหากินและอาชีพ เช่น การเข้าป่าล่าสัตว์ต้องมีการเบิกไพร, ร้านค้าใดที่ลูกค้าคนแรกในวันนั้นซื้อของด้วยเงินเชื่อ ตลอดวันนั้นจะมีแต่คนซื้อเงินเชื่อก่อนก้าวเท้าออกจากบ้านโบราณให้พูดแต่สิ่งดีๆ เป็นต้น

9. ความเชื่อเรื่องเคล็ดและการแก้เคล็ด เช่น ถ้าถูกสุนัขกัดให้เจ้าของสุนัขเหยียบที่แผล ลูกชอบป่วยไขยกให้เป็นลูกคนอื่น ชมเด็กว่าน่ารักฝึกตัวไป ว่าซังเหลือใจผีไม่กวน, ห้ามนอนหันศีรษะไปทางทิศตะวันตกเป็นทิศคนตาย เป็นต้น

10. ความเชื่อเรื่องภูต ผี ปีศาจ เช่น เกี่ยวกับพระภูมิเจ้าที่ เกี่ยวกับศาลเจ้าเกี่ยวกับผีปู่ผีย่า เกี่ยวกับผีฟ้า เกี่ยวกับผีกล้วยตานี เป็นต้น

11. ความเชื่อเรื่องนรก สวรรค์ ชาติ ภพ เช่น ใครทำดีจะได้ขึ้นสวรรค์ มีวิมาน อิมทิพย์ ไม่ร้อนไม่หนาว มีเพลงขับกล่อม มีคนสรรพ์บรรเลง ใครทำชั่วจะตกนรกเป็นเปรตปากเท่ารูเข็ม ตกกระทะทองแดง ปีนต้นจิว เป็นต้น

12. ความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์ หมอดู เช่น ดูวันที่จะประกอบพิธีมงคล วันเผาศพ วันบวช, การทำนายโชคชะตาราศีบุคคลต่างๆ เป็นต้น

ดังนั้น เมื่อพิจารณาการจัดแบ่งประเภทความเชื่อดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่า โดยส่วนใหญ่เป็นความเชื่อที่เกี่ยวกับอำนาจเหนือธรรมชาติที่สัมพันธ์กับวิถีการดำรงชีวิตประจำวัน

และเชื่อมโยงสู่เครื่องรางของขลัง ซึ่งแสดงให้เห็นว่าความเชื่อเหล่านี้มีบทบาทสำคัญในวิถีการดำรงชีวิตของมนุษย์นับแต่อดีตจนกระทั่งปัจจุบัน โดยเฉพาะในสังคมไทย

1.4 ลักษณะความเชื่อเรื่องเครื่องรางของขลังในสังคมไทย

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (2546: 261) ได้ให้ความหมายของคำว่า “เครื่องราง” ไว้ว่า หมายถึง ของที่นับถือว่าป้องกันอันตรายยังไม่ออก ฟันไม่เข้า

เครื่องรางของขลัง (Amulets) เป็นอิทธิวัตถุที่สร้างขึ้นมากเพื่อคุ้มครองป้องกันภัยมาแต่โบราณสมัย ได้แก่ ชาวจีนโบราณมียันต์ฮู้ ชนเผ่าไอยคุปต์มีวงกลมกากบาทรูปนัยน์ตาและรูปเต่า ชนเผ่าอารยันมีเครื่องหมายสวัสดิกะ และชาวอัสสิเรียนมีรูปสัญลักษณ์ต่างๆ รวมทั้งคริสต์ชนมีเครื่องหมายกางเขนเป็นเครื่องรางของขลัง สำหรับคนไทยโบราณมีเครื่องรางของขลังที่ทำจากวัตถุรูปแบบต่างๆ เช่น ตะกรุด พิสมร ตราพระราหู กะลาตาเดียว ลูกอม ลูกประคำ ปลัดขิก เบี้ยแก้ มงคลศิระษะ มงคลแขน ผ้าประเจียด เสื้อยันต์ ธง มีดคุณหมอ เชือกหรือหวายคาดเอว เป็นต้น ซึ่งเครื่องรางของขลังเหล่านี้จะได้รับการปลุกเสกโดยผู้ที่มีฤทธิ์ด้านต่างๆ เช่น *มนมยฤทธิ์* คือ อิทธิฤทธิ์ที่เกิดด้วยใจ สามารถเนรมิตกายอื่นๆ ที่ไม่มีใจครองให้มีใจครองได้ และ *สมาธิปวารฤทธิ์* คือ ฤทธิ์ที่เกิดจากอำนาจมานสมบัติในขณะที่กำลังเจริญญาณอยู่นั้นไม่อาจมีใครมาทำอันตรายได้ (ตรียมปวาย, 2511: 4, 13 - 16 อ้างถึงใน พรชัย ลิขิตธรรมโรจน์ และถาวร เกียรติทับทิว, 2541: 7 - 8)

ส่วน เดือน คำดี (2545: 20 - 21) กล่าวไว้ว่า “เครื่องราง” คือ ของขลังที่เชื่อว่าป้องกันอันตรายยังไม่ออก ฟันไม่เข้า เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ เช่น เหล็กไหล เป็นสิ่งแสดงความศักดิ์สิทธิ์ และของที่ได้รับการปลุกเสกแล้ว เช่น เม็ดขนุนทองแดง เม็ดหรือฝักมะขามทองแดง เม็ดมะค่าทองแดง ปูทองแดง ปูหิน กระดุกไก่ทองแดง ไข่ในหิน เหล็กไหล แร่บางชนิด ทองคำบางสะพานหนัก 1 บาท เพชรตาแมว เพชรตาหนู เพชรในหิน เขี้ยวหมูตัน เขี้ยวเสือ เขี้ยวสาบ เขี้ยวหมูหักคาคันไม้ (เรียกว่า กำจัดกำจาย) เข้าวัวเขากวายเป็นแสง คดต่างๆ มีคดปลาหมอ คดปลาวาฬ เป็นต้น สิ่งอื่นนอกเหนือจากนี้มีพระเครื่องปลุกเสก ซึ่งรวมเรียกว่า ของขลังของศักดิ์สิทธิ์ บางที่เรียกรวมว่า เครื่องราง ส่วนเครื่องปลุกเสกและของธรรมชาติที่หาได้ยากจัดเป็นเครื่องรางทั้งสิ้น อย่างไรก็ตาม ถ้าแบ่งความหมายแยกตามประเภทแล้ว คำว่า เครื่องราง คือ ของที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ แต่ “ของขลัง” หรือ “ของศักดิ์สิทธิ์” คือ สิ่งของที่ได้รับการปลุกเสกแล้ว บางที่เรียกรวมๆ กันว่า “เครื่องรางของขลัง” การทำให้เป็นของขลังหรือปลุกเสกเพื่อให้มีความขลังและศักดิ์สิทธิ์นั้นมีการทำกฤตยา¹ ของขลังจึงมีหลายรูปแบบ เช่น พระเครื่อง ผ้ายันต์ ลูกสมาด ตะกรุด หรือลูกปรอท เป็นต้น

¹ กฤตยา หมายถึง การใช้เวทมนตร์, เสน่ห์, อภรรพณ์; เกียรติ (เหมือน กฤติยา).

ในบรรดาเครื่องรางของขลังชนิดต่างๆ “พระเครื่อง” เป็นเครื่องรางของขลังที่ชาวบ้านนิยมกันแพร่หลายมากกว่าเครื่องรางของขลังชนิดอื่นๆ ความนิยมต่อพระเครื่องได้แพร่หลายมาช้านานแล้ว ดังที่ ศรีศักร วัลลิโภดม (2537: 14 - 15) กล่าวว่า การเกิดพระเครื่องเป็นการนำเอาสิ่งที่เป็นพุทธคุณเข้ามาผสมผสานกับความเชื่อที่เป็นไสยขาว ทำให้กลายเป็นวัตถุสำเร็จรูปที่รวมของบรรดาของขลังทั้งมวลให้อยู่ภายในวัตถุเดียวกันทำให้ง่ายแก่การรักษา พกพาติดตัว รวมทั้งง่ายต่อการเอาใจใส่รักษาคุณเกณฑ์ข้อบังคับ และหลีกเลี่ยงข้อห้ามอย่างการเล่นของขลังตามแบบเดิม เป็นเหตุให้พระเครื่องแพร่หลายไปในคนหมู่มากทั่วไปได้ อีกทั้งเป็นเรื่องทันสมัยกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของบ้านเมืองด้วย

สิ่งที่น่าจะมีอิทธิพลที่ทำให้เกิดพระเครื่องในสังคมไทย คือ พระเครื่องรางของขลังที่เรียกว่า “พระกริ่ง” เป็นระบบความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับลัทธิตันตริก (ตันตระ) ในพระพุทธศาสนาฝ่ายมหายานที่แพร่หลายในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ก่อนที่พระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาท (หินยาน) จากลังกาจะมีอิทธิพลเหนือดินแดนแถบนี้อีกครั้งในช่วงปลายพุทธศตวรรษที่ 16 ลัทธิตันตริกเป็นลัทธิที่ผสมผสานระหว่างแนวความคิดทางพุทธศาสนากับความเชื่อดั้งเดิมที่ว่าด้วยเรื่องของหมอผี แม่มด และไสยศาสตร์ การควบคุมภูตผีปีศาจทั้งดีและไม่ดี และใช้เพื่อแสวงหาประโยชน์ทั้งทางโลกและทางธรรม มีความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับโลกียสุข คือ ความต้องการด้านต่างๆ ในเรื่องของโลก รวมถึงพิธีกรรมทางไสยศาสตร์ที่เป็นคาถาอาคมต่างๆ ขณะที่พระพุทธศาสนาเถรวาทมุ่งเน้นการสละสิ่งที่เป็นโลกีย์ในโลกนี้ แสวงหาการหลุดพ้นในโลกหน้า (ศรีศักร วัลลิโภดม, 2537: 81)

นักโบราณคดีเชื่อว่าพระพิมพ์ที่สร้างและถูกบรรจุไว้ได้พระเจดีย์นั้น มิได้สร้างโดยมีจุดมุ่งหมายอย่างพระเครื่องในปัจจุบัน (ที่ออกจะไปทางพระเครื่องรางของขลัง) ดังจะเห็นได้จากศิลาจารึกในสมัยอยุธยาว่า สร้างพระเท่าจำนวนวันเกิด แล้วฝังในพระเจดีย์เพื่อการต่ออายุของตัวเอง หรือไม่เพื่อการต่ออายุของพระพุทธศาสนา แต่พระพิมพ์ถูกกำหนดให้เป็นพระเครื่องด้วย ต่อมาเมื่อมีการนำพระกริ่งเขมรเข้ามาสู่ประเทศไทย (ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 4) แห่งกรุงรัตนโกสินทร์) ซึ่งเชื่อกันว่าพระกริ่งเขมรนั้นได้รับการบรรจุพุทธคุณและไสยศาสตร์ (ไสยขาว ป้องกันสิ่งชั่วร้ายทั้งหลายได้) ตามลัทธิตันตริกในพระพุทธศาสนาฝ่ายมหายาน โดยที่พระกริ่งนั้นเป็นรูปพระพุทธรูป หรือรูปเคารพในทางศาสนาที่คนนำเข้าบ้านได้หรือนำติดตัวไปไหนมาไหนได้เช่นเดียวกับเครื่องรางของขลัง เช่น ประเจียด ตะกรุด ผ้ายันต์ วน ฯลฯ ที่คนไทยนิยมอยู่แล้ว คนไทยจึงได้นำพระพิมพ์ เช่น พระรอดและพระลำพูนที่พบในภาคเหนือ และพระพิมพ์สมัยลพบุรี เช่น พระหูยานและพระนารายณ์ทรงปืน ที่สามารถนำติดตัวไปไหนมาไหนเหมือนเช่นพระกริ่งด้วย ส่วนความนิยมในเรื่องพระพิมพ์แบบอื่นๆ พบตามวัดโบราณในท้องถิ่นเกือบทั่วประเทศ และเมื่อพระเครื่องที่มาจากพระพิมพ์โบราณหายากขึ้น สิ่งที่เข้ามาแทนที่ คือ การเกิดมีพระเกจิอาจารย์

“หลวงพ่” ที่ประชาชนให้ความศรัทธาเลื่อมใสในวัตรปฏิบัติ สร้างพระให้เป็นพระเครื่องรางในรูปจำลองของพระประธานสำคัญๆ หรือรูปของหลวงพ่ที่ตนเคารพนับถือ ทั้งที่เป็นเนื้อผง และโลหะชนิดต่างๆ (ศรีศักร วัลลิโภคม, 2537, พระเครื่องในเมืองสยาม, 19 - 20, 44 - 45)

คำว่า “พระเครื่อง” ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ได้ให้ความหมายไว้ว่า หมายถึง พระพุทธรูปองค์เล็กๆ ที่นับถือกันว่าเป็นเครื่องคุ้มครองป้องกันอันตราย ย่อมาจากคำ พระเครื่องราง (พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน, 2542: 219 - 221) คำว่า พระเครื่องนี้เป็นคำย่อมาจากคำว่า เครื่องราง ซึ่งเดิมทีมาจากคำว่าเครื่องรางของขลัง ต่อมามีการนับถือพระพุทธรูปองค์เล็กๆ ในทำนองเป็นเครื่องป้องกันตัวเช่นเดียวกันกับเครื่องรางของขลังชนิดอื่นๆ ที่มีอยู่ก่อนเลยเรียกกันว่า พระเครื่องราง ปัจจุบันเรียกเหลือเพียงคำว่า พระเครื่อง ส่วนคำว่า “วัตถุมงคล” เป็นคำที่ใช้เรียกแทนคำว่า พระเครื่อง ด้วยเข้าใจว่าเป็นคำที่ไพเราะและเหมาะสมกว่าและมีความหมายคำที่กว้างกว่า คือ หมายถึง ของที่เป็นมงคลต่างๆ เช่น ด้ายสายสิญจน์ สายประคำ เม็ดประคำ ตะกรุด เป็นต้น (อภิรักษ์ จุฬาศินนท์, 2546: 14)

ส่วนสาเหตุสำคัญที่ทำให้วัตถุมงคลมีอิทธิพลต่อความเชื่อของคนไทยในปัจจุบันพอสรุปได้ ดังนี้ (อภิรักษ์ จุฬาศินนท์, 2546: 15 - 18)

1. ความเชื่อในอำนาจพระพุทธรูป คนไทยมีความเชื่อว่าอำนาจของพระพุทธรูปมีความศักดิ์สิทธิ์ เช่น การสวดพระปริตร เพื่อขจัดภัยอันตรายให้อายุยืน การสวดรัตนสูตร เพื่อทำนุมนต์ การสวดกรณียเมตตสูตร เพื่อป้องกันผี เป็นต้น (บุญเรือง อินทวัฒน์, 2527: 8 อ้างถึงใน อภิรักษ์ จุฬาศินนท์, 2546: 15) นอกจากนี้พุทธมนต์ยังมีอำนาจในด้านต่างๆ ดังนี้

- ก. บำบัดทุกข์โศกโรคภัย รวมทั้งความรุ่มร้อนใจนานาประการ
- ข. ขจัดภัยอันตราย สิ่งชั่วร้ายที่พึงมี
- ค. ปิดเป่าอุบาทว์ เสนียดจัญไร สิ่งอวมงคลอันเป็นที่พอใจ
- ง. ป้องกันภัยต่างๆ มิโจรภัย อัคคีภัย อสรพิษ สัตว์ร้าย เป็นต้น
- จ. คุ้มครองรักษาให้ปราศจากอุปัทวเหตุอันตราย โรคาพาธ
- ฉ. ส่งเสริมให้เจริญด้วยอายุ วรรณะ สุขะ พละ ถ้าเป็นหญิงมีครรภ์ก็

คลอดลูกง่าย

ช. ให้แคล้วคลาด ประสบความสำเร็จมีชัย

2. เชื่อในข้อปฏิบัติหรือปฏิทาของพระเกจิอาจารย์ คือ มีความเชื่อว่าพระสงฆ์ที่ท่านปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบมีศีลบริสุทธิ์ ย่อมมีพลังจิตสูง เมื่อท่านสร้างวัตถุมงคลและปลุกเสกแล้วย่อมมีพลังอำนาจศักดิ์สิทธิ์ในวัตถุมงคลนั้นๆ เช่น หลวงปู่แหวน สุจิณฺโณ, หลวงพ่อเกษม เขมโก หลวงปู่โต๊ะ หลวงพ่ออุตตมะ เป็นต้น

3. คำเล่าลือในเรื่องพุทธรูปของวัตถุมงคลนั้นๆ เช่น ยิงไม่เข้า กระโถดตึกสูงลงมาไม่ตาย หรือรถประสบอุบัติเหตุแต่ไม่ตายหรือไม่เป็นอะไรเลยก็จะเชื่อว่าวัตถุมงคลนั้นทำให้แคล้วคลาดปลอดภัย หรือกันไฟได้ เช่น ประคำสายของหลวงพ่ออุตตมะที่ถูกเผาพร้อมร่างของผู้เสียชีวิตในเตาเผา ครั้นเมื่อมาเก็บถ้ำกระดูกในวันต่อมา พบว่า สายประคำไม่ไหม้ไฟและยังอยู่คงสภาพเดิม หรือคำที่เล่าลือว่าคุ้มกันคุณไสยได้ เป็นต้น

4. อิทธิพลของการใช้สื่อโฆษณา ประชาสัมพันธ์ คือ มีการลงทุนโฆษณาด้วยสื่อต่างๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร อินเทอร์เน็ต เป็นต้น เมื่อเผยแพร่ทางสื่อต่างๆ มากขึ้น ดังนั้น การรับรู้ทางสื่อทุกวันทำให้เกิดความเชื่อและความนิยมในสรรพคุณของวัตถุมงคลนั้นๆ ตามการโฆษณา

อนึ่งคนไทยที่มีความเชื่อเกี่ยวกับวัตถุมงคล 2 แบบ คือ กลุ่มที่เชื่อในวัตถุมงคล และกลุ่มที่ไม่เชื่อในวัตถุมงคล กล่าวคือ

1. กลุ่มบุคคลที่เชื่อในวัตถุมงคล สามารถแบ่งได้เป็น 2 กลุ่ม ได้แก่

ก. กลุ่มที่เชื่อในพุทธรูป ปาฏิหาริย์ ความขลัง ความศักดิ์สิทธิ์ของวัตถุมงคล ความเชื่อในมงคลชีวิต 38 ประการ ความเชื่อในประสบการณ์ เช่น ยิง ฟัน แทงไม่-เข้า รถประสบอุบัติเหตุไม่เป็นอะไร เป็นต้น สำหรับความเชื่อในมงคลชีวิต 38 ประการ เป็นความเชื่อที่นำมาซึ่งเหตุแห่งความสุข ความก้าวหน้าในการดำรงชีวิต ดังที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ให้พุทธศาสนิกชนได้ปฏิบัติจากบทมงคลสูตร ซึ่งพระพุทธเจ้าตรัสตอบปัญหาแก่ท้าวคาคามว่า คุณธรรมอันใดที่ทำให้ชีวิตประสบความเจริญหรือมีมงคล ความเชื่อในมงคลชีวิต 38 ประการนี้ นำมาสู่ความเชื่อของพุทธศาสนิกชนที่ว่า การบูชาบุคคลที่ควรบูชา เช่น พระพุทธเจ้า พระปัจเจก-พระพุทธเจ้า หมายถึง พระสงฆ์ในพระพุทธศาสนา พระมหากษัตริย์ผู้ตั้งอยู่ในทศพิธราชธรรม บิณฑบาต ครุอาจารย์ อุปัชฌาย์ การอยู่ในถิ่นอันสมควร เช่น ธรรมะเป็นที่สบาย หมายถึง มีธรรมะเป็นที่พึ่ง มีที่พึ่งธรรม เช่น มีวัดอยู่ในละแวกนั้น เป็นต้น การที่พุทธศาสนิกชนปฏิบัติตนในมงคลชีวิต 38 ประการแล้วจะทำให้ชีวิตประสบความเจริญ คือ มีความเคารพในพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์

สำหรับความเชื่อในพุทธรูปด้านต่างๆ เช่น การเคยทำบุญมาก่อน เป็นความเชื่อของพุทธศาสนิกชนที่เชื่อว่า ทำให้กาย วาจา และใจสะอาด นำมาซึ่งความสุขและติดตามเราไปตลอดจนถึงชาติหน้า จะแบ่งกันยึดกันไม่ได้ อีกทั้งยังนำมาซึ่งโภคทรัพย์ทั้งหลาย คือ ผลบุญจะบังเกิดขึ้นได้เองโดยไม่ได้หวังผล ให้ได้มนุษย์สมบัติ ทิพย์สมบัติ และนิพพานสมบัติ เป็นเกราะป้องกันภัยในวัฏสังสาร หมายถึง ในวงจรการเกิด แก่ เจ็บ ตาย บุญจะคุ้มครองให้ผู้ นั้นไปเกิดในที่ดี มีความสุข ตายอย่างไม่ทรมาน การทำบุญนั้นมีหลายวิธี เช่น การทำทาน ได้แก่ อามิสทาน ธรรมทาน และอภัยทาน การรักษาศีล การเจริญภาวนา เป็นต้น ส่วนความเชื่อในเรื่องกฎ

แห่งกรรมดั่งที่พระพุทธองค์ตรัสไว้ ดังนั้น การทำบุญ ทำกุศลบ้างก็ต้องการที่จะมียศสูงขึ้นไป บางครั้ง ทำบุญสร้างสะพาน สร้างถนน เพราะต้องการเป็นเจ้าของรถยนต์ บางคนทำบุญบริจาคเสื้อผ้า เพราะเชื่อว่าชาติหน้าจะมีเสื้อผ้าแพรพรรณที่ดีประดับกาย บางคนทำบุญบริจาคทานเป็นข้าวสาร เพราะต้องการมีดีกรบบ้านช่องที่ดีขึ้น ทั้งในชาติหน้าและชาตินี้เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีความเชื่อเกี่ยวกับเรื่อง ความไม่ประมาทว่า คือ การดำเนินชีวิตตามหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธศาสนาด้วยความเคารพ รวมถึงการสนทนาปราศรัยต้อนรับอาคันตุกะด้วยความเคารพ

ข. กลุ่มที่มีความคาดหวังในทางธุรกิจ คือ คาดหวังว่าราคาของวัตถุมงคล อาจมีมูลค่าสูงขึ้นในอนาคต ซึ่งความคาดหวังในทางธุรกิจ อาจจะมาจากสาเหตุมีการสร้างวัตถุมงคล จำนวนน้อย และเป็นรุ่นที่มีประสบการณ์จากผู้ที่อาราธนาติดตัว หรืออาจเกิดจากเป็นการสร้างรุ่น แรก มีพุทธศิลป์สวยแปลก สะดุดตา หรือพิธีกรรมปลุกเสกดี ในยุคหนึ่ง พฤติกรรมของผู้ที่สนใจ บูชาวัตถุมงคล จะเน้นไปทางพุทธศิลป์ เน้นความสวยงามของแบบและพิมพ์ ความคมชัด ความแปลก ของพิมพ์พระต่างๆ และในทางพุทธศิลป์ก็ยังแบ่งเป็นพระพิมพ์หรือพระเครื่องที่ทำจากโลหะทั้งแบบ เข้าหุ่นเทหล่อโบราณ แบบฉีดสมัยใหม่ และพระเครื่องที่ทำจากผลมวลสารต่างๆ เช่น ผงลบชนวน กระดานดำ ผงจากเจดีย์ศักดิ์สิทธิ์ต่างๆ ผงกระเบื้องหลังคาโบสถ์ เป็นต้น แล้วนำมาทำเป็นมวลสาร ในการสร้างวัตถุมงคล ความศรัทธาของผู้ที่ได้พบเห็นพิธีกรรมใหญ่ๆ มีการนิมนต์พระเกจิอาจารย์ จำนวนมากมานั่งปรกปลุกเสก และทำการพุทธาภิเษกหลายวัน โดยมีเกจิอาจารย์มานั่งรอบพิธีเป็น รอบเป็นผลัด ก็เพื่อเรียกความศรัทธา ปลุกความสนใจให้เกิดความต้องการวัตถุมงคลรุ่นดังกล่าว

2. กลุ่มบุคคลที่ไม่เชื่อในวัตถุมงคล กลุ่มนี้ส่วนมากเป็นผู้ที่มีความรู้สูง มีการศึกษา มีความรู้ในพระพุทธศาสนา และถือตามหลักธรรมในพระไตรปิฎกเป็นเกณฑ์ กลุ่มนี้ยอมรับ ว่าวัตถุมงคลเป็นสิ่งที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจเพื่อให้กระทำแต่ความดี ไม่ยอมรับในความศักดิ์สิทธิ์ ปัจจัย ที่ทำให้ไม่เชื่อในวัตถุมงคล ได้แก่ สึกขาหรือการศึกษา คือ การเรียนรู้ ฝึกฝน พัฒนา โดยมีพัฒนาการ ดังนี้ (ธรรมนุญชีวิต, 2543: 1 - 3) กัลยาณมัตตตา (มีกัลยาณมิตร) แสวงหาแหล่งปัญญาและแบบอย่าง ที่ดี สีสัมปทา (ทำศีลให้พร้อม) มินยเป็นฐานของการพัฒนาชีวิต ฉันทสัมปทา (ทำฉันทะให้ถึงพร้อม) มีจิตใจใฝ่รู้ ใฝ่สร้างสรรค์ อัตตสัมปทา (ทำตนให้ถึงพร้อม) มุ่งมั่นฝึกตนจนเต็มสุภาพะของ ความเป็นคนที่จะถึงได้ ทิฎฐิสัมปทา (ทำทิฎฐิให้ถึงพร้อม) ถือเป็นหลักเหตุปัจจัยมองอะไรตามเหตุ และผล อัมปมาทสัมปทา (ทำความไม่ประมาทให้ถึงพร้อม) ตั้งตนให้อยู่ในความไม่ประมาท โยนิโส มนสิการสัมปทา (ทำโยนิโสมนสิการให้ถึงพร้อม) ฉลาดคิด แยกคายให้ได้ผลประโยชน์และความจริง

กล่าวโดยสรุปได้ว่า ความเชื่อเกิดจากความไม่รู้และไม่สามารถแสวงหาคำตอบ มาอธิบายในปรากฏการณ์บางอย่างที่เกิดขึ้น มนุษย์จึงยอมรับว่าต้องมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มีอำนาจลึกลับอยู่ เหนือปรากฏการณ์เหล่านี้ ซึ่งสามารถบันดาลคุณและโทษแก่มนุษย์ได้ ฉะนั้นมนุษย์จึงพยายามหา

วิธีการต่างๆ เช่น การอ่อนน้อม ต่อร้องหรือขอความช่วยเหลือต่อสิ่งที่ตนเชื่อ อันนำมาสู่แบบแผนปฏิบัติและพิธีกรรมในสังคมวัฒนธรรมต่างๆ เพื่อความมั่นคงทางจิตใจ สังคมไทยเป็นสังคมหนึ่งที่มีความเชื่อเรื่องเครื่องรางของขลังแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และสาเหตุสำคัญที่ทำให้วัตถุมงคล หรือเครื่องรางของขลังมีอิทธิพลต่อความเชื่อของคนไทย เนื่องจากคนไทยมีความเชื่อในอานุภาพพระพุทธรูปมนต์เชื่อในข้อปฏิบัติหรือปฏิทาของพระเกจิอาจารย์ ประกอบกับคำเล่าลือในเรื่องพุทธคุณของวัตถุมงคลนั้นๆ ตลอดจนถึงอิทธิพลของสื่อ

2. ความเป็นมาของวัตถุมงคลจตุคามรามเทพ

2.1 ตำนานองค์จตุคามรามเทพ

จากการศึกษาค้นคว้าประวัติขององค์จตุคามรามเทพที่ปรากฏในเอกสารประเภทต่างๆ เช่น หนังสือ เอกสาร วารสาร นิตยสาร เว็บไซต์ที่เกี่ยวข้องกับองค์จตุคามรามเทพนั้น พบว่ามีการกล่าวอ้างถึงประวัติขององค์จตุคามรามเทพทั้งหมด 4 ตำนาน ดังนี้

ตำนานแรก พลตำรวจโทสรรเพชญ์ ธรรมาธิกุล อธิบายว่า เทวดารักษาเมืองหรือเทพประจำหลักเมือง หรือเจ้าพ่อหลักเมืองนครศรีธรรมราช คือ “จตุคามรามเทพ” หรือ “จันทรภาณุ” ผู้ซึ่ง “ตั้งดินตั้งฟ้า” สถาปนา “กรุงศรีธรรมมาโศก” ศูนย์กลางแห่งศรีวิชัย โดยตามคติพุทธศาสนาฝ่ายมหายานสาขาหนึ่งเชื่อว่ามนุษย์ทุกรูปทุกนามต้องเวียนว่ายตายเกิดท่ามกลางกองทุกข์ การจะข้ามวัฏสงสารได้ ก็ด้วยการยึดถือปฏิบัติตามหลักธรรมของพระพุทธองค์ หากผู้ใดตั้งปณิธานแน่วแน่ อุทิศตนขจัดความทุกข์ยากของมนุษย์ มุ่งบำเพ็ญบารมี 6 ประการ คือ ทานบารมี ศีลบารมี ขันติบารมี วิริยบารมี ฌานบารมี (ฌานบารมี) และปัญญาบารมีครบถ้วนแล้ว ผู้นั้นจะบรรลุความเป็นมนุษย์ โพธิสัตว์หรือคฤหโพธิสัตว์ หากพากเพียรสร้างบารมีขั้นสูงอีก 4 ประการ คือ อุपाยบารมี ปณานบารมี พลบารมีและชญาณบารมี ผู้นั้นจะสำเร็จเป็นเทวโพธิสัตว์ทรงฤทธาานุภาพยิ่งใหญ่ สามารถบังคับดินบังคับฟ้า สำแดงฤทธิ์ให้เห็นเป็นร่างแปลงธรรมอันจักช่วยเหลือเกื้อกูลมวลมนุษย์ให้พ้นทุกข์และภัยพิบัติ ก่อให้เกิดความร่มเย็นเป็นสุข องค์จตุคามรามเทพถึงแล้วซึ่งความแก่กล้าสามารถเจนจบสรรพศาสตร์ทั้งปวง ทรงบำเพ็ญบารมีถึงพรหมโพธิสัตว์จึงทรงอานุภาพยิ่งใหญ่จนได้รับนามาภิไธยราชฐานันดรว่า “จันทรภาณุ” ผู้มีอำนาจตั้งพระอาทิตย์และพระจันทร์ ถืออาญาสิทธิ รุปร่าหุอมจันทร์ และวัฏจักร 12 นักษัตร เป็นสัญลักษณ์อันเป็นตราประจำเมืองนครศรีธรรมราชในปัจจุบัน องค์จตุคามรามเทพทรงมีบริวารเป็นทหารกล้า 4 คน คือ พญาชิงชัย พญาหลวงเมือง พญาสุขุมและพญาโหรา ซึ่งเป็นกำลังหลักปราบพราหมณ์ที่ปกครองเมืองตามพรลิงค์อยู่ก่อน ครั้นได้บ้านเมืองแล้วองค์จตุคามรามเทพสร้างพระบรมธาตุเจดีย์ พร้อมกับสถาปนาเมืองสิบสองนักษัตร หรือกรุงศรีธรรมมาโศกฝั่งรากฐาน

พระพุทธศาสนาอย่างถาวร จนได้รับการเกิดพระเกียรติว่า “พญาศรีธรรมมาโศกราช” ภายหลังจาก การสิ้นพระชนม์ขององค์จุลคามรามเทพไปแล้ว ท่านกลายเป็นเทวดารักษาเมืองสถิต ณ รูปจำหลัก ที่บานประตูไม้ทั้งสอง บริเวณทางขึ้นลานประทักษิณรอบองค์พระบรมธาตุเจดีย์นครศรีธรรมราช ส่วนบริวารทั้งสี่กลายเป็นเทวดารักษาเมืองประจำทิศของเมือง ครั้นต่อมาเมื่อสร้างหลักเมืองแล้วได้ อัญเชิญท่านมาสถิต ณ เสาหลักเมืองอันงดงามที่ปรากฏอยู่ทุกวันนี้ องค์จุลคามรามเทพและบริวาร ได้แสดงความอัศจรรย์ให้ปรากฏด้วยการประทับทรง หรือ “ผ่านร่าง” บอกกล่าวให้สร้างหลักเมือง แก่อาถรรพ์ดวงเมืองที่พราหมณ์ได้ฝังไว้จนทำให้บ้านเมืองไม่ปกติสุข ผู้คนแตกแยกแ่งแย่งชิงดีกัน หาความสงบสุขไม่ได้

ส่วนเทวดารักษาเมืองโดยรอบศาลหลักเมืองนั้น พลตำรวจโทสรรเพชญ์ธรรมานุกล อธิบายในสามแนวหรือสามระดับ กล่าวคือ แนวแรก (ระดับล่าง) เป็นเทวดารักษาทิศทั้ง 4 คือ เทวดารักษาทิศเหนือชื่อท้าวภูเวร เทวดารักษาทิศตะวันออกชื่อท้าวธรรฐ เทวดารักษาทิศใต้ชื่อท้าว วิรุพหก เทวดารักษาทิศตะวันตกชื่อท้าววิรุพภัย แนวที่สอง (ระดับกลาง) เป็นจตุโลกเทพ คือ พระ เลื้อเมือง พระทรงเมือง พระพรหมเมืองและพระบันดาลเมือง แนวที่สาม (ระดับสูง) เป็นคติพระพุทธเจ้า ห้าพระองค์ในจักรวาลของพุทธศาสนาฝ่ายมหายาน คือ พระไวโรจนพุทธเจ้าอยู่ตรงกลาง พระอัครโศภย พุทธเจ้าอยู่ด้านตะวันออก พระอมิตาภะพุทธเจ้าอยู่ด้านตะวันตก พระรัตนสมภพพุทธเจ้าอยู่ด้านทิศใต้ และพระอโมฆะสิทธิพุทธเจ้าอยู่ด้านเหนือ สำหรับการสักการะเทวดารักษาเมืองนครศรีธรรมราช แบบครบสูตรใช้เครื่องบูชาอันประกอบด้วย ดอกไม้ 9 สี (หรือ 9 ชนิด หรือ 9 ดอก) รูป 9 ดอก เทียน 9 เล่ม หมากพลู 9 คำ ยาเส้น 1 หยิบมือ และน้ำจืด 1 แก้ว (หรือ 1 ขวด) พร้อมทั้งรำลึกถึง เทวดารักษาเมืองดังที่กล่าวนามข้างต้น และตั้งจิตอธิษฐานตามใจปรารถนา (จักรรัช ธีระกุล, 2543: 17 - 18)

ตำนานที่สอง กล่าวถึง ประวัติองค์จุลคามรามเทพว่า องค์จุลคามรามเทพ คือ เทพผู้รักษาพระบรมธาตุ จังหวัดนครศรีธรรมราช สถิต ณ บานประตูทางขึ้นพระบรมธาตุ ครั้นเมื่อ ตั้งดวงเมืองนครศรีธรรมราชขึ้นใหม่ใน พ.ศ. 2530 จึงอัญเชิญองค์จุลคามรามเทพไปสถิต ณ ที่นั้น เป็นต้นมา ทั้งนี้มีความเชื่อกันมาแต่เดิมว่า องค์จุลคามรามเทพ เป็นกษัตริย์ในสมัยอาณาจักรนครศรีธรรมราช มีพระนามอย่างเป็นทางการว่า พระเจ้าจันทรภาณุ ทรงเป็นกษัตริย์พระองค์ที่ 2 ของราชวงศ์ศรีธรรม โศกราช โดยเชื่อว่ามีพระวรกายสีเข้ม เป็นกษัตริย์นักรบที่เก่งกล้า เมื่อสถาปนาอาณาจักรศรีวิชัยได้ อย่างมั่นคงแล้ว จึงได้รับสมัญญานามว่า “ราชันดำแห่งทะเลใต้” หรือได้รับอีกราชสมัญญานามหนึ่ง ว่า “พญาพิงพกาฬ” ต่อมาพระองค์ทรงบำเพ็ญบุญเพื่อสร้างบารมีอธิษฐานจิตเป็นพระโพธิสัตว์ เพื่อ บรรเทาทุกข์แก่มนุษย์ทั้งปวง องค์จุลคามรามเทพมีบริวารเป็นทหารกล้า 4 นาย คือ พญาชิงชัย พญา หลวงเมือง พญาสุขุมและพญาโหราซึ่งเป็นกำลังหลักในการปราบพราหมณ์ที่เคยปกครองเมืองอยู่

ก่อน ครั้นเมื่อได้บ้านเมืองแล้วได้สร้างพระบรมธาตุและสถาปนาเมือง 12 นักขัตร์ หรือกรุงศรีธรรมมา โศกราช ฝั่งรากฐานพระพุทธศาสนาอย่างถาวรจน ได้รับเทิดพระเกียรติว่า “พญาศรีธรรมมาโศกราช” หรือ “พระเจ้าศรีธรรมมาโศกราช”

ตำนานที่สาม กล่าวว่า องค์จตุคามรามเทพเป็นเทพ 2 องค์ คือ ท้าวจตุคาม กับ ท้าวรามเทพ สันนิษฐานกันว่า “จตุคามรามเทพ” น่าจะเป็นชื่อของ “เทพเจ้า 2 พระองค์” พระองค์แรก พระนามว่า “ท้าวจตุคาม” ส่วนอีกพระองค์มีพระนามว่า “ท้าวรามเทพ” ตามหลักฐานที่ปรากฏเป็น รูปเคารพของสองเทพเจ้าที่อยู่บริเวณปากประตูบันไดทางขึ้นพระบรมธาตุรวมหาวิหาร จังหวัด นครศรีธรรมราช ที่มาของการสันนิษฐานในเรื่องท้าวจตุคามรามเทพนี้ สืบเนื่องมาจากตำนานการสร้าง เมืองนครศรีธรรมราชของกษัตริย์พี่น้องสองพระองค์ คือ “ขุนอินทร-ไศเรนทร” และ “ขุนอินทรเขาเขียว” โดยกล่าวว่า ขุนอินทรไศเรนทรคือท้าวจตุคามผู้พี่ ส่วนขุนอินทรเขาเขียวคือท้าวรามเทพผู้น้อง ทั้งนี้ ในตำนานของกษัตริย์พี่น้องสองพระองค์เล่าสืบต่อกันมาว่า ขุนจันทรภาณุครองสุวรรณภูมิ พ.ศ. 1000 ถึง พ.ศ. 1018 พระองค์ทรงมีพระโอรสสองพระองค์ มีพระนามว่า ขุนอินทรไศเรนทร และ ขุนอินทรเขาเขียว แต่ยังทรงพระเยาว์อยู่ ต่อมาขุนจันทรภาณุมีพระดำริที่จะยกทัพขยายอาณาเขตไป ที่ชมพูทวีป (อินเดีย) จึงมอบให้พระอนุชาชื่อขุนหาญบุญไชย รักษาเมือง จากนั้นพระองค์ยกทัพ ข้ามทะเลไปชมพูทวีป (อินเดีย) ใช้ระยะเวลาการรบ 2 ปี ครั้นถึง พ.ศ. 1020 ขุนจันทรภาณุได้รับ ชัยชนะและได้รับการสถาปนาเป็นมหาราชในอินเดีย หลังจากนั้น 2 - 3 ปี ขุนอินทรไศเรนทร (จตุคาม) พระโอรสของขุนจันทรภาณุได้นึกถึงคำทำนายของอริยเจ้าพระโสณมหาเถระว่า จะมีการโยกย้ายเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น จึงมีมติเห็นควรว่าให้ย้ายผู้คนไปยังเมืองธัมราช (นครศรีธรรมราช) เพราะชอบดินฟ้าอากาศ ขุนหาญบุญไชยผู้เป็นอาคักค้ำนบอให้ทุกคนรอ “ขุนจันทรภาณุ” เสด็จ กลับมาก่อน แต่ขุนอินทรไศเรนทร (จตุคาม) ไม่ฟังคำจึงพาผู้คนจำนวนประมาณ 2,000 คนไปสร้าง เมืองใหม่ที่เมืองธัมราชเมื่อปี พ.ศ. 1023 พร้อมกับให้ชื่อว่า “ศิริธัมราช” (นครศรีธรรมราช) หรือ “ศรีวิชัยสุวรรณภูมิ” ต่อมาเมื่อสร้างเมืองเสร็จใน พ.ศ. 1026 แล้วขุนอินทรไศเรนทร (จตุคาม) คิดถึง พระมารดาและพระอนุชา จึงกลับมาเชิญพระมารดาและพระอนุชาขุนอินทรเขาเขียว (รามเทพ) พร้อมทั้งอพยพพลเมืองอีก 15,000 คน ไปตั้งหลักปักฐานที่ศรีวิชัยสุวรรณภูมิ ครั้นเมื่อขุนจันทรภาณุ กลับมาจากอินเดียได้มาอยู่ที่ศิริธัมราชกับครอบครัวสุวรรณภูมิหมดวงศ์กษัตริย์ (บูรพา ผดุงไทย, 2550: 63 - 67)

นอกจากนั้นตามตำนานยังกล่าวไว้ว่า กษัตริย์ 2 พี่น้องทรงเป็นปฐมกษัตริย์ ปกครองศรีวิชัยสุวรรณภูมิด้วยทศพิธราชธรรม บูรณะพระบรมธาตุเจดีย์ พัฒนาบ้านเมืองจนเป็น ศูนย์กลางความเจริญทั้งการค้า การเดินเรือ ศิลปวัฒนธรรมในดินแดนแถบทะเลใต้ทั้งหมด มีชื่อเสียง ไปไกลถึงอินเดีย จีน และนานาอารยประเทศ อารยธรรมที่ปรากฏในดินแดนศรีวิชัย ได้แก่ พุทธศาสนา

มหายานิกายวัชรยานซึ่งมีความเจริญรุ่งเรืองจนถึงกับส่งพระภิกษุจากต่างประเทศเข้ามาศึกษาในดินแดนทะเลใต้แห่งนี้ บ้างกล่าวกันว่า บางส่วนเป็นวัชรยานแบบดั้งเดิม ดังเห็นได้จากการสืบทอดพิธีมณฑล การปลุกเสกธงมนต์ไปจนถึงเม็ดยาจินดาณี ชาวเมืองศรีวิชัยยกย่องเทิดทูน 2 พีน้องกษัตริย์ ทั้งในฐานะผู้ครองแผ่นดินและในฐานะร่างอวตารของพระมหาโพธิสัตว์ ตามความเชื่อของพุทธศาสนา มหายานิกายวัชรยาน ซึ่งมีคติความเชื่อว่า หน้าที่ของพระมหาโพธิสัตว์ คือ การบำเพ็ญบารมีเพื่อเป็นพระพุทธเจ้า ทะนุบำรุงพระพุทธศาสนา ปกครองอาณาจักร คูแครงด้วยทศพิศราชธรรม เชื่อกันว่าหลังจากทั้ง 2 พระองค์สิ้นพระชนม์ ชาวบ้านได้ยกย่องทั้งสองพระองค์เป็น “พระเสื้อเมือง - พระทรงเมือง” จารึกพระวราภและพระนามไว้ตรงทางขึ้นพระบรมธาตุว่า “ท้าวจตุคาม และท้าวรามเทพ” (ทิพยจักร, 2550: 86 - 87)

ตำนานที่สี่ จากตรรกวิทยาของชวกะ ที่เรียกว่า จตุคามศาสตร์ เชื่อกันว่า นางพญาจันทร์ นางพญาพื้นเมืองทะเลใต้ ราชนิผู้สูงศักดิ์ขององค์ราชันราตะ หรือพระสุริยเทพ ซึ่งรวบรวมดินแดนในคาบสมุทรทองคำเข้าเป็นจักรวรรดิเดียวกันในพุทธศตวรรษที่ 7 พระราชมารดาของเจ้าชายรามเทพ บรรลุธรรมสำเร็จตรรกศาสตร์ศักดิ์สิทธิ์ ทรงอิทธิฤทธิ์ บังคับคลื่นลมร้ายให้สงบได้ชาวทะเลทั้งหลายกราบไหว้รำลึกถึงเมื่อออกกลางทะเล เรียกกันว่า “แม่ย่านาง” ชาวศรีวิชัยให้ความเคารพนับถือเทิดทูนมีฉายานามว่า เจ้าแม่อยู่หัว เจ้าชายรามเทพได้ศึกษาเล่าเรียนวิชาจตุคามศาสตร์ จากพระราชมารดาจนเจนจบ แล้วทรงเรียนรู้หลักสัจจะธรรมทางพุทธศาสนา เลื่อมใสศรัทธา นิกายมหายานอย่างแรงกล้า มุ่งหน้าสร้างบารมีหวังครีสุ์เป็นพระโพธิสัตว์ ตั้งปณิธานแน่วแน่ที่จะประกาศธรรมให้มั่นคงทั่วดินแดนสุวรรณภูมิ ทรงอุทิศสาหะบากบั่นสร้างราชนาวิตามตรรกศาสตร์ มหายาน ที่สามารถเล่นฝ่าคลื่นลมได้รวดเร็วและปลอดภัยบรรทุกกำลังพลและสัมภาระได้มากมาย มหาศาล เมื่อเขื่อนน่านน้ำใดได้นำหลักศาสนา ศิลปอารยธรรมไปประดิษฐานมั่นคง ณ ดินแดนนั้น จนเหล่าราชครูต่างถวายนามอภิไชยราชฐานันดรว่า “องค์ราชันจตุคามรามเทพ” เมื่อพระศรีมหาราชชาวชวกะได้ประกาศสัจธรรมทั่วสุวรรณทวีปแล้วจึงได้สร้างมหาสถูปเจดีย์ขึ้นที่หาดทรายแก้ว ในปลายพุทธศตวรรษที่ 8 องค์ราชันจตุคามรามเทพทรงมานะพยายามจนบรรลุโพธิญาณจักรวาลพรหมโพธิสัตว์ ประกอบด้วย บุญฤทธิ์ อิทธิฤทธิ์ อภินิหาร สยบฟ้า สยบดิน ได้ตามปรารถนา วาจาเป็นประกาศิตเหนือมวลชีวิตทั้งหลาย ทรงศักดิ์านุภาพเหมือนดังพระอาทิตย์และพระจันทร์สมญานามตามศาสตร์จันทรภาณู สัปแช่งศัตรูผู้ใดจะถึงกาลวินาศ จนเลื่องลือไปทั่วทวีปได้รับการถวายนามยกย่องว่า “พญาพิงพกาพ” การประกาศชัยชนะที่เด็ดขาดเหนือสุวรรณทวีปและหมู่เกาะทะเลใต้นี้เปรียบได้กับมหาราชในชมพูทวีป จากนั้นพญาโหราบรมครูช่างชาวชวกะได้จำลองรูปมหานุรุชเป็นอนุสรณ์ ตามอุดมคติศิลปศาสตร์ศรีวิชัย เรียกว่า “ร่างแปลงธรรม” รูปสมมติแห่งเทวราชที่มีตัวตนอยู่จริงในโลกมนุษย์ ทรงเครื่องราชขัตติยาภรณ์ สีกร สองเศียร พริ้งพริ้วด้วยเทพศาสตราวุธ เพื่อ

ปกป้องอาณาจักรและพุทธจักร เพื่อเป็นคติธรรมและศิลปกรรมประดิษฐานในทุกหนแห่งในอาณาจักร ทะเลใต้ ลูกหลานราชวงศ์ไศ-เลนทร์ในชั้นหลังได้ถ่ายทอดศิลปศาสตร์แปลงร่างธรรมเป็นนารายณ์ บรรทมสินธุ์บ้าง อวตารปราบอสูรบ้างตามค่านิยมของท้องถิ่น (กองบรรณาธิการข่าวสด, 2550: 17 - 26)

2.2 ที่มาของวัดอุดมมงคลคุณารามเทพ

จังหวัดนครศรีธรรมราชหรือเมือง 12 นักษัตร เป็นเมืองที่สำคัญมาตั้งแต่สมัย โบราณ ผู้ที่ให้ความสนใจทั้งหลายได้พยายามศึกษาและค้นหาหลักฐานของหลักเมือง แต่ไม่พบสิ่งๆ ที่เชื่อว่าเมืองที่สำคัญในอดีตต้องมีหลักเมืองมาก่อน ทั้งนี้มีแนวทางสันนิษฐาน 2 ประการ คือ ประการแรก หลักเมืองคือ พระบรมธาตุเจดีย์ ซึ่งเป็นศูนย์รวมทั้งศาสนจักรและอาณาจักร ประการที่สอง หลักเมือง คือ หินซึ่งตั้งอยู่บริเวณใกล้ๆ กับองค์พระบรมธาตุเจดีย์ ไปทางทิศเหนือประมาณ 500 เมตร ตั้งอยู่ที่ บ้านท่าชี ซึ่งชาวเมืองนครศรีธรรมราชเรียกว่า “หินหลัก” ลักษณะของหินเป็นเสาสีเหลี่ยมปึกโผล่ มาจากดิน 90 เซนติเมตร แนวทางสันนิษฐานดังกล่าวนี้ยังมีข้อสรุปที่ชัดเจน และเป็นประเด็นที่อยู่ใน ความสนใจศึกษาค้นคว้ากันมาโดยตลอด ครั้นล่วงมาถึงปี พ.ศ. 2529 จังหวัดนครศรีธรรมราชได้ ประชุมเพื่อสร้างสิ่งมีค่าทางประวัติศาสตร์ คือ การสร้างหลักเมืองนครศรีธรรมราชให้ประชาชนเคารพ สักการะเป็นศูนย์รวมแห่งจิตใจ เพื่อลดอาชญากรรม อิทธิพลอำนาจมืด สร้างสังคมสันติสุขให้เกิดขึ้น อีกทั้งเพื่อรวมน้ำใจของคนนครศรีธรรมราชให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและช่วยลดอาชญากรรมทั้งหลาย ลงไป ในการนี้มีคณะบุคคลกลุ่มหนึ่งได้ศึกษาหาร่องรอยของหลักเมืองเก่าแต่ก็ไม่พบ จึงมีความเห็น ร่วมกันว่าจะสร้างหลักเมืองขึ้นมาใหม่

อนึ่ง แนวความคิดเกี่ยวกับการสร้างหลักเมืองขึ้นมาใหม่นี้ มาจากแนวคิดที่ สำคัญ 2 ประการ คือ ประการแรก เป็นแนวคิดที่มาจากผู้ที่มีความรู้ทางโหราศาสตร์หลายท่าน ได้ ให้ความเห็นว่าเมืองนครศรีธรรมราชเป็นเมืองดวงแตกเห็นควรแก้ไข (สัมพันธ์ ทองสมัคร, 2550: 7 - 18) ประการที่สอง เป็นแนวคิดที่มาจากการประทับทรงขององค์คุณารามเทพและบริวาร ณ วัดนางพระยา ตำบลปากนคร อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช กล่าวคือ ใน พ.ศ. 2528 พ.ต.ท. สรรเพชญ์ ธรรมาธิกุล (ขณะนั้นมียศเป็น พ.ต.อ.) ได้มารับตำแหน่งผู้กำกับการตำรวจภูธร จังหวัด นครศรีธรรมราช ได้รู้จักกับกลุ่มพ่อค้าชาวจีน 4 - 5 คน ซึ่งนิยมการเสี่ยงโชคหลากหลาย หนึ่งในนั้น เป็นร่างทรง คือ นายอะผ่อง สกุลอมร และมักทำพิธีอัญเชิญเจ้าเข้าทรงในยามค่ำคืนเป็นประจำ คืน หนึ่ง พ.ต.ท. สรรเพชญ์ ได้ติดตามพ่อค้าชาวจีนกลุ่มนี้ไปที่วัดนางพระยา และได้อัญเชิญเจ้าเข้าทรง ร่างทรงที่ประทับกล่าวว่า “กูคือพระยาชิงชัย เป็นแม่ทัพรักษามืองด้านทิศตะวันออก” พ.ต.ท. สรรเพชญ์ มีความเคลือบแคลงสงสัยจึงได้ใช้รูปจุดไฟหนึ่งกำมือจี้ไปที่ร่างของคนทรง แต่ไม่ปรากฏอาการอย่างใด เกิดขึ้นกับร่างทรงนั้น และร่างทรงได้พูดขึ้นว่า “เออ มึงไม่เชื่อ เอออย่างนี้ดีกว่า มึงไปเอาดาบที่กุฎิ

ท่านสมภารมา กุจะสักกระหม่อมให้ดู” หนึ่งในคณะพ่อค้าชาวจีนได้ไปเอาดาบที่กุฎีเจ้าอาวาสวัดตามที่ร่างทรงบอก ทั้งที่ไม่เคยมีใครทราบมาก่อนว่ามีดาบเล่มนี้อยู่ที่กุฎีเจ้าอาวาสมาก่อน เมื่อได้ดาบมาแล้วร่างประทับทรงจับดาบชูขึ้น แล้วเอาปลายดาบลงที่มบนศีรษะของร่างทรงเองอย่างแรงหลายครั้ง หากแต่ไม่ระคายผิวหนังแต่อย่างใด เป็นที่อัศจรรย์ต่อสายตาทุกคู่ที่จับตามองอยู่ในขณะนั้น

ในคืนต่อมาได้มีการประทับทรงอีกโดยพ่อค้าชาวจีนกลุ่มเดิม หากแต่ที่เทพที่มาประทับร่างทรงนั้นไม่ใช่พระยาชิงชัย แต่มีเสียงบอกจากร่างคนทรงว่า “กูใหญ่กว่าอ้ายชิงชัย มันมาไม่ให้พวกสูฟ่ง กูนี้แหละใหญ่กว่า มึงไปหากระดามवादใบหน้ากู กูจะบอกลักษณะแล้วพวกสูพาไปถามอ้ายหนวดคูด อ้ายหนวดครู้จักกูดี” พล.ต.ท.สรรเพชญ ได้ถามร่างประทับทรงนั้นว่าอ้ายหนวดคือใคร ร่างประทับทรงได้ตอบกลับไป “มึงผันหน้าตอนนั่งทำงานไปทางไหน บ้านมันก็อยู่ทางนั้นแหละ ไปหามันได้” เมื่อร่างประทับทรงตอบเช่นนั้น ทุกคนทราบทันทีว่า “อ้ายหนวด” ที่ร่างประทับทรงบอก คือ พล.ต.ต.ขุนพันธรักษ์ราชเดช อดีตผู้บังคับการตำรวจภูธร เขต 8 ผู้เป็นที่รู้จักกันดีว่ามีวิชาอาคมแข็งแกร่งเป็นศิษย์ฆราวาสของสำนักวัดเขาอ้อ ตักสิลาแห่งพุทธาคมอันเลื่องชื่อของภาคใต้

วันต่อมากลุ่มพ่อค้าชาวจีนและพล.ต.ท. สรรเพชญุ ธรรมมาธิกุล เดินทางไปพบ พล.ต.ต. ขุนพันธรักษ์ราชเดช ที่บ้านพักเลขที่ 764/5 ภายในซอยราชเดช ถนนราชดำเนิน ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า พล.ต.ต. ขุนพันธรักษ์ราชเดช ได้คอยทำอยู่เมื่อทำ ความเคารพต่อ พล.ต.ต. ขุนพันธรักษ์ราชเดช เรียบร้อยแล้ว พล.ต.ต. ขุนพันธรักษ์ราชเดช ได้ถามถึงกิจธุระที่มาพบในครั้งนี้ พล.ต.ท. สรรเพชญุ ได้ยื่นภาพวาดใบหน้าของดวงวิญญาณที่ได้บอกรูปลักษณะผ่านร่างทรงให้ พล.ต.ต. ขุนพันธรักษ์ราชเดชดู เมื่อ พล.ต.ต. ขุนพันธรักษ์ราชเดช ได้ดูภาพใบหน้านั้นได้ถาม พล.ต.ท.สรรเพชญุ อย่างตื่นเต็นว่า “ท่านผู้กำกับนำรูปนี้มาจากไหน รูปนี้เป็นอดีตกษัตริย์แห่งอาณาจักรศรีวิชัย มีพระนามว่า จตุคามรามเทพ หรือ จันทรภาณุ” จากนั้น พล.ต.ท. สรรเพชญุ ได้เล่าเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้น ณ วัดนางพระยาให้ พล.ต.ต. ขุนพันธรักษ์ราชเดช ทราบ ต่อมาในคืนที่ 3 กลุ่มพ่อค้าชาวจีน และ พล.ต.ท. สรรเพชญุ ได้อัญเชิญประทับร่างทรงอีกครั้งที่วัดนางพระยาหากคราวนี้องค์จตุคามรามเทพที่ประทับทรง มีกิริยาอาการที่ดูมากแล้วบอกว่า “บ้านเมืองลูกเป็นไฟ กูรอมีงมาเป็นพันปีแล้ว กูอยากให้ช่วยสร้างหลักเมือง ทำจากไม้ตะเคียนทอง งอกอยู่ทางทิศเหนือของเมืองนครศรีฯ บัดนี้มันรอมีงอยู่” ด้วยเหตุนี้จึงเป็นที่มาของการสร้างหลักเมืองขึ้นมาใหม่

อย่างไรก็ตามเกี่ยวกับการประกอบพิธีกรรมต่างๆ นั้น องค์จตุคามรามเทพได้บอกผ่านร่างทรงถึงขั้นตอนของพิธีต่างๆ ที่จะต้องทำกัน ซึ่งมีหลายพิธีที่ต้องใช้เวลา เช่น พิธีกรรมชุมนุมตักชัยทำในวิหารหลวง ให้ปักษงศรีวิชัยขึ้นหมู่พระธาตุเป็นนัยว่าเราเปิดขงรบกับ พวกเหล่าร้าย เช่น พวกโจร หรืออาถรรพ์จัญไรต่างๆ ที่รบกวณเมืองนครศรีธรรมราช (นาน คาปี, 2550: 13 - 16)

ทั้งนี้พิธีกรรมต่างๆ ที่องค์จตุคามรามเทพได้บอกผ่านทางร่างทรงนั้น มี 16 พิธี ดังนี้ (จักรรัช ชีระกุล, 2543: 22 - 26)

1. **พิธีกรรมเผาดวงชะตาเมือง** กระทำที่ป่าช้าวัดชะเมา ตำบลท่าวัง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นการล้างอาถรรพ์ดวงชะตาเมืองเดิม ซึ่งเรียกว่า “ดวงราหูชิงจันทร์” หรือ “ดวงพินทุบาทว์” ลักษณะดวงดาวเสาร์ซึ่งเป็นดวงดาวภัยถึงจุดกำเนิดดวงดวงดาวอังคารให้อยู่ในภพที่ห้า เจ้าของดวงชะตาเช่นนี้เหมือนถูกสาป อากัปกัลป์ บ้านแตกสาแหรกขาด ต้องทุกข์ไม่หยุดหย่อน เดือดร้อนไม่มีสิ้นสุด บ้านเมืองเจริญรุ่งเรืองไม่นานก็เสื่อมทรามตกต่ำ การเผาดวงชะตาครั้งนี้ใช้ “เพชรฆาตฤกษ์” คือ เลย์เที่ยงคืนไป 1 นาที ทั้งนี้พิธีกรรมดังกล่าวนี้กระทำเมื่อปลาย พ.ศ. 2528

2. **พิธีลอยชะตาเมือง** เพื่อทำลายดวงชะตาเมืองเดิม ให้ห่างจากต้นกล้วยเถื่อน (กล้วยป่า) เก็บดินสี่มุมเมือง น้ำห่าท่า คาบเก่าสี่เล่ม รูปคนทำด้วยดินปั้นสี่รูป เส้าไม้ตะเคียนทองหนึ่งต้น จากนั้นให้พญาโหราเรียกอาถรรพ์จัญไรบรรจูลงสู่ต้นตะเคียนทอง เสกคาถาลงยันต์ครบถ้วนแล้วนำไปลอยที่ปากน้ำปากนคร

3. **พิธีกรรมสะกดหินหลัก** กระทำที่บริเวณฐานพระสยาม ตลาดท่าชี ตำบลในเมือง อำเภอเมือง หินหลักเป็นสิ่งที่พวกพราหมณ์ดั้งเดิมฝังอาถรรพ์เสนียดจัญไรเอาไว้ ซึ่งสร้างความวิบัติเสื่อมเสียแก่เมืองนครศรีธรรมราชตลอดมา

4. **พิธีปลุกยักษ์วัดพระบรมธาตุ** ยักษ์สองตนบริเวณบันไดทางขึ้นองค์พระบรมธาตุ ถูกปลุกให้ตื่นมาทำหน้าที่รักษาบ้านเมืองหลังจากถูกอาถรรพ์สะกดมานาน นอกจากนั้นยังปลุกเทวดา พระปัญญา พระพวยและพระมหากัจจายนะ (พระแอด) อีกด้วย

5. **พิธีปลุกพระเสื้อเมืองพระทรงเมือง** เทพทั้งสองสถิต ณ หอพระพุทธสิหิงค์ ซึ่งหลับใหลมานานปีให้ตื่นขึ้นช่วยบ้านช่วยเมือง

6. **พิธีกรรมพลิกธรณี** กระทำที่ริมรั้วป่าช้าวัดชะเมา พลิกดินที่ชั่วร้ายสกปรกฝังไว้เบื้องล่าง เอาดินดีขึ้นมาไว้เบื้องบน เพื่อให้บ้านเมืองมีความร่มเย็นเป็นสุข เจริญรุ่งเรืองต่อไปวันข้างหน้า

7. **พิธีกรรมเทพชุมนุมตัดชัย** กระทำที่วิหารหลวง วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร เมื่อวันที่ 16 มกราคม พ.ศ. 2529 เวลา 12.39 น. ตรงกับวันพฤหัสบดี ขึ้น 7 ค่ำ เดือนยี่ ปีมะเส็ง เป็นพิธีกรรมสำคัญยิ่ง ดำเนินการตามแบบอย่างของชาวเมืองสิบสองนักษัตรโบราณ จากคำบอกกล่าวของพญาหลวงเมือง (หนึ่งในสี่ทหารกล้าบิราทขององค์จตุคามรามเทพ) การทำพิธีครั้งนั้นมีพระเทพวราภรณ์ (พระธรรมรัตโนภาสในปัจจุบัน) เป็นประธานฝ่ายสงฆ์ พล ต.ต. ชุนพันธ์รักษาราชเดช เป็นประธานฝ่ายฆราวาส จุดมุ่งหมายของพิธีกรรมนี้นอกจากเพื่อสร้างสวัสดิมงคลแก่จังหวัดนครศรีธรรมราช

จากการเจริญพระพุทธมนต์ และแสดงพระธรรมเทศนาของพระสงฆ์แล้ว เทวดารักษาบ้านรักษาเมือง ยังมาชุมนุมเสกผ้ายันต์สิบสองนักษัตรจำนวน 3,000 ผืน เขียนผ้ายันต์จำนวน 108 ผืน และประกาศบอกกล่าวแก่ผู้คนให้ช่วยกันสร้างหลักเมือง

8. พิธีกรรมตอกหัวใจสมุทร เพื่อให้ดวงชะตาเมืองถูกบรรจุด้วยธาตุทั้งสี่ครบถ้วน กระทำ ณ สี่แยกคูขวางเมื่อวันที่ 5 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2529 ตรงกับวันแรม 12 ค่ำ เดือนยี่ เวลาประมาณ 18.30 น. เศษ โดยนายเอนก สิทธิประศาสน์ ผู้ว่าราชการจังหวัดในสมัยนั้น เป็นประธาน แทนพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ การที่เลือกบริเวณกลางสี่แยกคูขวางเป็นจุดตอกหัวใจสมุทร เพราะจุดดังกล่าวได้ศูนย์กับองค์พระบรมธาตุ ภูเขามหาชัย และได้ศูนย์กับทิศทั้ง 8 ตามตำราของชาวเมืองสิบสองนักษัตร

9. พิธีฝังหัวใจเมือง กระทำเมื่อวันที่ 20 มีนาคม พ.ศ. 2529 ตรงกับวันพฤหัสบดี ขึ้น 11 ค่ำ เดือนสี่ ปีมะแม เวลา 11.39 น. ณ จุดตอกหัวใจสมุทร ด้วยการขุดหลุมลึก 9 ศอก (ลึกจนถึงน้ำ) เข้าพิธีอ่านโอวาท อุปกรรมพิธีกรรมฝังหัวใจเมือง ประกอบด้วยสิ่งของ 7 ชนิด คือ

1) หัวใจเมือง ทำด้วยดินเผาผสมทรายหาดทรายแก้วจากวัดพระมหาธาตุ จำนวน 7 ชัน แต่ละชันกว้าง 9 นิ้ว ยาว 9 นิ้วหนา 2 นิ้ว เขียนดวงชะตาเมือง หัวใจเมือง มีอยู่ 3 ชันที่นำโลหะมงคล ทอง เงิน นาค (สามกษัตริย์) ปิดหน้าคั่นกลางระหว่างแผ่นหัวใจเมือง

2) แผ่นไม้ตะเคียนทอง มีขนาดกว้างและยาว 12 นิ้ว รองรับแผ่นหัวใจเมือง แผ่นไม้เนื้อแข็งตุลาคมเทศกริดโลหิตจุ่มเขียนคาถาอาคม

3-4) หัวใจพ่อ - หัวใจแม่ ทำจากไม้ตะเคียนทองกลึงเป็นรูปบัวตูม ยาวประมาณ 1 ศอก จำนวน 2 อัน ฝังลงในหลุมรวมกับแผ่นหัวใจเมือง

5) ดินจากทุกตำบล ทุกหมู่บ้าน ในเมืองสิบสองนักษัตร ที่ประชาชนนำมาใส่ลงในหลุมด้วย

6) วัตถุธาตุ แทนธาตุ 4 ประกอบด้วย ถ่าน (แทนธาตุไฟ) เกลือ (แทนธาตุน้ำ) ข้าวเปลือก (แทนธาตุลม) ทราย (แทนธาตุดิน)

7) พญาไม้มงคล 9 ชนิด ได้แก่ ราชพฤกษ์ ชัยพฤกษ์ กันเกรา สักทรงบาดาล พยุง ทองหลางหรือทองกลาง ใฝ่สีสุก และขนุนทอง ฝ้ายสี 12 ผืน ผืนละสี วางกันหลุมเป็นลำดับแรก ทุกอย่างใส่ลงในหลุมทั้งหมด

10. พิธีกรรมแกะสลักประติมากรรมเสาหลักเมือง ดำเนินการแกะสลักหลักเมืองด้วยไม้ตะเคียนทองทั้งต้น ณ บ้านพักผู้กำกับการตำรวจนครสวรรค์นครศรีธรรมราชในสมัยนั้น

11. พิธีเบิกเนตรหลักเมือง กระทำพิธีต่อเนื่องถึง 3 วัน คือ วันที่ 3 - 5 มีนาคม พ.ศ. 2530 โดยวันที่ 3 มีนาคม พ.ศ. 2530 อัญเชิญหลักเมืองที่แกะสลักเรียบร้อยแล้วไปประดิษฐาน

ที่วิหารหลวง วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร ภายหลังจากพระเถระเจริญพระพุทธรูปและเจ้าพิธีรำกระบี่โบราณถวายสักการะหลักเมืองแล้ว ได้เคลื่อนขบวนแห่ไปตามถนนราชดำเนินไปยังตลาดท่าวัง แล้ววกกลับสู่สนามหน้าเมือง อัญเชิญหลักเมืองขึ้นสู่ที่ประดิษฐานชั่วคราว เพื่อให้ประชาชนสักการะ ขบวนแห่ในวันนั้นยิ่งใหญ่ มีขบวนช้าง ม้า ศิลปินพื้นบ้าน กลุ่มพลังมวลชนต่างๆ วงดุริยางค์และประชาชนจากทั่วสารทิศ ขบวนยาวประมาณ 2 กิโลเมตร

ต่อมาในวันที่ 4 มีนาคม พ.ศ. 2530 เวลา 10.30 น. พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ นายกรัฐมนตรี เดินทางมารับมอบหลักเมืองเป็นของทางราชการ และในวันที่ 5 มีนาคม พ.ศ. 2530 ตอนค่ำมีพิธีสงฆ์ จากนั้นเจ้าพิธี คือ พลตำรวจตรีจุนพันธ์รัชราชเดชอ่าน โองการเชิญเทวดา ต่อมาประธาน (รช.สัมพันธ์ ทองสมัคร) จุดเทียนชัย เจ้าพิธีทำพิธีเบิกเนตรหลักเมืองทั้ง 8 ทิศ อันเป็นการประจวบจิตวิญญาณของเทวดารักษาเมืองเข้าไปสิงสถิตภายในเสาหลักเมือง ให้สามารถรับรู้เหตุการณ์ และคุ้มครองดูแลได้รอบทิศ จากนั้นจุดพลุสักการะ มีข้าราชการ พ่อค้า ประชาชน ร่วมปิดทองสักการะ เป็นเสร็จพิธี

12. พิธีการเจิมยอดชัยหลักเมือง พิธีกรรมสำคัญยิ่งและถือเป็นมงคลสูงสุด คือ การทรงเจิมยอดชัยหลักเมือง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ปลัดกระทรวงมหาดไทย (นายพิศาล มูลศาสตร์สาทร) นำคณะอันประกอบด้วยรองผู้ว่าราชการจังหวัด (นายอำนาจ ไทยนานท์) รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ (นายสัมพันธ์ ทองสมัคร) ผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย (นายกำจร สติรกุล) เลขาธิการคณะรัฐมนตรี (นายอนันต์ อนันตกุล) วุฒิสมาชิก (นายศิริชัย บุลกุล) พร้อมด้วยข้าราชการและประชาชนผู้ร่วมจัดสร้างหลักเมืองนครศรีธรรมราช เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท นำยอดชัยหลักเมืองเพื่อทรงเจิม ในวันที่ 3 สิงหาคม พ.ศ. 2530 ยอดชัยหลักเมืองที่ทรงเจิมในวันนั้น นอกจากของจังหวัดนครศรีธรรมราชแล้ว ยังมีหลักเมืองจังหวัดชัยนาท และจังหวัดศรีสะเกษอีกด้วย นายสัมพันธ์ ทองสมัคร ได้บันทึกเหตุการณ์วันนั้นไว้ มีความตอนหนึ่ง ดังนี้

“... คราวนั้นคณะกรรมการสร้างหลักเมืองได้นำวัตถุมงคลที่สร้างขึ้นตามแบบแผนโบราณจำนวน 13 ชนิด พร้อมด้วยภาพถ่ายหลักเมืองน้อมเกล้า น้อมกระหม่อมถวายในครั้งนั้นด้วย ผมเองเป็นกังวลใจมาก เพราะว่ามีผู้ซึ่งเตรียมไว้ว่าจะต้องทำหน้าที่กราบบังคมทูล คือ ท่านขุนพันศรีรัชราชเดช เจ้าพิธีโดยตรง แต่ก่อนหน้าจะถึงกำหนดเข้าเฝ้าฯ ท่านขุนพันฯ ประสพเหตุด้วยต่ออวยเอาที่ไปหน้าอีกเสบ ไม่สามารถจะเข้าเฝ้าฯ ได้ โดยผู้ว่าราชการจังหวัดท่านรองฯ อำนาจ ไทยนานท์ ได้ขอผมไปทำหน้าที่แทน ผมกังวลเพราะไม่ทราบเรื่องวัตถุมงคล 13 ชิ้นว่าเป็นอย่างไร ท่านปลัดกระทรวงมหาดไทยเป็นผู้อ่านคำกราบบังคมทูล

และได้กล่าวถึงมณฑลที่ได้สร้างในพิธีกรรมสร้างหลักเมืองนครศรีธรรมราชด้วย เมื่อทรงพระสุหร่ายและทรงเจิมยอดเสาหลักเมืองเสร็จเรียบร้อยแล้ว ทรงมีรับสั่งให้ตามเสด็จฯ ไปยังบริเวณที่วางวัดลุมมณฑลที่นำขึ้นทูลเกล้าฯ ทรงเริ่มทอดพระเนตรตั้งแต่ขึ้นแรก เป็นภาพถ่ายเสาหลักเมืองนครฯ ทรงมีพระราชกระแสรับสั่งว่า หลักเมืองกรุงเทพฯ คนนครฯ มาร่วมช่วยสร้างเหมือนกันเพราะเขาเข้าใจเรื่อง การสร้างหลักเมือง มีเทวดาเหาะรอบๆ ยอดเสาหลักเมืองอยู่ 8 องค์ แต่หลัก เมืองนครฯ ที่สร้างขึ้นครั้งนี้เทวดาไม่ได้เหาะ แต่แกะสลักไว้ที่ยอดเสาหลักเมือง ให้เผ่าทิศทั้งแปด จากนั้นได้ทอดพระเนตรวัดลุมมณฑลทุกชั้นพร้อมกับทรงอธิบาย ให้ผมฟังถึงความเป็นมา และการใช้สอยเกี่ยวกับของแต่ละชั้นได้อย่างลึกซึ้ง ประหนึ่งทรงอยู่ในเหตุการณ์ด้วย เป็นที่น่าอัศจรรย์ใจในพระปรีชาญาณยิ่งนัก จนกระทั่งถึงชั้นที่ 13 เป็นชั้นที่บรรจุในภาชนะรูปคล้ายผอบทำด้วยถมทอง ขนาดไม่โตนัก ผมเองประหลาดใจว่าจะมีรับสั่งถามเกรงว่าจะกราบบังคมทูลไม่ถูก เพราะไม่ทราบคำราชาศัพท์ของคำว่า “จี๊ผิ้ง” แล้วก็ทรงมีพระกระแสรับสั่งถาม พร้อมทรงชี้ไปที่ผอบว่า “นี่อะไร” ผมกราบทูลว่า “เป็นถมทอง ศิลปะดั้งเดิม ของชาวนครศรีธรรมราช” ทรงมีพระราชกระแสว่า “ถมทองของเมืองนครฯ นี้ เรารู้จัก เราใช้อยู่ ข้างในเป็นอะไร” ผมกราบบังคมทูลว่า “ข้าพระพุทธเจ้าไม่ ทราบคำราชาศัพท์ แต่ชาวบ้านเรียกว่า จี๊ผิ้ง พระพุทธเจ้าข้า” ทรงมีพระราช กระแสรับสั่งว่า “สิผิ้ง สมัยโบราณคนเมืองนคร หรือชาวศรีวิชัย เมื่อจะไป เจรจาเรื่องสำคัญกับใคร จะใช้สิผิ้งสิริมฝีปากแล้วไปเจรจา” นี่ก็เป็นอีกตัวอย่าง หนึ่งที่ได้เป็นที่ประจักษ์ว่าทรงมีพระปรีชาญาณรอบรู้อจริงเพราะจากเอกสารที่ ฝ่ายพิธีกรรมสร้างหลักเมืองทำขึ้น ก็ได้กล่าวถึงเรื่องจี๊ผิ้งในลักษณะตามที่ทรงมี พระกระแสรับสั่งทุกประการ...”

13. **พิธีแห่ยอดชัยหลักเมือง** ทำพิธีเมื่อวันที่ 4 สิงหาคม พ.ศ. 2530 เป็นการ ต้อนรับยอดชัยหลักเมือง นำโดยคณะของรองผู้ว่าราชการจังหวัด (นายอำนาจ ไทยานนทร์) ซึ่งนำมา จากกรุงเทพมหานคร โดยแห่จากสนามบินกองทัพภาคที่ 4 มายังสนามหน้าเมือง มีขบวนช่างศึก ม้าศึกและประชาชนจำนวนมาก

14. **พิธีอัญเชิญหลักเมืองขึ้นสู่ศาลถาวร** โดยผู้ว่าราชการจังหวัดนครศรีธรรมราช (นายนิพนธ์ บุญญฤทธิ์โร) ในขณะนั้น เป็นประธาน

15. **พิธีสวมยอดชัยหลักเมือง** เมื่อวันที่ 31 ตุลาคม พ.ศ. 2531 โดยพลเอก สุจินดา คราประยูร (รองผู้บัญชาการทหารบก ตำแหน่งในสมัยนั้น) เป็นประธาน

16. พิธีเททองปลียอดศาลหลักเมืองและศาลบริวาร เมื่อวันที่ 13 ธันวาคม พ.ศ.2541 โดยมี ฯพณฯ นายบัญญัติ บรรทัดฐาน ประธานที่ปรึกษานายกรัฐมนตรีในขณะนั้น เป็นประธานในพิธี

นับแต่แรกเริ่มดำเนินการก่อสร้างหลักเมืองนครศรีธรรมราช เกิดปรากฏการณ์อัศจรรย์หลายครั้ง มีผู้บันทึกจดจำและน่าสนใจ ดังนี้

1. ไม้ตะเคียนทองสำหรับแกะสลักหลักเมือง เป็นไม้จากเขายอดเหลืองซึ่งอยู่ท้องที่ตำบลกะหรอ อำเภอท่าศาลา (ปัจจุบันอยู่ในเขตท้องที่อำเภอนบพิตำ) มีลักษณะแปลกคือ บริเวณรอบโคนต้นมีลักษณะเตียนโล่ง เรียกว่า “ลานนำหว่า” หรือ “ตะเคียนใบกวาด” หลังจากโค่นต้นไม้แล้วได้ตัดต้นตะเคียนเหลือความยาว 4 เมตร ต้องใช้ช่างชักลากลงมาจกยอดเขา เมื่อช่างชักลากตอนแรกไม้ตะเคียนทองไม่ยอมขยับเขยื้อน แต่เมื่อได้จุดธูปบอกกล่าวแล้ว ช่างสามารถชักลากได้ตามปกติ

2. การประกอบพิธีเผาดวงชะตาเมืองที่ป่าช้าวัดชะเมา เมื่อปลาย พ.ศ.2528 ในเวลาหลังเที่ยงคืนไปหนึ่งนาทีกว่า กลางความมืด มีแต่แสงเทียนประกอบพิธีเท่านั้น ใช้เสียงนกแสกเป็นสัญญาณจุดไฟ ทันทีที่จุดไฟปรากฏเสียงครวญครางโหยหวนของภูตผีในป่าช้าที่ถูกเรียกมาให้เป็นพยาน สร้างความหวาดกลัวให้แก่ผู้ร่วมพิธี แม้พระภิกษุรูปเดียวที่ได้รับนิมนต์มาสวดบังสุกุลยังเก็บอาการไม่อยู่ สวดมนต์ด้วยเสียงสั่นเครือและสวดผิด แต่หลังจากที่เจริญสมาธิจิตและแผ่เมตตาให้อาการต่างๆ กลับสู่ปกติ

3. เมื่อวันที่ 3 มีนาคม พ.ศ. 2530 อันเป็นวันแห่เสาหลักเมืองซึ่งแกะสลักและตกแต่งเสร็จแล้วลงเรือศรีวิชัยโบราณจำลองจากบ้านพักผู้กำกับฯ ไปหน้าวิหารหลวง ขณะที่อัญเชิญเสาหลักเมืองจากเรือจำลองตั้งที่พื้นลานหน้าวิหารหลวง ได้เกิดปรากฏการณ์พระอาทิตย์ทรงกลด ณ ที่นั้นทันทีอย่างน่าอัศจรรย์ จากนั้นได้เกิดฝนตกหนักมากในเขตภูเขาต้นน้ำทางทิศตะวันตกของเมือง เป็นเหตุให้น้ำป่าไหลเกือบล้นฝั่งคลองท่าดี และคลองพรหมโลก วัวควายที่ชาวบ้านล่ามไว้เ็นคลองตายไปหลายตัว ทั้งในช่วงนั้นเป็นหน้าแล้ง

4. ในพิธีเบิกเนตรหลักเมือง เมื่อวันที่ 5 มีนาคม พ.ศ. 2530 ขณะที่เจ้าพิธีกรรมคือ พล.ต.ต. ขุนพันธรักษ์ราชเดช กำลังทำพิธีเบิกเนตร ปรากฏกลุ่มควันจางๆ ขึ้น ณ จุดสัมผัสระหว่างดินสอจารกับดวงเนตรของหลักเมือง

5. นายสมจิตร ทองสมัคร เล่าว่า ครั้งหนึ่งในระหว่างที่มีการประทับทรงของเทวดารักษาเมือง ตนเองปรารถนาเกิดภาวะฝนแล้งอย่างหนัก ชาวบ้านเดือดร้อนมาก ไม้ผลเหี่ยวเฉา จะแก้ปัญหาอย่างไรดี ก็ได้รับคำแนะนำว่าให้เอาไข่หนึ่งฟอง ไปปาใส่ภูเขาที่ขุนพนม บริเวณที่เรียกว่า “หน้าพระ” เมื่อปฏิบัติตามคำแนะนำปรากฏว่าผู้ปฏิบัติการปาไข่ยังไม่ทันจะลงมาถึงลานวัด มีฝนโปรย

ลงมาแล้วฝนที่ตกครั้งนั้นตกหนักมากและตกกระจายทั่วไป แม้ในภาคกลางและกรุงเทพฯ สำหรับที่ กรุงเทพฯ ฝนตกหนักอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อน จนผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครสมัยนั้นเรียกว่า “ฝนพันปี”

6. นายยุทธนา โมรากุล ดำรงตำแหน่งหัวหน้าหมวดการทางหัวไทร แขวง การทางนครศรีธรรมราชที่ 1 เล่าให้ฟังว่า

“... คือนวันหนึ่งเมื่อ 12 ปีก่อน ขณะที่ตนเองอยู่ที่บ้านพักในแขวงการ ทางนครฯ กับครอบครัวซึ่งขณะนั้นตนเองยังเป็นช่างประจำสำนักงานแขวงการทาง ได้มีคนมาตามที่บ้านบอกว่าเขามีการเข้าทรงที่ถนนบ่ออ่าง สั่งความให้มาตามตนเอง ไปหา เมื่อตนเอง ไปถึงก็ได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่ออกแบบอาคารศาลหลักเมือง ตอนนั้นตัวเองยังไม่เชื่อทั้งงุนงง เพราะเป็นงานที่ไม่เคยทำมาก่อนหลังจากที่ได้รับ การลงเลขยันต์ที่ฝ่ามือ และได้รับคำแนะนำครั้งแล้วครั้งเล่า ก็ได้มาทำแบบบนกระดาษ เขียนแบบ เหมือนกับผู้มีมาบอกกล่าวแนะแนวทางอยู่ตลอดเวลา อดจี้จตุคามรามเทพ หรือที่เรียกกันในหมู่ลูกศิษย์ว่า “พ่อ” ได้กล่าวไว้ว่า เมื่อใดที่เขียนแบบออกมาถูกต้อง ตามโบราณและเขียนจนถึงยอดเสร็จสมบูรณ์แล้วฟ้าดินจะรับรู้ ปรากฏว่าวันนั้น นั่งเขียนที่โต๊ะทำงาน ทันทีที่ตนเขียนเสร็จท้องฟ้าที่เจ็ดจั่วตามปกติ กลับมืดครึ้ม และมีฟ้าผ่าเปรี้ยงอย่างน่าอัศจรรย์ อีกครั้งหนึ่งเมื่อคราว ขุดดินบริเวณสร้างศาล ปัจจุบันเพื่อลงฐานราก พบฐานเจดีย์เก่าทรงกลมและเมื่อขุดได้ลึกกว่าสองเมตรก็ พบชั้นหินปะการัง ปรากฏว่าน้ำใต้ดินทะลักขึ้นมา ทำให้ไม่สามารถทำงานต่อไป ได้ เมื่อได้ปรึกษา “พ่อ” ก็ได้รับการแนะนำเทคนิคพิเศษทั้งในเรื่องขั้นตอนและ วัสดุที่ใช้โดยละเอียด พร้อมกับได้รับการบอกกล่าวไว้ล่วงหน้าว่าเมื่อทำเสร็จฟ้าดิน จะรับรู้ เมื่อทำตามนั้นทุกอย่างก็แก้ปัญหาได้อย่างไม่น่าเชื่อจริงๆ ทันทีที่ทำเสร็จ สมบูรณ์ก็เกิดปรากฏการณ์พระอาทิตย์ทรงกลด อันหมายถึง การรับรู้ของฟ้าดิน อย่างน่าอัศจรรย์ ...”

7. เมื่อมีการประกอบพิธีกรรมใดๆ เกี่ยวกับหลักเมืองนครศรีธรรมราช มักจะ เกิดฝนพรา และฝนตกตามมาทุกครั้ง แม้กระทั่งพิธีไหว้ครูซึ่งกระทำกันทุกปีในวันพฤหัสบดีแรกของเดือนหก หลังเสร็จพิธีมักมีฝนพราทุกครั้งเช่นเดียวกัน

2.3 วัตถุประสงค์จตุคามรามเทพรุ่นแรก

ในการสร้างหลักเมืองนครศรีธรรมราช ได้มีการประกอบพิธีกรรมที่สำคัญ หลายครั้งหลายวาระ ซึ่งในแต่ละครั้งคณะกรรมการผู้ดำเนินการสร้างหลักเมืองได้จัดสร้างวัตถุประสงค์

ขึ้นมาเป็นที่ระลึก แจกจ่ายสมนาคุณแก่ผู้ร่วมบริจาคทรัพย์สมทบทุนในการสร้างหลักเมือง และหนึ่งในวัดอุโมงค์นั้น คือ การจัดสร้างวัดอุโมงค์ที่เรียกว่า พระผงสุริยัน-จันทร์รา พิมพ์ดวงตราพญาราม หรือที่รู้จักในนามอิทธิวัตอุโมงค์ “จตุคามรามเทพ” ซึ่งเปรียบเสมือนต้นแบบของวัดอุโมงค์จตุคามรามเทพในปัจจุบัน สร้างขึ้นในโอกาสประกอบพิธีกรรมเบิกเนตรหลักเมืองจังหวัดนครศรีธรรมราช ระหว่างวันที่ 3 - 5 มีนาคม พ.ศ. 2530 ตรงกับวันพฤหัสบดี ขึ้น 7 ค่ำ เดือน 4 ปีชวด มี 2 ขนาด คือ ขนาดใหญ่ มีเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 5.5 เซนติเมตร และขนาดเล็ก มีเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 4.5 เซนติเมตร ประกอบด้วย มวลสารมงคลดังต่อไปนี้ ไม้ตะเคียนทองหลักเมือง ปูนเปลือกหอย ปูนหิน ดินสังเวชนียสถาน 4 แห่ง ดิน 7 ป่าช้า แร่ 7 เหมือง ข้าวสุก 7 นา ผงกะลาตาเดียว เกสรดอกไม้ 108 ว่านมงคล 108 น้ำตาลอ้อย น้ำผึ้งหลวง กล้วย เปลือก อบเพชร น้ำศักดิ์สิทธิ์ 4 บ่อ ผงอิทธิเจ น้ำมันจันทน์ เงิน ทอง นาก (บุญชู เลือดไท, 2550: 29 - 30) สำหรับสีของพระผงสุริยัน - จันทร์ามี 4 สี ซึ่งประกอบด้วย มวลสารหลัก คือ

ภาพประกอบ 2 พระผงสุริยัน จันทร์รา พ.ศ. 2530

ที่มา : www.palungdham.com/jatukarm/jatukarm12.jpg

สีขาว ส่วนใหญ่จะประกอบไปด้วยผงปูนเปลือกหอย สีที่ปรากฏจะประกอบด้วย สีขาวล้วน ขาวอมส้ม (ผสมผงว่านเล็กน้อย) ขาวอมเขียว (โรยผงตะไบมีดจตุคามรามเทพ สร้างจำนวน 50 องค์) การปิดผงทอง เงิน นาก จะมีปิดเฉพาะราหู ปิดทั้งองค์ และประเภทไม่ปิดทอง

สีน้ำตาล มีส่วนผสมค่อนข้างจะหลากหลาย จึงทำให้สีที่ออกมาเป็นสีน้ำตาลที่หลากหลายมาก ส่วนผสมหลัก คือ ปูนเปลือกหอย ผงถ่าน และผงไม้ตะเคียนทอง สีที่พบเห็นและรวบรวมได้ คือ น้ำตาลอ่อน คล้ายสีของกาแฟเย็น (แก่ผงปูนเปลือกหอย) น้ำตาลดำ มีผงไม้ตะเคียนทอง และผงคำค่อนข้างมาก น้ำตาลอมเขียว และน้ำตาลเข้ม

ส่วนสีน้ำตาลอมแดง ออกสีเปลือกมังคุดแห้ง เป็นเนื้อผงว่านล้วน ข้อที่น่าสังเกตของสีน้ำตาล คือ จะมีผงไม้ตะเคียนทองผสมเกือบทุกองค์ และผงไม้ตะเคียนทองเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้สีน้ำตาลเกิดความอ่อนแก่ไม่เท่ากัน นอกจากนี้สีน้ำตาลอมแดง หรือสีเปลือกมังคุดแห้ง เป็นชุดที่ทำจากเนื้อผงว่านล้วนๆ ผสมกับผงไม้ตะเคียนทอง และมีลักษณะพิเศษ คือ มีน้ำยางสีขาวใสที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติออกมาเคลือบที่ด้านหน้าขององค์พระ ในสีน้ำตาลมีการปิดทอง นาก เงิน เช่นเดียวกัน ยกเว้นพระเนื้อว่าน

สีดำ ในกลุ่มสีดำนี้ จำแนกสีได้เป็น ดำเทา ดำอมน้ำตาล และดำสนิท ลักษณะของเนื้อมี 3 แบบ คือ ประเภทเนื้อปูนเปลือกหอยผสมผงถ่าน ประเภทผงถ่านมักจะผสมผงไม้ตะเคียนทอง ถ้าผสมมากจะออกสีดำอมน้ำตาล

สีเลือดหมู เป็นสีที่สร้างในช่วงแรกๆ และสร้างจำนวนน้อยมาก เป็นการสร้างเพื่อให้เกียรติกับเจ้าของสถานที่ คือ สร้างที่บ้านพักผู้กำกับการตำรวจภูธรจังหวัดนครศรีธรรมราช สีเลือดหมูเป็นสัญลักษณ์ของตำรวจ

สำหรับรูปแบบของพระผงสุริยัน-จันทร์รา ประดิษฐ์เป็นรูบวงกลมวัฏจักรตามอุดมคติศิลปศาสตร์ศรีวิชัย มีรูปพญาราหูอมจันทร์รายล้อมทั้ง 8 ทิศ กงจักรล้อมรอบด้วยดวงตรา 12 นักษัตร ตรงกลางประติมากรรมเป็นรูปพระท้าวโพธิสัตว์แห่งทะเลใต้เป็นองค์ประธาน ด้านหลังสลักยันต์หัวใจธรรมี หัวใจมนุษย์ หัวใจพระคาถากำกับธาตุตามคติธรรมชาวศรีวิชัย พระผงสุริยัน - จันทร์ขณะช่างได้บรรจุสร้างขึ้นอย่างประณีตงดงามสุดยอดศิลปกรรมแห่งยุค สอดคล้องต้องตามศาสตร์ชาวชวา เป็นแบบแผนสืบไป

ส่วนการประกอบพิธีกรรม ดวงตราพญาราหูอมจันทร์ อันเป็นดวงตราแผ่นดินศักดิ์สิทธิ์ของชาวทะเลใต้ ซึ่งไม่เคยมีผู้ใดล่วงรู้มาก่อนว่ารูปรอยตราหาจักรวาลพรหมเป็นตราประจำองค์ราชันคำจุคามรามเทพที่ห้วงแหวนล่องละเมียดมิได้ พ.ล.ต.ต. ขุนพันธรักษ์ราชเดช พ.ต.อ. สรรเพชญ์ ธรรมาธิกุล ได้หยั่งรู้ในความหมาย จึงประกอบพิธีกรรมอัญเชิญดวงวิญญาณขององค์ราชันคำจุคามรามเทพปฐมกษัตริย์ศรีวิชัย ขออนุญาตให้ดวงตราศักดิ์สิทธิ์ประดิษฐ์ พระสุริยัน - จันทร์ ให้ปรากฏตามเบญจเทพนิมิต บอกกล่าวขอส่วนผสมตามแบบโบราณ

ครั้นได้รับอนุญาตแล้ว จึงประกอบพิธีกรรมปลุกเสกเนื้อผงทั้งปวงกลางทะเลลึก ปลุกเสกบนภูเขาขุนพนม ปลุกเสกกลางทุ่งนาครบถ้วนตามภูมิ 3 คือ ภาพพื้นดิน, ภาคพื้นน้ำ และภาคพื้นอากาศ อาราธนาพระอาจารย์แห่งสำนักวัดเขาอ้อปลุกเสกสาชยามนต์ตามประเพณีชาว 12 นักษัตร รูปแบบและพิธีกรรมพระเนื้อผงสุริยัน - จันทร์ จึงอุปมาดังจำลองจักรราศีบนฟ้าปรากฏในประติมากรรม โน้มนำพลังกระแสน้ำและรังสีทั้งหลายในอากาศธาตุ ตลอดจนกลิ่นลม

ในมหาสมุทรและพื้นธรณี ประจุเข้าสู่มวลวัตถุมงคล ให้ทรงฤทธานุภาพยิ่งใหญ่เป็นครั้งแรกและครั้งเดียวที่ครบถ้วนตามแบบแผนของบรรพบุรุษชาวชวา

ด้วยเหตุนี้ พระเนืองสุริยัน - จันทราราช จึงศักดิ์สิทธิ์แรงกล้าในทุกด้าน ย่อมจักช่วยติดตามคุ้มครองป้องกันอันตรายเหมือนดั่งมีจตุภูมิคอยพิทักษ์ จักประกอบอาชีพทำมาค้าขาย เรือสวนไร่นาจะบังเกิดโชคชัยสมตามความปรารถนา แต่ความเป็นสิริมงคลให้แก่ผู้ที่ยึดถือความถูกต้อง และมีจิตใจอมิสศรัทธาเพียงแต่มีพระผงสุริยัน - จันทราราชติดตัว ทำจิตใจให้สงบระลึกลึกลงสู่สุริยัน - จันทราราชชั้นต่ำตุคามรามเทพจะบังเกิดอภินิหารประจักษ์แก่ตนเอง (ปลาย บูรพาทิศ, 2550: 95 - 96)

สำหรับความหมายของสื่อสัญลักษณ์บนวัตถุมงคลตุคามรามเทพ ประกอบด้วย (ปลาย บูรพาทิศ, 2550: 96 - 102)

รูปสัตว์ดาว 12 นักษัตร ในห้วงสุริยจักรวาลอันเว้งกว้างหาขอบเขตมิได้ประกอบด้วยกลุ่มดาวฤกษ์สำคัญมองเห็นเป็นรูปสัตว์ 12 ชนิด เรียงรายไปบรรจบกันเป็นรูปร่างกลม เมื่อแบ่งรัศมีวงกลมออกเป็นราศีอาณาเขตของกลุ่มดาวฤกษ์โดยเฉลี่ยกัน ดาวนักษัตรเหล่านี้กว่าที่โลกจะโคจรผ่านพ้นไปได้ใช้เวลา 1 ปี และต้องใช้เวลาเดินทางนานถึง 12 ปี จึงครบรอบ 1 นักษัตร ตามความเป็นจริง กลุ่มดาวนักษัตรอยู่ห่างไกลจากเส้นทางโคจรของโลก และไม่มีทางไปถึงดาวนักษัตรเหล่านั้นได้เลย แม้เมื่อโลกถ่วงลอยอยู่ตรงกับอาณาเขตของกลุ่มดาวนักษัตรใด ด้านหลังของโลกจะกลายเป็นเงามืดมืดดำมืดทอดยาวแผ่รัศมีกว้าง ไกลออกไปในห้วงจักรวาลสุดพรรณนา จึงสมมติเงาของโลกอุปมาดังพญารานู อสุราจอมมารร้าย ด้วยห้วงบรรยากาศอันหนาวเย็น บริเวณเงาพญารานูปกคลุมไปด้วยมวลธาตุคลื่นพลังรังสีนานาชนิด คราใดต้องอนุภาคแสงดาวบาปเคราะห์จะเกิดปฏิกิริยาป่วนปั่นปล้นร้ายขึ้นทันที ยิ่งประกอบกับดาวนักษัตรร้ายด้วยแล้ว อำนาจของดาวนักษัตรจะส่งเสริมความเลวร้ายหลายเท่าทวีคูณ โลกจะพบกับความวิบัติอย่างร้ายแรงด้วยพญารานูมีหน้าที่ปฏิบัติตามคำบัญชาของจักรวาล โดยไม่บิดพลิ้ว มวลชีวิต และวัตถุในโลกก็พบกับความทุกข์ยาก เช่น ดาวนักษัตรปีมะแม รูปแพะตามธรรมชาติของสัตว์อาศัยหากินตามป่าดอนไม่ชอบน้ำ ในช่วงปีนักษัตรนั้นจะบังเกิดความแห้งแล้งขึ้นในโลก หากเป็นดาวนักษัตรปีมะโรง สัญลักษณ์จอมนาคราชสัตว์ผู้เป็นเจ้าของสมุทรโปรดปรานการเล่นน้ำ มักเกิดน้ำท่วมใหญ่ แผ่นดินถล่มมทลายผู้คนล้มตายด้วยพิษนาค ดังนี้เป็นต้น

แม้แต่วิถีชีวิตของบุคคล การถือกำเนิดขึ้นในปีนักษัตรใด บุคลิกภาพ นิสัย ความพอใจ มักโน้มเอียงไปตามอุปนิสัยของรูปสัตว์ประจำดาวนักษัตร เหตุการณ์บ้านเมืองมักเปลี่ยนแปลงไปตามอำนาจของดวงดาว เช่น หากในปีนักษัตรรูปเสือมีเหตุการณ์ก่อกบฏ การสงครามที่เกิดขึ้นย่อมหมายถึงว่า ผู้คนจะฆ่าฟันกันล้มตาย เลือดนองแผ่นดิน ยิ่งในปีนั้นพญารานูดับแสงเดือนแสงตะวันจนมืดมิด เรียกว่า “จันทรคราส - สุริยคราส” ด้วยแล้วผลแห่งภัยพิบัติจะเพิ่มความร้ายแรงหลายเท่าตัว

รูปวงกลมตรงศูนย์กลาง เป็นสมมติแห่งความว่างเปล่ามีความหมายหลายประการ เช่น วิทยญาณ ธาตุ ศูนย์กลางจักรวาล การตั้งฟ้าตั้งดิน เป็นต้น ตำนานชาวชวกะถือว่า ตรงจุดศูนย์กลางแห่งดวงตราพญาราหูอมจันทร์เป็นจิตสำคัญที่สุด คล้ายกับคติธรรมการสร้างพระพุทธเจดีย์ อันเป็นการจำลองโน้มนำสังเวชนียสถานทุกแห่งไปรวมกันไว้ ณ จุดเดียว อุปมาดังศูนย์กลางปลงธรรมสังเวช ซึ่งบริสุทธิ์และศักดิ์สิทธิ์ยิ่ง หมายถึง “นิพพานภพ”

วิทยญาณธาตุ เป็นนามธรรมไม่มีตัวตนว่างเปล่า คล้ายกับอากาศธาตุ แต่ไม่ใช่ลม เพราะลมเป็นสสารที่สามารถวัดสัมผัสจำกัดขอบเขต นักวิทยาศาสตร์ทั่วไปเล่นแร่แปรธาตุได้เช่นเดียวกับวัดธาตุอื่น ทราบถึงที่มาสาเหตุทางวิชาการก่อให้เกิดประโยชน์มหาศาลจากพลังงานธรรมชาติชนิดนี้ แต่วิทยญาณธาตุไม่เคยปรากฏอยู่ในศาสตร์สาขาใด นอกจากคำสอนของศาสนาเรียนรู้อยู่ในหมู่ผู้ปฏิบัติธรรม เรียกว่า “ดวงจิต” คนเราเมื่อยังมีชีวิตอยู่ร่างกายเปรียบประดุจบ้านเรือนที่อาศัย จิตใจเหมือนเป็นเจ้าของคอยคุมบังการไปตามสัญชาตญาณ คือ กิเลส ตัณหาความต้องการ ไม่มีสิ้นสุด สามัญสำนึกคล้ายกับสัตว์เดรัจฉานทั่วไป หากปราศจากความถูกต้องชอบธรรม ย่อมถึงกาลแตกดับไปตามอายุขัยร่างกายกลายเป็นซากศพ ส่วนดวงจิตอันเป็นนามธรรมก็พลันสละเรือนร่างไปพร้อมกับการสิ้นลมหายใจ ไม่มีผู้ใดทราบว่าไปอยู่ที่ไหนจึงเรียกดวงจิตของผู้ตายไปแล้วว่าวิทยญาณหรือผี

ชาวชวกะเชื่อว่า วิทยญาณเป็นธาตุที่ 5 มิได้สลายหายสูญ แต่แปรสภาพกลับคืนกระจายไปกับกระแสลมอยู่รอบตัวเรา วิทยญาณของคนชั่วร้ายมิได้พัฒนาดวงจิตตกต่ำถูกเหยียดหยามเป็นภูตผีปีศาจ วิทยญาณของผู้ปฏิบัติธรรมดวงจิตสูงได้รับการยกย่องเป็นเทพหรือเทวดาสุดแต่สร้างบารมีถึงระดับใด ต่างรอเวลากลับมาเกิดใหม่ในวัฏสงสาร การล่วงรู้ดังนี้ชาวชวกะโบราณจึงแนะนำลูกหลาน ให้ทำบุญอุทิศทานแก่บรรพบุรุษญาติมิตรที่ล่วงลับไปแล้ว แม้บารมีธรรมปกป้องมิให้ดวงวิทยญาณทั้งหลายกลับมาจุติในท้องสุนัขในเทศกาลเดือนสิบ นักบวชชาวจีนสมัยโบราณเคยเดินทางมาศึกษา ณ จักรวรรดิศรีวิชัย ได้กลับไปเผยแพร่ในประเทศจีน จึงเกิดเป็นประเพณีนิยมทางศาสนาที่คล้ายคลึงกัน

ศูนย์กลางจักรวาลเป็นการสมมุติคติธรรมฝ่ายโลกิยะ เกี่ยวกับการควบคุมจักรวาลของพระโพธิสัตว์ผู้เจนจบศาสตร์อันลึกซึ้ง สามารถบังคับเปลี่ยนแปลงวัฏจักรได้ดังปรารถนา เช่นเดียวกับบรรดานักวิทยาศาสตร์ประดิษฐ์ผลิตวัตถุแปลกประหลาด บังคับคลื่นแสง คลื่นเสียงเป็นวิทยุ โทรทัศน์ เทคโนโลยีอันเหลือเชื่อ ยานอวกาศเดินทางไปนอกพิภพ แต่อภิธรรมทางจิตวิทยญาณของชาวศรีวิชัยเคยยิ่งใหญ่สุดยอด รู้แจ้งแทงตลอดเหนือวิทยาศาสตร์วัตถุนิยมมาเกือบสองพันปี จึงกำหนดศูนย์กลางตราพญาราหูอมจันทร์เป็นศูนย์กลางจักรวาลสถานสถิตดวงวิทยญาณขององค์ราชันจตุคามรามเทพ ผู้บรรลुถึง “จักรวาลพรหมโพธิสัตว์”

ด้วยศูนย์กลางจักรวาลฝ่ายโลกียะอุปมาดังพุทธภูมิ มิใช่พระนิพพานอันเป็น
ปณิธานปรารถนาของพระโพธิสัตว์คอยปกป้องคุ้มครองช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นทุกข์ ตลอดจนทำลาย
ความชั่วร้ายให้สมดังพุทธวจนะว่า “ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว” ไปตามวิถีทางของสัตว์โลก ซึ่งต้องสร้าง
อารยธรรม ศิลปะชวเกะจึงมักสมมุติรูปขึ้นแทนความหมาย เช่น ทำเป็นรูปหนุมานสี่มือ แปกมือถือ
อาวุธในท่าต่างๆ มิได้หมายความว่าชาวศรีวิชัยนับถือพญาลิงเผือก แต่อุปมาภาพหนุมานแทนวิญญาน
ธรรมให้ผู้ที่เข้าถึงรู้ว่า หนุมานนั้นเป็นลูกพระพาย คือ ลม อากาศธาตุเขียนเป็นภาพจินตนาการ และ
อุดมคติศิลปะแทนความหมาย อาจทำเป็นรูปดวงชะตาบ้าง พญาพังพระกาฬบ้าง ล้วนซ่อนนัยความหมาย
ว่า ดวงวิญญานอันศักดิ์สิทธิ์ขององค์ราชันจตุคามรามเทพสถิตเสถียรอยู่ ณ ศูนย์กลางจักรวาล จักรวรรดิ
สืบเชื้อสายไปจากชาวชวเกะโบราณ เช่น มอญ สยาม ขอม ชวา จามปา ถือเป็นดวงตราคุ้มครอง
อาณาจักร มักประดิษฐ์รูปพญาราหูตามคติธรรม สร้างร่างแปลงธรรมของคนเป็นพระนารายณ์บ้าง
พระอิศวรบ้าง พระพรหมบ้าง ยืนเหยียบอยู่บนนอสุรประกาศเกียรติศักดิ์ของผู้พิชิตเหมือนดังบรรพบุรุษ
ของตนที่เคยทำแล้วในอดีต

หลักเมืองศรีวิชัย 12 นักษัตร เมื่อสถาปนาขึ้นเหนือแผ่นดินหาดทรายแก้ว
ตามตำนานชาวทะเลใต้แล้ว จึงสร้างงานประติมากรรมดวงตราพญาราหูอมจันทร์ครบถ้วน ถูกต้อง
ตามศิลปศาสตร์ชั้นสูงสุดตามกระบวนวิชาการช่างศรีวิชัย ซึ่งสืบทอดมาแต่อดีตอันยาวนาน เพื่ออุทิศ
ฝากไว้ในไตรโลก คือ ฝั่งไว้ใต้แผ่นดินใต้สมุทร ฝากพระธรณี โดยทำเรียงรายรอบฐานเสาหลักเมือง
และฝากพระพาย โดยประดับบนเพดานนภดลเหนือยอดชัยหลักเมือง สอดคล้องตามหลักโลกธาตุ
โลกธรรม โลกุตระธรรม ประกอบพิธีกรรมเหมือนดังความเชื่อในศาสตร์ของบรรพบุรุษ วิทยาการ
อันลึกลับว่าด้วยตราพญาราหูอมจันทร์ เพื่อแผ่ความร่มเย็นเป็นสุขขึ้นในบ้านเมือง ดำเนินไปตาม
กฎวัฏจักรของพระพุทธศาสนาสืบไป

คติธรรมของชาวชวเกะในทางภาควิชาโหราศาสตร์ รูปพญาราหูอมจันทร์ทั้ง
8 หมายถึง ดาวเคราะห์สำคัญทั้ง 8 ในห้วงจักรวาล ซึ่งนำมาใช้เป็นสรรพนามวันกำหนดเวลา ฤกษ์กาล
อายุขัย ที่กล่าวว่าเป็นวัน จันทร์เป็นเดือน ราหูเป็นปี ส่วนรูป 12 นักษัตร คือ กลุ่มดาวฤกษ์ที่
ดาวเคราะห์ทั้งหลายต้องโคจรผ่านก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทั้งในทางดีและร้ายเป็นวัฏจักรตาม
พระสูตรว่าด้วยการเกิด แก่ เจ็บ ตาย เวียนว่ายตายเกิด แต่ผู้ที่มุ่งบำเพ็ญบารมีธรรมจนบรรลุโพธิญาณ
เท่านั้น จึงจักรู้แจ้งโลกธาตุ โลกธรรม รู้กำหนดความเป็นไปของตนเองและผู้อื่นได้เรียกว่า “จักรวาลพรหม”
ชาวชาวทะเลใต้เชื่อว่าดวงตราบุคคลใด หากได้รับอนุญาตให้บรรจุลงในดวงตราศักดิ์สิทธิ์นี้ ย่อมบังเกิด
ตบะบารมีสูงสุด องค์ราชันจตุคามรามเทพปฐมกษัตริย์ศรีวิชัย จักปกป้องคุ้มครองให้มีความผาสุก
ยั่งยืน สยบความร้ายของดาวเคราะห์ทั้งหลายให้กลับกลายเป็นดีดังปาฏิหาริย์ มิเกียรติกุณย์ยิ่งใหญ่แผ่

ไปทั่วจักรวาลสมดังจารึกของชาวศรีวิชัยพรรณานาว่า “มีอนุภาพดุจดั่งพระอาทิตย์และพระจันทร์ ที่จัดความมืดมัวในโลก”

วัดถมุงกลทุกชนิดได้นำออกไปปลูกเสกกลางสมุทร เมื่อวันพฤหัสบดีที่ 16 กรกฎาคม พ.ศ. 2530 เวลาเที่ยง พระอาทิตย์สีแดงเทพนิมิตให้เห็นประจักษ์แล้ว พลตำรวจตรี ขุนพันธรักษ์ราชเดช ยังได้ทำพิธีปลูกเสกกลางหาว ณ ศาลหลักเมือง โดยพระอาจารย์ทรงวิทยาคม สำนักวัดเขาอ้อ จึงครบถ้วนตามพิธีกรรมของชาวศรีวิชัย (ทศพล จังพานิชย์กุล, 2549: 132)

ในกระบวนการของการสร้างหลักเมืองนครศรีธรรมราช ได้มีพิธีกรรมต่างกรรมต่างวาระหลายครั้ง ในทำนองเดียวกันได้มีการทำวัดถมุงกลออกแจกจ่ายและให้เข้าบูชาหลายชนิด ซึ่งล้วนแล้วแต่ผ่านการทำพิธีผ่านร่างประทับทรงทั้งสิ้น เท่าที่มีผู้จดจำได้มี ดังนี้ (จักรรัช ชีระกุล, 2543: 27 - 28)

1. **เศียรองค์ตุคามรามเทพ หรือเทวดารักษาเมือง** เป็นวัดถมุงกลชิ้นแรกที่ทำแจกจ่าย เป็นการจำลองเศียรจากบานประตูไม้จำหลักตรงบันไดทางขึ้นลานประทักษิณองค์พระบรมธาตุเจดีย์ ขนาดเกือบเท่าองค์จริง ได้รับคำอธิบายว่าเป็นร่างแปลงธรรมขององค์ตุคามรามเทพปฐมกษัตริย์ผู้สถาปนาเมืองสิบสองนักษัตร หรือเป็นเทวดารักษาเมือง

2. **ผ้ายันต์ใหญ่ 108 ผืน ผ้ายันต์เล็ก 3,000 ผืน** กระทำในพิธีเทพชุมนุมตัดชัย เมื่อวันที่ 16 มกราคม พ.ศ. 2529

3. **ธงและผ้ายันต์** มีหลายรุ่น หลายสี หลายขนาด ผ้ายันต์เหล่านี้ส่วนใหญ่เป็นรูปดวงตราวัฏจักรสิบสองนักษัตรรายล้อมด้วยราหูแปดทิศ

4. **จีฬังศรีวิชัย** ทำด้วยมวลสารและกรรมวิธีเฉพาะของศรีวิชัยบรรจุในดรัมแบบนครศรีธรรมราชแท้ใช้เป็นวัดถมุงกลสีริมฝีปากก่อนออกไปเจรจากราญใจ

5. **พระผงหลักเมือง** ทำจากผงไม้ตะเคียนทอง จากการแกะสลักหลักเมืองผสมมวลสารต่างๆ รวม 12 ชนิด มีลักษณะเป็นรูปกลมแบน มีสองขนาด คือ ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 2 นิ้ว และขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 1.5 นิ้ว ทั้งสองขนาดหนาประมาณ หนึ่งหุนครึ่ง มีสี่แบบ คือ แบบตั้งฟ้าตั้งดิน แบบประธานพร แบบนั่งเมืองและแบบพุทธเมตตา มีสามสี คือ สีดำ สีน้ำตาล และสีขาว ด้านหน้าเป็นรูปวัฏจักรสิบสองนักษัตร รายล้อมด้วยราหู แปดทิศ ส่วนด้านหลังเป็นรูปยันต์ และสัญลักษณ์ต่าง ๆ ที่เขียนขึ้นอย่างละเอียดประณีตมาก

6. **พระผงพุทธสิหิงค์** เป็นพระผงที่มีมวลสารและสีเหมือนพระผงหลักเมืองทุกประการ แต่เป็นทรงสี่เหลี่ยม ด้านหน้าเป็นรูปพระพุทธรูปสิหิงค์ ด้านหลังเป็นรูปยันต์

7. เหยี่ยวพังพาท เป็นเหยี่ยวกลมเส้นผ่าศูนย์กลางขนาด 3 เซนติเมตร เนื้อนวโลหะ ด้านหน้าเป็นรูปพระปิตดาพังพาท ด้านหลังเป็นวัฏจักรสิบสองนักษัตร รายล้อมด้วยราหู แปรทิศ ลวดลายละเอียดประณีต

8. เหยี่ยวโลหะทองแดง เป็นทรงสี่เหลี่ยมขนาดเล็ก ทำขึ้นจำนวนมาก มีหลายแบบ

9. สติ๊กเกอร์รูปราหูอมจันทร์ อันเป็นดวงตราประจำองค์ตุคามรามเทพ มีหลายขนาด นิยมนำไปติดที่รถยนต์ หรือตามอาคารบ้านเรือน

10. วัตถุมงคลที่ระลึกในพิธีการ เช่น พิธีไหว้ครู ซึ่งจะจัดขึ้นในวันพฤหัสบดีแรกของเดือนพฤษภาคม ของแจกอาจมีผ้ายันต์บ้าง เหยี่ยวบ้าง

วัตถุมงคลของหลักเมืองนครศรีธรรมราชเหล่านี้ทุกชนิดทำเพียงครั้งเดียว ไม่มีการทำเพิ่มในภายหลัง โดยเฉพาะเหยี่ยวต่างๆ เมื่อทำแล้วจะทาบแม่พิมพ์และฝังดินที่ฐานราก

3. การเปลี่ยนแปลงทางสังคม (Social Change)

3.1 ความหมายของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยาอังกฤษ - ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2549: 219) ให้คำจำกัดความของ “การเปลี่ยนแปลงทางสังคม” ไว้ว่า การเปลี่ยนแปลงทางสังคม หมายถึง การที่ระบบสังคมกระบวนการ แบบอย่างหรือรูปแบบทางสังคม เช่น ขนบธรรมเนียมประเพณี ระบบครอบครัว ระบบการปกครอง ได้เปลี่ยนแปลงไปไม่ว่าด้านใดก็ตาม การเปลี่ยนแปลงทางสังคมนี้อาจจะเป็นไปในทางก้าวหน้าหรือถดถอย เป็นไปอย่างถาวรหรือชั่วคราว โดยวางแผนให้เป็นไปหรือเป็นไปเอง และที่เป็นประโยชน์หรือให้โทษได้ทั้งสิ้น

สนิท สมักรการ (2538: 4) ได้กล่าวถึง “การเปลี่ยนแปลงทางสังคม” โดยสรุปว่า การเปลี่ยนแปลงทางสังคม คือ การเปลี่ยนแปลงใดๆ ที่มีผลทำให้ความสัมพันธ์ทางสังคมมีความแตกต่างกันขึ้นในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งแล้ว การเปลี่ยนแปลงนั้นไม่ว่าจะเล็กน้อยหรือใหญ่โตเพียงไรก็ตามย่อมถือได้ว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงได้ทั้งสิ้น

สุริชัย หวันแก้ว (2546: 156) ให้ความหมายของ “การเปลี่ยนแปลงทางสังคม” ไว้ว่า หมายถึง การที่ระบบสังคม กระบวนการแบบอย่างหรือรูปแบบทางสังคม เช่น ขนบธรรมเนียมประเพณี ระบบครอบครัว ระบบการปกครองได้เปลี่ยนแปลงไป ไม่ว่าจะเป็ด้านใดก็ตาม การเปลี่ยนแปลงทางสังคมนี้อาจเป็นไปในทางก้าวหน้าหรือถดถอย เป็นไปอย่างถาวรหรือชั่วคราวโดยวางแผนให้เป็นไปหรือเป็นไปเอง และที่เป็นประโยชน์หรือให้โทษก็ได้ทั้งสิ้น

บรรเทิง พาพิจิตร (2547: 179) ได้สรุปไว้ว่า “การเปลี่ยนแปลงทางสังคม” คือ การเปลี่ยนแปลงในโครงสร้าง ความสัมพันธ์และสถาบันของสังคม อาจเปลี่ยนแปลงไปในทางก้าวหน้าหรือถดถอย อาจเปลี่ยนเพียงชั่วคราวหรือถาวร อาจเปลี่ยนไปตามแผนที่วางไว้หรือเปลี่ยนแปลงไปเองก็ได้ การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเกิดจากเหตุปัจจัยหลายอย่าง เช่น ประชากร วัฒนธรรม เทคโนโลยี เศรษฐกิจ อุดมการณ์และศาสนา จิตวิทยา ภูมิศาสตร์และดาราศาสตร์ ชีววิทยา การเมืองและการทหาร เป็นต้น

เดวิส (Davis, 1966: 622 อ้างถึงใน รพีพรรณ สุวรรณรัฐโชติ, 2548: 98) มีความเห็นว่า “การเปลี่ยนแปลงทางสังคม” หมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในระบบสังคม คือ เกิดการเปลี่ยนแปลงในโครงสร้าง และหน้าที่ของสังคม ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงทางสังคมจึงเป็นแต่เพียงส่วนหนึ่งของการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม ส่วนการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมนั้น หมายถึง การเปลี่ยนแปลงทุกอย่างที่เกิดขึ้นในวัฒนธรรมทุกสาขา เช่น ศิลปะ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี ปรัชญา ฯลฯ รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงในรูปแบบและกฎเกณฑ์ของการจัดระเบียบทางสังคม

กล่าวโดยสรุปได้ว่า “การเปลี่ยนแปลงทางสังคม” หมายถึง การเปลี่ยนแปลงในระบบสังคม โครงสร้างและหน้าที่ของสังคม ซึ่งการเปลี่ยนแปลงทางสังคมนี้อาจเป็นไปในทางก้าวหน้าหรือถดถอย เป็นไปอย่างถาวรหรือชั่วคราวโดยวางแผนให้เป็นไปหรือเป็นไปเอง

3.2 แหล่งที่มาของกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

นักวิชาการได้จำแนกแหล่งที่มาของกระบวนการเปลี่ยนแปลงได้ ดังนี้ (Horton and Hunt, 1972: 466 - 470 อ้างถึงใน รพีพรรณ สุวรรณรัฐโชติ, 2548: 102 - 104)

1. การค้นพบ (discovery) เป็นการค้นพบข้อเท็จจริงซึ่งไม่เคยทราบมาก่อน แม้ว่าจะมีอยู่แล้วทำให้ได้ความรู้ใหม่ เป็นการเพิ่มพูนความรู้ของมนุษย์และก่อให้เกิดสิ่งใหม่ๆ ขึ้นในวัฒนธรรม เช่น การค้นพบระบบหมุนเวียนของกระแสโลหิต การค้นพบว่าโลกกลม เป็นต้น

การค้นพบจะเป็นปัจจัยที่นำมาสู่การเปลี่ยนแปลงทางสังคมต่อเมื่อมนุษย์ได้นำเอาความรู้ที่ค้นพบใหม่นี้มาใช้ สิ่งที่ค้นพบอาจกลายเป็นส่วนหนึ่งของพื้นฐานความรู้ที่มนุษย์ใช้ประเมินผลการปฏิบัติงานในปัจจุบัน และเมื่อนำความรู้ที่ค้นพบใหม่ไปใช้พัฒนาเทคโนโลยีใหม่ๆ ก็จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสิ่งต่างๆ ตามมาด้วยเช่นกัน เช่น ในสมัยกรีกโบราณความรู้เรื่องพลังงานจากไอน้ำมีมาตั้งแต่ก่อน ค.ศ.100 โดยนายฮีโร ได้สร้างเครื่องจักรไอน้ำขนาดเล็กเช่นเครื่องเล่นมาก่อน แต่การใช้ประโยชน์จากเครื่องจักรไอน้ำอย่างจริงจังเพิ่งเกิดขึ้นในเวลาเกือบ 2,000 ปี ต่อมา ซึ่งก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมด้านอื่นๆ ตามมา

2. การประดิษฐ์ (invention) เป็นการนำเอาความรู้หรือวัฒนธรรมที่มีอยู่แล้วมาประดิษฐ์หรือคิดขึ้นเป็นสิ่งใหม่ ๆ ที่ไม่เคยปรากฏหรือมีอยู่ให้เกิดขึ้นมา สิ่งใหม่ที่ประดิษฐ์ขึ้นมานี้อาจเป็นเรื่องของความคิด อุดมการณ์หรืออาจเป็นสิ่งของหรือวัตถุใดๆ ก็ได้ เช่น การเกิดผู้นำศาสนาขึ้นในโลกได้มีผลทำให้ระบบความสัมพันธ์ของบุคคลในหลายๆ สังคมเปลี่ยนแปลงไป หรือการคิดประดิษฐ์รถแทรกเตอร์สำหรับไถนา อาจมีผลทำให้ระบบการแลกเปลี่ยนแรงงานของคนในชนบทหมดไป คนชนบทอาจมีความสัมพันธ์ในเชิงธุรกิจมากขึ้น มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันน้อยลง เป็นต้น (นภากรณ์ หะวานนท์, 2540: 29)

3. การกระจาย (diffusion) การเปลี่ยนแปลงทางสังคมส่วนใหญ่เกิดจากการกระจายวัฒนธรรม ซึ่งเป็นกระบวนการที่แบบแผนของวัฒนธรรมได้แผ่ขยายหรือกระจายจากบุคคลกลุ่มหรือสังคมหนึ่งไปยังอีกบุคคล กลุ่มหรือสังคมหนึ่ง หรืออาจเกิดขึ้นภายในสังคมเดียวกันซึ่งการกระจายวัฒนธรรมเกิดขึ้นต่อเมื่อบุคคล กลุ่มหรือสังคมมีการติดต่อสัมพันธ์กัน โดยมีสื่อทำหน้าที่เป็นตัวแทนนำเอาวัฒนธรรมจากที่หนึ่งไปสู่อีกที่หนึ่ง สื่อหรือตัวแทนเหล่านี้ ได้แก่ วิทยุ สงครามการค้า โทรทัศน์ ภาพยนตร์ เป็นต้น

มีข้อสังเกตว่าสังคมแบบไม่ซับซ้อนจะรับวัฒนธรรมจากสังคมที่ซับซ้อนกว่า และกลุ่มชนระดับต่ำกว่ามักรับวัฒนธรรมจากกลุ่มชนระดับสูงกว่ามาเป็นแบบอย่างการปฏิบัติ ในขณะที่เดียวกันการกระจายยังมีลักษณะเป็นกระบวนการเลือกสรรไปพร้อมๆ กัน คือ อาจไม่รับสิ่งที่แพร่กระจายทุกอย่าง ตัวอย่างเช่น การแต่งกายแบบตะวันตก ศาสนาจากอินเดียหรือจากตะวันตก ลัทธิคอมมิวนิสต์ เป็นต้น (บรรเทิง พาพิจิตร, 2547: 186)

กระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่กล่าวมาข้างต้นนั้น ชี้ให้เห็นถึงแหล่งที่มาของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และวัฒนธรรมอันนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงทางสังคมว่ามาจากที่ใด การค้นพบและการประดิษฐ์ ถือว่าเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายในสังคม ส่วนการกระจายนั้นถือเป็นการกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่มาจากภายนอกสังคม

3.3 ปัจจัยที่สนับสนุนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

การที่สังคมจะเกิดการเปลี่ยนแปลงต้องอาศัยเหตุปัจจัยหลายอย่างประกอบกัน ไม่ใช่ปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้ เหตุปัจจัยต่างๆ เหล่านี้ ได้แก่ (สุริชัย หวันแก้ว, 2546: 162 - 163)

1. ปัจจัยทางภูมิศาสตร์และดาราศาสตร์ เป็นปัจจัยทางธรรมชาติที่มีส่วนต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ทำให้สังคมแต่ละแห่งมีความแตกต่างกันไป เช่น บางคนเชื่อว่า สภาพภูมิอากาศอบอุ่นทำให้สังคมพัฒนาไปสู่อุตสาหกรรมได้สำเร็จ นักวิทยาศาสตร์บางคนอ้างว่า การโคจร

ของดวงดาว เช่น ดาวหางฮัลเลย์มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม หรือบางคนมุ่งแสดงว่า การเกิดจุดดับในดวงอาทิตย์มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงในสังคมปัจจุบัน เป็นต้น ซึ่งความคิดดังกล่าวนี้เคยเป็นที่นิยมในช่วงเวลาหนึ่งแต่เนื่องจากขาดประจักษ์หลักฐานที่คงเส้นคงวาในทางวิชาการจึงมิได้ยึดถือกันอีกต่อไป

2. ปัจจัยทางชีววิทยา รวมความถึง การถ่ายทอดทางพันธุกรรมของความสามารถทางปัญญา เช่น การกล่าวถึงบทบาทของกลุ่มเชื้อชาติบางชาติ ในการสร้างอารยธรรมของมนุษย์ ความเหนือกว่าและความด้อยกว่าของลักษณะทางชีววิทยา มีผลต่อความสามารถของสังคมในการเปลี่ยนแปลง เช่น ความเชื่อว่าเผ่าอารยันมีความสามารถที่สุด ฯลฯ ปัจจุบันในทางวิชาการความสนใจต่อปัจจัยนี้แทบจะหมดความหมายไปแล้ว เพราะไม่มีพื้นฐานวิทยาศาสตร์ แต่บางครั้งก็มีความเชื่อแบบนี้แสดงออกมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งกรณีนโยบายของบางประเทศ เช่น นโยบายการปกครองกีดกันแบ่งแยกผิว (Apartheid) ของรัฐบาลผิวขาวแห่งประเทศแอฟริกาใต้ นโยบายส่งเสริมการมีบุตรในหมู่ปัญญาชน แต่คุมกำเนิดในหมู่ประชากรระดับการศึกษาต่ำของรัฐบาลสิงคโปร์ ของนายลีควนยู เป็นต้น

3. ปัจจัยทางประชากร ประกอบด้วยการโยกย้ายถิ่นฐานของประชากร เช่น ประชากรจากภาคเกษตรกรรมในชนบทอพยพเข้ามาสู่เมืองหลวงเพราะไม่มีงานทำ ผลที่เกิดขึ้นตามมาคือ การขาดแรงงานเกษตรในระยะยาว และการให้สวัสดิการทางสังคมแก่ผู้โยกย้ายเข้ามาทำได้ไม่ทั่วถึง (บรรเทิง พาพิจิตร, 2547: 182)

4. ปัจจัยทางการเมืองและการทหาร การศึกษาประวัติศาสตร์บางสำนักที่ผ่านมาให้ความสำคัญต่อบทบาทของสงคราม การพิชิต บทบาทของมหาบุรุษและผู้นำว่าเป็นเงื่อนไขสำคัญที่นำมาสู่การเปลี่ยนแปลงของสังคม การพิจารณาเช่นนี้มีจุดอ่อนมากเพราะถือเสมือนว่าสังคมเป็นสุญญากาศที่ลึกลับต่างๆ โดยลำพังจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง และละเลยการพิจารณาองค์ประกอบต่างๆ ของสังคม เช่น กลุ่มค่านิยมทางสังคม สถาบันทางสังคม

5. ปัจจัยทางเทคโนโลยีและวิทยาการ เช่น การประดิษฐ์คิดค้นบางอย่างได้ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลง เช่น การประดิษฐ์เครื่องจักรไอน้ำโดยเจมส์วัตต์ โทรศัพท์ เครื่องพิมพ์ ระเบิดปรมาณู คอมพิวเตอร์ การใช้แสงเลเซอร์ เทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นต้น โดยเฉพาะเทคโนโลยีสารสนเทศนั้นได้ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างมหาศาลในโลกยุคปัจจุบัน จนทำให้เรียกได้ว่าเป็นโลกไร้พรมแดน

6. ปัจจัยทางเศรษฐกิจ การผลิตและความสัมพันธ์ทางสังคมในการผลิตเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เช่น ในสังคมเกษตรกรรมกับสังคมอุตสาหกรรม สภาพ

ความแตกต่างเกิดขึ้น จากวิธีการผลิตที่ต่างกัน และความสัมพันธ์ทางสังคมในกระบวนการผลิตที่ต่างกัน ด้วย (บรรเทิง พาพิจิตร, 2547: 182)

7. **ปัจจัยทางศาสนาและอุดมการณ์** ความคิด ความเชื่อ ความเชื่อด้านอุดมการณ์ และศาสนาเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมทั้งโดยตรงและโดยอ้อม โดยตรง คือ การยอมรับนับถืออุดมการณ์หรือศาสนาใหม่ ซึ่งมีผลต่อโครงสร้างสังคม โดยอ้อม คือ การที่อุดมการณ์ และศาสนาได้ส่งผลกระทบต่อปัจจัยด้านอื่นๆ แล้วทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอีกทอดหนึ่ง เช่น มีความเชื่อว่าศาสนาของประเทศต่างๆ ในเอเชีย ได้แก่ พุทธศาสนา ลัทธิขงจื้อ ลัทธิเต๋า ทำให้คนมุ่งหน้าสู่ความหลุดพ้นมากกว่ามุ่งทำงานหนักเพื่อชีวิตในปัจจุบัน (บรรเทิง พาพิจิตร, 2547: 182)

8. **ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม** ได้แก่ ขีดจำกัดด้านทรัพยากรและระบบนิเวศอุปถัมภ์ ด้านอุตสาหกรรม

9. **ปัจจัยด้านสังคมวัฒนธรรม** ได้แก่ การแพร่กระจายทางวัฒนธรรมด้วยวิธีการต่างๆ เช่น การค้าขายติดต่อกัน การรุกรานโดยสงคราม การแสวงหาอาณานิคม และการรับข่าวสารจากสื่อมวลชน ทำให้ผู้คนรับรู้และแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม ครั้นเมื่อมีการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมก็นำมาสู่การเกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมตามมา เช่น การนับถือศาสนาคริสต์ของชาวโรมันภายหลังจากยึดครองดินแดนแถบปาเลสไตน์ได้ เป็นต้น (บรรเทิง พาพิจิตร, 2547: 182)

10. **ปัจจัยทางจิตวิทยา** จิตใจและค่าของคนในแต่ละยุคแต่ละสมัยแต่ละชนชั้นไม่เหมือนกัน อาจถ่ายทอดไปสู่กันและกันหรือไม่ถ่ายทอด และทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในที่สุด เช่น คนรุ่นพ่อมีความคิดแบบอนุรักษนิยม คนรุ่นลูกมีความคิดแบบก้าวหน้า ถ้าถ่ายทอดค่านิยมของกันและกันได้ อาจเกิดการเปลี่ยนแปลงแบบพัฒนาการ แต่ถ้าถ่ายทอดกันไม่ได้ อาจเกิดการเปลี่ยนแปลงแบบปฏิวัติ (บรรเทิง พาพิจิตร, 2547: 182)

3.4 ทฤษฎีและแนวคิดที่ใช้อธิบายการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

นักสังคมวิทยาได้สร้างแนวคิดและทฤษฎี ขึ้นมาเพื่ออธิบายการเปลี่ยนแปลงทางสังคม หลายทฤษฎี ในที่นี้กล่าวถึงที่สำคัญ 2 ทฤษฎี ซึ่งเกี่ยวข้องกับงานวิจัย ได้แก่

1. **ทฤษฎีวิวัฒนาการการเปลี่ยนแปลงทางสังคม (Evolutionary Theories of Social Change)** อธิบายการเปลี่ยนแปลงทางสังคมว่า เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นแบบค่อยเป็นค่อยไป การเปลี่ยนแปลงนี้จะสะสมขึ้นเรื่อยๆ ตามระยะเวลาโดยมีแนวโน้มเข้าสู่ภาวะซับซ้อนและสามารถปรับตัวในสภาพแวดล้อมได้ดีขึ้น นักคิดคนสำคัญ เช่น ออกัสต์ กอมต์ (August Comte) และเฮอริเบิร์ต สเปนเซอร์ (Herbert Spencer) การใช้แนวคิดวิวัฒนาการมาอธิบายการเปลี่ยนแปลงทางสังคมจะช่วยให้เห็นภาพชัดเจนขึ้น เช่น หากเปรียบเทียบพัฒนาการของสังคมมนุษย์ในประวัติศาสตร์

จะช่วยทำให้เห็นการเปลี่ยนแปลงที่สะสมและมีแนวโน้มเข้าสู่ภาวะสังคมที่ซับซ้อนขึ้น กล่าวคือ จากสังคมล่าสัตว์และเก็บพืชผัก ซึ่งเป็นสังคมขั้นแรกเริ่มของมนุษย์ สังคมประเภทนี้มีโครงสร้างเรียบง่าย ไม่มีการแบ่งชนชั้นปกครอง นอกจากการแบ่งงานตามเพศและตามวัย แต่เมื่อเปรียบเทียบกับสังคมเกษตรกรรม ซึ่งปรากฏขึ้นมาภายหลังความเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เกิดขึ้น คือ เริ่มปรากฏชนชั้นปกครองชัดเจนขึ้น ครั้นเมื่อสังคมเริ่มก้าวสู่สังคมนรัฐประเพณีจะปรากฏสถาบันการเมือง สถาบันทางกฎหมายและสถาบันวัฒนธรรม และท้ายที่สุดเมื่อสังคมพัฒนาไปจนถึงสังคมอุตสาหกรรม โครงสร้างสังคมยิ่งซับซ้อนมากขึ้นกว่าสังคมที่ปรากฏขึ้นในช่วงก่อนหน้านั้น กลุ่มนักวิวัฒนาการ (Evolutionism) เชื่อว่าทุกสังคมค่อยๆ เจริญก้าวหน้าเข้าสู่ภาวะซับซ้อน ออกัสต์ กองต์และเฮอริเบิร์ต สเปนเซอร์ ได้พยายามอธิบายขั้นตอนพัฒนาการของสังคมโดยเชื่อว่าสังคมจะพัฒนาตามขั้นตอน โดยเริ่มจากสังคมที่เรียบง่ายไปสู่สังคมที่มีความซับซ้อนมากขึ้น ดังนั้นสิ่งใดก็ตามที่เกิดก่อนจะมีความซับซ้อนน้อยกว่าสิ่งที่เกิดภายหลังเสมอ (รพีพรรณ สุวรรณัฐ โชติ, 2548: 99 - 101)

2. ทฤษฎีความขัดแย้งทางสังคม (Conflict Theories) อธิบายการเปลี่ยนแปลงทางสังคมว่าเป็นผลมาจากความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างชนชั้นหรือกลุ่มคนในสังคม นักคิดสำคัญที่มีส่วนพัฒนาทฤษฎีนี้ เช่น คาร์ล มาร์ก (Karl Marx) และราล์ฟ ดาห์เรนดอร์ฟ (Ralph Dahrendorf) โดยที่มาร์กซ์ คิดว่าความขัดแย้งหรือการมีสิ่งตรงกันข้ามเป็นสิ่งสำคัญ ทั้งในโลกของธรรมชาติและโลกของมนุษย์ เขามองเห็นการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในประเทศที่มีการพัฒนาทางอุตสาหกรรมถึงขั้นก้าวหน้าว่าเป็นผลมาจากการต่อสู้ระหว่างชนชั้น หรือความขัดแย้งระหว่างแรงงานและความสัมพันธ์ของการผลิตในสังคม โดยการมองทางด้านเศรษฐกิจ สำหรับดาห์เรนดอร์ฟ เห็นว่าความขัดแย้งเป็นส่วนสำคัญในกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเหมือนกัน และได้ชี้ให้เห็นว่า ทฤษฎีของมาร์ก ล้มเหลวในการทำนายการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจริงๆ ในสังคมอุตสาหกรรม ดาห์เรนดอร์ฟกล่าวว่าความขัดแย้งเป็นปรากฏการณ์ที่มีอยู่ทุกหนทุกแห่งและปรากฏอยู่ในทุกรูปแบบของสังคม ไม่เฉพาะแต่ทางเศรษฐกิจเท่านั้น เขาให้ความหมายของความขัดแย้งว่า ให้อำนาจถึงการประกวดประชัน การแข่งขัน การโต้แย้ง และความตึงเครียด ตลอดจนการปะทะระหว่างแรงบังคับทางสังคม (Social Forces) ซึ่งหมายถึงการร่งเร้าที่มีกำลังแรงพอ อันนำไปสู่การกระทำทางสังคม แรงบังคับทางสังคมนี้จะเกิดขึ้นต่อเมื่อคนจำนวนหนึ่งมีความเห็นตรงกันในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เกี่ยวกับการกระทำทางสังคม หรือการเปลี่ยนแปลงทางสังคม (นิเทศ ดินณะกุล, 2549: 18)

4. กระแสบริโภคนิยม (Consumerism)

ปรากฏการณ์ที่เรียกว่า “บริโภคนิยม” เป็นผลผลิตที่เกิดขึ้นในวิถีการผลิตแบบทุนนิยมสมัยใหม่ โดยมีจุดประสงค์ทำให้มนุษย์มีความต้องการบริโภคมากขึ้น มนุษย์จึงจำเป็นต้องทำทุกวิถีทางเพื่อให้ได้มาซึ่งการบริโภค ทั้งสิ่งที่เป็นวัตถุและไม่ใช่วัตถุจนกลายเป็นความฟุ้งเฟ้อเกินความจำเป็น

4.1 ความหมายของบริโภคนิยม

กิตติชัย งามชัยพิสิฐ (2550) ให้ความหมาย “บริโภคนิยม” ว่าเป็น วัฒนธรรมแบบหนึ่งที่นิยมการบริโภคอย่างไม่คิดว่าจะก่อให้เกิดผลกระทบอะไร ทั้งกับตัวเองและผู้อื่น คิดแต่เพียงว่าตัวเองได้สนองความต้องการเพียงครั้งคราวเท่านั้น เช่น คนที่ชอบซื้อโน่นซื้อนี่ตลอดเวลา ทั้งๆ ที่ไม่ได้จำเป็นต้องใช้ หรือซื้อมาเพียงเพื่ออวดคนอื่นว่าฉันมี หรือใช้ของอย่างสิ้นเปลืองโดยไม่เสียดายเงินหรือไม่คิดถึงเงินที่ต้องเสียไป ชอบเสพอะไรแปลกใหม่ โดยไม่คิดว่าจะเกิดผลกระทบอะไร หรือพวกนิยมความสบายจะเสียเงินเท่าไรไม่ว่าขอให้ฉันได้สบายไว้ก่อน ฯลฯ

หนังสือพิมพ์ผู้จัดการรายวัน (วันที่ 14 มีนาคม พ.ศ. 2546) ได้ให้ความหมาย “บริโภคนิยม” คือ การมุ่งเน้นที่การบริโภค ทั้งในแง่การบริโภคอาหารที่เกินจากความจำเป็นของร่างกาย และการซื้อวัสดุเครื่องใช้ทั้งในบ้านที่จำเป็นและไม่จำเป็น รวมตลอดทั้งการประดับประดาร่างกาย เช่น การคิ้วไวน์ราคาแพงอันเป็นลักษณะของบริโภคนิยม การใช้ชีวิตแบบหรูหราตามสโมสรรชั้นสูง การส่งลูกไปเรียนต่างประเทศตอนเด็กๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคฤดูร้อน ฯลฯ ที่เห็นดาษดื่นที่สุดคือการโฆษณาสินค้าทั้งในหน้าหนังสือพิมพ์ วิทยุ และวิทยุโทรทัศน์ และการให้น้ำหนักต่อแฟชั่น เช่น เมื่อมีการใส่เสื้อผ้าสายเดี่ยวหรือใส่รองเท้าสันตึก หรือการขับรถยนต์รุ่นใหม่ๆ ก็จะมีการเลียนแบบทันที ทำให้ธุรกิจการโฆษณาประสบความสำเร็จอย่างมากในการดำเนินธุรกิจ

เศรษฐสยาม (2540: 11) ให้ความหมาย “บริโภคนิยม” หมายถึง การให้ความสำคัญกับมิติแห่งความเป็นรูปธรรมหรือวัตถุมากกว่าจิตวิญญาณ อุดมการณ์แห่งการบริโภค ทำให้ผู้คนในสังคมมีความกระหาย ต้องการที่จะบริโภคสิ่งของหรือวัตถุ การบริโภคมิได้จำกัดเฉพาะการกินหรือการใช้สินค้าเป็นชิ้นๆ ที่จับต้องได้เท่านั้น แต่หมายรวมถึงการใช้อารมณ์เสพความบันเทิง เสพสุขประเภทที่จะไขว่คว้าหามาได้

กล่าวโดยสรุปได้ว่า “บริโภคนิยม” คือ วัฒนธรรมแบบหนึ่งที่มุ่งเน้นการบริโภคเป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งไม่เฉพาะแต่การบริโภคอาหารเท่านั้น ยังรวมไปถึงการบริโภควัตถุสิ่งของ เพื่อตอบสนองความต้องการของตนเอง อย่างไม่มีขีดจำกัดจนเกินความจำเป็น

4.2 บริโภคนิยมในเชิงสังคมวิทยาวัฒนธรรม (Sociology of culture)

สุริชัย หวันแก้ว (2540: 1 - 3 อ้างถึงใน กัลยา กนกกุลศลพงษ์, 2547: 25) ได้กล่าวถึงวัฒนธรรมบริโภคนิยมว่าเป็นวัฒนธรรมกระแสหลักในสังคมสมัยใหม่ปัจจุบัน ซึ่งใช้วิธีการเน้นผ่านการตลาด การบริโภคสินค้าและบริการ ดังนั้นการบริโภคจึงเป็นลักษณะประการหนึ่งของคนสมัยใหม่ (Modernity) ในทุกสังคมทั่วโลก อีกทั้งตั้งข้อสังเกตเชิงสังคมวิทยาวัฒนธรรม ดังนี้ คือ

1. การหล่อหลอมรสนิยมและการสร้างความต้องการนั้น มีความพยายามและมีการดำเนินการโดยผู้ผลิตสินค้าซึ่งเป็นผู้ที่ได้กำไร โดยในบางครั้งอาศัยความเข้าใจต่อภาวะจิตวิทยาของความต้องการในหมู่มชนชั้นกลาง ผู้ผลิตพยายามหาวิธีเพื่อตอบสนองความต้องการของชนชั้นกลางซึ่งในบางครั้งการบริโภคไม่ได้เน้นที่ประโยชน์ใช้สอยของสิ่งของนั้นๆ แต่เพื่อแสดงให้เห็นถึงรสนิยมในการบริโภคสินค้าชนิดนั้นๆ

2. กระบวนการผลิตมุ่งตอบสนองความต้องการเฉพาะอย่างที่เหมาะสมกระตุ้นขึ้น โดยเสมือนหนึ่งว่าเปิดช่องทางให้มีความหลากหลายและให้ปัจเจกบุคคลแต่ละคนมีตัวเลือกมากขึ้น พร้อมกับให้เจ้าตัวรู้สึกว่าได้มีโอกาสแสดงความเป็นตัวเองหรือปัจเจกภาพมากขึ้นในกระบวนการเลือกซื้อเลือกหาสินค้านั้นๆ ด้วย ผู้บริโภคจึงมีสำนึกแห่งตัวตนหรืออัตลักษณ์ (Self - Identity) ของตนอยู่ที่สินค้านั้นๆ ด้วย โดยนัยนี้กล่าวได้ว่า การบริโภคสินค้าเกี่ยวข้องถึงการสร้างความเป็นตัวตนด้วย เพราะผู้บริโภคต้องการให้ตัวเองมีภาพลักษณ์ (Image) อย่างไร ก็จะใช้บริโภคสินค้านั้นๆ

3. บ่อยครั้งจะสังเกตเห็นการบริโภคเป็นเรื่องของการใช้สินค้าเฉพาะอย่าง เช่น สูบบุหรี่ฝรั่ง ดื่มเหล้าฝรั่ง แต่ในสังคมสมัยใหม่ระยะหลังจะเห็นความต้องการและความพยายามของผู้คนที่บริโภคทั้งชุดคล้ายกับ “อยากมีรสนิยมแบบชนชั้นมีระดับ” หมายถึง ความต้องการจะมีวิถีชีวิตหรือไลฟ์สไตล์ (Lifestyle) อยากครอบครองสิ่งต่างๆ ครบถ้วน ต้องการมีชีวิตแบบมีรสนิยมครบถ้วน เหมือนวิถีชีวิตของชนชั้นที่ตนอยากก้าวไปถึง ลักษณะวัฒนธรรมการบริโภคเช่นนี้อาจเรียกว่า “การบริโภคไลฟ์สไตล์” (The Consumption of Lifestyle)

4.3 ปัจจัยที่กำหนดทางเลือกในการบริโภค

การที่ผู้บริโภคแต่ละรายหรือแต่ละครัวเรือนกำหนดทางเลือกว่าสามารถบริโภคอะไรได้บ้างนั้น การกำหนดทางเลือกของผู้บริโภคดังกล่าวขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการที่สำคัญ คือ (สันติพจน์ กลัทธิ, 2546: 41 - 43)

1. รายได้ของผู้บริโภค (Consumer Income) เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดทางเลือกในการบริโภคมากที่สุด เนื่องจากรายได้แสดงถึงความสามารถในการซื้อของผู้บริโภค กล่าวคือ

ถ้ารายได้ของผู้บริโภคเพิ่มขึ้นผู้บริโภคสามารถซื้อสินค้าและบริการต่างๆ ได้มากขึ้นตามไปด้วย ในทางตรงกันข้ามถ้ารายได้ของผู้บริโภคน้อยลงผู้บริโภคสามารถซื้อสินค้าและบริการต่างๆ ได้น้อยลงตามไปด้วย นอกจากนี้ผู้บริโภคที่มีรายได้มากหรือน้อยยังมีการแสวงหาทางเลือกที่แตกต่างกันให้เหมาะสมกับรายได้ที่มีอยู่ เช่น การหาที่อยู่อาศัย คนที่มีรายได้น้อยบางคนเลือกที่จะอยู่วัด อาศัยเพื่อนหรือหาห้องเช่าเล็กๆ อยู่ในขณะที่มีรายได้มากบางคนสามารถเลือกที่อยู่อาศัยได้ตั้งแต่ แฟลต คอนโดมิเนียม ทาวน์เฮาส์ ห้องแถว ตึกแถว บ้านเดี่ยว ภูเขา เป็นต้น

2. รสนิยมของผู้บริโภค (Consumer Taste) ในกรณีที่รสนิยม หรือความพอใจที่มีต่อสินค้าบางชนิดของผู้บริโภคเปลี่ยนแปลงไป จะทำให้ความต้องการซื้อสินค้าและบริการนั้นเพิ่มขึ้นหรือลดลงได้ การเปลี่ยนแปลงรสนิยมอาจเกิดจากการเลียนแบบการบริโภคของบุคคลที่มีชื่อเสียง การทำตามแฟชั่น การศึกษา การได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสินค้า เช่น กรณีที่ผู้บริโภคกลุ่มหนึ่งหันมาออกกำลังกายกันมากขึ้นเมื่อเทียบกับในอดีต ผู้บริโภคกลุ่มหนึ่งให้ความสนใจกับการผ่าลีนให้เป็นสองแฉกคล้ายงู เป็นต้น

3. นิสัยและความเคยชิน (Habit) เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ผู้บริโภคบางรายไม่สร้างทางเลือกใหม่ๆ ให้กับตนเอง เช่น ความเคยชินในการตัดผมร้านเดิม ชมภาพยนตร์โรงเดิมรับประทานอาหารร้านเดิม เติมน้ำมันร้านเดิม เป็นต้น ซึ่งพฤติกรรมดังกล่าวผู้บริโภคทำไปด้วยความเคยชินมากกว่าที่จะพิจารณาว่า มีการเปลี่ยนแปลงคุณภาพสินค้าและบริการที่แตกต่างไปจากเดิมหรือไม่ มีร้านตัดผมร้านใหม่ มีร้านอาหารเปิดใหม่ หรือมีสถานีบริการน้ำมันเปิดใหม่ในบริเวณใกล้เคียงกันหรือไม่ ซึ่งนิสัยและความเคยชินในการบริโภคเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อการกำหนดทางเลือกของผู้บริโภค ในบางครั้งอาจทำให้ผู้บริโภคกลายเป็นผู้ที่ตัดหนทางที่ดีในการบริโภคของตนเองได้

4. ปริมาณสินค้าที่มีอยู่ในตลาด (Availability of Goods) เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการกำหนดทางเลือกของผู้บริโภค กล่าวคือ สินค้าชนิดใดที่มีอยู่มากผู้บริโภคมีโอกาสที่จะซื้อไปบริโภคมากกว่าสินค้าชนิดที่มีอยู่น้อย โดยทั่วไปปริมาณสินค้าที่ผู้ผลิตจะนำมาขายในตลาดนั้นจะขึ้นอยู่กับลักษณะของการผลิต กล่าวคือ สินค้าชนิดใดหาวัตถุดิบได้ยาก มีกระบวนการผลิตที่สลับซับซ้อน ปริมาณสินค้าที่ออกสู่ตลาดอาจมีน้อยและราคาสูง ทำให้ผู้บริโภคบางรายไม่สามารถซื้อสินค้ามาบริโภคได้ ต่างกับสินค้าบางชนิดที่หาวัตถุดิบได้ง่าย กระบวนการผลิตไม่ยุ่งยาก สินค้าก็จะมีมากทำให้ผู้บริโภคสามารถใช้เป็นทางเลือกในการบริโภคได้ดี ลักษณะดังกล่าวอาจส่งผลให้ผู้บริโภคที่ตั้งใจซื้อสินค้าอย่างหนึ่งแต่ได้สินค้าอีกอย่างหนึ่งมาแทน เนื่องจากสินค้านั้นมีน้อยและมีราคาสูง

5. ราคาสินค้าชนิดอื่น (Price of Related Goods or Substitution Goods) ขึ้นอยู่กับว่า เป็นสินค้าที่ใช้ประกอบกันหรือใช้ทดแทนกัน เช่น กาแฟกับน้ำตาล รถยนต์กับน้ำมัน

ปากกากับน้ำหมึก เป็นต้น ซึ่งเป็นสินค้าที่ต้องใช้ประกอบกัน (Complementary Goods) สมมติว่าราคารถยนต์สูงขึ้น ความต้องการในการซื้อรถยนต์จะลดลง ทำให้ปริมาณความต้องการซื้อน้ำมันลดลงไปด้วย ในทางตรงกันข้ามถ้าราคารถยนต์ลดลงผู้บริโภคอาจจะซื้อรถยนต์เพิ่มขึ้น ทำให้ปริมาณความต้องการซื้อน้ำมันเพิ่มขึ้นตามไปด้วย แต่ถ้าเป็นสินค้าที่ใช้ทดแทนกัน (Substitution Goods) เมื่อราคาสินค้าชนิดหนึ่งสูงขึ้นแล้ว ส่งผลให้ปริมาณความต้องการสินค้าอีกชนิดหนึ่งเพิ่มขึ้น เช่น เนื้อหมูกับเนื้อไก่ เจะกับลำไย นมข้นหวานกับครีมเทียม เป็นต้น สมมติว่า ราคาเนื้อหมูสูงขึ้น ส่งผลให้ปริมาณความต้องการซื้อเนื้อหมูลดลง ผู้บริโภคจะหันไปบริโภคเนื้อไก่แทนเนื้อหมู ในทางตรงกันข้าม ถ้าราคาเนื้อหมูลดลงทำให้ผู้บริโภคลดการบริโภคเนื้อไก่

6. การคาดการณ์เกี่ยวกับราคาสินค้าในอนาคต (Estimating Goods Price)

ถ้าผู้บริโภคคาดว่าราคาสินค้าชนิดใดชนิดหนึ่งจะลดลงในอนาคต ทำให้ผู้บริโภคลดการบริโภคในปัจจุบันลง แต่ถ้าคาดว่าราคาสินค้าชนิดใดชนิดหนึ่งจะสูงขึ้นในอนาคต ทำให้ผู้บริโภคเพิ่มการบริโภคในปัจจุบันขึ้น เช่น ถ้าผู้บริโภคคาดว่าราคาโทรศัพท์เคลื่อนที่ รุ่น 3100 จะลดลงในอนาคต ทำให้ผู้บริโภคลดการซื้อโทรศัพท์เคลื่อนที่รุ่นนี้ลงในปัจจุบัน ในทางตรงกันข้าม ถ้าผู้บริโภคคาดว่าราคาสินค้าชนิดนี้จะเพิ่มขึ้น หรือมีราคาแพงขึ้นในอนาคต จะทำให้ปริมาณการซื้อของผู้บริโภคเพิ่มขึ้นในปัจจุบันนี้ เพราะเหตุว่าผู้บริโภคส่วนใหญ่ไม่ต้องการซื้อสินค้าในราคาที่สูงขึ้นกว่าเดิมนั่นเอง

7. ประเพณีหรือธรรมเนียมปฏิบัติ (Custom) เป็นปัจจัยที่กำหนดทางเลือกในการบริโภคให้สอดคล้องกับผู้บริโภครุ่นก่อนๆ ที่เคยปฏิบัติ เช่น ในช่วงวาเลนไทน์จะต้องซื้อดอกกุหลาบสีแดง ในช่วงปีใหม่จะต้องซื้อกระเช้าของขวัญ การ์ด ขนมห่อของขวัญ หรือช่วงเข้าพรรษาต้องซื้อเทียนพรรษา เป็นต้น การบริโภคในลักษณะนี้ทำให้พฤติกรรมต่างๆ ที่ผู้บริโภคแสดงออกมาอาจจะไม่ใช่ความต้องการที่แท้จริงของผู้บริโภค และทำให้ผู้บริโภคไม่ได้รับความพอใจสูงสุดจากการใช้จ่ายเงินที่มีอยู่ไปในการบริโภคได้

8. สมัยนิยม (Fashion) สมัยนิยมหรือแฟชั่นในแต่ละยุคที่เกิดขึ้น ทำให้ผู้บริโภคส่วนหนึ่งกำหนดทางเลือกไปตามสมัยนิยม ในบางครั้งการตัดสินใจซื้อสินค้าอาจจะไม่มีความเหมาะสมกับตัวผู้บริโภคอย่างแท้จริง เช่น ผู้หญิงสมัยนี้นิยมรับประทานยาลดความอ้วน เพื่อให้ตนเองมีรูปร่างที่สวยงามสมส่วน แม้ทราบว่าการรับประทานยาลดความอ้วนมีผลเสียต่อร่างกายอย่างไร ผู้หญิงสมัยนี้นิยมสวมเสื้อสายเดี่ยว เสื้อเกาะอก โดยที่เสื้อเหล่านั้นอาจจะไม่เหมาะกับรูปร่างของตนเองก็ได้ เป็นต้น

9. ความปรารถนาที่จะให้สังคมยอมรับ (Desire for Social Approval) ผู้บริโภคบางคน ถ้ากำหนดทางเลือกในการบริโภคของตนเองไว้เพียงเพื่อให้สังคมยอมรับ โดยเฉพาะบุคคลที่มีฐานะร่ำรวยใหม่ๆ หรือเศรษฐีใหม่ ซึ่งต้องการให้สังคมเห็นว่าตนเองร่ำรวยและบริโภค

สินค้าและบริการชั้นดี หือคัง ราคาแพง และเป็นสินค้าที่นิยมกันในสังคมชั้นสูง (High Society) ซึ่งการตัดสินใจของคนกลุ่มนี้ต้องการให้เพื่อนบ้านยอมรับนับถือว่าเป็นคนที่มีทรัพย์สินมาก แต่ในบางครั้งอาจจะเพื่อหวังให้ผู้คนที่เกิดความรู้สึกที่ดีเมื่อพบตนเองในครั้งแรกเพื่อผลประโยชน์ในทางธุรกิจ เพื่อเป็นประโยชน์ในการสร้างความน่าเชื่อถือน่าเคารพยำเกรง เพื่อให้คู่ค้ามีระดับ และการกระทำดังกล่าวอาจจะไม่ใช่ความต้องการที่แท้จริง และผู้บริโภคเองอาจจะไม่ได้รับความพอใจสูงสุดจากการบริโภคก็ได้

กล่าวโดยสรุปได้ว่า บริโภคนิยม คือ วัฒนธรรมแบบหนึ่งที่มุ่งเน้นการบริโภคเป็นสำคัญ ไม่เฉพาะแต่การบริโภคอาหารเท่านั้นแต่รวมถึงการบริโภควัตถุสิ่งของ เพื่อตอบสนองความต้องการของตนเองอย่างไม่มีขีดจำกัดจนเกินความพอดี เมื่อมองในเชิงสังคมวิทยาวัฒนธรรมพบว่า การหล่อหลอมรสนิยมและการสร้างความต้องการนั้นมีความพยายามและมีการดำเนินการโดยผู้ผลิตสินค้าซึ่งเป็นผู้ได้กำไร กระบวนการผลิตมุ่งตอบสนองความต้องการเฉพาะอย่าง ซึ่งการโฆษณาได้กระตุ้นให้เกิดขึ้น และสังคมสมัยใหม่ระยะหลังเห็นความต้องการและความพยายามของผู้คนที่บริโภคทั้งชุดคล้ายกับ “อยากมีรสนิยมแบบชนชั้นมีระดับ” ส่วนปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดการบริโภคคือ รายได้ของผู้บริโภค รสนิยมของผู้บริโภค นิสัยและความเคยชิน ปริมาณสินค้าที่มีอยู่ในตลาด ราคาสินค้าชนิดอื่น การคาดการณ์เกี่ยวกับราคาสินค้าในอนาคต ประเพณีหรือธรรมเนียมปฏิบัติสมัยนิยม ความปรารถนาที่จะให้สังคมยอมรับ

5. พฤติกรรมรวมหมู่ (Collective Behavior)

5.1 ความหมายของพฤติกรรมรวมหมู่

พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยาอังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2549: 63) ได้ให้คำจำกัดความ “พฤติกรรมรวมหมู่” ไว้ว่า หมายถึง รูปแบบ หรือวิถีการคิด การรู้สึก และการกระทำของกลุ่มคนจำนวนมากที่เป็นไปเอง และปราศจากโครงสร้างที่แน่นอน มักเกิดขึ้นในช่วงเวลาที่มีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างรวดเร็ว

สุภาวศ์ จันทวานิช (2546: 117) ให้ความหมายไว้ว่า “พฤติกรรมรวมหมู่” คือ พฤติกรรมของคนจำนวนมากซึ่งไม่มีแบบแผนของพฤติกรรมที่แน่นอนชัดเจน และไม่มีโครงสร้างของความสัมพันธ์ทางสังคมในกลุ่มนั้น พฤติกรรมรวมหมู่ ได้แก่ การแพร่ระบาดของอารมณ์ ขบวนการสังคมประชานิยมและการ โฆษณาชวนเชื่อ ซึ่งแต่เดิมรู้จักพฤติกรรมเช่นนี้ในชื่อของคำว่า “พฤติกรรมร่วม”

สมร ทองดี (2544: 84) กล่าวว่า “พฤติกรรมร่วม” หมายถึง พฤติกรรมของกลุ่มที่เกิดขึ้น โดยไม่อยู่ภายใต้การควบคุมของบรรทัดฐานหรือระบบวัฒนธรรม แต่เป็นการรวมกลุ่มบนพื้นฐานของความสมัครใจ สนใจหรือมีจุดมุ่งหมายหนึ่ง และสถานการณ์นี้จะเปิดโอกาสให้บุคคลในกลุ่มแสดงออกอย่างเต็มที่ เพื่อตอบโต้ต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งอาจมีผลและบทบาทสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมได้

ประเสริฐ แยมกลิ่นฟูง (2513: 1 - 6 อ้างถึงใน สุนนัส จิตพิทักษ์, 2522: 137) “พฤติกรรมร่วม” หมายถึง การศึกษาสถานการณ์ทางสังคมซึ่งโดยทั่วไปปราศจากโครงสร้าง (Unstructured) และผลที่เกิดจากสถานการณ์นี้ เช่น ฝูงชน (Crowds) การจลาจล (Riots) การฟื้นฟู (Revivals) ประชาชน (Public Opinion) การนิยมชั่วคราว (Fads) และขบวนการทางสังคม (Social Movements) ต่างๆ พฤติกรรมของผู้คนในสถานการณ์เช่นนี้ไม่อยู่ภายใต้การควบคุมของบรรทัดฐานทางวัฒนธรรมและความสัมพันธ์ทางสังคมที่เป็นไปตามระเบียบแบบแผน สถานการณ์จะเปิดโอกาสให้บุคคลได้แสดงอารมณ์อย่างเต็มที่ มีการติดต่อสังสรรค์และอิทธิพลเหนือกันระหว่างบุคคลอย่างใกล้ชิด มีการต่อรองแข่งขันกันทางการเมือง และมีความคิดเห็นและความจงรักภักดี เกิดมาชั่วคราวแล้วก็หายไป

จากความหมายและคำจำกัดความดังกล่าวข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า “พฤติกรรมรวมหมู่” หมายถึง พฤติกรรมของคนจำนวนมากในสังคมซึ่งไม่มีแบบแผนของพฤติกรรมที่แน่นอนชัดเจน และไม่มีโครงสร้างของความสัมพันธ์ทางสังคมของคนในกลุ่มนั้น แต่เป็นการรวมกลุ่มบนพื้นฐานของความสมัครใจ สนใจหรือมีจุดมุ่งหมายหนึ่ง

5.2 ลักษณะทั่วไปของพฤติกรรมรวมหมู่

พฤติกรรมรวมหมู่หรือพฤติกรรมร่วม มีลักษณะสำคัญ 3 ประการ คือ

1. ไม่มีรูปแบบพฤติกรรมที่แน่นอนหรือมีรูปแบบแต่คลุมเครือไม่ชัดเจน ถ้าสภาพสังคมที่เป็นอยู่ไม่ได้กำหนดว่าพฤติกรรมที่ถูกต้องและเหมาะสมเป็นอย่างไร พฤติกรรมร่วมก็จะเกิดขึ้น วิกฤตการณ์หรือมหากภัย เช่น น้ำท่วมใหญ่หรือความอดอยาก การปฏิวัติ หรือข้าศึกโจมตี โดยปกติเป็นเหตุการณ์ซึ่งประชาชนไม่ได้เตรียมตัว เราจะต้องทำอะไรบางอย่างลงไป แต่สังคมไม่มีวิธีการเผชิญกับเหตุฉุกเฉินเช่นนี้ ผลคือ ความแตกตื่น (Panic) (ชุกดา จิตพิทักษ์, 2525: 132 - 134)

2. สภาพการณ์ที่มีปัญหายุ่งยากเกิดขึ้น และยังไม่สามารถตัดสินใจได้ ในสังคมประชาธิปไตย ที่บุคคลทุกคนมีสิทธิเท่าเทียมกัน การเปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมแก้ปัญหา การตัดสินใจ รวมทั้งการรวมกลุ่มเพื่อผลประโยชน์ของสมาชิก และการแสดงประชามติ สภาพการณ์ต่างๆ เหล่านี้สมาชิกจะแสดงอารมณ์ร่วมกันในกลุ่ม และเป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้เกิดพฤติกรรมร่วม

จากสภาพการณ์ในลักษณะนี้อาจเป็นพลังผลักดันให้มีการเปลี่ยนแปลงบรรทัดฐาน เจตคติ และโครงสร้างของสังคมได้ (สมร ทองดี, 2544: 84 - 85)

3. มีการเปลี่ยนแปลงในทัศนคติและคุณธรรม ประสพการณ์ใหม่ เช่น การรับสตรีเข้าทำงานในโรงงานสร้างอาวุธ อาจทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในจุดหมายปลายทางและการมองโลก ผลคือ วิธีการเก่าๆ ถูกตั้งข้อสงสัยและเกิดการกดดันที่จะให้มีการเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างของสังคม (Social Structure) เป็นระยะของความไม่แน่นอน ถ้าโครงสร้างที่เป็นอยู่ไม่เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ต้องการ บุคคลต่างๆ ก็จะรวมกันเข้าใช้วิธีการนอกเหนือไปจากที่สังคมอนุญาต ในกรณีเช่นนี้ ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมจะเกิดขึ้น (ชูกา จิตพิทักษ์, 2525: 132 - 134)

5.3 สาเหตุการเกิดพฤติกรรมรวมหมู่

การเกิดพฤติกรรมรวมหมู่จะพบเห็นได้เสมอในสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลง เช่น ประเทศกำลังพัฒนาซึ่งมีการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงจากสังคมชนบทเป็นสังคมเมืองหรือสังคมอุตสาหกรรม ซึ่งทำให้คนในสังคมประสบกับความเปลี่ยนแปลงในหลายๆ ด้าน และความเปลี่ยนแปลงเหล่านั้นอาจก่อให้เกิดปัญหาหลายประการ พฤติกรรมร่วมอาจเกิดจากสาเหตุสำคัญ ดังนี้ (สมร ทองดี, 2544: 85)

1. การเปลี่ยนแปลงสภาพการณ์ทางสังคม อาจเกิดจากความย่อหย่อนหรือการเปลี่ยนแปลงระบบที่ควบคุมสังคม ได้แก่ บรรทัดฐาน จารีตประเพณี ธิประชา และกฎหมาย จากการที่ระบบควบคุมสังคมถูกละเลยไม่ปฏิบัติตาม พฤติกรรมร่วมก็จะเกิดขึ้นได้ เช่น การเรียกร้องประชาธิปไตยเมื่อวันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 เป็นต้น หรือเกิดจากการเปลี่ยนแปลงเจตคติและค่านิยมของสังคม เช่น การยอมรับในเรื่องสิทธิสตรีในสังคมไทยปัจจุบัน เป็นต้น

2. การสะสมความคับข้องใจเป็นเวลานานพอสมควร ความคับข้องใจของคนในสังคมอาจเกิดจากการกีดกันทางสังคม หรือคนในสังคมมีความรู้สึกที่ไม่ได้รับความเป็นธรรมหรืออาจถูกกีดกันทางการเมือง ศาสนา ความไม่เสมอภาคในการประกอบอาชีพ ความคับข้องใจต่างๆ เหล่านี้อาจก่อให้เกิดพฤติกรรมร่วมได้ เช่น ความคับข้องใจของประชาชนชาวฟิลิปปินส์กับชาวฮินดูในอินเดีย หรือการชุมนุมเพื่อเรียกร้องผลประโยชน์และสิทธิของกลุ่มกรรมกรและเกษตรกร เป็นต้น

3. การแพร่ระบาดของอารมณ์ จากการศึกษาของนักจิตวิทยาและนักสังคมวิทยามีความเห็นสอดคล้องกันว่า การที่บุคคลมาอยู่รวมกลุ่มหรือมาติดต่อสังสรรค์กันในกลุ่มพร้อมที่จะทำการอย่างหนึ่งอย่างใด เพียงแต่สังเกตเห็นผู้ใดผู้หนึ่งทำอะไรที่พร้อมที่จะทำพฤติกรรมเหมือนๆ กัน นอกจากนี้ยังเกิดจากการกระจายโดยสื่อสารมวลชน เช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุโทรทัศน์ วิทยุกระจายเสียง และการสื่อสารโดยเครื่องมือต่างๆ เช่น วิทยุมือถือ โทรสาร และข่าวลือ เป็นต้น

5.4 ประเภทของพฤติกรรมรวมหมู่

สุงากค์ จันทวานิช (2546: 119-130) จำแนกพฤติกรรมรวมหมู่ได้เป็น 3 ประเภทใหญ่ตามระดับความรุนแรงของอารมณ์ของกลุ่มคนผู้ที่มีพฤติกรรมรวมหมู่ ดังนี้

1. การแพร่ระบาดของอารมณ์ (Emotional Contagion) คือ พฤติกรรมที่เกิดขึ้นโดยที่สภาพจิตใจของกลุ่มคนมีอารมณ์เป็นตัวกระตุ้นในระดับรุนแรง มีความตื่นเต้นสูง และระดับความรุนแรงนี้แพร่ขยายไปสู่แวดวงที่กว้างออกไป พฤติกรรมรวมหมู่ประเภทนี้ ประกอบด้วยฝูงชน ฝูงชนวุ่นวาย การจลาจล ความแตกตื่น ความเห่อตามกัน ความคลั่งไคล้ และข่าวลือ กล่าวคือ

1.1 ฝูงชน (Crowd) คือ กลุ่มคนจำนวนมากที่มารวมกันเพื่อระบายอารมณ์และผ่อนคลายความตึงเครียดทางจิตใจโดยที่ยังควบคุมตนเองได้ การรวมกลุ่มอาจมีการเตรียมการล่วงหน้าหรือไม่ก็ได้ เช่น การมุงดูอุบัติเหตุข้างถนน เป็นฝูงชนที่ไม่ได้มีการเตรียมการไว้ล่วงหน้า แต่นักเรียนนักศึกษาที่เข้าไปเชียร์กีฬา เป็นฝูงชนที่เกิดในสภาพการณ์ที่ได้มีการเตรียมการไว้ล่วงหน้า

1.2 ฝูงชนวุ่นวาย (Mob) คือ กลุ่มคนที่มีการเคลื่อนไหวคลั่งไคล้และมุ่งผลบางอย่างร่วมกัน ฝูงชนจะจับกลุ่มกันเมื่อได้รับการขู่หรือกระตุ้นอารมณ์ด้วยสัญลักษณ์ คำปลุกใจ หรือการปราศรัยเร้าใจ จะกระทำการรุนแรงบางอย่าง ฝูงชนวุ่นวายมีเป้าหมายร่วมกันอย่างชัดเจน การกระทำรุนแรงมักแสดงออกในรูปการทำลายล้างสิ่งของ บุคคลหรือสถานที่อย่างใดอย่างหนึ่ง อารมณ์ของฝูงชนวุ่นวายจะถูกครอบงำด้วยความรู้สึกเคียดแค้น โกรธ ไม่พอใจอย่างรุนแรงจนไม่อาจยับยั้งไว้ได้ ต้องกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อระบายความรุนแรงนั้น

1.3 จลาจล (Riot) คือ กลุ่มคนที่ก่อพฤติกรรมร้ายแรงตามที่ต่างๆ โดยมีฝูงชนหลายกลุ่มเข้าไปเกี่ยวข้อง เป็นการแสดงความไม่พอใจ ต้องการท้าทายโดยไม่มีวัตถุประสงค์ที่แน่นอน เช่น นักโทษในคุกก่อการจลาจลเพื่อให้เจ้าหน้าที่ผู้ควบคุมปฏิบัติตามข้อเรียกร้องของตน มีการกระทำร้ายแรงต่างๆ เช่น เผาอาคาร ทำลายสิ่งของ แต่ไม่มีจุดหมายที่แน่นอนเหมือนฝูงชนวุ่นวาย

1.4 ความแตกตื่น (Panic) คือ กลุ่มคนที่เกิดความตื่นตระหนกและสับสนเมื่อคิดว่าตนเองอยู่ในอันตรายและไม่สามารถควบคุมตนเองได้ กระทำสิ่งต่างๆ ลงไปโดยไร้สติหรือหมดความสามารถที่จะทำสิ่งหนึ่งสิ่งใด ความแตกตื่นเกิดขึ้นได้ทั้งปรากฏการณ์ด้านสังคมและปรากฏการณ์เศรษฐกิจ ในปรากฏการณ์สังคมจะเกิดเมื่อกลุ่มตื่นตระหนกต่อภัยพิบัติ เช่น ไฟไหม้ สงครามกำลังจะอุบัติหรือเกิดอุบัติเหตุ เช่น เครื่องบินกำลังจะตก เรือกำลังจะล่ม ผู้คนเกิดความรู้สึกรักตัวกลัวตาย ต่างพยายามหนีจากอันตรายเหล่านั้น

1.5 ความเห่อตามกันและความคลั่งไคล้ (Fad and Craze) โดยแยกความเห่อตามกันว่า คือ อาการของกลุ่มคนที่มีความสนใจในสิ่งแปลกๆ ใหม่ๆ ที่ผ่านเข้ามาชั่วคราว

แล้วอาจไป บางที่เรียกว่าความนิยมชั่วคราวหรือความคลั่งนิยมชั่วคราว ความเห่อตามกันจะเกิดขึ้นทั่วไปเมื่อได้รับการกระตุ้นใจให้เอาอย่างกัน และจะกระจายอย่างรวดเร็วในสังคมปัจจุบัน ตัวอย่างของพฤติกรรมเห่อตามกัน ได้แก่ การแต่งกายและการเล่นกีฬา เช่น การเลือกแบบเสื้อผ้าหรือทรงผมตามแฟชั่นวัยรุ่น ส่วนความคลั่งไคล้ คือ อารมณ์ที่รุนแรงใคร่อย่างรุนแรงซึ่งเข้าครอบงำเวลาและพลังงานของกลุ่มคนที่เกิดอารมณ์ดังกล่าวโดยสิ้นเชิง จิตสำนึกของคนเหล่านั้นจะลดลงจนถึงระดับที่ไม่ใช้วิจารณญาณในการตัดสินใจและไม่คำนึงถึงผลในอนาคตของการกระทำของตน จะเห็นได้ว่าการเห่อตามกันจะแสดงออกมาให้เห็นในรูปของวัตถุและผู้แสดงมักต้องการให้ผู้อื่นมองเห็นสถานะทางสังคมของตนจากอาการเห่อตามกันนี้ว่าผู้แสดงเป็นคนทันสมัย เป็นคนรวย เป็นต้น ซึ่งอาการเห่อตามกันยังอาจแสดงอุดมการณ์ ความเชื่อ ทักษะคติ หรือความทันสมัย ซึ่งเป็นสถานะทางสังคมของผู้มีพฤติกรรมด้วย ส่วนความคลั่งไคล้จะเน้นหนักไปที่อารมณ์ ปราศจากเหตุผลทำให้หมดเปลืองทั้งเวลา เงินทองและกำลัง ความคลั่งไคล้อาจปรากฏเป็นวัตถุหรือไม่เป็นวัตถุก็ได้ เช่น คลั่งไคล้ดารานักกร้อง นักกีฬา หากเกิดกับวัตถุจะมีการสะสมในลักษณะทุ่มเทหลงใหล เช่น การสะสมพระเครื่อง แสตมป์ เครื่องลายคราม หรืออาจเกิดกับกิจกรรมบางอย่าง เช่น คลั่งไคล้ในการเล่นการพนัน

1.6 ข่าวลือ (Rumor) คือ เรื่องราวหรือข่าวคราวที่ไม่มีการยืนยัน ถ่ายทอดกันโดยการโจษจัน ไม่มีแหล่งที่มาแน่นอน สืบหาความจริงไม่ได้ ข่าวลือมักเกิดขึ้นในสถานการณ์ที่คนรู้สึกกังวลใจหรือถูกกดดัน มีความอยากรู้อย่างต่างๆ แต่ไม่มีสื่อการติดต่อที่เชื่อถือได้ ข่าวลือมักเริ่มต้นจากการรายงานที่ไม่แน่นอนและบิดเบือน แล้วกระจายออกไปอย่างรวดเร็วโดยบิดเบือนไม่ตรงกับความเป็นจริงมากยิ่งขึ้น เรื่องของข่าวลือไม่เกี่ยวกับความจริงหรือการหลอกลวง การที่มีผู้นำข่าวลือมาเล่าและมีผู้เชื่อตามนั้น ไม่ใช่เพราะเป็นความจริง มีการพิสูจน์ว่าจริง หรือเพราะงใจจะหลอกลวงผู้ฟัง แต่เป็นเพราะข่าวลือสนองความสนใจใคร่รู้ของผู้เล่าและผู้ฟัง

จากที่กล่าวมาข้างต้นตั้งแต่เรื่องฝูงชน ฝูงชนวุ่นวาย การจลาจล ความแตกตื่น ความเห่อตามกันและความคลั่งไคล้ และข่าวลือ เป็นพฤติกรรมรวมหมู่ที่เกิดจากการแพร่ระบาดของอารมณ์ จะเห็นได้ว่าพฤติกรรมเหล่านี้ เกิดขึ้นเมื่อสภาพจิตใจของกลุ่มคนมีความตื่นเต้น มีอารมณ์และระดับความรุนแรงของอารมณ์และความตื่นเต้นขยายตัวออกไปจนทำให้มีสมาชิกมากขึ้น การตัดสินใจกระทำการใดลดลงไปเป็นสิ่งที่ยากจะคาดคะเน ไม่มีแบบแผนที่แน่นอนชัดเจน

2. ขบวนการทางสังคม (Social Movement) ได้แก่ การรวมตัวของกลุ่มคนที่มีความเชื่อหรืออุดมการณ์ในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง กระทำการอย่างต่อเนื่องเพื่อมุ่งหวังให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ขบวนการทางสังคมมีลักษณะก้ำกึ่งระหว่างพฤติกรรมรวมหมู่ที่เกิดจากการแพร่ระบาดของอารมณ์ และพฤติกรรมรวมหมู่ที่เกิดจากความเชื่อหรือเหตุผล เพราะกลุ่มคนที่เข้าร่วมในขบวนการจะได้รับ

การกระตุ้นทางอารมณ์ แต่มีองค์ประกอบของความเชื่อและความคิดอยู่ด้วย ขบวนการทางสังคม อาจแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ

2.1 ขบวนการที่เน้นบรรทัดฐานทางสังคม และขบวนการที่เน้นค่านิยม ขบวนการทางสังคมที่เน้นบรรทัดฐาน คือ การรวมกลุ่มของคนที่ยึดว่าบรรทัดฐานทางสังคมซึ่งประกอบด้วย วิถีชาวบ้าน (Folkways) จารีตประเพณี (Mores) และกฎหมาย มีสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่ควรจะได้รับเปลี่ยนแปลง เช่น เชื่อว่ากฎหมายเกี่ยวกับสิทธิสตรีที่มีมาแต่เดิมนั้น ไม่เหมาะสม ก็รวมกลุ่มกันแล้วดำเนินการเพื่อเรียกร้องให้มีการแก้ไขกฎหมายด้วยวิธีการต่างๆ เช่น จัดการอภิปราย รณรงค์ เพื่อเรียกร้องความสนใจ สร้างคำขวัญเพื่อเผยแพร่ข่าว จุดใจตลอดจนยื่นบันทึกลงหน่วยงานที่รับผิดชอบ โดยตรงในการพิจารณาแก้ไขกฎหมาย

2.2 ขบวนการทางสังคมที่เน้นค่านิยม คือ การรวมกลุ่มของคนที่ยึดว่า ค่านิยมบางประการที่มีอยู่ในสังคมเป็นสิ่งที่ไม่เหมาะสม ควรดัดแปลงแก้ไข เช่น ค่านิยมใช้เครื่องอุปโภคบริโภคที่เป็นสินค้าจากต่างประเทศ เพื่อแสดงว่ามีรสนิยมสูงและมีฐานะดีจึงมีความสามารถจับจ่ายซื้อหามาใช้ได้ กลุ่มคนที่จะรวมกันเป็นขบวนการเพื่อต่อต้านหรือเปลี่ยนแปลงค่านิยมนี้ก็จะจัดตั้งเป็นชมรมนิยมไทยขึ้น มีการรณรงค์เรียกร้องให้ใช้สินค้าที่ผลิตในประเทศ

3. มติมหาชนและการโฆษณาชวนเชื่อ (Public Opinion and Propaganda)

คือ พฤติกรรมที่ไม่ได้เกิดจากความผูกพันทางอารมณ์ชั่วขณะเท่านั้น แต่กลุ่มคนมีความเชื่อหรือผลประโยชน์ร่วมกันด้วยแล้วแสดงเป็นพฤติกรรมออกมา พฤติกรรมรวมหมู่ประเภทนี้ ประกอบด้วย มติมหาชน และการโฆษณาชวนเชื่อ

3.1 มติมหาชน (Public Opinion) คือ ความคิดเห็นของคนหมู่มากที่ได้ อภิปรายถกเถียงเกี่ยวกับประเด็นใดประเด็นหนึ่งที่สำคัญในสังคม ในที่สุดมีการลงความเห็นซึ่งเรียกว่า มติของกลุ่ม มตินี้ อาจเปลี่ยนแปลงไปตามเวลาและสถานการณ์ มีลักษณะไม่ตายตัว กลุ่มคนที่มีมติไม่จำเป็นต้องอยู่ในที่เดียวกันเหมือนฝูงชน อาจอยู่กระจัดกระจายตามที่ต่างๆ แต่มีความผูกพันทางอารมณ์ทำให้กลุ่มเป็นปึกแผ่นอยู่ได้ การแสดงมติมหาชน ได้แก่ การหยั่งเสียง การออกเสียงและการแสดงประชามติ การหยั่งเสียงหรือการสุ่มความเห็น (Poll) การออกเสียง (Vote) ประชามติ (Referendum) ความสมานฉันท์

3.2 การโฆษณาชวนเชื่อ (Propaganda) คือ ความพยายามโน้มน้าวใจ คนให้เชื่อและทำตามในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ซึ่งอาจจะดีหรือร้ายก็ได้โดยมีการเตรียมคาดคะเนไว้ล่วงหน้า การโฆษณาชวนเชื่อกระทำในลักษณะคำพูด รูปภาพ ข้อเขียน การแสดงท่าทางหรือสัญลักษณ์ใดๆ ก็ได้ ลักษณะสำคัญประการหนึ่งของการโฆษณาชวนเชื่อ คือ ข้อเท็จจริงมีความสำคัญน้อยกว่า ผลที่ต้องการได้รับ ในการโฆษณาชวนเชื่อจึงมุ่งสร้างอิทธิพลเหนือทัศนคติในกลุ่มมากกว่าจะเน้น

ความจริง การโฆษณาสินค้าตามสื่อมวลชนถือเป็นการโฆษณาชวนเชื่อเช่นกัน โดยมีวิธีการดังนี้ คือ การเรียกร้องความสนใจ การพาดพิงถึงค่านิยมหรือทัศนคติของยุคสมัยนั้นๆ การอำพรางจุดหมายที่แท้จริง การเร่งเร้าให้เกิดความวิตกกังวล การอวดอ้างสรรพคุณ รวมถึงการตัดการแข่งขันจากฝ่ายอื่น

สามารถสรุปได้ว่า พฤติกรรมรวมหมู่ คือ พฤติกรรมของคนจำนวนมากในสังคมซึ่งไม่มีแบบแผนของพฤติกรรมที่แน่นอนชัดเจน และไม่มีโครงสร้างของความสัมพันธ์ทางสังคมของคนในกลุ่มนั้น แต่เป็นการรวมกลุ่มบนพื้นฐานของความสมัครใจ สนใจ หรือมีจุดหมายหนึ่งลักษณะทั่วไปของพฤติกรรมรวมหมู่ คือ ไม่มีรูปแบบพฤติกรรมที่แน่นอนหรือมีรูปแบบแต่ก็คลุมเครือไม่ชัดเจน สภาพการณ์ที่มีปัญหายุ่งยากเกิดขึ้นและยังไม่สามารถตัดสินใจได้ และมีการเปลี่ยนแปลงในทัศนะและคุณธรรม ประสพการณ์ใหม่ พฤติกรรมรวมหมู่อาจเกิดจากสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงสภาพการณ์ทางสังคม การสะสมความคับข้องใจเป็นเวลานานพอสมควร หรือการแพร่ระบาดของอารมณ์ พฤติกรรมรวมหมู่แบ่งได้เป็น 3 ประเภทใหญ่ๆ คือ การแพร่ระบาดของอารมณ์ ขบวนการทางสังคม และมติมหาชนและการโฆษณาชวนเชื่อ

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา เรื่อง กระแสวัตถุมงคลจตุคามรามเทพกับภาพสะท้อนของสังคมไทย (พ.ศ. 2530 - พ.ศ. 2550) นั้น ผู้วิจัยจึงแบ่งงานวิจัยที่เกี่ยวข้องออกเป็น 3 ประเภท คือ งานวิจัยที่เกี่ยวกับความเชื่อ งานวิจัยที่เกี่ยวกับวัตถุมงคล และงานวิจัยที่เกี่ยวกับจตุคามรามเทพ

6.1 งานวิจัยที่เกี่ยวกับความเชื่อ

การศึกษาวิจัยของธนภุต ลอสุวรรณ (2546) เรื่อง การศึกษาคติความเชื่อของชุมชนโบราณสมัยทวารวดี ในลุ่มแม่น้ำแม่กลองและท่าจีน กรณีศึกษาจากพระพิมพ์ดินเผา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพระพิมพ์ดินเผาสมัยทวารวดี ที่พบตามชุมชนโบราณในเขตลุ่มแม่น้ำแม่กลองและท่าจีน ทั้งจากการขุดค้นและที่เก็บรักษาไว้ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติและพิพิธภัณฑสถานของเอกชน ทั้งนี้เพื่อแปลความเกี่ยวกับคติความเชื่อทางศาสนาของชุมชนโบราณในบริเวณนี้ ในช่วงเวลาที่วัฒนธรรมทวารวดีเจริญรุ่งเรือง (พุทธศตวรรษที่ 12 - 16) จากการศึกษพบว่าในบริเวณดังกล่าว สามารถแบ่งพระพิมพ์ออกได้เป็น 5 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1. พระพิมพ์รูปพระพุทธรูปองค์เดียว, กลุ่มที่ 2. พระพิมพ์รูปพระพุทธรูปประกอบด้วยรูปสลูป, กลุ่มที่ 3. พระพิมพ์รูปพระพุทธรูปประกอบด้วยรูปบุคคลอื่นหรือรูปพระพุทธรูปหลายองค์, กลุ่มที่ 4. พระพิมพ์รูปพระพุทธรูปพระพุทธรูปหลายองค์ และกลุ่มที่ 5.

พระพิมพ์รูปอื่นๆ ที่ไม่ใช่พระพุทธรูป จากการเปรียบเทียบพบว่า พระพิมพ์เหล่านี้แบ่งออกเป็น 2 สมัย คือ ยุคแรก เป็นพระพิมพ์ที่ได้รับอิทธิพลศิลปะอินเดียแบบอมราวดี คุปตะและหลังคุปตะ อายุราวพุทธศตวรรษที่ 12 - 14 ซึ่งมีความสัมพันธ์ทางด้านรูปแบบกับพระพิมพ์ในคาบสมุทรมอญได้ และพระพิมพ์สมัยทวารวดีทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ส่วนยุคที่สอง เป็นพระพิมพ์ที่ได้รับอิทธิพลศิลปะอินเดียแบบปาละ อายุราวพุทธศตวรรษที่ 15 - 16 ซึ่งมีความสัมพันธ์ทางด้านรูปแบบกับพระพิมพ์ในประเทศพม่า และพระพิมพ์สมัยศรีวิชัยทางภาคเหนือ จากการวิเคราะห์ตีความพบว่า พระพิมพ์เหล่านี้สร้างขึ้นโดยคติความเชื่อทางพระพุทธศาสนา ทั้งที่เป็นนิกายเถรวาทและนิกายมหายาน ด้วยวัตถุประสงค์เพื่อการทำบุญสืบต่ออายุพระพุทธศาสนา พระพิมพ์บางแบบเป็นสิ่งที่คิดประดิษฐ์ขึ้นเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของดินแดนแถบนี้ โดยอาศัยเรื่องราวคัมภีร์ของพุทธศาสนาทั้ง 2 นิกายดังกล่าว และยังมีพระพิมพ์บางแบบที่บ่งชี้ว่า มีการหยิบยืมรูปแบบคติความเชื่อของนิกายมหายาน ไปใช้ในนิกายเถรวาทด้วย พระพิมพ์เหล่านี้จึงเป็นหลักฐานที่แสดงให้เห็นว่า ชุมชนโบราณสมัยทวารวดีในเขตลุ่มแม่น้ำแม่กลองและท่าจีน มีการนับถือพุทธศาสนาทั้ง 2 นิกาย และในบางครั้งก็มีการผสมผสานคติความเชื่อของทั้ง 2 นิกายเข้าด้วยกัน อีกทั้งยังแสดงถึงความสัมพันธ์กับพุทธศาสนาในดินแดนใกล้เคียง ทั้งในภูมิภาคอื่นของประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้าน ที่อยู่ในช่วงเวลาร่วมสมัยกันด้วย แต่อย่างไรก็ตาม พุทธศาสนานิกายเถรวาทคงเป็นนิกายหลักที่นิยมนับถือกันในชุมชนโบราณสมัยทวารวดีในบริเวณแถบนี้มากกว่านิกายมหายาน แม้ว่าจะปรากฏหลักฐานการเจริญขึ้นของทั้ง 2 นิกายนี้พร้อมกันก็ตาม

การศึกษาวิจัยของจาร์ส เพชรทับ (2545) เรื่อง **ความเชื่อเกี่ยวกับเครื่องรางของขลังของชาวบ้านอำเภอลีซล จังหวัดนครศรีธรรมราช** ผู้วิจัยมีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาความเชื่อเกี่ยวกับเครื่องรางของขลังของชาวบ้านอำเภอลีซล จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ คือ ความเชื่อเกี่ยวกับเครื่องรางของขลังของชาวบ้านอำเภอลีซล จังหวัดนครศรีธรรมราช แบ่งออกเป็น 2 ประเด็น คือ 1) ชาวบ้านมีความเชื่อเกี่ยวกับเครื่องรางของขลังที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ทั้งที่เกิดจากสัตว์และที่เกิดจากพืช 2) ชาวบ้านมีความเชื่อเกี่ยวกับเครื่องรางของขลังที่มนุษย์สร้างขึ้น คือ ความเชื่อเกี่ยวกับพระเครื่อง ส่วนผลกระทบจากความเชื่อเกี่ยวกับเครื่องรางของขลัง ได้แก่ ด้านการสร้างขวัญและกำลังใจ ด้านควบคุมความประพฤติ ด้านความรู้ทางศาสนา ด้านการอนุรักษ์ศิลปวัตถุ ความเชื่อเกี่ยวกับเครื่องรางของขลังชาวบ้านเหล่านี้ เป็นภาพสะท้อนทางสังคมที่สามารถมองเห็นวิถีชีวิตของชาวบ้าน ในแง่มุมที่เป็นระบบความเชื่อ ระบบความคิด และภาพจิตใจของชาวบ้าน

ผลงานวิจัยของ สุจินดา จำคำรงค์เกียรติ (2541) เรื่อง **พิธีกรรมการปลุกเสกวัตถุมงคลของชาวบ้านโคกไรร้อย ตำบลวังวา อำเภอบึงสามพัน จังหวัดมหาสารคาม** มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษารูปลักษณะวัตถุมงคล องค์ประกอบ และลำดับขั้นตอนของพิธีกรรม รวมทั้งความเชื่อเกี่ยวกับ

วัตถุมงคลที่มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตในพิธีกรรม การปลุกเสกวัตถุมงคลของชาวบ้านโคกไร่น้อย ตำบลจัวบา อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและภาคสนาม ด้วยการสังเกต และการสัมภาษณ์จากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นพระสงฆ์ปลุกเสก ชีพราหมณ์ และชาวบ้านที่เข้าร่วมพิธี รวมจำนวน 64 คน แล้วนำเสนอผลการวิจัยโดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ ผลการวิจัย พบว่า วัตถุมงคลที่ชาวบ้านโคกไร่น้อยเชื่อถือมี 5 ประเภท คือ 1) พระเครื่อง ส่วนใหญ่นิยมพระเครื่องของหลวงปู่พรตวิธาน จังหวัดขอนแก่น จำนวน 19 แบบ มีองค์ประกอบและขั้นตอนในพิธีกรรมการปลุกเสก คือ ใช้สถานที่วัดสว่างโคกไร่น้อย พระสงฆ์เป็นผู้ปลุกเสกและนั่งปรก มีเครื่องบูชา เครื่องสังเวท ภาชนะ ใช้เวลาเตรียมงาน 8 เดือน ปลุกเสก 1 วัน ชาวบ้านโคกไร่น้อยมีความเชื่อว่าพระเครื่องเป็นสัญลักษณ์แห่งความดีงาม เป็นเครื่องเตือนสติแก่ชาวบ้านให้ปฏิบัติตนในหลักของศีลธรรม ขจัดความกลัว ทั้งปวง ให้คุณด้านเมตตามหานิยม ด้านอิทธิฤทธิ์ให้แคล้วคลาดภัยอันตราย อยู่ยงคงกระพัน และช่วยรักษาโรคภัย ไข้เจ็บหรือขับไล่ภูตผีที่จะมารบกวน 2) สายสิญจน์ ได้แก่ ด้าย 3 เส้น สำหรับพิธีอပ်มงคล และด้าย 9 เส้น สำหรับพิธีมงคล มีองค์ประกอบและขั้นตอนในพิธีกรรมการปลุกเสก คือ ใช้สถานที่วัดบ้านหมอธรรม และบ้านผู้ประกอบพิธีมงคล จัดหาด้ายดิบ 2 วัน จับด้าย 3 ชั่วโมง พระสงฆ์ หมอธรรมและหมอสูตรเป็นผู้ปลุกเสก ชาวบ้านโคกไร่น้อยเชื่อว่าสายสิญจน์สามารถขับไล่ภูตผีในการรักษาอาการเจ็บป่วยหรือสัตว์ร้ายต่างๆ และเรียกขวัญกลับเข้าสู่ร่าง 3) ปลัดขิก มีรูปลักษณะเป็นไม้แกะสลักรูปสิวลีงค์ขนาดใหญ่ ขนาดกลางและขนาดเล็ก มีองค์ประกอบและขั้นตอนในพิธีกรรมการปลุกเสก คือ ใช้สถานที่วัดและกลดนั่งวิปัสสนา พระสงฆ์เป็นผู้ปลุกเสก มีไม้มงคล เครื่องแกะสลัก เครื่องบูชา จัดหาไม้แกะสลัก 1 วัน การแกะสลักใช้เวลา 12 ชั่วโมง ปลุกเสก 30 นาที ชาวบ้านโคกไร่น้อยเชื่อว่าปลัดขิกให้ทางด้านคุณเมตตามหานิยม และแคล้วคลาดจากศัตรู 4) มัสยาสูบหื้อ มีรูปลักษณะเป็นไม้แกะสลักรูปปลาหมอกำลังสูบปลัดขิกขนาดกลางและขนาดเล็ก มีองค์ประกอบและขั้นตอนในพิธีกรรมการปลุกเสก คือ ใช้สถานที่วัดและกลดนั่งวิปัสสนา พระสงฆ์เป็นผู้ปลุกเสก มีไม้มงคล เครื่องแกะสลัก เครื่องบูชา จัดหาไม้แกะสลัก 1 วัน การแกะสลักใช้เวลา 12 ชั่วโมง ปลุกเสก 30 นาที ชาวบ้านโคกไร่น้อยเชื่อว่ามัสยาสูบหื้อให้คุณด้านเมตตามหานิยม ความก้าวหน้าในหน้าที่การค้าขายเจริญรุ่งเรือง และ 5) นวดลีซิ่ง ผลิตจากขี้ผึ้งกับว่านมหาเสน่ห์ มีองค์ประกอบและขั้นตอนในพิธีกรรมการปลุกเสก คือ ใช้สถานที่บ้านหมอธรรม มีขี้ผึ้งผสมกับว่านเสน่ห์ จัดหาวัตถุดิบตลอดทั้งปี และปลุกเสก 1 ชั่วโมง

กล่าวโดยสรุป งานวิจัยที่เกี่ยวกับความเชื่อดังกล่าวข้างต้น เป็นงานวิจัยที่เกี่ยวกับความเชื่อในเรื่องเครื่องรางของขลัง (วัตถุมงคล) มีทั้งที่เป็นการนำวัตถุมงคลที่จุดพบในพื้นที่มาศึกษาคติความเชื่อของชุมชน และที่เป็นการศึกษาความเชื่อเกี่ยวกับเครื่องรางของขลัง และพิธีกรรมการปลุกเสกวัตถุมงคลของชาวบ้านในท้องถิ่น

6.2 งานวิจัยเกี่ยวกับวัดมุงคล

การศึกษาของไพศาล เอกบุญเขต (2547) เรื่อง **ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรม การเข้าพระเครื่องของผู้บริโภครที่ศูนย์พระเครื่อง ตลาดนัดจตุจักร** มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเข้าพระเครื่องของผู้บริโภครที่ศูนย์พระเครื่อง ตลาดนัดจตุจักร โดยจำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ สถานภาพสมรสและที่อยู่จริงในปัจจุบันของผู้บริโภคร วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างส่วนผสมทางการตลาด 4 ด้าน คือ ด้านตัวสินค้า ด้านราคา ด้านทำเลที่ตั้งและด้านการส่งเสริมการตลาดกับพฤติกรรมการเข้าพระเครื่องของผู้บริโภคร พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศชายอายุ 40 ปีขึ้นไป มีการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรี เป็นพนักงานบริษัทเอกชน/ธุรกิจส่วนตัว มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,000 - 20,000 บาท สถานภาพสมรสเป็นโสดและมีที่อยู่จริงในปัจจุบันที่เขตกรุงเทพมหานคร นอกจากนี้ยังพบว่าผู้บริโภครมีพฤติกรรมการเข้าพระเครื่อง ประเภทพระกริ่งเก่ามากที่สุด และผู้บริโภครมีทัศนคติด้านตัวสินค้ารวมและด้านราคารวมในระดับดี ส่วนด้านส่งเสริมการตลาดรวมมีทัศนคติในระดับปานกลาง

การศึกษาวิจัยของ อรรถพันธุ์ สงวนเสริมศรี (2540) เรื่อง **ปัจจัยที่มีผลต่อความนิยมพระเครื่อง** มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงลักษณะทางพุทธศาสนา ลักษณะทางจิต ประสบการณ์ทางพระพุทธศาสนา รวมถึงลักษณะของการครอบครองพระเครื่องของพุทธศาสนิกชนที่มีความนิยมพระเครื่องในเขตกรุงเทพมหานคร จากบุคคลที่ได้รับหรือแสวงหาพระเครื่องมาไว้เป็นของตนเอง ไม่ว่าจะด้วยวิธีการหรือวัตถุประสงค์ใดก็ตาม โดยทำการสุ่มตัวอย่างจากแหล่งที่มีการเปิดให้เข้าพระเครื่อง เช่น ชมรมพระเครื่องต่างๆ หรือวัดที่มีพระเครื่องให้เช่า จากการรวบรวมข้อมูลของกลุ่มตัวอย่าง 205 คน พบว่า ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 26 - 35 ปี เป็นเพศชาย การศึกษาจบชั้นปริญญาตรี เป็นข้าราชการและพนักงานรัฐวิสาหกิจ รายได้ส่วนใหญ่สูงกว่า 16,000 บาท ลักษณะของความนิยมพระเครื่องส่วนใหญ่ คือ กลุ่มที่ชื่นชมในความเก่าแก่และประวัติของพระผู้สร้างพระเครื่องรุ่นหรือองค์นั้นๆ นอกจากนี้ยังพบว่า ผู้ที่มีความเชื่อและมีการปฏิบัติตน ซึ่งเป็นลักษณะสำคัญทางพุทธศาสนาอยู่ในเกณฑ์ต่ำ จะเป็นผู้ที่มีความนิยมพระเครื่องโดยเชื่อในปาฏิหาริย์และความอัศจรรย์ของพระเครื่องนั้น และพบว่าลักษณะดังกล่าวที่มีอยู่สูงในกลุ่มที่มี พระเครื่องไว้เพื่อเป็นที่พึ่งที่ระลึกถึงองค์สัมมาสัมพุทธเจ้า ส่วนลักษณะทางจิตของกลุ่มที่ศึกษา พบว่า กลุ่มที่เชื่อในปาฏิหาริย์และความอัศจรรย์ของพระเครื่องนั้น มีภาวะของการควบคุมอารมณ์และความเชื่อมั่นในตนเองต่ำซึ่งต่างจากผู้ที่มีความนิยมพระเครื่องเพราะชื่นชมในความเก่าแก่และประวัติของพระสงฆ์ผู้สร้างพระเครื่องรุ่นเก่าหรือองค์นั้นๆ กับกลุ่มผู้ที่มีพระเครื่องไว้เพื่อเป็นที่ระลึกถึงองค์สัมมาสัมพุทธเจ้าโดยลักษณะทางจิตของทั้งสองกลุ่มอยู่ในระดับปานกลางและสูงซึ่งใกล้เคียงกัน ผู้ที่มีประสบการณ์ทางพุทธศาสนาสูงเป็นกลุ่มของผู้ที่มีพระเครื่องไว้เพื่อเป็นที่พึ่งที่ระลึกถึงองค์สัมมาสัมพุทธเจ้า ส่วนลักษณะพุทธคุณ ที่เชื่อว่าจะได้รับจาก

พระเครื่องนั้น ด้านเมตตามหานิยมเป็นที่ต้องการของกลุ่มที่เชื่อว่าพระเครื่องนั้นจะมีราคามากขึ้นในอนาคต ส่วนด้านแคล้วคลาดปลอดภัยจะพบในผู้ที่เชื่อในปาฏิหาริย์และความอัศจรรย์ของพระเครื่องนั้น

ผลงานการวิจัยของ อภิรักษ์ จุฬาศิรินทร์ (2546) เรื่อง **การศึกษาแรงงูใจในการบูชาวัตถุมงคลของหลวงพ่อดุตตะ จังหวัดกาญจนบุรี** การศึกษามีวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ การศึกษาแรงงูใจในการบูชาวัตถุมงคลของหลวงพ่อดุตตะ จังหวัดกาญจนบุรี และเปรียบเทียบแรงงูใจในการบูชาวัตถุมงคลของหลวงพ่อดุตตะ จังหวัดกาญจนบุรี จำแนกตามลักษณะส่วนบุคคล ผลการศึกษา พบว่า โดยส่วนใหญ่คนที่บูชาวัตถุมงคลเป็นเพศชายที่อยู่ในช่วงอายุ 31 - 40 ปี มีอาชีพ ข้าราชการ, รัฐวิสาหกิจ มีรายได้อยู่ในช่วงสูงกว่า 16,000 บาท มีการศึกษาระดับปริญญาตรี และเมื่อพิจารณาแรงงูใจในการบูชาวัตถุมงคล 5 ด้าน ทั้งด้านความศรัทธาในหลวงพ่อดุตตะ ด้านความต้องการเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ ด้านความสนใจในพุทธศิลป์ ด้านความคาดหวังในธุรกิจ และด้านความศรัทธาในพระพุทธศาสนา พบว่ามีแรงงูใจในด้านต่างๆ สูงทุกด้าน โดยแรงงูใจในด้านความศรัทธาในหลวงพ่อดุตตะ อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อเปรียบเทียบแรงงูใจในการบูชาวัตถุมงคลหลวงพ่อดุตตะ จำแนกตามลักษณะส่วนบุคคล พบว่า ผู้ที่มีเพศ อายุ และอาชีพ แตกต่างกันมีแรงงูใจในการบูชาวัตถุมงคลไม่แตกต่างกัน แต่ผู้ที่มีการศึกษาและรายได้แตกต่างกัน มีแรงงูใจในการบูชาวัตถุมงคลแตกต่างกันมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

ผลงานการวิจัยของ พรชัย ลิขิตธรรมโรจน์ และถาวร เกียรติทับทิว (2541) เรื่อง **พระเครื่องกับสังคมไทย : ศึกษาเฉพาะกรณีผลกระทบที่มีต่อภาวะความเป็นอยู่ทางสังคมของคนไทย** เนื่องจากสังคมไทยในช่วงที่ทำการวิจัยมีความนิยมสะสมพระเครื่องกันมาก เป็นเหตุให้เกิดตลาดพระเครื่องและเกิดธุรกิจพระเครื่องที่เรียกกันว่าพุทธพาณิชย์ ผู้วิจัยทำการศึกษาประวัติและวิวัฒนาการของการสร้างพระเครื่องในยุคต่างๆ ตั้งแต่สมัยสุโขทัย กรุงศรีอยุธยา กรุงรัตน โกสินทร์ จนถึงปัจจุบัน ศึกษามูลเหตุแห่งความนิยมพระเครื่องของคนไทย ศึกษาผลกระทบของพระเครื่องที่มีต่อภาวะความเป็นอยู่ทางสังคมของคนไทยทั้งในด้านความเชื่อและความศรัทธาที่มีต่อพระพุทธศาสนา และต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน ศึกษาค่านิยมของพุทธศาสนิกชนที่มีต่อพระเครื่องในแง่ต่างๆ เช่น ในแง่พุทธศิลป์ พุทธคุณและพุทธพาณิชย์ และศึกษาหารูปแบบหรือแนวทางทำความเข้าใจในเรื่องของความนิยมพระเครื่องที่ถูกต้องตามหลักพุทธศาสนา เพื่อให้พระเครื่องเป็นสื่อพระพุทธศาสนา ประกอบความมั่นใจในการดำเนินชีวิตยิ่งกว่าสิ่งที่เป็นวัตถุมงคลหรือเครื่องรางของขลัง โดยทำการวิจัยด้วยการเก็บแบบสอบถาม 313 ชุด จากกลุ่มประชากรตัวอย่าง คือ ผู้ที่มาเที่ยวงานประกวดพระเครื่องทั้งในจังหวัดยะลาและจังหวัดสงขลา ผลจากการศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่นิยมสะสมพระเครื่อง โดยมีมูลเหตุสำคัญในความนิยมสะสมพระเครื่อง ได้แก่ เพื่อศึกษาในเชิงพุทธศิลป์หรือศิลปวัฒนธรรม เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการสืบต่อศาสนา เพื่อเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวทางจิตใจ เพื่อเป็นเครื่องคุ้มครองป้องกัน

ภัยอันตรายต่างๆ ฯลฯ โดยกลุ่มที่ไม่มีปัญหาในการดำเนินชีวิตและกลุ่มที่มีปัญหาในการดำเนินชีวิตต่างเคยขออำนาจแห่งความศักดิ์สิทธิ์จากพระเครื่องไม่ต่างกัน แต่ผู้ที่นิยมสะสมพระเครื่องจะมีความเชื่อในความศักดิ์สิทธิ์ของพระเครื่อง มากกว่าผู้ที่ไม่นิยมสะสมพระเครื่อง และยังไม่เห็นว่ามีข้อขัดแย้งกับหลักคำสอนของพระพุทธศาสนามากกว่ากลุ่มที่ไม่นิยมสะสมพระเครื่อง เมื่อมีข่าวเกี่ยวกับความศักดิ์สิทธิ์หรืออภินิหารของพระเครื่องรุ่นใดรุ่นหนึ่งแล้ว กลุ่มที่นิยมสะสมพระเครื่องเคยคิดแสวงหาพระเครื่องมากกว่ากลุ่มที่ไม่นิยมสะสมพระเครื่อง แต่กลุ่มที่ไม่นิยมสะสมพระเครื่องและผู้ที่มีรายได้ต่ำไม่เห็นด้วยกับการซื้อขายแลกเปลี่ยนพระเครื่องที่เรียกว่าพุทธพาณิชย์มากกว่ากลุ่มที่นิยมสะสมพระเครื่อง ซึ่งการมีศูนย์จำหน่ายซื้อขายแลกเปลี่ยนพระเครื่องมีผลต่อการส่งเสริมให้คนนิยมหรือเชื่อถือในความศักดิ์สิทธิ์ปาฏิหาริย์ของพระเครื่องยิ่งขึ้นกว่าการส่งเสริมกิจกรรมหรือเผยแพร่พระพุทธศาสนาในทางที่ควรจะเป็น

กล่าวโดยสรุป งานวิจัยที่เกี่ยวกับเรื่องวัตถุมงคลดังกล่าวข้างต้น ส่วนใหญ่เป็นการวิจัยในเรื่องพระเครื่อง เนื่องจากพระเครื่องจัดเป็นวัตถุมงคลชนิดหนึ่งที่ได้รับคามนิยมสูงในสังคมไทยซึ่งประเด็นที่ศึกษา คือ การศึกษาประวัติความเป็นมาของพระเครื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการบูชาพระเครื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความนิยมสะสมพระเครื่อง การศึกษาแรงจูงใจในการบูชาวัตถุมงคล และผลกระทบที่มีต่อภาวะความเป็นอยู่ทางสังคมของคนไทย

6.3 งานวิจัยเกี่ยวกับจตุคามรามเทพ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับจตุคามรามเทพ มีผู้ทำการศึกษาไว้ในหลากหลายแง่มุมที่เกี่ยวข้อง อาทิเช่น งานวิจัยจตุคามรามเทพในมิติทุนทางสังคมเพื่อการพัฒนาศักยภาพของประชาชนในการพึ่งพาตนเอง การวิจัย เรื่อง ปัจจัยภายนอกที่มีอิทธิพลต่อการบูชาวัตถุมงคลจตุคามรามเทพในจังหวัดร้อยเอ็ด การวิจัยข่าวสารเกี่ยวกับองค์จตุคามรามเทพในหนังสือพิมพ์ไทยรายวันที่มีผลต่อความคิดเห็นและความเชื่อของประชาชน หรือการศึกษาปรากฏการณ์จตุคามรามเทพในมุมมองทางจิตวิทยา ผลของการวิจัยที่ได้แตกต่างกันตามมิติที่ศึกษา ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

การศึกษาวิจัยของธนพันธ์ ขจรพันธ์ (2551) เรื่อง **จตุคามรามเทพในมิติของทุนทางสังคมเพื่อการพัฒนาศักยภาพของประชาชนในการพึ่งพาตนเอง** มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาพรวมเกี่ยวกับองค์จตุคามรามเทพ ศึกษาจตุคามรามเทพในฐานะของทุนทางสังคม และศึกษาความสัมพันธ์ของจตุคามรามเทพในฐานะของทุนทางสังคมกับการพัฒนาศักยภาพในการพึ่งพาตนเองของประชาชนจากผู้ค้าวัตถุมงคลจตุคามรามเทพเป็นอาชีพหลัก ผู้ค้าวัตถุมงคลจตุคามรามเทพเป็นอาชีพเสริม ผู้ประกอบธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับจตุคามรามเทพ ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ในการวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้ คือ

ลักษณะของทุนทางสังคมที่มีอยู่ในองค์กรอุตสาหกรรมไทย เป็นผลมาจากการให้คุณค่า ความเชื่อ ทัศนคติ โดยทำวจตุคามรามเทพ ซึ่งเป็นเทพารักษ์สถิต ณ ประตูทางขึ้นลานประทักษิณพระมหาธาตุเมือง นครศรีธรรมราช มีทุนทางสังคมอยู่ในองค์กรอุตสาหกรรมไทยอย่างครบถ้วน ประกอบด้วย การมีศาสนาธรรม คุณธรรมและจริยธรรม การมีส่วนร่วมกระตุ้นให้เกิดความมีสำนึกในท้องถิ่น การใช้ความรู้และภูมิปัญญา ท้องถิ่น การใช้ทรัพยากรบุคคลและเครือข่ายบุคคล การใช้ทุนทางทรัพยากรธรรมชาติและ การดำรง วิถีชีวิตวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ของชุมชน สำหรับการใช้จ่ายทุนในฐานะของความเป็นทุนทางสังคม มี 3 รูปแบบ คือ 1) การใช้จ่ายทุนที่ก่อให้เกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจและรายได้ของประชาชน 2) การใช้จ่ายทุนที่ส่งผลต่อการพัฒนาสังคมและคุณภาพชีวิตของประชาชน และ 3) การใช้จ่ายทุนที่ส่งผลต่อการเข้าถึงปัจจัยในการดำรงชีวิตหรือต้นทุนอื่นๆ ส่วนการใช้ทุนทางสังคม ของผู้ศรัทธาจากอุตสาหกรรมไทย เพื่อนำไปสู่การพัฒนาศักยภาพในการพึ่งพาตนเอง และความเป็นอยู่ ของบุคคล คราวเรือน พบว่า มี 2 รูปแบบ คือ 1) การพึ่งพาตนเองในแง่อาชีพและรายได้ 2) การพึ่งพา ตนเองในแง่ของความเชื่อและกำลังใจ

การศึกษาวิจัยของชนิดา ดังก้อง (2551) เรื่อง **ปัจจัยภายนอกที่มีอิทธิพลต่อ การบูชาวัตถุมงคลจตุคามรามเทพในจังหวัดร้อยเอ็ด** การศึกษาวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาปัจจัย ภายนอกที่มีอิทธิพลต่อการบูชาวัตถุมงคลจตุคามรามเทพใน จังหวัดร้อยเอ็ด โดยใช้แบบสอบถาม จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 ชุด วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) คือ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติอนุมาน (Inferential Statistics) ได้แก่ t - test และ ANOVA ผลการศึกษา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย และมี ระดับการศึกษามัธยมศึกษา/ปวช. ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญต่อปัจจัยภายนอกในด้าน หนังสือพิมพ์ และป้ายโฆษณากลางแจ้งแตกต่างกัน ส่วนปัจจัยทางด้านเพศไม่มีผลต่อการให้ ความสำคัญต่อปัจจัยภายนอก

การศึกษาวิจัยของพรพิมล ไทยเปลก (2551) เรื่อง **ข่าวสารเกี่ยวกับองค์อุตสาหกรรม เทพในหนังสือพิมพ์ไทยรายวันที่มีผลต่อความคิดเห็นและความเชื่อของประชาชน** การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาลักษณะประชากรของประชาชนที่มีต่อความคิดเห็นและความเชื่อของ ประชาชนต่อข่าวสารเกี่ยวกับองค์อุตสาหกรรมเทพในหนังสือพิมพ์ไทยรายวัน (2) ศึกษาความคิดเห็น และความเชื่อของประชาชนต่อข่าวสารเกี่ยวกับองค์อุตสาหกรรมเทพในหนังสือพิมพ์ไทยรายวัน (3) ศึกษา ความสนใจพฤติกรรม การเปิดรับข่าวสารของประชาชน และ (4) การนำเสนอข่าวสารเกี่ยวกับองค์ อุตสาหกรรมเทพของหนังสือพิมพ์ไทยรายวันที่มีต่อความคิดเห็นและความเชื่อประชาชน โดยใช้แบบสอบถาม ในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน ผลการวิจัยพบว่า 1) ลักษณะประชากรของ ประชาชน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีความคิดเห็นและความเชื่อต่อข่าวสารองค์อุตสาหกรรมเทพใน

หนังสือพิมพ์ไทยรายวันมากกว่าเพศชาย กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ 50 ปีขึ้นไป มีความคิดเห็นและความเชื่อมากกว่ากลุ่มตัวอย่างอื่นในระดับอายุต่ำลงมา และกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ 18 - 25 ปี มีแนวโน้มความคิดเห็นและความเชื่อต่อข่าวสารเกี่ยวกับบงค์ จตุคามรามเทพในหนังสือพิมพ์ไทยรายวันน้อยที่สุด ความเชื่อต่อข่าวสารองค์จตุคามรามเทพในหนังสือพิมพ์ไทยรายวัน พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย มีความเชื่อมากกว่ากลุ่มอาชีพอื่นๆ (ว่างงาน พนักงานบริษัท) 2) ความสนใจของประชาชนต่อข่าวสารเกี่ยวกับบงค์จตุคามรามเทพ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีความสนใจแหล่งข่าวสารเกี่ยวกับบงค์จตุคามรามเทพจากสื่อมวลชนมีมากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีความสนใจแหล่งประวัติความเป็นมาขององค์จตุคามรามเทพ 3) พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับบงค์จตุคามรามเทพของประชาชนในหนังสือพิมพ์ไทยรายวัน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่นิยมอ่านหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ รองลงมา คือหนังสือพิมพ์เดลินิวส์ และกลุ่มตัวอย่างที่อ่านหนังสือพิมพ์ไทยรายวันทุกวัน มีความคิดเห็นและความเชื่อต่อข่าวสารองค์จตุคามรามเทพมากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีความถี่ในการอ่านสัปดาห์ละ 1 - 2 ครั้ง 4) การนำเสนอข่าวสารของหนังสือพิมพ์ไทยรายวัน พบว่า การนำเสนอข่าวสารของคนที่มีชื่อเสียงเกี่ยวข้องในพิธีปลุกเสก และการนำเสนอข่าวของผู้รอดพ้นอุบัติเหตุต่างๆ มีผลต่อความคิดเห็นและความเชื่อของประชาชนต่อข่าวสารองค์จตุคามรามเทพมากกว่าการนำเสนอข่าวสารความเป็นอยู่ของคนทั่วไปที่มีโชค ส่วนผลการวิจัยด้านความคิดเห็นและความเชื่อของประชาชนชุมชนจตุจักร พบว่าความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่ให้ความสนใจศรัทธาต่อองค์จตุคามรามเทพตามกระแสนิยมของสังคม ด้านความเชื่อต่อองค์จตุคามรามเทพของกลุ่มตัวอย่าง เชื่อว่าองค์จตุคามรามเทพเป็นเพียงสิ่งเดียวที่สามารถผลักดันความศรัทธาได้ตลอดแม้ว่ากระแสนิยมจะลดลง ซึ่งในภาพรวมทั้งความคิดเห็นและความเชื่อของประชาชนข่าวสารเกี่ยวกับบงค์จตุคามรามเทพในหนังสือพิมพ์ไทยรายวันอยู่ในระดับมาก

อีกหนึ่งผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับจตุคามรามเทพ คือ งานวิจัยของภัทรพร สิริกาญจน (2551) เรื่อง **ปรากฏการณ์จตุคามรามเทพในมุมมองทางจริยศาสตร์** งานวิจัยนี้มุ่งศึกษาปรากฏการณ์จตุคามรามเทพที่มีความสำคัญต่อสังคมไทยในทางจริยศาสตร์ โดยสะท้อนให้เห็นค่านิยมในเรื่องความผิดชอบชั่วดีของสังคมและกระตุ้นเตือนให้ชาวพุทธได้ตระหนักถึงแนวคิดและการปฏิบัติตามพุทธจริยศาสตร์ให้ถูกต้อง ในเรื่องของค่านิยมของสังคมไทยปัจจุบัน จากการศึกษาปรากฏการณ์จตุคามรามเทพทำให้ทราบว่ 1) ชาวพุทธเป็นจำนวนมากยังคงเชื่อว่าความดีและความชั่วที่ตนประสบอยู่หรือเกิดขึ้นกับตนในอนาคต ล้วนมาจากการกำหนดของเทพเจ้า จึงให้ความสำคัญต่อการเช่นสรวงบูชาและการอ่อนนอบขอด้วยความศรัทธา 2) ชาวพุทธหลายคนไม่เชื่อกฎแห่งกรรมอย่างจริงจัง ไม่ใช้ชีวิตอย่างมีสติปัญญา และไม่ให้ความสำคัญกับการพึ่งตนเอง 3) ชาวพุทธบางส่วนยังคงใช้ชีวิตแบบวัตถุนิยมและบริโภคนิยม และนับถือเงินเป็นพระเจ้า 4) ชาวพุทธทั่วไปยังคงมีแนวคิดและแนว

ปฏิบัติแบบประโยชน์นิยม 5) ปราบปรามการฉ้อโกงจตุคามรามเทพแสดงถึงการใช้นุญช์เป็นเครื่องมือหรือเหยื่อของผลประโยชน์อย่างกว้างขวางจนเป็นการทำลายคุณค่าของมนุษย์โดยรวม ปัญหาที่เกิดขึ้นอาจแก้ไขได้โดย 1) ส่งเสริมการมีศรัทธาที่ถูกต้องและการใช้ปัญญาในการสร้างเสริมคุณธรรมของบุคคลและสังคม 2) ส่งเสริมการพึ่งตนเองและการพากเพียรเพื่อเอาชนะอุปสรรคของชีวิต 3) ส่งเสริมความเข้าใจหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและปรัชญาที่ส่งเสริมจริยธรรมของความเป็นมนุษย์ ซึ่งปรากฏการณ์จตุคามรามเทพได้ให้บทเรียนแก่สังคมไทยให้รอบคอบในการดำเนินชีวิต ให้ศึกษาหาความรู้ในหลักจริยธรรมในศาสนาของตน และให้ปฏิบัติตามหลักจริยธรรมให้ถูกต้อง

กล่าวโดยสรุป งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับจตุคามรามเทพ ซึ่งผู้วิจัยแต่ละท่านได้ทำการศึกษาเรื่องจตุคามรามเทพในมิติที่แตกต่างกัน ดังเช่น งานวิจัยของธนพันธ์ ขจรพันธ์ เรื่องจตุคามรามเทพในมิติของทุนทางสังคมเพื่อการพัฒนาศักยภาพของประชาชนในการพึ่งพาตนเอง เป็นการศึกษาทางด้านสังคมสงเคราะห์ ส่วนงานวิจัยของชนิดา ดังก้อง เรื่องปัจจัยภายนอกที่มีอิทธิพลต่อการบูชาวัตถุมงคลจตุคามรามเทพในจังหวัดร้อยเอ็ด เป็นการศึกษาทางด้านการบริหารธุรกิจ หรืองานวิจัยของพรพิมล ไทยแปลก เรื่องข่าวสารเกี่ยวกับองค์ จตุคามรามเทพในหนังสือพิมพ์ไทยรายวันที่มีผลต่อความคิดเห็นและความเชื่อของประชาชน เป็นการศึกษาทางด้านสื่อสารมวลชน และงานวิจัยของภัทรพร สิริกาญจน เรื่อง ปรากฏการณ์จตุคามรามเทพในมุมมองทางจริยศาสตร์ เป็นการศึกษาทางด้านจริยศาสตร์ ซึ่งงานวิจัยที่เกี่ยวกับจตุคามรามเทพดังที่กล่าวมาข้างต้นเป็นการวิจัยถึงสิ่งที่เกิดขึ้นในมิติใดมิติหนึ่งภายใต้บริบทของ “ปรากฏการณ์กระแสความนิยมจตุคามรามเทพ” ยังไม่มีงานวิจัยใดที่ทำการศึกษาปรากฏการณ์ดังกล่าวที่เกิดขึ้นในภาพรวมทั้งหมด ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการวิจัยที่เกี่ยวกับองค์จตุคามรามเทพ ในเรื่องกระแสวัตถุมงคลจตุคามรามเทพกับภาพสะท้อนของสังคมไทย (พ.ศ. 2530 - พ.ศ. 2550) โดยเป็นงานวิจัยที่ทำการศึกษาปรากฏการณ์กระแสความนิยมจตุคามรามเทพที่เกิดขึ้นในสังคมไทย ในเชิงประวัติศาสตร์ โดยทำการศึกษาดังแต่ประวัติความเป็นมาขององค์จตุคามรามเทพและวัตถุมงคลจตุคามรามเทพ ปัจจัยที่ทำให้เกิดกระแสความนิยมวัตถุมงคลจตุคามรามเทพ และผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจของกระแสความนิยมวัตถุมงคลจตุคามรามเทพที่เกิดขึ้นในสังคมไทย ซึ่งเป็นการศึกษาในภาพรวมของทั้งสังคม อีกทั้งยังจะช่วยอธิบายปรากฏการณ์ดังกล่าวที่เกิดขึ้นในสังคมไทยได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น

บทที่ 3

ระเบียบวิธีการวิจัย

การวิจัย เรื่อง “กระแสวัฒนธรรมคลงตุคามรามเทพกับภาพสะท้อนของสังคมไทย (พ.ศ. 2530 - พ.ศ. 2550)” นี้มุ่งศึกษาประวัติความเป็นมาขององค์ตุคามรามเทพ ปัจจัยที่ทำให้เกิดกระแสความนิยมวัฒนธรรมคลงตุคามรามเทพ และผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจของกระแสความนิยมวัฒนธรรมคลงตุคามรามเทพที่เกิดขึ้นในสังคมไทย ดังนั้น เพื่อให้ได้มาซึ่งคำตอบที่ครอบคลุมประเด็นต่างๆ ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยโดยใช้การวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Research) เพื่อศึกษาและทำความเข้าใจประวัติความเป็นมาขององค์ตุคามรามเทพ และใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อศึกษาศึกษาปรากฏการณ์ทางสังคมจากกระแสวัฒนธรรมคลงตุคามรามเทพ ในประเด็นปัจจัยที่ทำให้เกิดกระแสความนิยมวัฒนธรรมคลงตุคามรามเทพ และผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจของกระแสความนิยมวัฒนธรรมคลงตุคามรามเทพที่เกิดขึ้นในสังคมไทย ซึ่งในบทนี้ผู้วิจัยกำหนดลำดับขั้นตอนการวิจัยไว้ 6 ขั้นตอน คือ

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล
2. การเลือกพื้นที่ศึกษา
3. ผู้ให้ข้อมูล
4. เครื่องมือและการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
5. การวิเคราะห์ข้อมูล
6. การนำเสนอข้อมูล

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล

โดยเหตุที่ในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยใช้แนวทางการวิจัยทั้งการวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ และการวิจัยเชิงคุณภาพ จึงได้กำหนดแนวทางการเก็บรวบรวมข้อมูลออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1.1 การศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร (Documentary Study) เป็นการศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลประเภทเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย เพื่อนำมากำหนดเป็นกรอบ

แนวคิดการวิจัยและประกอบการศึกษาวิจัยให้ครอบคลุมประเด็นต่างๆ อย่างรอบด้าน ทั้งนี้ผู้วิจัยแบ่งการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. เอกสารทางวิชาการ เป็นเอกสารที่ผ่านกระบวนการ/ขั้นตอนของการศึกษา/วิจัยอย่างมีระบบ โดยนำเสนอในรูปแบบต่างๆ เช่น ตำรา หนังสือ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ บทความทางวิชาการทั้งที่ปรากฏในวารสาร เอกสารประกอบการประชุม/สัมมนาทางวิชาการหรือ หนังสือพิมพ์ ราชวันและรายสัปดาห์ เอกสารประเภทนี้นับได้ว่าเป็นที่น่าเชื่อถือ เพราะองค์ความรู้ที่ปรากฏผ่านกระบวนการศึกษา/วิจัยที่สามารถตรวจสอบ ทั้งในเชิงวิชาการและการอ้างอิง อย่างไรก็ตามก่อนที่จะใช้เอกสารประเภทนี้ต้องวิพากษ์เอกสาร* ก่อน เพื่อจำแนก แยกแยะและจัดระดับความสำคัญของเอกสาร ซึ่งจะเป็ประโยชน์ต่อการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลต่อไป

2. เอกสารกึ่งวิชาการ เป็นเอกสารที่ไม่ผ่านกระบวนการ/ขั้นตอนของการศึกษา/วิจัยอย่างเป็นระบบ ข้อความรู้ใดๆ ที่ปรากฏอาจมาจากประสบการณ์ ความคิดเห็นส่วนบุคคลที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ต่างๆ ในสังคม หรือเป็นความทรงจำเกี่ยวกับอดีตที่ได้รับการบอกเล่าสืบต่อกันมา เช่น เอกสารประเภทหนังสือ บทความที่ปรากฏในวารสาร นิตยสาร หนังสือพิมพ์ทั้งรายวันและรายสัปดาห์ เอกสารประเภทนี้แม้ว่าจะมีความน่าเชื่อถือน้อยกว่าเอกสารทางวิชาการก็ตาม แต่ข้อความรู้ต่างๆ ที่ปรากฏเหล่านี้ผู้วิจัยสามารถนำมาใช้ประกอบการศึกษาวิจัย เพื่อทำความเข้าใจในประเด็นต่างๆ และหากต้องนำมาใช้อ้างอิงในงานวิจัยจะต้องผ่านกระบวนการวิพากษ์เอกสารก่อน

อนึ่ง ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเอกสารประเภทต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลจากสถาบันการศึกษา หน่วยงานราชการและสถานที่ต่างๆ ได้แก่ หอสมุดกลางมหาวิทยาลัยทักษิณ หอสมุดกลางมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา หอสมุดคุณหญิงหลง อรรถกระวีสุนทร มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ หอสมุดประชาชนจังหวัดนครศรีธรรมราช สำนักงานเทศบาลนครนครศรีธรรมราช สำนักงานจังหวัดนครศรีธรรมราช และสำนักงานสถิติจังหวัดนครศรีธรรมราช และเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ทำการศึกษาวิจัย

1.2 การศึกษาภาคสนาม (Field Study) เป็นการศึกษาข้อมูลจากการสัมภาษณ์ เพื่อแสวงหา ตรวจสอบและเติมเต็มข้อมูลในส่วนที่ไม่ปรากฏในเอกสารหรือไม่ได้บันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์นี้นำมาซึ่งความรู้ ความเข้าใจบริบทแวดล้อมในแต่ละประเด็นที่ทำการวิจัย โดยผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In - depth Interview) ทั้งการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ (Formal Interview) และการสัมภาษณ์/พูดคุยแบบไม่เป็นทางการ (Informal Interview) ทั้งนี้ผู้วิจัยเก็บข้อมูลการสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูลตามที่กำหนดไว้ ดังจะกล่าวต่อไป

* แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ 1) การวิพากษ์เอกสารภายใน หมายถึง การตรวจสอบหลักฐาน เพื่อทำความเข้าใจกับหลักฐาน เช่น อายุ สภาพแวดล้อม ผู้เขียน ถูกสร้างเพื่ออะไร หลักฐานอยู่ในรูปเดิมอย่างไร และ 2) การวิพากษ์เอกสารภายนอก หมายถึง การตรวจสอบข้อสนเทศที่ปรากฏในหลักฐานเพื่อตัดสินว่า ข้อสนเทศในหลักฐานน่าเชื่อถือ/สงสัยเป็นเท็จ โดยมี 2 ขั้นตอน คือ การตีความหลักฐาน การประเมินคุณค่าของข้อสนเทศ

2. การเลือกพื้นที่ศึกษา

การเลือกพื้นที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ต้องสามารถให้ข้อมูลที่ตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย ซึ่งมุ่งศึกษาประวัติความเป็นมาขององค์อุตสาหกรรมเทพ ปัจจัยที่ทำให้เกิดกระแสความนิยมวัดมุงมงคลอุตสาหกรรมเทพ และผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจของกระแสความนิยมวัดมุงมงคลอุตสาหกรรมเทพ ดังนั้นเพื่อที่จะได้ข้อมูลในพื้นที่ในเชิงลึกและตรงกับสภาพความเป็นจริงมากที่สุด ผู้วิจัยจึงเลือกจังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นพื้นที่ศึกษาหลัก เนื่องจากประวัติความเป็นมาขององค์อุตสาหกรรมเทพมีความสัมพันธ์กับประวัติศาสตร์จังหวัดนครศรีธรรมราช พื้นที่นี้จึงเป็นแหล่งกำเนิดความเชื่อเกี่ยวกับองค์อุตสาหกรรมเทพ และเป็นพื้นที่แรกที่จัดสร้างวัดมุงมงคลอุตสาหกรรมเทพขึ้นเมื่อครั้งสร้างศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชเมื่อปี พ.ศ. 2530 ประกอบกับเป็นที่ประดิษฐานองค์อุตสาหกรรมเทพ จึงมีผู้คนเป็นจำนวนมากเดินทางไปสักการบูชาและประกอบพิธีปลุกเสกวัดมุงมงคลอุตสาหกรรมเทพ ส่งผลให้เกิดการขยายตัวของกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้อง ส่วนอีกหนึ่งพื้นที่ศึกษา คือ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา เนื่องจากเป็นศูนย์กลางทางการค้าและเศรษฐกิจที่สำคัญของภาคใต้ ประกอบกับมีนักท่องเที่ยวชาวมาเลเซียซึ่งมีความศรัทธาต่อองค์อุตสาหกรรมเทพเข้ามาท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก จึงได้รับผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นจากกระแสความนิยมวัดมุงมงคลอุตสาหกรรมเทพอีกพื้นที่หนึ่ง

3. ผู้ให้ข้อมูล

เพื่อให้สอดคล้องและสามารถตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลจากการสุ่มแบบไม่อาศัยความน่าจะเป็น (Non Probability Sampling) โดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive หรือ Judgmental Sampling) จากประชากรในพื้นที่อำเภอเมืองจังหวัดนครศรีธรรมราช และอำเภอหาดใหญ่ จ.สงขลา ที่มีคุณลักษณะเป็นหน่วยเศรษฐกิจในกิจกรรมทางเศรษฐกิจ* ที่เกี่ยวข้องกับวัดมุงมงคลอุตสาหกรรมเทพ เนื่องจากกระแสความนิยมวัดมุงมงคล

* กิจกรรมทางเศรษฐกิจ ได้แก่ การบริโภค การผลิต และการซื้อขายแลกเปลี่ยน บุคคลที่ดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ เรียกว่า หน่วยเศรษฐกิจ หน่วยเศรษฐกิจ ประกอบด้วย 1) ผู้บริโภค คือ ผู้ดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับการบริโภคสินค้าและบริการ 2) ผู้ผลิตหรือหน่วยธุรกิจ คือ ผู้ที่ดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับการผลิตสินค้าและบริการเพื่อจำหน่ายให้กับผู้บริโภค และ 3) เจ้าของปัจจัยการผลิต คือ ผู้ที่เป็นเจ้าของที่ดิน ทุน แรงงาน หรือเป็นผู้ประกอบการ

รามเทพที่เกิดขึ้นนั้น มีลักษณะเป็นธุรกิจและส่งผลต่อระบบเศรษฐกิจ ผู้วิจัยจึงกำหนดคุณสมบัติของผู้ให้ข้อมูลออกเป็น 3 กลุ่ม ตามลักษณะของกิจกรรมทางเศรษฐกิจ รวมจำนวน 14 คน คือ

1. กลุ่มผู้สร้างวัดดุมงคลจตุคามรามเทพ คือ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในขั้นตอนการจัดสร้างวัดดุมงคลจตุคามรามเทพ ได้แก่ คณะกรรมการผู้จัดสร้าง วัดที่จัดสร้าง ผู้ประกอบพิธีกรรมปลุกเสก จำนวน 5 คน

2. กลุ่มผู้ประกอบกิจการธุรกิจเกี่ยวกับวัดดุมงคลจตุคามรามเทพ คือ ผู้ที่ประกอบกิจการธุรกิจที่มีวัดดุมงคลจตุคามรามเทพเข้าไปเกี่ยวข้องทั้งโดยตรงและโดยอ้อม ได้แก่ ผู้ประกอบกิจการธุรกิจให้เช่าวัดดุมงคลจตุคามรามเทพและครอบครัว ผู้ประกอบอาชีพขับรถรับจ้าง และผู้ดูแลสถานที่ทำพิธีกรรมปลุกเสก จำนวน 4 คน

3. กลุ่มผู้เช่าบูชาวัดดุมงคลจตุคามรามเทพ จำนวน 5 คน ส่วนการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลนั้น ผู้วิจัยยึดความพอเพียงหรือความอิ่มตัวของข้อมูล (Saturated Data) เมื่อผู้วิจัยพิจารณาเห็นว่าเนื้อหาและข้อมูลที่ได้เพียงพอต่อการตอบวัตถุประสงค์การวิจัย จึงยุติการสัมภาษณ์ (สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, 2549: 10)

4. เครื่องมือและการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

4.1 เครื่องมือวิจัย

เครื่องมือที่ผู้วิจัยใช้เก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยนี้แบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ

1. ตัวผู้วิจัย ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ตัวผู้วิจัยเป็นเครื่องมือสำคัญในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และใช้วิธีการต่างๆ เช่น การบันทึกเสียง การสังเกต และการจดบันทึกภาคสนาม ซึ่งผู้วิจัยเตรียมความพร้อมในการเก็บรวบรวมข้อมูลในด้านต่างๆ ดังนี้

1.1 ด้านความรู้ ผู้วิจัยทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับแนวคิด ทฤษฎีต่างๆ เพื่อเป็นแนวทางสำหรับทำความเข้าใจและสร้างคำถามในการสัมภาษณ์

1.2 ด้านการฝึกทักษะ ผู้วิจัยฝึกทักษะในการสัมภาษณ์ เพื่อสร้างสัมพันธภาพให้เกิดความไว้วางใจและกระตุ้นให้ผู้ให้ข้อมูลตอบคำถามเล่าเรื่องราวต่างๆ ในประเด็นที่สัมภาษณ์รวมทั้งฝึกทักษะวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อสามารถสรุปสาระประเด็นต่างๆ ที่นำมาสู่แนวทางตอบคำถามการวิจัย โดยผู้วิจัยได้ทดลองศึกษานำร่อง (Try Out) เพื่อฝึกทักษะก่อนการลงสู่พื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลจริง โดยใช้แบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นนำไปทดลองเก็บข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลที่มีคุณสมบัติที่กำหนดจำนวน 3 คน

2. แบบสัมภาษณ์ มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด โดยมีประเด็นหลัก ในการ สัมภาษณ์ ดังนี้

2.1 ประวัติความเป็นมาขององค์ตุคามรามเทพ และความสัมพันธ์ระหว่าง องค์ตุคามรามเทพกับประวัติศาสตร์เมืองนครศรีธรรมราช

2.2 ปัจจัยที่ทำให้เกิดกระแสความนิยมวัตถุมงคลตุคามรามเทพที่เกิดขึ้น ในสังคมไทยระหว่าง พ.ศ. 2547 - พ.ศ. 2550

2.3 ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจของกระแสความนิยมวัตถุมงคลตุคาม รามเทพที่เกิดขึ้นในสังคมไทยระหว่าง พ.ศ. 2547 - พ.ศ. 2550

3. อุปกรณ์ภาคสนาม ประกอบด้วย เครื่องบันทึกเสียง สมุด ปากกา เพื่อใช้ บันทึกข้อมูลภาคสนามในขณะดำเนินการสัมภาษณ์ และแฟ้มเอกสารที่รวบรวมข้อมูลที่ได้ในแต่ละวัน โดยภายหลังจากการถอดเทปคำสัมภาษณ์แล้ว ผู้วิจัยจัดเก็บรวบรวมข้อมูลเหล่านั้นเป็นหมวดหมู่ เพื่อ ความสะดวกต่อการนำไปใช้วิเคราะห์และเรียบเรียงต่อไป

4.2 การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัย

เพื่อให้ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มีความน่าเชื่อถือ มีความเที่ยงตรง และเป็น การตรวจสอบคุณภาพของข้อคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยมีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

1. การให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบ โดยผู้วิจัยนำแบบคำถามการสัมภาษณ์ที่สร้าง ขึ้นมาไปปรึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ จากนั้นนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบ ความเที่ยงตรงของเนื้อหา ได้แก่ ความสอดคล้อง ความครอบคลุมของเนื้อหา และความถูกต้อง เหมาะสมของภาษาที่ใช้ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

2. การให้ผู้ให้สัมภาษณ์ตรวจสอบข้อมูล โดยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ตรวจสอบอีกครั้ง เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกันและเป็นการยืนยันความถูกต้องของข้อมูล

3. ความอิมตัวของข้อมูล ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลในแต่ละกลุ่มจนได้ ข้อมูลครบถ้วนตามประเด็นต่างๆ ที่ปรากฏในวัตถุประสงค์การวิจัย เมื่อ ได้ข้อมูลครบถ้วนและมีความอิมตัว คือ การถามจนกระทั่งคำตอบของผู้ให้ข้อมูลในแต่ละกลุ่มไม่แตกต่างกันจึงยุติการสัมภาษณ์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ภายหลังจากได้ข้อมูลแล้วผู้วิจัยดำเนินการ ดังต่อไปนี้

5.1 นำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จากเอกสารต่างๆ มาศึกษาอย่างละเอียด โดยจำแนก และจัดหมวดหมู่ของกลุ่มเอกสารต่างๆ โดยแบ่งตามเนื้อหาสาระ จากนั้นนำข้อมูลจากเอกสารมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลตามประเด็นต่างๆ ที่กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์การวิจัย

5.2 นำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จากการสัมภาษณ์ ซึ่งได้บันทึกไว้ในแถบบันทึกเสียง มาถอดความอย่างละเอียด จากนั้นนำมาสรุปสาระสำคัญตามประเด็นต่างๆ ที่กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์ การวิจัย

5.3 นำข้อมูลทั้งที่เก็บรวบรวมได้จากเอกสาร การสัมภาษณ์ มาตรวจสอบความถูกต้อง สมบูรณ์ ความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ หลังจากนั้นผู้วิจัยนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้ ทั้งจากเอกสารและการสัมภาษณ์มาเชื่อมโยงถึงความสัมพันธ์ของข้อมูล และวิเคราะห์ สังเคราะห์ ตามประเด็นต่างๆ ในวัตถุประสงค์การวิจัย

6. การนำเสนอข้อมูล

ผู้วิจัยนำเสนอข้อมูลโดยการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) ด้วยการ เชื่อมโยงข้อมูลที่ได้จากการศึกษาทั้งจากเอกสาร และการสัมภาษณ์กับแนวคิดที่เกี่ยวข้อง จากนั้น เรียบเรียงแต่ละประเด็นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย คือ ปัจจัยที่ทำให้เกิดกระแสมนุษยนิยม มงคลจตุคามรามเทพขึ้นในสังคมไทย ได้แก่ ประวัติความเป็นมาขององค์จตุคามรามเทพที่มีความสัมพันธ์ กับประวัติศาสตร์เมืองนครศรีธรรมราช ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคมไทยจากกระแสบริโศคนิยม อิทธิพลของสื่อมวลชน และพฤติกรรมรวมหมู่ รวมถึงผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจของกระแส ความนิยมวัตถุมงคลจตุคามรามเทพที่เกิดขึ้นในสังคมไทย

บทที่ 4

ผลการวิจัยและการอภิปรายผล

การวิจัย เรื่อง “กระแสวัฒนธรรมคลงตุคามรามเทพกับภาพสะท้อนของสังคมไทย (พ.ศ. 2530 - พ.ศ. 2550)” นี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงประวัติศาสตร์ เพื่ออธิบายและทำความเข้าใจปรากฏการณ์กระแสวัฒนธรรมคลงตุคามรามเทพที่เกิดขึ้นในสังคมไทยระหว่าง พ.ศ. 2530 - พ.ศ. 2550 ในประเด็น ประวัตติความเป็นมา ปัจจัยและผลกระทบ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งจากเอกสารต่างๆ และข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In - depth Interview) ทั้งการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ (Formal Interview) และการสัมภาษณ์/พูดคุยแบบไม่เป็นทางการ (Informal Interview) จำนวน 14 คน เสนอตามประเด็นหลักโดยแบ่งเป็น 3 ส่วน ดังนี้

1. ประวัตติความเป็นมาขององค์ตุคามรามเทพ
2. ปัจจัยที่ทำให้เกิดกระแสความนิยมวัฒนธรรมคลงตุคามรามเทพ
3. ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจของกระแสความนิยมวัฒนธรรมคลงตุคามรามเทพที่เกิดขึ้นในสังคมไทย

ส่วนที่ 1 ประวัตติความเป็นมาขององค์ตุคามรามเทพ

จากการศึกษาเอกสารและหลักฐานทางประวัติศาสตร์ พบว่า พระนามจตุคามรามเทพเป็นที่รู้จักของชาวนครศรีธรรมราชเมื่อมีการตั้งหลักเมืองนครศรีธรรมราชขึ้นใหม่เมื่อ พ.ศ. 2530 ในฐานะเทพยดาอารักษ์ประจำหลักเมืองนครศรีธรรมราชซึ่งถูกอัญเชิญมาจากประตูทางขึ้นพระบรมธาตุให้มาสถิต ณ หลักเมือง ดังนั้นจึงมีความจำเป็นต้องสถาปนาองค์ความรู้ขึ้นมาชุดหนึ่งเพื่ออธิบายถึงที่มาที่ไป สร้างความศรัทธา ความน่าเชื่อถือในพลังอำนาจศักดิ์สิทธิ์ขององค์ตุคามรามเทพ ด้วยเหตุนี้ไม่น่าแปลกใจที่บุคคลในประวัติศาสตร์ของเมืองนครศรีธรรมราช ซึ่งมีความยิ่งใหญ่ อย่างเช่นพระเจ้าจันทร์ภาณุ แห่งราชวงศ์ศรีธรรม โศกราชจึงได้ถูกนำอธิบายเชื่อมโยงกับองค์ตุคามรามเทพ

ก่อนทำความเข้าใจเกี่ยวกับประวัตติความเป็นมาขององค์ตุคามรามเทพในประเด็นดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยขอทำความเข้าใจเกี่ยวกับที่มาของชื่อ “นครศรีธรรมราช” เพื่อเป็นพื้นฐานการทำความเข้าใจเกี่ยวกับประวัตติความเป็นมาขององค์ตุคามรามเทพ ซึ่งได้กล่าวถึงชื่อของนครศรีธรรมราชแตกต่างกันไป นั่นคือ คำว่า “นครศรีธรรมราช” เป็นชื่อที่ปรากฏในปัจจุบัน แต่ในอดีตรู้จักกันในนาม

“กะมะลิ่ง” (ตะมะลิ่ง) “กมะลึ” (ตมะลึ) มาตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 7 ดังที่ปรากฏในเอกสารคัมภีร์มหานิทเทศของอินเดีย (ปริษา นุ่นสุข, 2540: 53) ส่วนในจดหมายเหตุของจีนสมัยราชวงศ์ถัง (พุทธศตวรรษที่ 12 - 15) เรียกว่า “ซิหลีโพชี” หรือ “ซิหลีโพเซ” ต่อมาในสมัยราชวงศ์ซ้อง (พุทธศตวรรษที่ 16 - 19) เรียกว่า “สันโพชี” หรือ “ซันโพชี” และจากจดหมายเหตุที่เฉาจูกั๋ว วัง, ตาหยวน เรียกว่า “ตัน เหมย หลิว แต่ในตำนานและพงศาวดารลังกา เรียกว่า “ชวกะ” ส่วนในจดหมายเหตุของพ่อค้าชาวอาหรับ เรียกว่า “ซาบัก” หรือ “ซาบากะ” สำหรับศาสตราจารย์ออร์ซ เซเดส์ เรียกว่า “ศรีวิชัย” อย่างไรก็ตาม คำว่า “ตามพริงคะ” หรือ “ตามพริงค์” นั้นเป็นชื่อที่ปรากฏเป็นครั้งแรกในศิลาจารึกหลักที่ 24 พบที่วัดเวียง อ.ไชยา จ.สุราษฎร์ธานี และต่อมาพบในศิลาจารึกหลักที่ 28 ซึ่งพบที่วัดพระมหาธาตุ วรมหาวิหาร ส่วนศิลาจารึกหลักที่ 35 พบที่ดงแม่นางเมือง อ.บรรพตพิสัย จ.นครสวรรค์ เรียกว่า “กรุงศรีธรรมมาโสกราช” ในจามเทวีวงศ์ เรียกว่า “สิริธรรมนคร” มาร์โค โปโล เรียกว่า “โลเค็ก” หรือ “โลกัก” ในเอกสารโบราณของลังกา ซึ่งตรงกับสมัยพระเจ้าบรมโกศ เรียกว่า “เมืองปาฏลีบุตร” และ “เมืองละคอน” ส่วนคำว่า “ลิ่งกอร์” เป็นชื่อที่คนพื้นเมืองในแถบปัตตานี ลงไปจนถึงกลันตัน ตรังกานู ใช้เรียก นครศรีธรรมราช ด้วยเหตุนี้ทำให้ชาวโปรตุเกสซึ่งเข้ามาติดต่อค้าขายในบริเวณแถบนี้ ในช่วงสมัยอยุธยาตอนต้น (ประมาณพุทธศตวรรษที่ 21) จึงเรียกว่า “ลิ่งกอร์” เพราะเรียกตามทีกลุ่มคนดังกล่าว ที่ายที่สุด คำว่า “นครศรีธรรมราช” เป็นชื่อที่คนไทยฝ่ายเหนือเรียกนามราชธานีของกษัตริย์ “ศรีธรรมราช” ซึ่งเป็นอิสริยยศของกษัตริย์ผู้ครองนครแห่งนี้ โดยใช้เรียกขานกันมาตั้งแต่สมัยสุโขทัย จนกระทั่งปัจจุบัน (ปริษา นุ่นสุข, 2540: 58 - 59, 67 - 79) และ (กรมศิลปากร, มปป.: 53)

กล่าวโดยสรุปได้ว่า ความหลากหลายของคำว่า “นครศรีธรรมราช” ได้สะท้อนให้เห็นถึงพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ที่ยาวนานของนครศรีธรรมราช อย่างน้อยตั้งแต่ พุทธศตวรรษที่ 7 เป็นต้นมา และยังสะท้อนถึงความหลากหลายของกลุ่มคนที่เข้ามาติดต่อ โดยเป็นดินแดนที่มีกลุ่มคนต่างๆ มากหน้าหลายตาเดินทางเข้ามาติดต่อเป็นระยะๆ อย่างไม่ขาดสาย ทั้งจากลังกา จีน อาหรับ มาลายู และชาติตะวันตก ด้วยเหตุนี้ทำให้การเรียกขานชื่อของนครศรีธรรมราช ที่รับทราบในปัจจุบัน นั้น แต่ในอดีตมีชื่อที่เรียกกันหลากหลายในแต่ละมิติของเวลาและกลุ่มคน

สำหรับเรื่องราวเกี่ยวกับองค์จตุคามรามเทพที่สัมพันธ์กับบริบททางประวัติศาสตร์ของเมืองนครศรีธรรมราชนั้น ผู้วิจัยพบว่า เป็นเรื่องราวที่ปรากฏประมาณพุทธศตวรรษที่ 18 - 19 อันเป็นช่วงเวลาแห่งความรุ่งเรืองของอาณาจักรตามพริงค์ ซึ่งปกครองโดยพระเจ้าจันทรภาณุ กษัตริย์แห่งราชวงศ์ศรีธรรมโสกราช กล่าวคือ

พระเจ้าจันทรภาณุทรงเป็นพระมหากษัตริย์แห่งราชวงศ์ศรีธรรมโสกราช ทรงเป็นพระมหากษัตริย์ที่ยิ่งใหญ่ทั้งทางด้าน การแผ่ขยายแสนยานุภาพ การปกครองประการสำคัญทรงมีบทบาทต่อการสถาปนาพุทธศาสนิกายหินยานลัทธิลังกาวงศ์ในเมืองนครศรีธรรมราช ดังปรากฏ

ในศิลาจารึกหลักที่ 24 อักษรขอม ภาษาสันสกฤต ทะเบียนจารึกระบุว่าพบที่วัดเวียง อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี แปลโดย ศาสตราจารย์แสง มนวิฑูร (ประเสริฐ ณ นคร, 2521: 450 - 451) ได้กล่าวถึงพระมหากษัตริย์ทรงพระนามว่าจันทรภาณุ ผู้ซึ่งมีความยิ่งใหญ่เทียบเท่า พระเจ้าธรรมาสโก และเพราะเหตุใดจึงทรงได้รับพระนามภิไธยว่า “จันทรภาณุ” ดังความว่า

“...สวัสดี พระผู้เป็นใหญ่ในตามพวลิงค์ ทรงประทานความดีงามอันเลิศ เสมือนพระอินทร์ ทรงพระราชสมภพเพื่อยังประชาชนที่ถูกชนชาติต่ำปกครองมาแล้ว ให้สว่างรุ่งเรือง จริยอยู่พระองค์เป็นธรรมราชาเสมือนพระจันทร์ พระอาทิตย์ และ กามเทพอย่างพร้อมบูรณ์ ทรงพระปรีชาฉลาดในราชনীติเทียบเท่าพระเจ้าธรรมาสโก ทรงเป็นผู้ใหญ่ยิ่งเหนือราชวงศ์ทั้งหมด สวัสดี พระองค์เข้มแข็ง เป็นใหญ่ในตาม พวลิงค์... ได้ทรงเสด็จอุบัติมาเพราะอานุภาพแห่งบุญกุศลของมนุษย์ทั้งหลาย (เป็นบุญ ของมนุษย์ที่ได้มีพระราชาก่อนนี้) พระองค์ทรงไว้ซึ่งพระเกียรติยศแผ่ไปทั่วโลก เพียงดั่งอานุภาพของพระจันทร์และพระอาทิตย์ จึงทรงพระนามภิไธยราชฐานันดร ว่า จันทรภาณุ เป็นพระธรรมราชาผู้ทรงศิริ ขอบ้านวยพร อันเป็นอมตะด้วยความภักดี ซึ่งเสมื่อดั่งสลักไว้ในแผ่นหิน เมื่อปีกสิยุคล่วงแล้วได้ 4332 (พ.ศ.1773)...”

นอกจากนี้ยังมีข้อสันนิษฐานว่า คำว่า “จันทรภาณุ” เป็นตำแหน่งรัชทายาทมากกว่า ชื่อของพระมหากษัตริย์ ดังข้อความที่ปรากฏในตำนานพระบรมธาตุเมืองนครศรีธรรมราช (สำนัก ศิลปาครที่ 14 นครศรีธรรมราช, 2552) ความว่า

“...เมื่อพระญาศรีธรรม โสกลงแก่กรรมเมื่อศักราชได้ 1200 พระญาจันทร ภาณุเป็นเจ้าเมือง พระญาพงษาสุราเป็นพระญาจันทรภาณุ ตั้งฝ่ายทักษิณพระมหาธาตุ เป็นเมืองพระเวียง อยู่มาท้าวศรีธรรม โสกลงแก่กรรม พระญาจันทรภาณุผู้น้องเป็น เจ้าเมือง...”

ซึ่งแสดงให้เห็นว่าตำแหน่ง “จันทรภาณุ” นั้นน่าจะเป็นที่ตำแหน่งรัชทายาทแห่งอาณาจักรตามพวลิงค์ เพราะเมื่อครองราชย์สมบัติแล้วจึงจะเฉลิมพระนามว่า พระเจ้ากรุงศรีธรรม โสกราช อย่างไรก็ตาม อาจมีบางรัชกาลที่พระมหากษัตริย์แห่งอาณาจักรตามพวลิงค์ ทรงพอพระทัยที่จะใช้พระนามจันทรภาณุ เมื่อขึ้นครองราชย์สมบัติแล้วต่อไป

อาจกล่าวได้ว่า คำว่าจันทรภาณุนั้นมิใช่ชื่อของพระมหากษัตริย์หากแต่เป็นชื่อของ รัชทายาทหรือเป็นพระนามภิไธยเพื่อยกย่องพระเกียรติคุณอันยิ่งใหญ่ไพศาล อย่างไรก็ตามในประเด็น ดังกล่าวยังไม่มียุติในการศึกษาประวัติศาสตร์เมืองนครศรีธรรมราช ซึ่งต้องหาคำตอบที่ถูกต้อง

ต่อไปในอนาคตเมื่อพบหลักฐานที่สามารถสนับสนุน หรือให้ข้อสรุปที่ชัดเจนและเป็นที่ยอมรับ แต่ในวงการศึกษาวัดศาสนาเมืองนครศรีธรรมราชให้การยอมรับว่า พระเจ้าจันทร์ภาณุเป็นบุคคล ในประวัติศาสตร์ ผู้ซึ่งมีบทบาทสำคัญต่อพัฒนาการความเป็นศูนย์กลางการปกครอง เศรษฐกิจ และสังคม เป็นช่วงเวลาแห่งความรุ่งเรืองของอาณาจักรตามพรลิงค์ นั่นคือ

พระเจ้าจันทร์ภาณุทรงมีพระบรมเดชานุภาพในฐานะทรงเป็นกษัตริย์นักรบผู้เก่งกล้า นั้น ปรากฏในคำภีร์มหาวงศ์ของลังกาว่า พระเจ้าจันทร์ภาณุแห่งนครศรีธรรมราช ผู้ซึ่งมีบริวารทหารกล้า 4 คน คือ พญาชิงชัย พญาหลวงเมือง พญาสุขุมและพญาโหรา พระองค์เคยเสด็จยกกองทัพไปตี เมืองลังกาถึง 2 ครั้ง (ศรีศักร วัลลิโภดม, 2538: 151) คือ ในพ.ศ. 1790 และ พ.ศ. 1813 ซึ่งในการรบ ครั้งแรกนั้น กองทัพของพระเจ้าจันทร์ภาณุเป็นฝ่ายชัยชนะจึงได้พระพุทธรูปหินขัด เมื่อเสด็จกลับถึง เมืองนครศรีธรรมราชแล้วได้เกณฑ์คนทำอิฐก่อพระเจดีย์แบบลังกาสวมมหาธาตุองค์เดิมของศรีวิชัย ที่นับถือพุทธศาสนาเถรวาทนิกายนั้นเสีย (พระบริหารเทพธานี, 2541: 17) นับได้ว่าเป็นการนำเอา พุทธศาสนาเถรวาทนิกายลังกาวงศ์เข้ามาลงหลักปักฐานในเมืองนครศรีธรรมราช และได้ชื่อว่า เป็นศูนย์กลางการเผยแผ่พุทธศาสนานิกายลังกาวงศ์ มีพระสงฆ์และนักปราชญ์ผู้ทรงความรู้ออกไป เผยแพร่พุทธศาสนายังกรุงสุโขทัย

ความยิ่งใหญ่ของพระเจ้าจันทร์ภาณุมิได้ปรากฏเพียงเฉพาะการแผ่ขยายแสนยานุภาพ ไปยังลังกาเท่านั้น แต่ยังแสดงให้เห็นถึงความยิ่งใหญ่ในการปกครองหัวเมืองต่างๆ ในคาบสมุทรมลายู ด้วยการปกครองในรูปแบบ “เมืองสิบสองนักษัตร” ดังที่ตำนานเมืองนครศรีธรรมราช (กรมศิลปากร, มปป.: 57) ระบุว่า

“...จึงพญาศรีธรรมโศกราชตรีกันแล้ว ก็ให้สร้างเมืองขึ้น 12 นักษัตร
ปืชวดเมืองสายบุรีถือนตราหนู 1 ถูลูเมืองตานีถือนตราวัว 1 ขาลเมืองกลันตันถือนตรา
เสื่อ 1 เถาะเมืองปาดังถือนตรากระต่าย 1 มะโรงเมืองไทรบุรีถือนตรางูใหญ่ 1 มะเส็ง
เมืองพัทลุงถือนตรางูเล็ก 1 มะเมียวเมืองตรังถือนตราม้า 1 มะแหมเมืองชุมพรถือนตราแพะ 1
วอกเมืองบันไทยสมอถือนตราวานร 1 ระกาเมืองสะอูเลาถือนตราไก่ 1 จอเมืองตะกั่ว
ถลุงถือนตราสุนัข 1 กุนเมืองกระถือนตราสุกร 1 12 นักษัตรหัวเมืองขึ้นแก่เมือง
นครศรีธรรมราชมหานคร...”

ส่วนทางด้านความสัมพันธ์กับเมืองต่างๆ นั้นขยายไปถึงดินแดนสุโขทัย ดังปรากฏในหนังสือชินกาล มาลีปกรณ์ ได้กล่าวว่า ในพ.ศ. 1799 พระร่วงโรจนแห่งกรุงสุโขทัยได้เสด็จมาเยี่ยมพระเจ้าสิริธรรมนคร ทรงทราบเรื่องพระพุทธรูปหินขัดที่ลังกาจึงทรงอยากได้ พระเจ้าสิริธรรมนครจึงส่งทูตไปบอกกษัตริย์ลังกา ให้กรุงสุโขทัยจึงได้พระพุทธรูปหินขัด

นอกจากนี้ในตำนานเมืองนครศรีธรรมราชยังสะท้อนให้เห็นถึงสภาพทางเศรษฐกิจด้วยการสร้างป่าให้เป็นนา ซึ่งเป็นการขยายพื้นที่การทำนาในท้องที่ต่างๆ และการนำเงินนโมมาใช้ในการแลกเปลี่ยนระหว่างเมืองต่างๆที่อยู่ภายใต้การปกครอง ดังความว่า

“...สร้างป่าเป็นนา สร้างนาทุ่งเขน สร้างนาท่าทอง สร้างนาไชยาคราม
สร้างนากะนอม สร้างนาสะเพียง สร้างนาตระชน สร้างนาลอง...เมืองท่าทองได้
หล้าฟ้าเขียวนี้ ยกเงินทอง ข้าเจ้าพระบาทอยู่หัวจะขอนำเงินเล็กปิดตรา นโมประจำ
แต่นี้ไปเมื่อหน้า..”

จากความยิ่งใหญ่ของพระเจ้าจันทรภาณุทั้งในฐานะบทบาทพระมหากษัตริย์ผู้ทรง
แสนยานุภาพ และผู้เผยแผ่ อุปถัมภ์ ทำนุบำรุงพุทธศาสนา อันนำพาให้อาณาจักรตามพรลิงค์มีความเจริญ
รุ่งเรืองสูงสุด เป็นศูนย์กลางการปกครองและการเผยแผ่พุทธศาสนา ทำให้เรื่องราวขององค์จตุคาม
รามเทพถูกนำมาเชื่อมโยงกันใน 4 ปราภฏการณ์ทางความคิดด้วยกัน กล่าวคือ

ปราภฏการณ์ที่หนึ่ง เป็นคำอธิบายประวัติความเป็นมาขององค์จตุคามรามเทพของ
พลตำรวจโทสรรเพชญ์ ชรรมาธิกุล ด้วยการกล่าวว่า เทวดารักษาเมืองหรือเทพประจำหลักเมือง
หรือเจ้าพ่อหลักเมืองนครศรีธรรมราช คือ “จตุคามรามเทพ” หรือ “จันทรภาณุ” ผู้ซึ่ง “ตั้งดินตั้งฟ้า”
สถาปนา “กรุงศรีธรรมมาโศก” ศูนย์กลางแห่งศรีวิชัย ในคติพุทธศาสนาฝ่ายมหายานสาขาหนึ่งเชื่อว่า
มนุษย์ทุกรูปทุกนามต้องเวียนว่ายตายเกิดท่ามกลางกองทุกข์ การจะข้ามวัฏสงสารได้ด้วยการยึดถือ
ปฏิบัติตามหลักธรรมของพระพุทธองค์ หากผู้ใดตั้งปณิธานแน่วแน่อุทิศตนขจัดความทุกข์ยากของมนุษย์
มุ่งบำเพ็ญบารมี 6 ประการ คือ ทานบารมี ศีลบารมี ขันติบารมี วิริยบารมี ฌยานบารมี (ฌานบารมี)
และปัญญาบารมีครบถ้วนแล้ว ผู้นั้นจะบรรลุความเป็นมนุษย์โพธิสัตว์หรือคฤหาโพธิสัตว์ หากพากเพียร
สร้างบารมีขั้นสูงอีก 4 ประการ คือ อุบายบารมี ปณานบารมี พลบารมีและชญาณบารมี ผู้นั้นจะสำเร็จ
เป็นเทพโพธิสัตว์ทรงฤทธิ์อันหาญยิ่งใหญ่ สามารถบังคับดินบังคับฟ้า ลำแดงฤทธิ์ให้เห็นเป็นร่าง
แปลงธรรมอันจักช่วยเหลือเกื้อกูลมวลมนุษย์ให้พ้นทุกข์และภัยพิบัติ ก่อให้เกิดความร่มเย็นเป็นสุข
องค์จตุคามรามเทพถึงแล้วซึ่งความแกล้วกล้าสามารถเจนจบสรรพศาสตร์ทั้งปวง ทรงบำเพ็ญบารมี
ถึงพรหมโพธิสัตว์ จึงทรงอานุภาพยิ่งใหญ่จนได้รับนามอภิไศยราชฐานันดรว่า “จันทรภาณุ” ผู้มีอำนาจ
ดั่งพระอาทิตย์และพระจันทร์ ถืออาญาสิทธิ์รัฐปราชูอมจันทร์และวัฏจักร 12 นักษัตรเป็นสัญลักษณ์
อันเป็นตราประจำเมืองนครศรีธรรมราชในปัจจุบัน องค์จตุคามรามเทพทรงมีบริวารเป็นทหารกล้า
4 คน คือ พญาชิงชัย พญาหลวงเมือง พญาสุขุมและพญาโหรา ซึ่งเป็นกำลังหลักปราบพราหมณ์ที่
ปกครองเมืองตามพรลิงค์อยู่ก่อน ครั้นได้บ้านเมืองแล้วองค์จตุคามรามเทพสร้างพระบรมธาตุเจดีย์
พร้อมกับสถาปนาเมืองสิบสองนักษัตรหรือกรุงศรีธรรมมาโศกฝั่งรากฐานพระพุทธรูปอย่างถาวร

จนได้รับการเทิดพระเกียรติว่า “พญาศรีธรรมมาโศกราช” ภายหลังจากการสิ้นพระชนม์ขององค์จตุคามรามเทพไปแล้ว ท่านกลายเป็นเทวดารักษาเมืองสถิต ณ รูปจำหลักที่บานประตูไม้ทั้งสอง บริเวณทางขึ้นลานประทักษิณรอบองค์พระบรมธาตุเจดีย์นครศรีธรรมราช ส่วนบริวารทั้งสี่กลายเป็นเทวดารักษาเมืองประจำทิศของเมือง ครั้นต่อมาเมื่อสร้างหลักเมืองแล้ว ได้อัญเชิญท่านมาสถิต ณ เสาหลักเมืองอันงดงามที่ปรากฏอยู่ทุกวันนี้

จากปรากฏการณ์ดังกล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นถึงการนำบุคคลในประวัติศาสตร์เมืองนครศรีธรรมราช คือ พระเจ้าจันทร์ภาณุ โดยเชื่อว่าพระองค์ทรงเป็นผู้ “ตั้งดินตั้งฟ้า” สถาปนากรุงศรีธรรมโศกราช ทรงบำเพ็ญบุญเพื่อสร้างบารมีอริยฐานจิตเป็นพระโพธิสัตว์ เพื่อบรรเทาทุกข์แก่มนุษย์ทั้งปวง อันเป็นคติที่ปรากฏในพุทธศาสนานิกายมหายาน กล่าวว่า “พระโพธิสัตว์” หมายถึงผู้ปรารถนาเป็นที่พึ่งของสรรพสัตว์ในกาลภายภาคหน้า เมื่อสั่งสมทศบารมี* พรั่งพร้อมแล้วย่อมบรรลุเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ตรีสรูชอบได้โดยพระองค์เอง สามารถโปรดสรรพสัตว์ให้พ้นจากห้วงทุกข์ในความเกิด แก่ เจ็บ ตาย สำหรับหน้าที่สำคัญของพระโพธิสัตว์ คือ การอยู่โปรดสรรพสัตว์จะไม่ไปเสวยสุขในแดนสวรรค์หรือเข้าพระนิพพานธรรมดา แต่จะอยู่ใกล้ชิดกับมนุษย์เพื่อช่วยเหลือให้เข้าถึงพระนิพพานธรรมจนหมด แล้วพระองค์จะเข้าพระนิพพานธรรมเป็นคนสุดท้าย อย่างไรก็ตาม ในคติพุทธศาสนานิกายมหายานได้กล่าวถึงคุณธรรมสำคัญที่พระโพธิสัตว์จะต้องตั้งปณิธาน คือ “มหาปณิธาน 4 ประการ” ดังนี้

1. ถึงพระอนุตรระสัมมาสัมโพธิญาณให้ได้
2. ศึกษาพระธรรมให้เจนจบจนตรัสรู้
3. โปรดสรรพสัตว์ทั้งปวงให้พ้นทุกข์จนกว่าสรรพชีวิตจะหมดไปจากสังสารวัฏ
4. แม้กิเลสจะมากแค่ไหนก็จะขอละกิเลสให้หมดสิ้นมหาปณิธาน 4 ประการดังกล่าว

จึงเป็นคุณธรรมของพระโพธิสัตว์ที่ยิ่งใหญ่กว่ามหาสมุทรไม่มีประมาณ

*
1. ทาน คือ การให้ การเสียสละทั้งทรัพย์สินหรือแม้แต่ชีวิต
2. ศีล คือ คุณธรรมที่เป็นเครื่องปราบกิเลสคอยควบคุมจิตใจ
3. เนกขัมมะ คือ การละจากาม อาจโดยการบำเพ็ญภาวนา หรือการออกบวช
4. ปัญญา คือ ความรู้ในสรรพสิ่ง
5. วิริยะ คือ ความพากเพียร พุ่มเทินสิ่งที่ถูกต้อง
6. ขันติ คือ ความอดทน อดกลั้นในภาวะต่างๆ
7. สัจจะ คือ ความจริง ความเที่ยงแท้ พุคและคิดตรงกัน
8. อริยฐาน คือ ความตั้งมั่น แน่วแน่ ไม่หวั่นไหว
9. เมตตา คือ ความรัก ความปรารถนาดีต่อบุคคลอื่น
10. อุเบกขา คือ การวางเฉย ปล่อยวาง มีใจเป็นกลาง ไม่ยึดติดในความดีที่ทำไป

กล่าวโดยสรุปได้ว่า จากปรากฏการณ์ที่หนึ่ง สะท้อนแนวความคิดเกี่ยวกับการดำรงอยู่ของอดีตพระมหากษัตริย์ผู้ยิ่งใหญ่ในความทรงจำทางประวัติศาสตร์ของชาวเมืองนครศรีธรรมราช อันแสดงออกถึงปรากฏการณ์ทางความคิดที่ผสมผสานระหว่างหลักปรัชญาพุทธมหายานในคติ “พระมหาโพธิสัตว์” ดังปรากฏในพุทธศิลป์สัมฤทธิ์ “พระอวโลกิเตศวรมหาโพธิสัตว์” อันแสดงออกถึงความศรัทธาคอคิดการดำเนินชีวิตของ “พระโพธิสัตว์” และคติในศาสนาพราหมณ์-ฮินดู ด้วยการดำรงสถานะแห่งความเป็นเทพดาอารักษ์ผู้ปกปักรักษาเมืองได้อย่างลงตัว

ปรากฏการณ์ที่สอง อธิบายประวัติความเป็นมาขององค์จตุคามรามเทพว่า คือ เทพผู้รักษาพระบรมธาตุ จังหวัดนครศรีธรรมราช สถิต ณ บานประตูทางขึ้นพระบรมธาตุ ครั้นเมื่อตั้งดวงเมืองนครศรีธรรมราชขึ้นใหม่ในพ.ศ. 2530 จึงอัญเชิญองค์จตุคามรามเทพไปสถิต ณ ที่นั่นเป็นต้นมา ทั้งนี้มีความเชื่อกันมาแต่เดิมว่า องค์จตุคามรามเทพ เป็นกษัตริย์ในสมัยอาณาจักรนครศรีธรรมราช มีพระนามอย่างเป็นทางการว่า พระเจ้าจันทรภาณุ ทรงเป็นกษัตริย์พระองค์ที่ 2 ของราชวงศ์ศรีธรรมโศกราช โดยเชื่อว่ามีพระวรกายสีเข้ม เป็นกษัตริย์นักรบที่เก่งกล้า เมื่อสถาปนาอาณาจักรวิชัยได้อย่างมั่นคงแล้ว จึงได้รับสมัญญานามว่า “ราชันดำแห่งทะเลใต้” หรือได้รับอิทธิพลสมัญญานามหนึ่งว่า “พญาพังกภาพ” ต่อมาพระองค์ทรงบำเพ็ญบุญเพื่อสร้างบารมีอธิฐานจิตเป็นพระโพธิสัตว์ เพื่อบรรเทาทุกข์แก่มนุษย์ทั้งปวง องค์จตุคามรามเทพมีบริวารเป็นทหารกล้า 4 นาย คือ พญาชิงชัย พญาหลวงเมืองพญาสุขุมและพญาโหรา ซึ่งเป็นกำลังหลักในการปราบพราหมณ์ที่เคยปกครองเมืองอยู่ก่อน ครั้นเมื่อได้บ้านเมืองแล้วได้สร้างพระบรมธาตุและสถาปนาเมือง 12 นักษัตร หรือกรุงศรีธรรมโศกราช ฝังรากฐานพระพุทธรูปศาสนาอย่างถาวรจน ได้รับการเทิดพระเกียรติว่า “พญาศรีธรรมโศกราช” หรือ “พระเจ้าศรีธรรมโศกราช”

จากปรากฏการณ์ที่สอง แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างพระเจ้าจันทรภาณุกับองค์จตุคามรามเทพ ในมิติก่อนที่จะดำรงสถานะแห่งความเป็นเทพดาอารักษ์ผู้ปกปักรักษาเมืองนครศรีธรรมราชนั้น ในอดีต คือ พระเจ้าจันทรภาณุกษัตริย์ผู้ยิ่งใหญ่แห่งอาณาจักรตามพรลิงค์ ผู้สถาปนาพระบรมธาตุ เมือง 12 นักษัตร หรือกรุงศรีธรรมโศกราช ซึ่งเป็นบุคคลสำคัญในประวัติศาสตร์เมืองนครศรีธรรมราช นอกจากนี้การที่ปรากฏการณ์ทางความคิดในแนวทางนี้อธิบายถึงบุคลิกลักษณะของพระเจ้าจันทรภาณุว่ามีพระวรกายสีเข้มนั้นได้นำมาสู่เหตุผลของการสร้างวัตถุมงคลจตุคามรามเทพที่มีพระวรกายสีดำ ส่วนการใช้คำว่า “ราชันดำแห่งทะเลใต้” หรือ “พญาพังกภาพ” อันเป็นสมัญญานามที่พระเจ้าจันทรภาณุได้รับการยกย่องถึงความยิ่งใหญ่ของพระองค์นั้น ได้ถูกนำเชื่อมโยงคำเรียกขานองค์จตุคามรามเทพในพระนามต่างๆ ว่า ราชันดำแห่งทะเลใต้ และพญาพังกภาพ เป็นต้น

ปรากฏการณ์ที่สาม กล่าวว่า องค์จตุคามรามเทพเป็นเทพ 2 องค์ คือ ท้าวจตุคามกับท้าวรามเทพ สันนิษฐานกันว่า “จตุคามรามเทพ” น่าจะเป็นชื่อของ “เทพเจ้า 2 พระองค์” พระองค์แรก

พระนามว่า “ท้าวจตุคาม” ส่วนอีกพระองค์มีพระนามว่า “ท้าวรามเทพ” ตามหลักฐานที่ปรากฏเป็นรูปเคารพของสองเทพเจ้าที่อยู่บริเวณปากประตูบันไดทางขึ้นพระบรมธาตุรวมหาวิหาร จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่มาของการสันนิษฐานในเรื่องท้าวจตุคามรามเทพนี้ สืบเนื่องมาจากตำนานการสร้างเมืองนครศรีธรรมราชของกษัตริย์พี่น้องสองพระองค์ คือ “ขุนอินทรไศเรนทร” และ “ขุนอินทรเขาเจ็ว” โดยกล่าวว่า ขุนอินทรไศเรนทร คือ ท้าวจตุคามผู้พี่ ส่วนขุนอินทรเขาเจ็ว คือ ท้าวรามเทพผู้น้อง ทั้งนี้ในตำนานของกษัตริย์พี่น้องสองพระองค์เล่าสืบต่อกันมาว่า ขุนจันทรภาณุครองสุวรรณภูมิ พ.ศ. 1000 ถึง พ.ศ. 1018 พระองค์ทรงมีพระโอรสสองพระองค์ มีพระนามว่า ขุนอินทรไศเรนทร และขุนอินทรเขาเจ็ว แต่ยังทรงพระเยาว์อยู่ ต่อมาขุนจันทรภาณุมีพระดำริที่จะยกทัพขยายอาณาเขตไปที่ชมพูทวีป (อินเดีย) จึงมอบให้พระอนุชาชื่อขุนหาญบุญไชย รักษาเมืองจากนั้นพระองค์ยกทัพข้ามไปทะเลชมพูทวีป (อินเดีย) ใช้ระยะเวลาการรบ 2 ปี ครั้นถึงพ.ศ. 1020 ขุนจันทรภาณุได้รับชัยชนะและได้รับการสถาปนาเป็นมหาราชในอินเดีย หลังจากนั้น 2-3 ปี ขุนอินทรไศเรนทร (จตุคาม) พระโอรสของขุนจันทรภาณุได้นึกถึงคำทำนายของอริยเจ้าพระโศภนมหาเถระว่า จะมีการโยกย้ายเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น จึงมีมติเห็นควรว่าให้ย้ายผู้คนไปยังเมืองธัมราช (นครศรีธรรมราช) เพราะชอบดินฟ้าอากาศ ขุนหาญบุญไชยผู้เป็นอาคัตค่านบอกให้ทุกคนรอ “ขุนจันทรภาณุ” เสด็จกลับมาก่อน แต่ขุนอินทรไศเรนทร (จตุคาม) ไม่ฟังคำจึงพาผู้คนจำนวนประมาณ 2,000 คน ไปสร้างเมืองใหม่ที่เมืองธัมราช เมื่อปี พ.ศ. 1023 พร้อมกับให้ชื่อว่า “สิริธัมราช” (นครศรีธรรมราช) หรือ “ศรีวิชัยสุวรรณภูมิ” ต่อมาเมื่อสร้างเมืองเสร็จใน พ.ศ. 1026 แล้วขุนอินทรไศเรนทร (จตุคาม) คิดถึงพระมารดาและพระอนุชา จึงกลับมาเชิญพระมารดาและพระอนุชารวมขุนอินทรเขาเจ็ว (รามเทพ) พร้อมทั้งอพยพพลเมืองอีก 15,000 คน ไปตั้งหลักปักฐานที่ศรีวิชัยสุวรรณภูมิ ครั้นเมื่อขุนจันทรภาณุกลับมาจากอินเดียได้มาอยู่ที่สิริธัมราชกับครอบครัวสุวรรณภูมิ หมดวงศ์กษัตริย์ (บูรพา ผดุงไทย, 2550: 63 - 67)

ครั้นเมื่อกษัตริย์ 2 พี่น้องทรงเป็นปฐมกษัตริย์ปกครองศรีวิชัยสุวรรณภูมิ ด้วยทศพิศราชธรรม บูรณะพระบรมธาตุเจดีย์ พัฒนาบ้านเมืองจนเป็นศูนย์กลางความเจริญทั้งการค้า การเดินเรือ ศิลปวัฒนธรรมในดินแดนแถบทะเลใต้ทั้งหมด มีชื่อเสียงไปไกลถึงอินเดีย จีน และนานาชาติอารยประเทศ อารยธรรมที่ปรากฏในดินแดนศรีวิชัย ได้แก่ พุทธศาสนamahayana นิกายวัชรยานซึ่งมีความเจริญรุ่งเรืองจนถึงกับส่งพระภิกษุจากต่างประเทศเข้ามาศึกษาในดินแดนทะเลใต้แห่งนี้ บ้างกล่าวกันว่า บางส่วนเป็นวัชรยานแบบดั้งเดิม ดังเห็นได้จากการสืบทอดพิธีมณฑลการปลุกเสกทรงมนต์ไปจนถึงเม็ดยาจินดามณี ชาวเมืองศรีวิชัยยกย่องเทิดทูน 2 พี่น้องกษัตริย์ ทั้งในฐานะผู้ครองแผ่นดินและในฐานะร่างอวตารของพระมหาโพธิสัตว์ ตามความเชื่อของพุทธศาสนานิกายมหายานลัทธิวัชรยาน ซึ่งมีคติความเชื่อว่าหน้าที่ของพระมหาโพธิสัตว์ คือ การบำเพ็ญบารมีเพื่อเป็นพระพุทธเจ้า ทะนุบำรุงพระพุทธศาสนา ปกครองอาณาจักร คูแครงด้วยทศพิศราชธรรม เชื่อกันว่าหลังจากทั้ง 2 พระองค์สิ้นพระชนม์

ชาวบ้านได้ยกย่องทั้งสองพระองค์เป็น “พระเสื้อเมือง-พระทรงเมือง” จารึกพระวรวงศ์และพระนามไว้ตรงทางขึ้นพระบรมธาตุว่า “ท้าวจตุคาม และท้าวรามเทพ”

จากปรากฏการณ์ที่สาม สะท้อนถึงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในประวัติศาสตร์ คือ ขุนจันทรภานุมีพระโอรส 2 พระองค์ คือ ขุนอินทรไศเรนทร และขุนอินทรเขาเขียว ซึ่งในเวลาต่อมา คือ “ท้าวจตุคาม” และ “ท้าวรามเทพ” ในขณะที่ขุนจันทรภานุยกกองทัพไปลังกาเพื่อขยายแสนยานุภาพนั้น พระโอรสทั้ง 2 พระองค์มีบทบาทสำคัญต่อการสร้างบ้านแปงเมืองที่ได้รับการขนานนามต่อมาว่า “ศิริธรรมราช” (นครศิริธรรมราช) หรือ “ศรีวิชัยสุวรรณภูมิ” รวมถึงการปกครองบ้านเมืองด้วยทศพิธราชธรรม การบูรณะพระบรมธาตุเจดีย์ ตลอดจนการส่งเสริม พัฒนาให้บ้านเมืองมีความเจริญรุ่งเรืองเป็นศูนย์กลางทั้งทางการปกครอง การค้า และวัฒนธรรม ครั้นเมื่อพระโอรสทั้ง 2 พระองค์สิ้นพระชนม์ชาวเมืองนครศิริธรรมราชได้ยกย่องให้เป็นพระเสื้อเมือง พระทรงเมือง อันเป็นการผนวกรวมความคิดของศาสนาพราหมณ์-ฮินดูให้เข้ากันกับบุคคล ซึ่งปฏิบัติตนเป็นพุทธมามกะ อุปถัมภ์บำรุงพระพุทธศาสนา แสดงออกถึงการเชื่อมโยงระหว่างประวัติศาสตร์ของเมืองนครศิริธรรมราชที่บ่งบอกถึงการผสมผสานระหว่างศาสนพุทธรตามคติพระโพธิสัตว์ และศาสนาพราหมณ์-ฮินดูในฐานะเทพดาอารักษ์ผู้ปกป้องรักษาเมืองตามคติพระเสื้อเมือง-พระทรงเมืองได้อย่างชัดเจน

ปรากฏการณ์ที่สี่ เป็นคำอธิบายจากตรรกวิทยาของชาว “ชวกะ” ซึ่งเป็นชื่อที่ตำนานและพงศาวดารลังกาใช้เรียกชาว เมืองนครศิริธรรมราช (ปรีชา นุ่นสุข, 2540: 58) ดังที่กล่าวไว้ในจตุคามศาสตร์ ซึ่งมีความเชื่อว่านางพญาจันทรา นางพญาพื้นเมืองทะเลใต้ ราชนิผู้สูงศักดิ์ขององค์ราชันรாதะ หรือพระสุริยเทพ ซึ่งรวบรวมดินแดนในคาบสมุทรทองคำเข้าเป็นจักรวรรดิเดียวกันในพุทธศตวรรษที่ 7 พระราชมารดาของเจ้าชายรามเทพ บรรลุธรรมสำเร็จตรรกศาสตร์ศักดิ์สิทธิ์ ทรงอิทธิฤทธิ์ บังคับคลื่นลมร้ายให้สงบได้ ชาวทะเลทั้งหลายกราบไหว้รำลึกถึงเมื่อออกกลางทะเล เรียกกันว่า “แม่ย่านาง” ชาวศรีวิชัยให้ความเคารพนับถือเทิดทูน ฉายานามว่า “เจ้าแม่อยู่หัว” เจ้าชายรามเทพได้ศึกษาเล่าเรียนวิชาจตุคามศาสตร์จากพระราชมารดาจนเจนจบ แล้วทรงเรียนรู้หลักสัจธรรมทางพุทธศาสนา เลื่อมใสศรัทธานิกายมหายานอย่างแรงกล้า มุ่งหน้าสร้างบารมีหวังตรัสรู้เป็นพระโพธิสัตว์ ตั้งปณิธานแน่วแน่ที่จะประกาศธรรมให้มั่นคงทั่วดินแดนสุวรรณภูมิ ทรงอุทิศสละบาป บันสร้างราชนาวีตามตรรกศาสตร์มหายาน ที่สามารถแล่นฝ่าคลื่นลมได้รวดเร็วและปลอดภัย บรรทุกกำลังพลและสัมภาระได้มากมายมหาศาล เมื่อเขื่อนน้ำน้ำใดได้นำหลักศาสนา ศิลปอารยธรรมประดิษฐานมั่นคง ณ ดินแดนนั้น จนเหล่าราชครูต่างถวายนามาภิไธยราชฐานันดรว่า องค์ราชันจตุคามรามเทพ เมื่อพระศรีเมหาราชชาวชวกะได้ประกาศสัจธรรมทั่วสุวรรณทวีปแล้วจึงได้สร้างมหาสถูปเจดีย์ขึ้นที่หาดทรายแก้ว และในปลายพุทธศตวรรษที่ 8 องค์ราชันจตุคามรามเทพทรงมานะพยายามจนบรรลุโพธิญาณจักรวาลพรหมโพธิสัตว์ ประกอบด้วย บุญฤทธิ์ อิทธิฤทธิ์ อภินิหาร สยบฟ้า สยบดิน

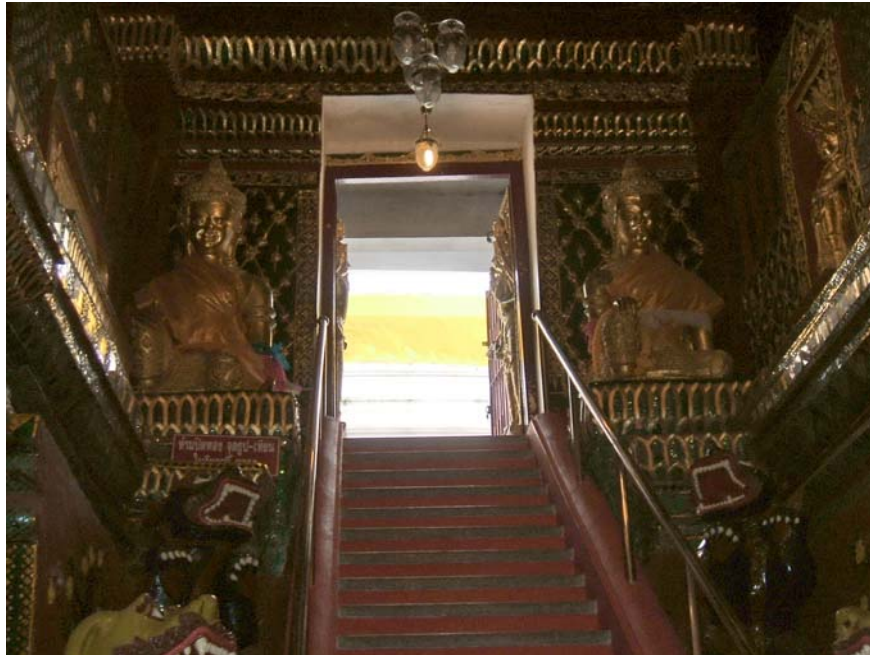
ได้ตามปรารถนา วาจาเป็นประกาศิตเหนือมวลชีวิตทั้งหลาย ทรงศักดิ์านุภาพเหมือน ดังพระอาทิตย์ และพระจันทร์ สมญานามตามศาสตร์ จันทรภาณุสาปแห่งศัตรูผู้ใดจะถึงกาลวินาศ จนเลื่องลือไปทั่วทวีป ได้รับการถวายนามยกย่องว่า “พญาพิงพกาพ” การประกาศชัยชนะที่เด็ดขาดเหนือสุวรรณทวีป และหมู่เกาะทะเลใต้เปรียบได้กับมหाराชในชมพูทวีป จากนั้นพญาโหราบรมครูช่างชาวชวกะ ได้จำลองรูปมหาบุรุษเป็นอนุสรณ์ ตามอุดมคติศิลปศาสตร์ศรีวิชัย เรียกว่า ร่างแปลงธรรม รูปสมมติแห่งเทวราชที่มีตัวตนอยู่จริงในโลกมนุษย์ ทรงเครื่องราชขัตติยาภรณ์ สี่กร สองเศียร พริ้งพร้อมด้วยเทพศาสตราวุธ เพื่อปกป้องอาณาจักรและพุทธจักร เพื่อเป็นคติธรรมและศิลปกรรม ประดิษฐานในทุกหนแห่งในอาณาจักรทะเลใต้ ลูกหลานราชวงศ์ไศเลนทร์ในชั้นหลังได้ถ่ายทอดศิลปศาสตร์แปลงร่างธรรมเป็น นารายณ์บรรทมสินธุ์บ้าง อวตารปราบอสูรบ้างตามค่านิยมของท้องถิ่น (กองบรรณาธิการข่าวสด, 2550: 17 - 26)

จากปรากฏการณ์ที่สี่ สะท้อนถึงเจ้าชายรามเทพผู้ทรงความรู้ความสามารถในการเดินเรือ การสถาปนาพุทธศาสนานิกายหินยาน การบำเพ็ญบารมีเพื่อมุ่งหวังตรัสรู้เป็นพระโพธิสัตว์ ทรงเป็นผู้มีอิทธิฤทธิ์มีวาจาสิทธิ์ และมีพระบรมเชษฐานุภาพเหมือนดังพระอาทิตย์และพระจันทร์ จนทำให้พระองค์ได้รับสมญานามว่า “พญาพิงพกาพ” อันเป็นที่มาของการสร้างรูปลักษณ์ของวัดอุดมมงคลจตุคามรามเทพ ที่แสดงออกถึงการผสมผสานระหว่างศิลปะศรีวิชัยและศิลปะของศาสนาพราหมณ์ - ฮินดู

จากปรากฏการณ์ทางความคิดเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาขององค์จตุคามรามเทพ ทั้ง 4 ปรากฏการณ์ดังกล่าวมาแล้วต่างกล่าวสอดคล้องต้องกันว่า ภายหลังจากพระเจ้าจันทรภาณุเสด็จสวรรคต ดวงพระวิญญาณของท่านจึงสถิตอยู่ ณ รูปจำลองที่บ้านประตู่ไม้ทั้งสองที่ทางขึ้นลานประทักษิณรอบองค์พระบรมธาตุเจดีย์นครศรีธรรมราชภายในวิหารพระม้า กล่าวคือ เป็นเทพผู้ดูแลรักษาพระบรมสารีริกธาตุ ณ วัดพระบรมธาตุ จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรูปจำลองที่บ้านประตู่ไม้เป็นรูปพระพรหมและพระนารายณ์ ซึ่งเป็นไปตามความเชื่อที่ว่าพระมหากษัตริย์ คือ ผู้ที่มีบุญญาบารมีเป็นการอวตารของเทพเจ้าในศาสนาพราหมณ์ - ฮินดู เพราะจากพระนามที่ปรากฏมีความเชื่อมโยงกับคติความเชื่อของศาสนาพราหมณ์ - ฮินดู โดยคำว่า “จัตตุคาม” หรือ “จตุคาม” นั้น แปลว่าผู้มองไปในทิศทั้งสี่ ซึ่งหมายถึง พระพรหม เนื่องจากพระพรหมนั้นเป็นผู้ที่มีสี่พักตร์ เป็นผู้ที่สามารถมองไปในทิศทั้ง 4 ด้วยเวลาเดียวกัน คำว่าจัตตุคาม หรือ จตุคาม จึงหมายถึง “พระพรหม” อันเป็นพระผู้สร้างตามคติศาสนาพราหมณ์ - ฮินดู ส่วนคำว่า “รามเทพ” นั้น ย่อมหมายถึง พระนารายณ์ เพราะคำว่า “ราม” หมายถึงอวตารภาคหนึ่งของพระนารายณ์ เรียกกันว่าปาง “รามาวตาร” ในปางนี้พระนารายณ์ลงมาบังเกิดเป็นพระรามในเรื่องรามเกียรติ์ “รามเทพ” จึงหมายถึง พระนารายณ์อันเป็นพระผู้รักษาตามคติศาสนาพราหมณ์ - ฮินดู

โดยสรุปที่ท้าวจตุคามรามเทพ ย่อมหมายถึง เทวะสองพระองค์ คือ พระพรหมองค์หนึ่ง และพระนารายณ์องค์หนึ่ง (ทิพยจักร, 2550: 50 - 51) สอดคล้องกับหนังสือนำชมพิพิธภัณฑสถานแห่งชาตินครศรีธรรมราช ได้อธิบายถึงการเข้ามาของศาสนาพราหมณ์ยังบริเวณภาคใต้ของไทย สันนิษฐานว่าเข้ามาพร้อมกับพ่อค้าชาวอินเดีย ราวพุทธศตวรรษที่ 10 และเข้าสู่จังหวัดนครศรีธรรมราชราวพุทธศตวรรษที่ 10 เช่นกัน ศาสนาพราหมณ์ในนครศรีธรรมราชมีความเจริญรุ่งเรืองมากราวพุทธศตวรรษที่ 12 - 14 ดังพบโบราณวัตถุซึ่งเป็นหลักฐานที่กำหนดอายุได้ในช่วงเวลาดังกล่าวอย่างมากตามหลักฐานทางโบราณคดี ที่แสดงถึงอิทธิพลของศาสนาพราหมณ์ในจังหวัดนครศรีธรรมราช นอกจากลักษณะสถาปัตยกรรมและ ธารน้ำโบราณแล้ว ยังมีศิลาจารึกและประติมากรรมรูปเคารพจำนวนมาก ที่สำคัญ คือ การค้นพบเทวรูปพระนารายณ์ (พระวิษณุ) รุ่นเก่าในหลายพื้นที่ของจังหวัดนครศรีธรรมราช เช่น พระนารายณ์จากวัดพระพร่ง ตำบลนาสาร อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช และพระนารายณ์องค์ที่พบที่หอพระนารายณ์ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นเทวรูปรุ่นเก่าที่สุดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (สำนักโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ กรมศิลปากร กระทรวงศึกษาธิการ, 2543: 79) แม้แต่การจัดวางผังเมืองนครศรีธรรมราชนั้น ก็จัดตามแบบคติของศาสนาพราหมณ์ - ฮินดู ที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อด้านจักรวาล กำหนดให้มีใจกลางเมืองเป็นที่ตั้งของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ โดยเฉพาะพระผู้เป็นเจ้าของเมือง โดยให้พระบรมธาตุเป็นตัวแทนเขาพระสุเมรุ อันเป็นศูนย์กลางจักรวาลของศาสนาพราหมณ์ - ฮินดู ซึ่งกำหนดให้เป็นแกนของเมือง โดยมีธารน้ำศักดิ์สิทธิ์ (ใกล้กับเทวสถานของพราหมณ์) แทนมหาสมุทรที่ล้อมเขาพระสุเมรุ ถัดไปเป็นพระราชวังที่ประทับของกษัตริย์ บริเวณที่อยู่ของพราหมณ์ โรงทหารรักษาวัง และยู้งฉางหลวง รอบนอกเป็นที่อยู่ของช่างฝีมือทำเครื่องราชูปโภคในราชสำนักและอื่นๆ (พุทธรัตน์, 2550: 98 - 100)

นอกจากนี้ในบริเวณผนังที่ยอดบันไดภายในวิหารพระทรงม้า วัดพระบรมธาตุวรมหาวิหาร จังหวัดนครศรีธรรมราช มีรูปปั้นเคารพของสองเทพเจ้าที่อยู่บริเวณทางขึ้นบันไดสู่ลานประทักษิณพระบรมธาตุ จึงมีอีกตำนานที่ว่าองค์จตุคามรามเทพ น่าจะเป็นชื่อของเทพเจ้า 2 พระองค์ พระองค์แรกมีพระนามว่า “ท้าวจตุคาม” ส่วนอีกพระองค์มีพระนามว่า “ท้าวรามเทพ” ตามหลักฐานที่ปรากฏเป็นรูปปั้นเคารพของสองเทพเจ้า ที่อยู่บริเวณทางขึ้นบันไดสู่ลานประทักษิณพระบรมธาตุ จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยจากตำนานการสร้างเมืองนครศรีธรรมราชของกษัตริย์สองพระองค์ ดังกล่าวมาแล้วในปรากฏการณ์ที่สาม

ภาพประกอบ 3 รูปปั้นเคารพของสองเทพเจ้าที่อยู่บนปากประตูบันไดทางขึ้นพระบรมธาตุรวมหาวิหาร
ถ่ายภาพโดยผู้วิจัย

อย่างไรก็ตาม จากพระนิพนพานโสตรววรรณกรรมท้องถิ่นเก่าแก่ของภาคใต้ ได้กล่าวถึงที่มาของรูปปั้นทั้งสองไว้ว่า ชื่อหมุดและหมูเป็นบุตรชายของเศรษฐีชาวลังกาชื่อ พลิตติและพลิมุ่ย โดยเศรษฐีทั้งสองรับพระราชโองการจากพระเจ้ากรุงลังกาให้นำทรัพย์สมบัติมาร่วมสร้างพระมหาธาตุ ต่อมาบุตรชายทั้งสองทะเลาะกันเรื่องไถ่ชนจนถึงกับฆ่ากันตาย เศรษฐีทั้งสองเศร้าโศกเสียใจมากจึงนำเอากระดูกของบุตรทั้งสองมาผสมปูนปั้นเป็นรูปต่างๆ ภายในวิหารพระทรงม้า ได้แก่ รูปเจ้าชายสิทธัตถะทรงม้าในวันออกผนวช รูปสิงโตทางขึ้นพระธาตุ รูปพระพุทธรูปปางประทานอภัยองค์ใหญ่ รวมทั้งรูปปั้นบุคคลทั้งสองนี้ด้วย โดยมีข้อความตอนหนึ่ง ได้กล่าวไว้ว่า “ปั้นรูปพินพานางนารถ กอดราหุลราช บุตรเศรษฐีชาติสองฝ่าย เจ้าหมุดนั้นอยู่ข้างซ้าย ข้างขวาโยหมาย น้องชายเจ้าหมุนั้นหนา แล้วปั้นรูปพระพุทธรูป ผันพระพักตรา อยู่หน้าบันไดขึ้นลง ปั้นรูปสิงโตยิ่งยง ไว้รักษาองค์จำนงเศรษฐีทั้งสอง” นอกจากนี้ตำแหน่งที่ตั้งของรูปบุคคลทั้งสองนั้นมีความมุ่งหมายให้เห็นถึงฐานะของผู้รักษาประตู ที่เรียกว่า ทวาบาล ซึ่งมีหน้าที่เป็นผู้พิทักษ์ ผู้เฝ้าประตู หรือนายประตูตรงสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ เช่น ภายในพระบรมมหาราชวัง พระอุโบสถ วิหารต่างๆ ทั้งยังมีหน้าที่คอยปิดเป่าสิ่งชั่วร้ายมิให้ล่วงล้ำเข้าไปยังองค์พระบรมธาตุอันศักดิ์สิทธิ์ โดยมีได้มีความเกี่ยวข้องกับอาณาจักรศรีวิชัย แม้แต่น้อย (สำนักศิลปากรที่ 14 นครศรีธรรมราช, 2552)

กล่าวโดยสรุปได้ว่า องค์จตุคามรามเทพ คือ เทพผู้ดูแลรักษาพระบรมสารีริกธาตุที่วัดพระบรมธาตุวรมหาวิหาร จังหวัดนครศรีธรรมราช เชื่อกันว่าแต่เดิมนั้นองค์จตุคามรามเทพทรงเป็นพระมหากษัตริย์แห่งอาณาจักรตามพรลิงค์ (นครศรีธรรมราช) มีพระนามว่า “พระเจ้าจันทรภาณุ” หรือ “พระเจ้าศรีธรรมโศกราช” พระองค์ทรงบำเพ็ญบุญเพื่อสร้างบารมีอริยฐานจิตเป็นพระโพธิสัตว์เพื่อบรรเทาทุกข์แก่มนุษย์ทั้งปวง ทรงเป็นกษัตริย์นักรบที่เก่งกล้า มีบริวารเป็นทหารกล้า 4 คน ได้แก่ พญาชิงชัย พญาหลวงเมือง พญาสุขุม และพญาโหรา ทรงสร้างผลงานทั้งในด้านการสร้างบ้านเมือง การศึกสงคราม ดังที่ทรงเสด็จยกกองทัพไปตีเมืองลังกาถึง 2 ครั้ง, ด้านการปกครองพระองค์ได้จัดการปกครองหัวเมืองในรูป “เมืองสิบสองนักษัตร” และด้านการศาสนาพระองค์ได้สร้างสถูปเจดีย์บรรจุพระบรมสารีริกธาตุตามแบบศิลปะลังกาที่ยังคงอยู่มาจนถึงปัจจุบันนี้ นั่นก็คือ พระบรมธาตุวรมหาวิหาร อันเป็นสถานที่สำคัญคู่บ้านคู่เมืองนครศรีธรรมราช ซึ่งดวงวิญญาณองค์จตุคามรามเทพสถิตอยู่ที่บานประตูทางขึ้นพระบรมธาตุ ต่อมาภายหลังจากเกิดเหตุการณ์องค์จตุคามรามเทพและบริวารได้มาประทับทรง บอกลให้สร้างหลักเมือง แก่อาคารวัดเมืองที่พวกพราหมณ์ได้ฝังไว้ทำให้บ้านเมืองไม่ปกติสุข เมื่อมีการสร้างศาลหลักเมืองจึงได้อัญเชิญดวงวิญญาณองค์จตุคามรามเทพไปสถิตที่ศาลหลักเมือง และมีการสร้างวัดถุมงคลจตุคามรามเทพขึ้นเพื่อเป็นการสมนาคุณแก่ผู้ร่วมทำบุญบริจาคสร้างศาลหลักเมือง เมื่อปีพุทธศักราช 2530

จึงอาจกล่าวได้ว่า ประวัติขององค์จตุคามรามเทพ มีความสัมพันธ์กับบริบททางประวัติศาสตร์ของเมืองนครศรีธรรมราช ทำให้เกิดความมีตัวตนในฐานะที่เป็นบุคคลในประวัติศาสตร์ที่มีบทบาทผู้พิทักษ์รักษาพระพุทธศาสนา เพราะนอกจากจะเป็นกษัตริย์แล้วยังบำเพ็ญบารมีจนสำเร็จเป็นพระโพธิสัตว์ เพื่อบรรเทาทุกข์แก่มนุษย์ทั้งปวง สร้างพระบรมธาตุสถาปนาเมือง 12 นักษัตรตามหน้าที่ของพระมหาโพธิสัตว์ (การบำเพ็ญบารมีเพื่อเป็นพระพุทธเจ้า ทะนุบำรุงพระพุทธศาสนา ปกครองอาณาจักร คูแสรราชด้วยทศพิศราชธรรม) เพราะฉะนั้นเมื่อมีการสร้าง “วัดถุมงคลจตุคามรามเทพ” จึงได้หยิบเอาเรื่องราวของกษัตริย์ผู้ปกป้องรักษาบ้านเมืองนครศรีธรรมราชมาสร้างเป็นรูปเคารพขึ้นเป็นการสร้างความน่าเชื่อถือให้เกิดขึ้นกับวัดถุมงคลจตุคามรามเทพ ว่ามิใช่สิ่งที่เกิดขึ้นอย่างเลื่อนลอยจับต้องไม่ได้ หากแต่วางอยู่บนพื้นฐานทางประวัติศาสตร์ของเมืองนครศรีธรรมราชที่สามารถอ้างอิงตัวบุคคลในประวัติศาสตร์ผู้มีบทบาทปกป้องรักษาพระพุทธศาสนาให้ยืนนาน

ส่วนที่ 2 ปัจจัยที่ทำให้เกิดกระแสความนิยมวัดถุมงคลจตุคามรามเทพ

การศึกษาปัจจัยที่ทำให้เกิดกระแสความนิยมวัดถุมงคลจตุคามรามเทพ เป็นการศึกษาเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาขององค์จตุคามรามเทพและวัดถุมงคลจตุคาม

รามเทพ และการจัดสร้างวัดอุ้มงคลจตุคามรามเทพ การประกอบกิจการธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับวัดอุ้มงคลจตุคามรามเทพ การเช่าบูชาวัดอุ้มงคลจตุคามรามเทพ เกิดจากสาเหตุใด ในลักษณะไหน อย่างไร โดยได้นำเสนอผลการศึกษาตามแนวคำถามที่นำไปสู่การวิเคราะห์ปัจจัยที่ทำให้เกิดกระแสความนิยมวัดอุ้มงคลจตุคามรามเทพขึ้นในสังคมไทยระหว่างพ.ศ. 2547 - พ.ศ. 2550 โดยสามารถแยกออกเป็น 4 ปัจจัย ดังนี้

1. ประวัติ ความเป็นมาขององค์จตุคามรามเทพที่สัมพันธ์กับบริบททางประวัติศาสตร์ของเมืองนครศรีธรรมราช

ปัจจัยหนึ่งที่ก่อให้เกิดกระแสความนิยมวัดอุ้มงคลจตุคามรามเทพ คือ ประวัติความเป็นมาขององค์จตุคามรามเทพที่สัมพันธ์กับบริบททางประวัติศาสตร์เมืองนครศรีธรรมราช จากการศึกษา พบว่า ประชาชนให้ความเคารพศรัทธาต่อองค์จตุคามรามเทพ ในฐานะที่ท่านเป็นเทพผู้ดูแลรักษาพระบรมสารีริกธาตุที่วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร จังหวัดนครศรีธรรมราช อันเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคู่เมืองนครศรีธรรมราช ต่อมาเมื่อดวงวิญญาณของท่านได้ถูกอัญเชิญมาสถิตที่ศาลหลักเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช และนำมาจัดสร้างเป็นวัดอุ้มงคลเพื่อให้เป็นของสมนาคุณแก่ประชาชนที่ร่วมทำบุญบริจาคสร้างหลักเมืองนครศรีธรรมราชได้นำไปบูชา ซึ่งจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล พบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาขององค์จตุคามรามเทพในฐานะที่แตกต่างกัน กล่าวคือ ผู้ให้ข้อมูลบางท่านมีความเข้าใจว่าองค์จตุคามรามเทพเป็นเทพผู้ดูแลรักษาพระบรมธาตุ และผู้ให้ข้อมูลบางท่านมีเข้าใจว่าองค์จตุคามรามเทพเป็นอดีตกษัตริย์เมืองนครศรีธรรมราช โดยส่วนใหญ่ไม่ทราบรายละเอียดที่ชัดเจน มีเพียงความเข้าใจที่ว่าองค์จตุคามรามเทพประดิษฐานอยู่ที่วัดพระบรมธาตุวรมหาวิหาร และที่ศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชที่ตรงกันด้วยมูลเหตุที่ว่าองค์จตุคามรามเทพมีประวัติความเป็นมาสัมพันธ์กับบริบททางประวัติศาสตร์เมืองนครศรีธรรมราช เพราะฉะนั้นเมื่อมีการสร้าง “วัดอุ้มงคลจตุคามรามเทพ” จึงได้หยิบเอาเรื่องราวของกษัตริย์ผู้ปกครองบ้านเมืองนครศรีธรรมราชมาสร้างเป็นรูปเคารพขึ้นเป็นการสร้างความน่าเชื่อถือให้เกิดขึ้นกับวัดอุ้มงคลจตุคามรามเทพ ว่ามิใช่สิ่งที่เกิดขึ้นอย่างเลื่อนลอยจับต้องไม่ได้ หากแต่วางอยู่บนพื้นฐานทางประวัติศาสตร์ของเมืองนครศรีธรรมราชที่สามารถอ้างอิงตัวบุคคลในประวัติศาสตร์ผู้มีบทบาทปกครองรักษาพุทธศาสนาให้ยืนนานทำให้เกิดความเชื่อถือศรัทธา ดังคำกล่าว

“...รู้จักท่าน ว่าท่านเป็นมุนย์ไม่ใช่เทพ ท่านเป็นกษัตริย์ผู้สร้างพระมหาธาตุ สถานที่ที่เรากราบไหว้ ท่านเป็นผู้สร้างคุณงามความดีแก่บ้านเมือง คุณงามความดีนี้เอง เป็นสิ่งที่สร้างบารมีให้แก่ท่าน คนนคร 100 ทั้ง 100 นับถือความเป็นพ่อเมือง และความเป็นเมืองเก่าของเมืองนคร มีศาสนาที่ยาวนาน พระธาตุเป็นศูนย์ ทำให้

เรานับถือสิโรราบด้วยกาย วาจา ใจ ถึงกิจวัตร วิธีของท่านที่ปฏิบัติดี ตลอดช่วง
อายุแล้วแต่จะเสริมแต่งกันไป ...”

(วลัยภรณ์ พิมเสน, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 12 มีนาคม 2552)

“...จุดคามรามเทพ เป็นเทพที่คู่แลร์กษัตริย์พระบรมราชทู จังหวัดนครศรีธรรมราช
จังหวัดนครมีประวัติศาสตร์ยาวนาน ทำให้องค์พ่อมีความศักดิ์สิทธิ์ น่าเชื่อถือ...”

(กัลยา ทองแก้วจันทร์, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 12 มีนาคม 2552)

“...ไม่ค่อยรู้นะ พุฒแล้วขนลุก รู้สึกว่าคนนครบุชานับถือ มารูจักท่านตอนที่
ขุนพันธ์นำมาสร้างเป็นพระจึงทราบว่าท่านอยู่ที่พระธาตุ แล้วนำมาไว้ที่ศาลหลักเมือง...”

(ชนะ จงกล, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 13 มีนาคม 2552)

“...จุดคามรามเทพ เราเป็นคนนครศรีธรรมราชนะ เริ่มต้นเราก็กว๊วไหว้
อยู่แล้ว ทราบว่าท่านประดิษฐานอยู่ที่วัดพระธาตุ วัดพระมหาธาตุเราวิ่งเล่นวิ่งออก
วัดพระธาตุเป็นลูกจ้างงานพิมพ์อยู่ด้วย ทำให้ได้สัมผัสได้รู้ว่านี่คือองค์จุดคามรามเทพ
เพราะที่บ้านทำธุรกิจโรงพิมพ์เลยได้ทำประวัติวัดพระธาตุอยู่ด้วย เพราะนั่นประวัติ
พระมหาธาตุผมจึงมีตำราว่ามีความเป็นมาอย่างไร ประวัติองค์พ่อในสายวัดพระธาตุ
จากที่อาจารย์ผมเล่าให้ฟัง จุดคามกับรามเทพมีด้วยกันอยู่ 2 องค์ และมีองค์เทพที่
เป็นองค์ต้นหรือเป็นเจ้าขององค์จุดคามกับรามเทพอีกที 1 องค์ แต่เราไม่รู้ว่าใคร
เหมือนกับที่วัดพระธาตุมีพระผู้ใหญ๋ 2 รูป ที่คอยรับใช้สนองพระเดชพระคุณท่าน
เจ้าอาวาสเนื่องจากเป็นรูปแบบการปกครองตามประวัติศาสตร์เมืองนคร ส่วนข้อมูล
ที่เป็นกษัตริย์เท่านั้นผมว่าแล้วแต่ความเชื่อของแต่ละบุคคล หากมองในมุมสายวัด
พระมหาธาตุท่านก็คือกษัตริย์ แต่ในมุมไสยศาสตร์ท่านก็คือเทพ...”

(กานู บุญชัย, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 14 มีนาคม 2552)

2. ความเปลี่ยนแปลงของสังคมอันเนื่องมาจากกระแสบริโภคนิยม

ความเปลี่ยนแปลงของสังคมอันเนื่องมาจากกระแสบริโภคนิยม คือ การที่
สังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงจากสังคมที่ให้คุณค่าและความสำคัญต่อความดี ชื่นชมผู้ที่ประพฤติดีมี
ศีลธรรม เน้นความสุขที่เกิดขึ้นจากจิตใจ ใช้ชีวิตเรียบง่ายสมถะ ไปสู่สังคมให้คุณค่าและความสำคัญ
กับความร่ำรวย ชื่นชมผู้ที่มีฐานะร่ำรวย ความสุขเกิดจากการได้ครอบครองวัตถุสิ่งของ การบริโภค
อาหารจำนวนมาก และการมีชีวิตที่สะดวกสบายทันสมัย ซึ่งเป็นเป็นรูปแบบของวัฒนธรรมบริโภคนิยม
ที่มุ่งเน้นการบริโภคเป็นสำคัญเพื่อตอบสนองความต้องการของตนเอง อย่างไม่มีขีดจำกัดจน
เกินความจำเป็น ซึ่งการบริโภคที่ว่ำนั้น ไม่เฉพาะแต่การบริโภคอาหารวัตถุสิ่งของเท่านั้น แต่หมาย

รวมถึงการใช้อารมณ์เสพความบันเทิง เมื่อสังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงคนจึงแสวงหาความมั่งคั่งร่ำรวย ทำให้เกิดความมั่งหวังและทำทุกวิถีทางเพื่อไปสู่จุดมุ่งหมายดังกล่าวประกอบกับสภาพสังคมไทย ในในช่วงพ.ศ. 2547 - พ.ศ. 2550 ที่ต้องเผชิญกับวิกฤตปัญหา เศรษฐกิจตกต่ำ เกิดภาวะคนว่างงาน ค่าครองชีพที่สูงขึ้น ส่งผลให้เกิดปัญหาอาชญากรรมมากขึ้น ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ลดลง ผู้คนในสังคมจึงเกิดความรู้สึกสิ้นหวังต่างมองหาที่พึ่งทางใจ เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้หันมา ยึดถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ วัตถุมงคล เป็นที่พึ่งให้กับตนเองในยามทุกข์ โดยการสักการบูชา อธิษฐานขอให้ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ช่วยเหลือแก้ไขปัญหาต่างๆ ในชีวิต หรือในกรณีที่ไม่มีความทุกข์แต่ต้องการความสุข มากยิ่งขึ้นก็จะอธิษฐานขอให้สมหวังในสิ่งที่ปรารถนา หรือแม้แต่ช่วยคุ้มครองให้แคล้วคลาดปลอดภัย จากภัยอันตราย ครั้นเมื่อวัตถุมงคลจตุคามรามเทพสามารถตอบสนองความเชื่อว่าถ้าหากได้ครอบครอง และบูชาแล้วจะนำมาซึ่งความมั่งคั่งร่ำรวย ประสพ โชคลาภและผลสำเร็จในการประกอบกิจการงาน โดยจตุคามรามเทพ เป็นวัตถุมงคลซึ่งมีความเชื่อสำหรับผู้ศรัทธาว่า จะสามารถขจัดปัดเป่าความทุกข์ คุ้มครองป้องกันอันตราย และบังเกิดโชคลาภ สมความปรารถนาได้หากมีวัตถุมงคลชนิดนี้ติดตัว

กระแสความนิยมวัตถุมงคลจตุคามรามเทพที่เกิดขึ้นในสังคมไทย เป็นผลสืบเนื่อง จากความเปลี่ยนแปลงของสังคมอันเนื่องมาจากกระแสบริ โภคนิยม ทำให้ผู้คนขาดที่พึ่ง และเกิดความเชื่อ ว่าองค์จตุคามรามเทพสามารถช่วยให้รอดพ้นจากปัญหาและวิกฤตทางเศรษฐกิจที่ตนกำลังเผชิญอยู่ ดังคำกล่าว

“...พระจิ๋วเหลือมึงตั้งคั่นหนอยก็ไปได้เมียแล้วก็สึก หวังพึ่งก็ไม่ได้
วัตถุมงคล เราทำดีได้ดี ขออะไรก็ได้ เราพึ่งพระสงฆ์บางรูปไม่ได้ คนจึงศรัทธา
ในวัตถุมงคลมากกว่า...”

(ชนะ จงกล, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 13 มีนาคม 2552)

“...คนขาดที่พึ่ง ทักมึงทำคนยากจน ขาดที่พึ่งพาอาศัย ไม่รู้จะไปบนบาน
อะไร เลยยึดอันนี้ คนจงลวงหน้าทั้งที่พระยังไม่เสร็จ คนไม่รู้จะไปพึ่งใครเลย
อาราธนาเป็นที่พึ่ง ไม่พึ่งใครแล้ว พึ่งแต่จตุคาม หวังจะพึ่งรัฐบาลก็พึ่งไม่ได้ เลย
พึ่งสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ...”

สัมพันธ์ ทองสมักร, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 13 มีนาคม 2552)

“...ปัจจัยหลักก็คือ เกี่ยวกับเรื่องของความเชื่อ คนในขณะนั้นตอนนั้น
เกิดภาวะก็คือ เศรษฐกิจมันไม่ดี คนไทยเราอันไหนบอกว่ามีแล้วรวย มีแล้วดี
อะไรก็ตามให้บอกว่ารวยๆ ดีๆ เอาหมด กระแสมันเกิดขึ้น เลยเข้าทางนักลงทุน
สื่อก็ช่วยประ โคมกันเข้าไปมันก็เลยดีขึ้น เพราะค่านิยม การที่พวกเราไม่วิเคราะห์

ว่ารวย คือ อะไร ท่านช่วยได้แค่ส่วนหนึ่งมุมหนึ่งเท่านั้น ท่านเป็นกำลังใจ คนที่
รวยคือพ่อค้า...”

(พระปลัดศาสนวิวัฒน์ กัลยาณธัมโม, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 4 มีนาคม 2552)

“...กระแสที่เกิดขึ้นนั้น มองในทัศนคติของชาวพุทธ คนพุทธหรือแม้แต่
เราเองมีความรู้สึกว่าได้ก้าวพลาด แท้ที่จริงแล้วสิ่งที่เป็นความเชื่อทางใจที่เกิดขึ้น
กับคนนคร นั้นคือ การตื่นเรื่องวัตถุนิยม จึงไปพึ่งพาอาศัยสิ่งที่ไม่ใช่ที่พึ่งแท้ที่จริง
ของจิตใจชาวพุทธเมื่อกระแสตกภาวะจิตใจก็ตกไปกับภาวะความเป็นอยู่ที่ตกต่ำ
แต่ถ้าเรามีความเชื่อมั่น ดังคำที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ว่า “ไม่ใช่ที่พึ่งของพวกท่าน
ท่านพึ่งสิ่งเหล่านั้นไม่ได้ ไม่สามารถพึ่งทุกข์ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ คือ
การพ้นจากทุกข์ทั้งปวง” และเป็นกระแสที่ปลุกขึ้นเพียงเพื่อผลทางพาณิชย์ เพราะ
ฉะนั้นกระแสไม่ใช่หนทางของพระพุทธศาสนา กระแสความตื่นตุม เราควรมีสติ
ตั้งสติให้ดี ว่าเราตามกระแส แทนที่จะได้สิ่งที่ควรจะได้กลับย่อยยับกว่าเดิมหลาย
เท่า หรือคู่ศักยภาพของตนเอง หลงทำเป็นหนี บางที่บางทางแตกแยก ทะเลาะวิวาท
กันเพราะความอยากได้...”

(พระครูพรหมเขตคนารักษ์ เรื่องรอด, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 14 มีนาคม 2552)

เมื่อพิจารณาองค์ประกอบของวัดมณฑลจตุคามรามเทพ ซึ่งได้แก่ ชื่อรุ่น วัตถุประสงค์
ในการจัดสร้าง รูปลักษณ์ ความสวยงาม มวลสารศักดิ์สิทธิ์ที่นำมาสร้าง เกจิอาจารย์ผู้ทำพิธีปลุกเสก
สถานที่ประกอบพิธีปลุกเสก สถานที่ให้เช่าบูชา และราคา ล้วนแล้วแต่มีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรม
บริโภคนิยม ในลักษณะต่างๆ ดังนี้

การตั้งชื่อรุ่นเพื่อสนองความต้องการผู้บริโภค กล่าวคือ เมื่อพิจารณาชื่อรุ่นวัดม
ณฑลจตุคามรามเทพจากตาราง (ภาคผนวก ค) ที่ได้รวบรวมรายละเอียดเบื้องต้นเกี่ยวกับวัดมณฑล
จตุคามรามเทพที่จัดสร้างขึ้นตั้งแต่ปีพ.ศ. 2530 - พ.ศ. 2550 พบว่า การตั้งชื่อรุ่นมีลักษณะเปลี่ยนแปลง
ไปตามช่วงเวลาปี พ.ศ. ที่ได้ทำการจัดสร้าง ซึ่งสอดคล้องกับสภาพของสังคมที่เปลี่ยนแปลงอันเนื่อง
มาจากกระแสบริโภคนิยม โดยแต่ละช่วงเวลามีลักษณะการตั้งชื่อรุ่นที่แตกต่างกัน คือ การตั้งชื่อรุ่น
วัดมณฑลจตุคามรามเทพที่จัดสร้างในช่วงพ.ศ. 2530 - พ.ศ. 2546 ซึ่งเป็นช่วงแรกนั้น ชื่อรุ่นจะตั้ง
ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การจัดสร้าง หรือ ผู้จัดสร้าง อาทิเช่น รุ่นบูรณะเจดีย์ราย (พ.ศ. 2545)
ชื่อรุ่นมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การจัดสร้าง คือ เพื่อหาทุนสมทบงบประมาณของกรม
ศิลปากร บูรณะเจดีย์รายรอบๆ องค์พระบรมธาตุ หรือ รุ่นขุนพันธ์ พุทธาคมเขาอ้อ (พ.ศ. 2544)
จัดสร้างโดยสำนักวัดเขาอ้อ และ ณสรร์ค พันธุ์รักษ์ราชเดช จะเห็นได้ว่าชื่อรุ่นมีความสอดคล้องกับ
ผู้จัดสร้าง ส่วนการตั้งชื่อรุ่นวัดมณฑลจตุคามรามเทพในช่วงหลัง คือ ในช่วงพ.ศ. 2547 - พ.ศ. 2550

ชื่อรุ่นมีความหลากหลายแตกต่างกันไป อย่างการตั้งชื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ หรือ ตั้งชื่อให้สอดคล้องกับผู้จัดสร้าง เช่น รุ่นบุญสูง (พ.ศ. 2547) จัดสร้างโดยดร.ไมตรี บุญสูง และที่น่าสนใจคือ การตั้งชื่อที่เป็นการมุ่งเน้นความร่ำรวย ความสุขสบาย ซึ่งถือเป็นแนวคิดหลักของวัฒนธรรมบริโภคนิยม โดยมุ่งเน้นคุณค่าแบบวัตถุนิยม มุ่งสนองความต้องการทางวัตถุ อาทิเช่น รุ่นมั่งมีศรีสุข (พ.ศ. 2547), อยู่เย็นเป็นสุข (พ.ศ. 2548), รุ่นขุมทรัพย์ (พ.ศ. 2549), รุ่นสมบัติจักรพรรดิ (พ.ศ. 2549), โคตรเศรษฐี (พ.ศ. 2549), รวยไม่เลิก (พ.ศ. 2550), เงินทองมันคั่ง (พ.ศ. 2550), มหาโชค มหาเศรษฐี (พ.ศ. 2550) เป็นต้น

การตั้งชื่อรุ่นในช่วงพ.ศ. 2547 - พ.ศ. 2550 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่สังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงอันเนื่องมาจากกระแสบริโภคนิยม การตั้งชื่อรุ่นวัตถุมงคลจตุคามรามเทพที่มีลักษณะมุ่งเน้นความมั่งคั่งร่ำรวย สอดคล้องกับที่ผู้เช่าเองก็ต้องการที่จะได้รับผลในทางโชคลาภ ความมั่งคั่งร่ำรวยจากการเคารพ บูชาองค์จตุคามรามเทพเช่นกัน ดังนั้นการตั้งชื่อรุ่นจึงเป็นเสมือนการสนองความต้องการผู้บริโภคในรูปแบบหนึ่ง ดังคำกล่าว

“...ในช่วง 20 ปีที่ผ่านมาไม่ดั่งนะ พึ่งมาช่วง 4 - 5 ปี ชื่อรุ่นต่างๆ ที่ออกมาก็มาจากความเชื่อ ชื่อรุ่นทำให้เกิดความรู้สึกเป็นไปตามนั้น เพราะจิตได้สำนึกต้องการอย่างนั้น...”

(สุชาติ แซ่เจี๊ย, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 13 มีนาคม 2552)

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลจากกลุ่มผู้เช่าบูชา พบว่า ชื่อรุ่น ไม่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเช่าบูชา เป็นแต่เพียงการเพิ่มเสน่ห์ให้กับวัตถุมงคลจตุคามรามเทพรุ่นนั้นๆ ดังคำกล่าว

“...รุ่นที่สร้างในช่วงหลังๆนั้น โดยรวมคร่าวๆพอเลือกเช่าจากผู้สร้าง วัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ความสวยงาม รูปลักษณ์ ส่วนชื่อรุ่นเป็นสิ่งที่ทำให้มีเสน่ห์ เช่น รุ่นมั่งมีศรีสุข หรือร่ำรวยอะไรก็แล้วแต่...”

(ชนะ จงกล, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 13 มีนาคม 2552)

วัตถุประสงค์การจัดสร้าง เพิ่มความคุ้มค่าแก่ผู้บริโภค กล่าวคือ วัตถุประสงค์การจัดสร้างวัตถุมงคลจตุคามรามเทพในแต่ละรุ่น ดูจากตาราง (ภาคผนวก ค) เสมือนเป็นการบอกกล่าวแก่ผู้เช่าบูชาถึงการนำเงินที่ได้จากการให้เช่าบูชาวัตถุมงคลจตุคามรามเทพรุ่นนั้นๆ ไปใช้ทำอะไรบ้าง นอกจากนี้จะเป็นการตอบสนองความต้องการมีส่วนร่วมสมทบทุนทำบุญช่วยเหลือ ตาม

วัตถุประสงค์ต่างๆ ที่วัตถุมงคลจตุคามรามเทพแต่ละรุ่นกำหนดไว้แล้วนั้น ผู้เช่าบูชายังได้รับวัตถุมงคลเป็นของสมนาคุณอีกด้วย ดังคำกล่าว

“...อิทธิพลที่มีส่วนในการเช่า คือ มีความศรัทธาในตัวองค์พ่อ มีความเชื่อในอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ต่างๆ ที่เกิดขึ้น และก็จากการโฆษณาที่ได้รับรู้มา อีกอย่างคือตั้งใจจะทำบุญ ส่วนการจะเลือกเช่ารุ่นไหนนั้น จะดูจากรูปลักษณ์ที่ชอบ ก็มีหลากหลายแบบเหมือนกันทั้งวัน สามกษัตริย์ ก็เลือกตามที่เราชอบ มวลสารก็ดูจากโบชัว เกจิก็ต้องซื้อดัง และวัตถุประสงค์อย่างไรเพราะนอกจากเราจะได้พระแล้วยังได้ทำบุญ...”

(กัลยา ทองแก้วจันทร์, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 12 มีนาคม 2552)

รูปลักษณ์ ความสวยงาม เพิ่มมูลค่าและขยายโอกาสทางการตลาด กล่าวคือ รูปลักษณ์ ความสวยงามในวัตถุมงคลจตุคามรามเทพแต่ละรุ่นนั้น มีความหลากหลายแตกต่างกันไป ตั้งแต่ขนาดรูปทรงที่เรียกว่า พิมพ์ ซึ่งมีตั้งแต่พิมพ์เล็ก พิมพ์ใหญ่ พิมพ์กลม พิมพ์น้ำตาลแว่น พิมพ์แสดมปี เป็นต้น และวัตถุดิบหรือที่เรียกว่าเนื้อ ก็มีหลากหลายเนื้อและมีชื่อเรียกที่หลากหลายได้แก่ เนื้อทองคำ เนื้อเงิน เนื้อทองแดง เนื้อโลหะ เนื้อนวโลหะ เนื้อสามกษัตริย์ เนื้อสัมฤทธิ์ เนื้อชิน โบราณ เนื้อฝาบาตร เนื้อดิน เนื้อดินกาชาลัยย์ เนื้ออิฐ เนื้อดินเผาเคลือบ 4 เนื้อกระเบื้องเคลือบ เนื้อไม้ (มงคลต่างๆ) เนื้อผง (มวลสารศักดิ์สิทธิ์) อาทิเช่น ไม้ทนต์สิทธิ์ ไม้ตะเคียน ไม้ชัยพฤกษ์ ไม้ราชพฤกษ์ ไม้ทองหลาง ไม้ไผ่สีสุก ไม้ก้นเกราะหรือก้นภัย ไม้ทรงบันดาล ไม้สัก ไม้พยูง ไม้ขนุน ไม้เทพทวาร ภาฝากมงคล 108 หินไข่พญานาค กะลาตาเดียว ว่านยา ดินกาชาลัยย์ เหล็กไหล เป็นต้น ของศักดิ์สิทธิ์เหล่านี้ล้วนมีความศักดิ์สิทธิ์อยู่ในตัวแล้วทั้งสิ้น เป็นของหายากตามธรรมชาติ เมื่อนำมาสร้างเป็นวัตถุมงคลจตุคามรามเทพ ยิ่งทำให้วัตถุมงคลจตุคามรามเทพอันเป็นรูปลักษณ์ทรงพลัง เพิ่มพูนความศักดิ์สิทธิ์ฤทธิ์ ส่งเสริมความขลัง ซึ่งในแต่ละเนื้ออาจมีหลายสี เช่น เนื้อเคลือบเขียว เนื้อผงดำ เนื้อว่านขาว เนื้อผงกันครก เป็นต้น นอกจากรูปลักษณ์ภายนอกแล้ว รายละเอียดของลวดลายที่ปรากฏบนด้านหน้าและด้านหลัง ยังได้รับการออกแบบให้มีความสวยงามผสมผสานกับความหมายที่ดี ซึ่งลวดลายเหล่านี้สามารถออกแบบได้อย่างไม่จำกัด จึงทำให้วัตถุมงคลจตุคามรามเทพรุ่นใหม่ ๆ มีจุดเด่น จุดขายอยู่ที่ลวดลายที่แปลกใหม่ และไม่เพียงเท่านั้น หากผู้เช่าต้องการให้ลวดลายมีความคมชัด โดดเด่น สวยงามมากขึ้น สามารถเพิ่มการพันที่สีหรือที่เรียกว่าปิด ซึ่งมีทั้งปิดเงิน ปิดทอง ปิดทองแดง ปิดสามกษัตริย์ได้อีกด้วย การที่วัตถุมงคลจตุคามรามเทพมีการจัดสร้างที่หลากหลายรูปแบบ ทำให้ผู้เช่าบูชาสามารถเลือกได้ตามความพึงพอใจแล้ว เป็นการเพิ่มมูลค่าตามเนื้อที่นำมาทำและเป็นการขยายโอกาสทางการตลาด เพื่อให้เข้าถึงกลุ่มลูกค้าอื่นๆ เช่น จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลพิเศษหญิง ซึ่งโดยปกติไม่ได้ให้ความนิยมวัตถุมงคล เมื่อมีโอกาสสัมผัสกับความงามของวัตถุ

มงคลจตุคามรามเทพในช่วงที่กระแสความนิยมวัตถุมงคลจตุคามรามเทพเกิดขึ้น จึงเป็นจุดเริ่มต้นให้เริ่มเช่าบูชาจนถึงการสะสมซึ่งเป็นผลมาจากการหลงใหลในรูปลักษณ์ความสวยงาม เสมือนเป็นเครื่องประดับและงานศิลปะ ดังคำกล่าว

“...ตัวเองเป็นคนไม่สนใจเรื่องนี้ ไม่เชื่อแต่ไหนแต่ไร ไม่ว่าจะเป็่นนักเลงพระ คนที่เล่นพระ เช่าพระ คือ เราไม่ได้เลื่อมใส ไม่ได้เชื่อตามที่เขาเชื่อ แต่ต่อมา ตอนนั้น โรงเรียนทำ ตัวเองก็ถูกขอร้องให้ไปช่วยจัดพระ ก็ไปจัด ก็ไม่รู้เหมือนกันว่ามี ความรู้สึกยังงั้ แต่ว่าพอใจ ชอบพุทธศิลป์ ความสวยงามในสรีระของท่าน ในรูป เวลาจัดพระเราต้องมาพิจารณาความสมบูรณ์ขององค์พระ ก็อาจจะว่าเราพอใจใน องค์รูป ความประณีตในฝีมือจึงเริ่มสนใจและสะสม การเช่าจะไม่ได้เช่าชุดใหญ่ แต่เช่าที่เราชอบ ชอบเช่าองค์ที่ยั้ม คุณลักษณะหน้าตาแล้วสบายใจ ความสมบูรณ์ ความละเอียดของลวดลาย ชอบเนื้อว่าน ไม่ชอบเนื้อโลหะ เนื้อว่านมีความเป็น หัตถศิลป์มากกว่า เนื้อโลหะเป็นการหล่อ และถ้ารุ่นไหนที่ชอบก็จะเช่าทั้งชุด เพราะอยากมีให้ครบชุด...”

(วัลย์ภรณ์ พิมเสน, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 12 มีนาคม 2552)

เมื่อรูปลักษณ์ ความสวยงามบวกกับมวลสารที่นำมาสร้างมีความศักดิ์สิทธิ์ทำให้ การเล่นและสะสมวัตถุมงคลจตุคามรามเทพนั้นแบ่งเป็นหลายเนื้อ ถ้าหากวัตถุมงคลจตุคามรามเทพ รุ่นใดมีการจัดสร้างหลายพิมพ์ หลายเนื้อ รวมเป็นชุดให้ผู้บริโภคนได้บูชา นอกจากจะเป็่นการกระตุ้น ความต้องการที่จะบริโภคแล้วยังเป็นการสร้างความต้องการให้เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ เป็นการกระตุ้นให้เกิด การบริโภคซ้ำ ดังคำกล่าว

“...ผมมีประมาณ 50 รุ่น รุ่นละ 1 - 2 องค์ สาเหตุที่เช่าสององค์ เพราะ บางทีมีสีขาวกับดำ แต่เป็นเนื้อเดียวกัน ผมจึงอยากมีทั้ง 2 สี บวกกับราคาไม่สูง นัก โดยไม่ได้คิดถึงการนำไปแก้งั้...”

(พิรพัฒน์ บัวแดงดี, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 28 มีนาคม 2552)

นอกจากนี้ ในกรณีที่มีการสั่งจองวัตถุมงคลจตุคามรามเทพล่วงหน้ายังอาจก่อให้เกิด ปัญหา คือ การได้รับวัตถุมงคลจตุคามรามเทพที่มีรูปลักษณ์ ไม่สวยงาม สมบูรณ์หรือรายละเอียด ของลวดลายไม่ตรงตามแบบที่ได้ทำการโฆษณาประชาสัมพันธ์ไว้ สร้างความผิดหวังและลดความน่าเชื่อถือ สรรพทาลงอย่างรวดเร็ว ด้วยเหตุนี้เองจึงทำให้กระแสความนิยมดังกล่าว ลดน้อยลง ดังคำกล่าว

“...ความศรัทธาลดลง เพราะคนทำให้เสื่อม ทำหวังแต่เงินอย่างเดียว ไม่คำนึงถึงปัจจัยในเรื่องความสวยงามขององค์พระซึ่งหากสวยงามแล้วนั้น ราคาก็ไม่เกี่ยง คนสร้างจะเอาแต่เงินไม่สนใจพระที่จะออกมา ความสวยผิดกับใบของไม่เหมือนที่โฆษณา คนจองเลขถดถอย ไม่ได้อย่างที่หวังเลยห่อเหี่ยว...”

(เกรียงศักดิ์ วงศ์ธรรมนันท์, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 13 มีนาคม 2552)

เกจิอาจารย์ผู้ทำพิธีปลุกเสก สร้างความมั่นใจแก่ผู้บริโภครวม กล่าวคือ เกจิอาจารย์ผู้ทำพิธีปลุกเสกวัตถุมงคลจตุคามรามเทพ ในแต่ละรุ่นจะต้องมีบรรดาเกจิอาจารย์จากวัดต่างๆ มาร่วมกันทำพิธีปลุกเสกเพื่อเพิ่มความเข้มขลังให้กับวัตถุมงคลจตุคามรามเทพรุ่นนั้นๆ ซึ่งจะมีเกจิอาจารย์ท่านใด จำนวนเท่าไร ก็แล้วแต่ผู้จัดสร้างจะกำหนด ส่วนใหญ่ก็จะมีการเชิญเกจิอาจารย์ที่มีชื่อเสียงและจำนวนมาก ยิ่งดัง ยิ่งมาก ยิ่งเพิ่มความน่าสนใจและเข้มขลัง นอกจากการทำพิธีปลุกเสกแล้ว ในบางรุ่นเกจิอาจารย์ยังได้ทำการลงความขลังของวัตถุมงคลให้ดู และหากวัตถุมงคลจตุคามรามเทพรุ่นใดไม่ได้ผ่านพิธีปลุกเสกจากเกจิอาจารย์ ย่อมถือว่าเป็นวัตถุมงคลจตุคามรามเทพปลอม เพราะขาดความเข้มขลังซึ่งเป็นคุณสมบัติสำคัญที่วัตถุมงคลจะต้องมี เมื่อไม่สามารถมั่นใจได้ว่าวัตถุมงคลจตุคามรามเทพรุ่นนั้นๆ ผ่านการปลุกเสกหรือไม่ ผู้เช่าบูชาจึงลดการเช่าบูชาลง ดังคำกล่าว

“...ความน่าเชื่อถือก็เป็นสิ่งสำคัญ ที่ทุกวันนี้ไม่ค่อยได้เช่าเพราะว่าไม่ค่อยเชื่อถือในตัวผู้สร้าง คนที่จะสร้างต้องมีบุญวาสนา คนจะสร้างต้องไม่โลภมาก ไม่ทำศาสนาเสื่อมต้องคิดดี เจตนาดี มีบุญวาสนา และบางรุ่นก็ไม่รู้ว่าวัตถุประสงค์จะนำเงินไปทำอะไร ที่เน้นคือเกจิที่ทำพิธี มานั่งทำพิธีจริงไหม กลัวว่าจะปลอม ทุกวันนี้ที่กระแสดังก็เพราะความโลภ ไม่เที่ยงธรรม แน่นอนมาหลอกหลอนประชาชน เอาพระที่ไม่ได้ปลุกเสกมาให้เช่าบูชา ถือว่าผิดศีลธรรม บางคนก็ล้มละลาย ไม่มีบุญวาสนา เจตนาไม่ดี ไม่ได้ องค์กรของท่านมุ่งให้ทำความดีตลอด...”

(ชนะ จงกล, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 13 มีนาคม 2552)

สถานที่ทำพิธีปลุกเสกเพิ่มความน่าเชื่อถือให้กับวัตถุมงคลจตุคามรามเทพ กล่าวคือสถานที่สำคัญในการปลุกเสกวัตถุมงคลจตุคามรามเทพแทบทุกรุ่นนั้นมักจะถือหลักสำคัญในการสร้างคือ การเข้าพิธีพุทธาภิเษกที่วัดพระบรมธาตุ เมืองนครศรีธรรมราช และการพุทธาภิเษกที่ศาลหลักเมืองจังหวัดนครศรีธรรมราช สองสถานที่นี้ถือเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ที่เปี่ยมด้วยบารมีแห่งองค์จตุคามรามเทพ วัดพระบรมธาตุนั้นถือว่าเป็นสถานที่ประดิษฐานองค์จตุคามรามเทพมาแต่เก่าแก่และเป็นสถานที่แห่งตำนานขององค์จตุคามรามเทพด้วยเพราะที่วัดพระบรมธาตุแห่งนี้มีเทวรูปแห่งองค์พ่อจตุคามรามเทพประดิษฐานอยู่มาเนิ่นนานนับร้อยปี นอกจากนี้ที่วัดพระบรมธาตุยังถือว่าเป็นสถานที่

ประดิษฐานพระบรมธาตุแห่งองค์พระสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ย่อมเป็นสถานที่ที่มีพุทธบารมี ผู้ใด
สิ่งใดก็ตามที่อยู่ภายในอาณาเขตย่อมได้รับกระแสพุทธบารมี กระแสธรรมแห่งองค์สัมมาสัมพุทธเจ้า
หากเป็นบุคคล หรือสรรพสัตว์ย่อมได้อานิสงส์สูงสุด ซึ่งด้วยอำนาจแห่งพุทธองค์ที่แผ่ออกจาก
พระบรมธาตุนั้นย่อมນ้อมนำให้สรรพสัตว์เกิดความสงบ เกิดปัญญาหลุดพ้นจากวิภวสังสาร หากเป็น
วัตถุย่อมบังเกิดเป็นพลังงานแห่งความเป็นสิริมงคลซึมซาบลงไปอย่างลึกซึ้ง ทั้งนี้สถานที่ใดก็ตามที่
มีพระบรมธาตุแห่งองค์สัมมาสัมพุทธเจ้าประดิษฐานอยู่ สถานที่แห่งนั้นย่อมเป็นที่ประชุมกันของ
เหล่าทวยเทพ ตั้งแต่เทพเจ้าชั้นสูง ที่เรียกว่า มหาสักขเทวราชเจ้าตลอดจนเทพพรหมทุกชั้นทุกภูมิ
ครุฑ นาค คนธรรพ์ ยักษ์ผู้มีสัมมาทิฐิ อันมีองค์พ้องจุติคามรามเทพเป็นที่สุด ด้วยอำนาจแห่งทေးที่
ประชุมสโสมสร่วมกันนี้ย่อมบังเกิดเป็นพลังงานลึกลับ เป็นพลังแห่งความ โชคดี สิริมงคลแก่ผู้มีศรัทธา
เคารพกราบไหว้ในพระพุทธศาสนา หรือบุคคลใดก็ตามที่มีจิตใจดี หากเพียรเข้ามายังเขตวัดพระบรมธาตุ
ก็ย่อมบังเกิดสิริมงคลที่เป็นรูปสมมุติตัวแทนแห่งองค์จุติคามรามเทพ เมื่อได้รับการประสิทธิ์ประสาท
ณ สถานที่แห่งนี้แล้วย่อมถือว่าได้รับการประจุพุทธบารมี ธรรมบารมี อริยสงฆ์บารมี บารมีแห่ง
ทวยเทพเทวาทั้ง 16 ชั้นฟ้า 15 ชั้นดิน และสำคัญที่สุดย่อมถือว่าวัดนั้นๆ ได้รับการประจุพลังอำนาจ
แห่งสุริยัน - จันทรา พระราหู ด้วยเหตุนี้วัดดุมงคลหลายต่อหลายรุ่น จนถึงทุกวันนี้ก็นับได้เป็นร้อยๆ
รุ่นแล้ว ต่างก็นำมาปลูกเสกอธิษฐานจิตที่วัดพระบรมธาตุเป็นสำคัญ คล้ายดั่งว่าหากต้องการให้วัตถุ
มงคลจุติคามรามเทพศักดิ์สิทธิ์โดยแท้จริงแล้วก็ต้องมาปลูกเสกที่นี่ จนวันนี้เกือบจะเป็นเหมือนประเพณี
การสร้างการปลูกเสกองค์จุติคามรามเทพไปแล้ว (ทิพยจักร, 2550: 93 - 97)

ภาพประกอบ 4 พระบรมธาตุวรมหาวิหาร จังหวัดนครศรีธรรมราช
ถ่ายภาพ โดยผู้วิจัย

สถานที่สำคัญแห่งที่สองที่มีความเกี่ยวเนื่องผูกพันกับองค์ตุคามรามเทพเช่นกัน และเป็นอีกสถานที่หนึ่งที่วัดอุ้มงคหลายต่อหลายรุ่นต่างพากันมาอธิษฐานจิตขอความเป็นมงคล ความเข้มแข็ง สถานที่นั้น คือ ศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช อยู่ไม่ห่างจากวัดพระบรมธาตุเท่าใดนัก สถานที่แห่งนี้เกิดขึ้นจากกลุ่มผู้ศรัทธาปรารถนาให้เมืองนครมีหลักเมืองของตนเองเพื่อเป็นที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจของชาวนคร และที่สำคัญที่สุด คือ ไม้หลักเมืองที่ตั้งตระหง่านมีความสวยงามอ่อนช้อย เป็นรูปพรหมสี่หน้าสองชั้นมีที่มาจากคำบอกเล่าขององค์ตุคามรามเทพที่ผ่านร่างทรง ศาลหลักเมือง นครศรีธรรมราชนั้น มีการวางผังที่ถูกต้องตามหลักพรหมศาสตร์แต่โบราณ รูปลักษณะการสร้างถูกวางให้เหมาะสมกับการรับพลังงานจักรวาล สถานที่แห่งนี้เป็นอีกแห่งหนึ่งของเมืองนคร ที่เชื่อกันว่ามีบารมีแห่งองค์ตุคามรามเทพ พระเสื้อเมือง พระทรงเมือง พระหลักเมือง พญาพิงพะกาฬ นาคราช ผู้รักษาเมืองนครศรีธรรมราชและทวยเทวาที่สำคัญ ผู้ทรงมหิทธิฤทธิ์ทั้งหลาย

ภาพประกอบ 5 ศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช
ถ่ายภาพโดยผู้วิจัย

ดังนั้น การนำเอาวัตถุมงคลใดๆ ก็ตาม โดยเฉพาะวัตถุมงคลที่เป็นตัวแทนแห่งความศักดิ์สิทธิ์ของเมืองนครศรีธรรมราชอย่างรูปขององค์ตุคามรามเทพมารับการประจุความศักดิ์สิทธิ์ ประจุพลังงานจักรวาลก็ย่อมได้รับพลังงานลึกลับที่สามารถบันดาลความโชคดี โชคลาภ ความเจริญ รุ่งเรืองและอำนาจแห่งความคุ้มครองได้อย่างไม่น่าสงสัย ผู้ที่ได้รับไปย่อมได้วัตถุมงคลอันทรงพลัง

ที่สามารถแปรเปลี่ยนวิถีชีวิตจากที่ไม่ดีให้กลับดีขึ้นอย่างทันตาเห็น ที่คืออยู่แล้วก็หนุนเนื่องให้เจริญ
ยิ่งๆ ขึ้นไป นอกจากสถานที่สำคัญทั้งสองแห่ง ในแต่ละรุ่นยังมีการเพิ่มความขลัง ความศักดิ์สิทธิ์
โดยการทำพิธีปลุกเสกยังสถานที่อื่นๆ ที่สำคัญ เช่น ตามวัด หอพระ หาดทราย ภูเขา สะดือทะเล บนฟ้า
เป็นต้น

จากความเชื่อที่ว่าองค์จตุคามรามเทพอยู่ที่จังหวัดนครศรีธรรมราช วัดพระบรมธาตุ
รวมหาวิหารและศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชจึงเป็นสถานที่สำคัญในการทำพิธีปลุกเสกวัตถุมงคล
จตุคามรามเทพ หากวัตถุมงคลรุ่นใดผ่านพิธีปลุกเสกจากที่นี่จะมีความน่าเชื่อถือมากกว่า ส่งผลต่อ
การตัดสินใจเช่าบูชา ดังคำกล่าว

“...จริงๆ ผมทำงานที่เทศบาล อาชีพเป็นพนักงานดับเพลิง แต่มาทำ
หน้าที่ รปภ.ที่ศาลหลักเมือง 5 ปีแล้ว ปีที่มีการทำพิธีปลุกเสก คือ ปี 2550 ทั้งปีเลย
ปีนั้น อยู่ในพิธีด้วยเป็นบางพิธี วันหนึ่งๆ หลายรุ่น บางรุ่นก็ทำพิธีจนเด็กคนจะเข้า
มาไหว้ก็ไม่ได้เพราะมีข้าวของวางเต็มไปหมด...”

(ชำนาญ โอสวรรณ, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 12 มีนาคม 2552)

“...สำหรับผมแล้ว จะเช่าหรือไม่เช่ารุ่นไหน ผมว่ารุ่นนั้นจำเป็นจะต้อง
ผ่านการทำพิธีปลุกเสกที่ศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช เพราะจากประวัติหลังจาก
อยู่พระธาตุเมืองนคร พอสร้างหลักเมืองก็เชิญท่านมาที่ศาลหลักเมือง ...”

(พีรพัฒน์ บัวแดงดี, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 28 มีนาคม 2552)

แม้แต่การจัดสร้างวัตถุมงคลรุ่นร่ำรวย ก้าวหน้า มหามงคล ที่จัดสร้างโดยรอง
เจ้าอาวาสวัดหาดใหญ่ใน อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา ก็ได้เดินทางมาทำพิธีปลุกเสกที่วัดพระมหาธาตุ
รวมหาวิหาร จังหวัดนครศรีธรรมราช ดังคำกล่าว

“...ในการจัดสร้างวัตถุมงคลจตุคามรามเทพรุ่นร่ำรวย ก้าวหน้า มหามงคล
นั้นอาตมาเป็นประธานคนเดียว วัตถุประสงค์ก็เพื่อทำแจกญาติโยมและหาทุนให้
โรงเรียนเทศบาล 5 ที่ทางวัดอุปถัมภ์ ออกแบบก็ออกแบบเอง มวลสารที่นำมาทำ
ก็ได้มาจากครูบาอาจารย์ท่านเมตตาบวกับตัวเองเป็นคนชอบทำวัตถุมงคลมาแต่
ไหนแต่ไรเลยมีเก็บสะสมไว้ บ้างก็ได้มาจากยะลาจากลูกศิษย์ลูกหา การปลุกเสก
ก็ทำพิธีปลุกเสก 3 ที่ คือ ที่วัดนี้ ที่หน้าพระนอนวัดพระธาตุ และที่อุโบสถวัดนี้ โดย
เกจิจากสายเขาอ้อ 8 รูป จากนคร 4 รูป ปัตตานี 3 รูป และสงขลา 3 รูป ส่วนมากก็
เป็นครูบาอาจารย์ที่เคารพนับถือ...”

(พระปลัดศาสนวัฒน์ กัลยาณัมโม, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 4 มีนาคม 2552)

สถานที่ให้เช่าบูชา อำนวยความสะดวกแก่ผู้บริโภค กล่าวคือ สถานที่ให้เช่าบูชา วัตถุมงคลจตุคามรามเทพก็เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคในด้านระยะเวลา คือ สถานที่จัดจำหน่ายไม่จำกัดเฉพาะที่วัดเท่านั้น ผู้บริโภคสามารถเช่าบูชาและสั่งจองได้ทั่วไปตาม ร้านค้าต่างๆ หรือทางเว็บไซต์ ดังคำกล่าวของผู้ประกอบกิจการธุรกิจให้เช่าบูชาวัตถุมงคล เล่าถึง ช่องทางในการทำธุรกิจทางเว็บไซต์ที่สะดวกทั้งผู้เช่าและผู้ให้เช่า ดังคำกล่าว

“...ลูกค้าผมมีทั่วไปทั้งผู้หญิงผู้ชาย คนไทย คนมาเลเซีย แต่ที่ยังอยู่ได้ เพราะผมเอาไปลงในเว็บ ช่วงนี้ส่วนใหญ่ปล่อยในเว็บชะเยอะ เว็บนั้นคนดูได้ทั่วโลก สมัครสมาชิกแล้วก็ขายได้ บางเว็บก็จ่ายเงินเป็นรายปี ปีละหนึ่งพันบาท การกำหนด ราคาขึ้นอยู่กับความสมบูรณ์ สวยงามของพระ ขายเป็นเว็บขายดีกว่าขายหน้าร้าน พอลงพระแป็บเดียวไม่นานลูกค้าก็โทรมาตกลงเรื่องราคา จะมีปัญหาบ้างก็เรื่อง การถ่ายภาพไปลงในเว็บ หากถ่ายไม่สวย คำบ้าง มั่วบ้าง ลูกค้าบอกไม่ใช่ที่เห็น สิ่งของคืนเราเลยต้องการันตีว่าแท้ตามภาพ และข้อดีของการขายในเว็บอีกอย่าง คือ เราทำที่บ้านก็ได้ไม่ต้องมีหน้าร้าน...”

(สมพร ช่างประดิษฐ์, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 4 มีนาคม 2552)

ราคาเป็นไปตามกลไกการตลาด กล่าวคือ การกำหนดราคาวัตถุมงคลจตุคามรามเทพ เป็นไปตามกลไกการตลาดที่เปลี่ยนแปลงตามความต้องการซื้อ กับ ความต้องการขาย กล่าวคือ หาก ความต้องการซื้อเพิ่มขึ้นราคาจะถูกลง และหากความต้องการซื้อลดลงราคาจะสูงขึ้น เช่น รุ่นที่มีชื่อเสียง ย่อมราคาสูง ดังคำกล่าว

“...รุ่นที่ได้รับความนิยม มีข่าวเกี่ยวกับอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ ผู้คนให้ความสนใจกันเยอะผมจะพยายามมีเช่นกัน ซึ่งราคาบางรุ่นที่หายากผมก็จะเต็มที่ไม่สนใจราคาจะสูงหรือต่ำ พยายามหามาให้ได้...”

(พีรพัฒน์ บัวแดงดี, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 28 มีนาคม 2552)

“...คำว่า “วัตถุมงคล” ก็คือ วัตถุ กับ มงคล ปัจจุบันถ้ามองตามหลัก เศรษฐศาสตร์ วัตถุอะไรก็ตาม ราคาขึ้นอยู่กับกลไกของการตลาด อยู่ที่จะเป็น สร้างขึ้นมา เมื่อเข้าสู่กลไกของการตลาด ก็ย่อมที่จะสร้างค่านิยมให้เกิด โดยการปั่น การปลุก เพื่อให้ประชาชนชาวพุทธที่ไม่รู้จักจริง หลไหลไปตามกระแส...”

(พระปลัดศาสนวัฒน์ กัลยาณธัมโม, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 4 มีนาคม 2552)

3. อิทธิพลของสื่อมวลชน

กระแสความนิยมวัดดุมงคลจตุคามรามเทพ จุดสำคัญเกิดจากสื่อมวลชนเกือบทุกแขนงที่นำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับวัดดุมงคลจตุคามรามเทพผ่านสื่อ ในหลากหลายแง่มุมตั้งแต่การโฆษณาประชาสัมพันธ์การจัดสร้างวัดดุมงคลจตุคามรามเทพผ่านสื่อ อาทิเช่น หนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ นิตยสาร พระ หรือเว็บไซต์ แผ่นพับ ใบปลิว แผ่นป้ายโฆษณา ฯลฯ โดยนำเสนอรายละเอียดของวัดดุมงคลได้แก่ มีชื่อรุ่นว่าอย่างไร, ใครคือผู้จัดสร้าง, วัตถุประสงค์ในการจัดสร้างเพื่อนำรายได้ไปทำอะไร, ประกอบด้วยมวลสารศักดิ์สิทธิ์อะไรบ้าง, ในการทำพิธีปลุกเสก ประกอบด้วย เกจิอาจารย์ผู้ทำพิธีปลุกเสกจำนวนกี่รูป เป็นใครบ้าง มาจากวัดใด, สถานที่ประกอบพิธีปลุกเสกประกอบด้วยที่ใดบ้าง, มีการทำพิธีทั้งหมดกี่พิธี กี่วาระ และนำเสนอรูปภาพตัวอย่างวัดดุมงคล พร้อมกับบอกจำนวนพิมพ์และเนื้อของวัดดุมงคลที่จัดสร้าง ซึ่งการนำเสนอข่าวและการโฆษณาประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อ สามารถกระตุ้นให้เกิดความสนใจในวัดดุมงคลจตุคามรามเทพ และมีส่วนช่วยในการตัดสินใจ และเมื่อมีการประชาสัมพันธ์ในเชิงรุก อย่างสม่ำเสมอ ยังเป็นการเพิ่มกระแสความนิยมดังกล่าวมากขึ้น เนื่องจากได้รับรู้ข้อมูลอยู่ตลอดเวลา ทุกเวลา ดังคำกล่าว

“...ถ้าพูดว่าอิทธิพล ปัจจัยที่มีอิทธิพล คือ เรื่องการประชาสัมพันธ์ แต่ถ้าถามว่าอะไรเป็นมูลเหตุ ก็คงตอบว่าความโลภ เศรษฐกิจมีส่วนไหม มันก็มีส่วนแหละ แต่กระแสเกิดขึ้นเพราะคนเชื่อ เชื่อเพราะมีการประชาสัมพันธ์ ถ้าคนไม่เชื่อในสิ่งที่มีการประชาสัมพันธ์ การประชาสัมพันธ์คงไม่ลงทุนมหาศาล ความเชื่อทำให้คนแสวงหา ความเชื่อกระจาย บทบาททางเศรษฐกิจก็เกิด การประชาสัมพันธ์ผูกโยงเป็นเรื่องเป็นราว จังหวะก็เป็นใจ คนก็ตื่นรณหาหนทาง 2 ทาง คือ ทั้งคนโลก คนที่หาทางรอด มันก็ถึงตัวกันพอดี เลขกระป๋อง ความคลอกครอบครอง รุ่นต่างๆ ก็เกิดขึ้น...”

(วัลย์ภรณ์ พิมพ์เสน, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 12 มีนาคม 2552)

“...สื่อ คือ สิ่งสำคัญที่ทำให้เกิดกระแส จากแต่เดิมในอดีตจตุคามรามเทพก็มีอยู่ก่อนแล้วแหละ แต่พอสื่อมานำเสนอมากๆ ก็ทำให้เกิดกระแส จากนั้นการที่สื่อ ออกมาโจมตี และ นำเสนอข้อมูลที่เป็นลบมากๆ ก็ทำให้กระแสลง เช่นกัน...”

(สมพร ช่างประดิษฐ์, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 4 มีนาคม 2552)

องค์พ่ออุตุคามรามเทพ

รุ่น รัปทรัพย์พระแม่ธรณี

ที่ระลึกวันสถาปนาครบรอบ ๔๐ ปี การประปานครหลวง
๑๖ สิงหาคม ๒๕๕๐

เมื่อกะไหล่ทอง
899 บาท

เมื่อกะไหล่เงิน
299 บาท

เมื่อกะไหล่ภาค
199 บาท

ด้านหลัง
พระแม่ธรณีในวงกลม

(เหรียญขนาด 8.2 เซนติเมตร)

เนื้อวุ้นแดงมหาเศรษฐี

เนื้อวุ้นธรรมชาติดีทอง

เนื้อวุ้นมงคลชีวิตสมบูรณ์

เนื้อวุ้นเขียว

เนื้อวุ้น ๑๐๗ สัม

เนื้อวุ้น ๑๐๗ ปีนกบารมี

เนื้อวุ้นผงรูปม่วง

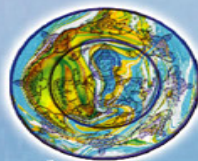
พระมงกุฎทองคำเนื้อวุ้น ๗ สี ขนาด ๕.๕ เซนติเมตร ๑๕๕ บาท

เนื้อวุ้นขาวมงคล ปัดทอง
ขนาด ๕.๕ ซม.

เนื้อวุ้นราชินีดำ ปัดทอง
ขนาด ๕.๕ ซม.

เนื้อก้นครก รัตนชาติ
(ลดทาสีโรงงาน กปน.)

มีสีพุทธทวารสีมงคล

วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร และ ศาลหลักเมือง นครศรีธรรมราช

วัดศรีรัตนาราม และ ศาลหลักเมืองระนอง

หน่วยงานวิปัสสนาธรรม การประปา นครหลวง กรุงเทพมหานคร

ติดต่อสอบถาม

การประปา โทร 1126 หรือ WWW.MWA.CO.TH

สหภาพแรงงาน กปน โทร 02-505-9935-8 หรือ WWW.LUMWA.COM

สหกรณ์สหกรณ์ กปน โทร 02-503-9998 หรือ WWW.MWACO-OP.ORG

HTTP://JATUKARMINARAK.COM

รายได้สมทบทุนบูรณะองค์พระธาตุเจดีย์ วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร เมืองนครศรีธรรมราช

จัดสร้างอาคารปฏิบัติธรรมสงฆ์ วัดนิเวศธรรมสถาน เมืองระนอง

จัดหาทุนการศึกษาแบบไทย มูลนิธิพระแม่ธรณี สภภาพแรงงาน กปน.

สหกรณ์อเนกพันธ์ กปน - โรงเรียนวัดโคกสระพิกุล - โรงเรียนวัดท่านนพ

โรงเรียนทุ่งสง อ.ทุ่งสง จ.นครศรีธรรมราช - โรงเรียนชุมชน วัดสนามใหญ่

โรงเรียนศรีบุญยานนท์ อ.เมือง จ.นนทบุรี

ภาพประกอบ 6 ใบปลิวโฆษณาวัตถุมงคลอุตุคามรามเทพ รุ่น รัปทรัพย์พระแม่ธรณี

มิใช่เพียงแต่การนำเสนอข่าวเรื่องการจัดสร้างวัดอุโมงค์จตุคามรามเทพเท่านั้นที่มีส่วนในการให้เกิดกระแสความนิยมวัดอุโมงค์จตุคามรามเทพขึ้นในสังคมไทย จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล พบว่า กระแสที่เกิดขึ้นส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการสร้าง จากผู้ที่หวังผลที่จะได้จากการเกิดกระแสดังกล่าว อย่างเช่นผลทางด้านมูลค่าที่เพิ่มขึ้นของวัดอุโมงค์จตุคามรามเทพภายหลังจากที่เกิดกระแสความนิยม ที่เรียกว่า การปั่นราคา นั้นเอง ดังคำกล่าว

“...จุดเริ่มต้นมันเกิดขึ้นมาจากมีนักเลงพระเกิดความสนใจวัดอุโมงค์จตุคามรามเทพ เขาเป็นเซียนพระมีร้านพระ จึงมาบูชาจากที่หลักเมือง แล้วนำไปโฆษณา แจกจ่าย กระแสจึงเกิดขึ้น กระจายไปทั่ว คนที่มีกิเลส จึงมาทำ จึงเกิดการแพร่ระบาดของอารมณ์ สังคมรับสิ่งนี้ แพร่ระบอบอย่างรวดเร็ว...”

(สัมพันธ์ ทองสมัคร, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 13 มีนาคม 2552)

“...ปี 30 กว่าๆ ได้มีนักเขียนท่านหนึ่งมาวาดชื่อจตุคามเป็นจำนวนมาก แล้วไปเขียนหนังสือ ปั่นกระแสดูจตุคามรามเทพขึ้น คือ ชื่อเสร็จแล้วไปเขียนเชียร์...”

(พระปลัดเกษม เขมจิตโต, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 14 มีนาคม 2552)

“...ความนิยมของคนที่เกิดเป็นกระแส น่าจะมาจากสื่อต่างๆ ที่ช่วยกันกระตุ้น ช่วยกันปลุกให้กระแสมันเกิดขึ้น อาตมามีความรู้สึกว่าบางครั้งแค่สื่อปั่นเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ให้คนยอมรับ ก็ทำให้คนคิดว่าเป็นสิ่งดี...”

(พระครูพรหมเขตคณารักษ์ เรื่องรอด, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 14 มีนาคม 2552)

การนำเสนอข่าวบุคคลที่มีชื่อเสียงสำคัญหลายคน ทำให้น่านักความเชื่อถือ ศรัทธา ในวัดอุโมงค์จตุคามรามเทพมีมากขึ้นตามลำดับ เริ่มจากพล.ต.ต.ขุนพันธรักษ์ราชเดช คือ บุคคลผู้มีความบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการทำให้ “จตุคามรามเทพ” เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวาง ตั้งแต่แรกที่คนยังไม่รู้จักว่าองค์จตุคามรามเทพเป็นใคร องค์จตุคามรามเทพก็บอกกับ พล.ต.ท.สรรเพชญ์ ธรรมานุกิจ (ยศในขณะนั้น) ให้ไปถาม “ไอ้หนวด” ท่านจตุคามรามเทพยังให้ “ไอ้หนวด” เป็นเจ้าพิธีในการตั้งศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช ซึ่งไอ้หนวดที่องค์จตุคามรามเทพเรียก ก็คือ พล.ต.ต.ขุนพันธรักษ์ราชเดช ผู้เป็นที่นับถือของคนทั้งเมืองนครศรีธรรมราช ต่อมาคณะกรรมการดำเนินงานสร้างหลักเมืองนครศรีธรรมราชมีมติมอบหมายให้ พล.ต.ต.ขุนพันธรักษ์ราชเดช เป็นประธานจัดสร้างวัดอุโมงค์ที่ระลึกในการสร้างหลักเมืองเพื่อมอบให้แก่ผู้ร่วมบริจาคทุนสร้างศาลหลักเมืองในการนี้ได้จัดพิธีพุทธาภิเษกและประจุพลังพุทธีไสยศาสตร์อย่างยิ่งใหญ่ ผ่านการทำพิธีผ่านร่างทรงประทับทรงขององค์จตุคามรามเทพ (ชานนท์, 2550: 208)

พล.ต.ต. ขุนพันธรักษ์ราชเดช มีนามเดิมว่า บุตร์ พันธรักษ์ เกิดเมื่อวันที่ 18 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2442 ที่อำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนนายร้อยตำรวจห้วยจรเข้มะ จังหวัดนครปฐม เมื่อพ.ศ. 2472 จากนั้นได้เข้ารับราชการตำรวจและทำงานปราบปรามเสือร้ายต่างๆ เช่น ปราบเสือสังและเสือพุ่มนักโทษแหกคุก และวิสามัญคนร้ายสำคัญอีก 16 ราย ทำให้ได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็นขุนพันธรักษ์ราชเดช เมื่อพ.ศ. 2476 ท่านได้เลื่อนยศเป็นร้อยตำรวจโทและต่อมาได้อุปสมบทที่วัดมหาธาตุวรมหาวิหาร นครศรีธรรมราช 1 พรรษา จึงลาสิกขา ระหว่างที่รับราชการอยู่ท่านได้ปราบเสือร้ายที่สำคัญหลายคน เช่น เสือฝ่าย เสือใบ และเสือมเหศวร ในจังหวัดสุพรรณบุรี จนได้รับฉายาว่า “ขุนพันดาบแดง” และ “ขุนพันจอมขมังเวทย์” เมื่อ พ.ศ. 2505 ได้เลื่อนยศเป็นพลตำรวจตรี ขณะที่อยู่จังหวัดนครศรีธรรมราช จนเกษียณอายุใน พ.ศ. 2507 (พระพรหมคุณาภรณ์, 2550: 46 - 49) การเสียชีวิตของท่านเมื่ออายุได้ 108 ปี (พ.ศ. 2550) และการปรากฏภาพถ่ายชายชราแต่งชุดขาวหน้าตาเหมือนขุนพันธรักษ์ราชเดช นั่งอยู่หน้าโลงศพ ในคณินงานสวดอภิธรรมศพ พล.ต.ต.ขุนพันธรักษ์ราชเดช ที่วัดพระบรมธาตุวรมหาวิหาร สร้างความฮือฮาแก่ผู้ได้เห็นภาพและทราบข่าวพากันวิพากษ์วิจารณ์และเชื่อกันว่าเป็น

ภาพประกอบ 7 ภาพที่เป็นข่าวในคณินงานสวดอภิธรรมท่านขุนพันธรักษ์ราชเดช

ที่มา: www.dhammadhak.net/real-4.html

วิญญานของขุนพันรักรัษราชเดช (ข่าวสด, วันพฤหัสบดีที่ 22 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2550) อดีตผู้บังคับการตำรวจภูธร เขต 8 นายตำรวจชาวเมืองนครศรีธรรมราชที่ได้สร้างเกียรติประวัติในตำแหน่งหน้าที่ จนเป็นที่รู้จักและยอมรับกันทั่วไปในภาคใต้ และในจังหวัดอื่นๆ ที่ท่านไปดำรงตำแหน่งอยู่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งฝีมือในการปราบปรามโจรผู้ร้ายคนสำคัญๆ ของจังหวัดต่างๆ ที่ท่านไปประจำอยู่ จนเป็นที่เลื่องลือ นับได้ว่าท่านเป็นนายตำรวจมือปราบคนสำคัญคนหนึ่งของเมืองไทย นอกจากนั้นท่านยังเป็นผู้สนใจวิชาไสยศาสตร์เป็นพิเศษ เมื่อข่าวการถ่ายภาพติดดวงวิญญานขุนพันรักรัษราชเดช และภาพผู้คนจำนวนมากที่ไปร่วมในงานพระราชทานเพลิงศพขุนพันรักรัษราชเดช เผยแพร่ออกสู่มวลชนทำให้ผู้คนทั้งประเทศให้ความสนใจในประวัติความเป็นมาของท่านและวัตถุมงคลจตุคามรามเทพ ดังคำกล่าว

“... จตุคามรามเทพ เริ่มดังขึ้นมาตั้งแต่ช่วงที่ขุนพันรัศเสีย ท่านเป็นผู้มีวิชา เมื่อท่านเสียชีวิต ยังมีการถ่ายรูปติดภาพท่าน...”
(กัลยา ทองแก้วจันทร์, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 14 มีนาคม 2552)

“...แน่นอน สื่อมีอิทธิพลแน่นอน รับทราบข้อมูลจากสื่อจริงๆ สื่อเข้ามาจับบทบาทที่หลัง เข้ามาปี 50 มาช่วงเกือบกลางปี ช่วงที่ท่านขุนพันรัศเสีย...”
(วัลย์ภรณ์ พิมเสน, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 12 มีนาคม 2552)

การนำเสนอข่าวอภินิหารของวัตถุมงคลจตุคามรามเทพ หรือในกรณีที่สื่อเสนอข่าวประสบการณ์ที่เกิดจากการบูชาวัตถุมงคลจตุคามราม เช่น ข่าวของผู้ใหญ่บ้านคนดัง ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ห้อยจตุคามรามเทพแล้วถูกยิงด้วยปืนเอชเค - อาเก้า แต่ยิงไม่เข้า ทำให้ความศรัทธาเพิ่มมากขึ้น สื่อโทรทัศน์ วิทู ล้วนมีการทำรายการเจาะลึกถึงกระแสความดังจตุคามรามเทพ ออกมาเป็นระยะๆ ทำให้การรับรู้เรื่องราวเกี่ยวกับวัตถุมงคลจตุคามรามเทพกว้างขวางขึ้น ตามแผงหนังสือก็เช่นเดียวกัน ถือว่าจตุคามรามเทพเป็นหัวข้อยอดนิยมที่ถูกลำนำจัดพิมพ์และจำหน่ายกันเต็มแผง หนังสือ

ตัวอย่าง การนำเสนอข่าวประสบการณ์ที่เกิดจากการบูชาวัตถุมงคลจตุคามรามเทพตามหน้าหนังสือพิมพ์

ข่าวเก่งกว่าฟังยับรอดเพราะจตุคามรามเทพคุ้มครอง

โดยหนังสือพิมพ์ข่าวสด วันพฤหัสบดีที่ 19 เมษายน พ.ศ. 2550 รายงานว่า เมื่อวันที่ 17 เม.ย. ที่ผ่านมานายคุณานนท์ กลั่นเกตุ อายุ 46 ปี ขับรถยนต์เดินทางกลับจากเล่นดนตรีที่ อ.วังโป่ง จ.เพชรบูรณ์ มาตามถนนสายวังทรายพูน - อ.วังทอง พอถึงช่วงบ้านหนองปลาไหล

ด.วังทรายพูน อ.วังทรายพูน จ.พิจิตร รู้สึกหน้ามืดทำให้รถยนต์เสียหลักพุ่งลงข้างถนนพลิกคว่ำหลายตลบ ทำให้ช่วงท้ายรถพังยับเยิน แต่ส่วนด้านหน้ารถยนต์กลับไม่เป็นอะไรเลย รวมทั้งตัวของนายคุณานนท์ ไม่ได้รับบาดเจ็บแต่อย่างใด จากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเชื่อว่าเป็นเพราะบารมีขององค์ตุคามรามเทพ พระพุทธชินราช รุ่งมหาสิทธิโชค ชนิดเนื้อผงไม้พญาจิวคำ ปิดทอง ที่นำมาคล้องคอไว้ ช่วยคุ้มครองให้ตนรอดปลอดภัย ไม่ได้รับบาดเจ็บจากอุบัติเหตุครั้งนี้

สื่อปาฏิหาริย์ ตุคามรามเทพ ขณะจิวทำพิธี

โดยหนังสือพิมพ์ ไทยรัฐประจำวันวันที่ 20 พฤษภาคม พ.ศ. 2550 รายงานว่า ระหว่างที่ พล.อ.ชวลิตร่วมทำพิธีเทวาทิเบกชนวนมวลสารอยู่นั้น ได้เกิดปาฏิหาริย์บนท้องฟ้ามีเมฆดำทะมึนและมีแสงแดดส่องผ่านกลุ่มเมฆ ปรากฏเป็นภาพคล้ายใบหน้าทำวตุคามรามเทพในลักษณะยื่นหน้าลงมาดูพิธีกรรม สร้างความฮือฮาแก่ผู้เข้าร่วมในพิธีเป็นอย่างมาก จึงพร้อมใจกันหยิบกล้องขึ้นมาถ่ายภาพกันจ้าละหวั่น โดยเฉพาะ พล.ท.เชวงศักดิ์ ทองสลาย นายทหารคนสนิทของ พล.อ.ชวลิต ก็บันทึกภาพไว้ได้และนำมาให้คณะได้ชม เป็นที่วิพากษ์วิจารณ์ถึงความมหัศจรรย์ที่เกิดขึ้น

การนำเสนอข่าวเรื่องอภินิหาร อิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากการบูชาวัตถุมงคลจตุคามรามเทพตึกๆ กันทุกวัน ทำให้ผู้ที่ไม่เคยสนใจในเรื่องวัตถุมงคลมีความสนใจและอยากรู้จักมากขึ้น ดังคำกล่าว

“...ข่าว เรื่องอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ ทำให้เกิดกระแสขึ้น พอได้เห็นได้ยินได้ฟังทุกวันว่าคนนี่แขวนแล้วรอดตาย บูชาแล้วรวยถูกหวย ก็เกิดความอยากรู้ได้ อยากรู้บ้าง...”

(สายพิน เสถียร, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 11 มีนาคม 2552)

“...ผมคิดว่าถ้าเกิดไม่มีการรับรู้ผลที่เกิดขึ้น คนก็จะยังไม่เชื่อ แต่เมื่อมีการปลุกเสกแล้วบางครั้งมีฝนตก บางครั้งมีพระอาทิตย์ทรงกลด มีปรากฏการณ์แปลกๆ ถ่ายรูปติดภาพเหรียญองค์พ่อ ซึ่งแต่ก่อนไม่มี ช่วงที่มีการปลุกเสกกลับมีเรื่องเหนือธรรมชาติ สื่อจึงมีอิทธิพลมาก ที่ทำให้เราได้รับรู้ข้อมูลเหล่านี้ผ่านหนังสือพิมพ์ โทรทัศน์...”

(พีรพัฒน์ บัวแดงดี, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 28 มีนาคม 2552)

4. พฤติกรรมรวมหมู่

ปัจจัยที่ทำให้เกิดกระแสความนิยมวัตถุมงคลจตุคามรามเทพขึ้นในสังคมไทย ระหว่าง พ.ศ. 2547 - พ.ศ. 2550 อีกประการหนึ่ง คือ พฤติกรรมรวมหมู่ (Collective Behavior) ประเภทการแพร่ระบาดทางอารมณ์ (Emotional Contagion) รูปแบบความเห่อตามกันและความคลั่งไคล้ (Fad

and Craze) กล่าวคือ อาการของกลุ่มคนที่มีพฤติกรรมรวมหมู่รูปแบบดังกล่าว นั้นจะมีความสนใจในสิ่งแปลกๆ ใหม่ๆ ที่ผ่านเข้ามาชั่วคราวแล้วจึงไป บางที่เรียกว่าความนิยมชั่วคราวหรือความคลั่งนิยมชั่วคราว ความเห่อตามกันจะเกิดขึ้นทั่วๆ ไปเมื่อได้รับการกระตุ้นจูงใจให้เอาอย่างกัน และจะกระจายอย่างรวดเร็วในสังคมปัจจุบัน โดยจะแสดงออกมาในรูปของการสนใจวัตถุ ซึ่งพฤติกรรมที่แสดงออกมักต้องการให้ผู้อื่นมองเห็นสถานะทางสังคมของตนจากอาการเห่อตามกันนี้ว่าผู้แสดงเป็นคนทันสมัย เป็นคนรวย เป็นต้น ซึ่งอาการเห่อตามกันยังอาจแสดงอุดมการณ์ ความเชื่อ ทัศนคติ หรือความทันสมัย

เมื่อพิจารณาพฤติกรรมรวมหมู่ดังกล่าว จะพบว่า มีลักษณะที่สอดคล้องกับพฤติกรรมที่คนในสังคมไทยขณะนั้นกำลังเป็นอยู่ คือ การให้ความสนใจต่อวัตถุมงคลจตุคามรามเทพ เนื่องจากได้รับการกระตุ้นจากการโฆษณาประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อในรูปแบบต่างๆ ทำให้คนเกิดความต้องการอยากมีวัตถุมงคลจตุคามรามเทพไว้ครอบครอง ประกอบกับกระแสดังกล่าวเกิดขึ้นภายในระยะเวลาไม่นาน คือ อยู่ในช่วงปีพ.ศ. 2547 - พ.ศ. 2550 เท่านั้นก็หมดความสนใจลง ดังที่ปรากฏจากพฤติกรรมของผู้ให้ข้อมูล ดังคำกล่าว

“...ผมรู้จักตั้งแต่ปี 49 เริ่มจากมีน้องที่ทำงานแวน ตอนนั้นยังไม่รู้จักหลายคน บางคนก็นามาสอนให้เช่า ไม่ว่าจะไปที่ไหน ใครๆ ต่างพูดถึงเรื่องนี้ เปิดทีวีก็เจอ ตามหนังสือพิมพ์ก็เห็นอยู่ทุกวัน ผมมาเริ่มเช่าจริงๆ เมื่อปี 50 ประมาณช่วงเดือนมีนาคม ช่วงนั้นในที่ทำงานคุยกันแต่เรื่องนี้ วางเมื่อไหร่ก็เอาพระขึ้นมาแลกเปลี่ยนกันดู...”

(พีรพัฒน์ บัวแดงดี, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 28 มีนาคม 2552)

“...คนอื่นๆ เช่าก็เช่าด้วย สามิ ญาติพี่น้อง เพื่อนบ้าน เพื่อนที่ทำงาน คนรอบตัวมีกันทุกคน พี่ไปไหนก็เห็นคนแวนทั้งนั้น วันๆ เจอใครก็ชวนคุยกันแต่เรื่องจตุคาม...”

(สายพิณ เสถียร, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 11 มีนาคม 2552)

“...ที่ได้จัดสร้างก็เพราะ ประการแรก ถามว่าศรัทธาใหม่ ศรัทธาแท้ก็ไม่ถึงกับคิดจะสร้าง ตอนนั้นบอกตรงๆ ว่าที่ทำเพราะเจ็บใจ เพื่อนๆ พรรคพวกที่นครแต่ก่อนอะไรก็ได้ ญาติโยมก็เหมือนกัน อะไรก็ได้ขอให้ท่านขอออกมา ลูกศิษย์อยากได้ เราเลยไปขอเช่าจากพรรคพวกมาให้ ก็อยากจะขออนุชาสักลึง เท่าไหร่ว่ามา องค์กรละ 199 บาท มันบอกไม่ได้ตอนนั้นมันขึ้นเป็นองค์กรละ 1,500 บาท ก็เอาแต่

ก็ได้ไม่ครบ กลับมาเลียบบอกลูกศิษย์ญาติโยมว่าไม่ต้องไปหาเช่าของแพงที่ไหน เราทำเอง...”

(พระปลัดศาสนวัฒน์ กัลยาณธัมโม, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 4 มีนาคม 2552)

“...เราอยู่ในสังคม ในโลกที่มีแต่กระแสใดๆ ที่ถูกปลูกอยู่ตลอดเวลา แล้วเราก็ค่อนข้างจะเดินตามกระแสนั้นๆ ไป ก่อนที่จะตัดสินใจสร้างวัตถุมงคล จตุคามรามเทพนั้น ก็ได้มีการมานั่งคิดกันว่า ในโอกาสหนึ่งที่คนเขาสนใจกันเยอะ แล้วก็ได้นำปัจจัยส่วนหนึ่งมาเป็นทุนการศึกษาให้พระสงฆ์องค์เจ้า และจะได้นำมาพัฒนาวัดด้วย แต่ถามว่าเหมาะสมหรือเปล่าหรือตามกระแสนั้นมันจะเป็นกระแสที่ไม่มั่นคงและเป็นช่วงระยะหนึ่งจริงๆ ตอนนั้นไม่มีใครคิดว่าจะจบลงเร็ว คิดเพียงว่าคนจะได้เก็บไว้บูชา และนำปัจจัยส่วนหนึ่งมาพัฒนาวัดและการศึกษาของพระสงฆ์ สามเณร...”

(พระครูพรหมเขตคณารักษ์ เรื่องรอด, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 14 มีนาคม 2552)

ส่วนที่ 3 ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจของกระแสความนิยมวัตถุมงคลจตุคามรามเทพที่เกิดขึ้นในสังคมไทย

กระแสความนิยมวัตถุมงคลจตุคามรามเทพส่งผลกระทบต่อสังคมไทย ระหว่างพ.ศ. 2547 - พ.ศ. 2550 ก่อให้เกิดการขยายตัวของกิจกรรมทางธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับวัตถุมงคล จตุคามรามเทพ ดังคำกล่าว

“...กระแสที่องค์จตุคามเผยแพร่ออกไปทั่วคนหลังไหลเข้าไปใน นครศรีธรรมราช มีการจองที่จะปลูกเสกที่วัดพระมหาธาตุ ถึงเดือน มกราคมปีหน้า โดยเฉลี่ยวันละประมาณ 5 คณะ ทำให้อาชีพหลากหลายของนครศรีธรรมราช หรือจังหวัดใกล้เคียงดีขึ้น ไม่ว่าจะเป็นร้านอาหาร คนที่ทำบายศรีที่มีฝีมือ อาจารย์ที่เรียนช่าง ตอนนี้ก็เขียนภาพสำหรับมาทำเป็นเหรียญ และคนที่เป็งานศิลปะจะมีความเป็นอิสระเขียนภาพออกมาก็เปลี่ยนไปเรื่อยๆ ทำให้เขามีความคิดหลากหลาย พระที่ศึกษาบทสวดทั้งหลายเอาไว้ไม่ได้ใช้ก็ได้ใช้ พวกที่ประพุดติตนเเกร ซ่องสุม เคยเป็นนักเลง เป็นมือปืน ไม่เคยเข้าวัดเข้าวา ก็มาเข้าวัดเข้าวา ไปนั่งสวดมนต์ไหว้พระจะเป็นชั่วโม่งๆ คล้ายๆ เหมือนกับทำบุญล้างบาป มีจิตสำนึกขึ้น ทำให้คนหันมาประพุดติตนดีขึ้น...”

(สัมพันธ์ ทองสมัคร, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 13 มีนาคม 2552)

“...ในช่วงที่กระแสความดัง บรรยากาศในเมืองนครศึกักมาก ๆ ถนนหนทางในเมืองเต็มไปด้วยผู้คนจากทั่วทุกสารทิศ สร้างเงินให้กับคนนคร แม้แต่เด็กเล็กๆ ก็มีรายได้ ตั้งแต่รากหญ้า จนถึงยอด บอกไม่ถูกมันเยอะแยะมาก...”

(วลัยภรณ์ พิมเสน, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 12 มีนาคม 2552)

จากการศึกษา พบว่า การขยายตัวของกิจกรรมทางธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับวัตถุดิบจตุคามรามเทพสามารถแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ ธุรกิจที่เกี่ยวข้องโดยตรง ธุรกิจที่เกี่ยวข้อง และธุรกิจที่ได้รับผลพลอยได้ ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้

1. การขยายตัวของกิจกรรมทางธุรกิจที่เกี่ยวข้องโดยตรง

กิจกรรมทางธุรกิจที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับวัตถุดิบจตุคามรามเทพเกิดการขยายตัวในลักษณะที่มีรายได้เพิ่มสูงขึ้น ซึ่งกิจกรรมทางธุรกิจที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับวัตถุดิบจตุคามรามเทพ ได้แก่ ธุรกิจเกี่ยวกับการจัดสร้างวัตถุดิบจตุคามรามเทพ ธุรกิจให้เช่าวัตถุดิบจตุคามรามเทพ ธุรกิจรับจองวัตถุดิบจตุคามรามเทพ

“...หากจะใช้สถานที่ศาลหลักเมืองในการทำพิธีปลุกเสก จะต้องไปจองที่เทศบาล ค่าสถานที่รุ่นละ 50,000 บาท ช่วงที่มีการทำพิธีคนเยอะมาก พ่อค้า แม่ค้า แลวนี่ก็ขายของดี และก็ยังมีการรับพระไปปล่อย ขายใบจอง ปิดทอง อัดกรอบ แม้แต่คนกวาดขยะยังได้วันละ 4 - 5 พัน เพราะช่วงนั้นคนที่มาทำพิธีจ้างให้เก็บกวาดทำความสะอาดหลังจากเสร็จพิธี รุ่นละ 500 - 1,000 บาท...”

(ชานาญ โอสุวรรณ, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 12 มีนาคม 2552)

“...จตุคามรามเทพ สร้างรายได้ให้กับผู้คน ตั้งแต่โรงงานปั๊ม ใส่กรอบรถแห่โฆษณา ขึ้นป้าย เด็กเดินใบจอง ครบวงจรไปหมด แม้แต่พ่อค้าขายน้ำแข็งอย่างเราที่เป็นผู้สร้างลงทุนไปกับการสร้างหลายบาท ช่วงที่มาแกะบล็อกลูกก็แพง...”

(พระปลัดศาสนวัฒน์ กัลป์ยานัมโม, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 4 มีนาคม 2552)

“...ร้านวิภาดาพระเครื่องครบ ประกอบเป็นอาชีพหลัก ตอนที่จตุคามรามเทพดังๆ ผมยังไม่ได้เปิดร้าน เริ่มมาทำธุรกิจนี้ เพราะเช่าเก็บไว้เยอะ เลยคิดว่าจะทำยังไงให้ออกเลข มาเปิดช่วงปี 49 ช่วงนั้นกระแสเริ่มลงแล้วแต่รายได้ช่วงนั้นดีมาก ปล่อยพระบางวันหมื่นกว่าบาท บางวันพัน สองพัน ถ้าถามว่าดีไหม ดีกว่าทำอาชีพอื่นแน่นอนเพราะทำมาหลายอาชีพแล้ว ทั้งพนักงานบริษัท กิจการดิสโก้เทค แรกๆ ต้องศึกษาหาความรู้ ถามรุ่นพี่ผู้รู้ พระที่นำมาปล่อยมีทั้งที่ไปรับมาจากวัด และที่มีลูกค้ามาปล่อย มีขายใบจองบ้าง ก็บวกไป 10% 20%...”

(สมพร ช่างประดิษฐ์, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 4 มีนาคม 2552)

ภาพประกอบ 8 ศูนย์พระเครื่องจตุคามรามเทพ
ถ่ายภาพ โดยผู้วิจัย

จากกระแสความนิยมวัตถุมงคลจตุคามรามเทพที่เพิ่มขึ้นอย่างมากและต่อเนื่องมา โดยตลอดในช่วงที่ผ่านมา 5 เดือนของปี พ.ศ. 2550 ดังจะเห็นได้จากการจัดสร้างองค์จตุคามราม เทพแล้วประมาณ 300 รุ่น และคาดว่าตลอดทั้งปีพ.ศ. 2550 จะมีการจัดสร้างองค์จตุคามรามเทพ ประมาณ 650 รุ่น บริษัท ศูนย์วิจัยกสิกรไทย จำกัด คาดว่าตลอดปี พ.ศ. 2550 มีเม็ดเงินสะพัด ประมาณ 40,000 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากที่เคยประมาณการเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2550 ประมาณ ร้อยละ 81 (เดิมประมาณการไว้ที่ 22,000 ล้านบาท) เนื่องจากผู้สร้างจากหลากหลายวงการธุรกิจต่าง หันมาสร้างองค์จตุคามรามเทพ จนทำให้ปริมาณการสร้างองค์จตุคามรามเทพเพิ่มขึ้นเป็นประวัติการณ์ ที่ไม่เคยปรากฏมาก่อนในวงการพระเครื่องและวัตถุมงคล ส่งผลต่อเม็ดเงินสะพัดในธุรกิจที่เกี่ยวข้อง กับการจัดสร้าง และค่าใช้จ่ายในการจัดสร้างองค์จตุคามรามเทพเมื่อเทียบระหว่างช่วงเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2550 กับเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2550 นั้นแตกต่างกันอย่างชัดเจน ซึ่งกระแสความเลื่อมใสศรัทธา ในองค์จตุคามรามเทพที่ขยายวงออกไปอย่างกว้างขวางในปัจจุบันนับว่าเป็นกรณีตัวอย่างที่น่าศึกษา อย่างยิ่งของการใช้กลยุทธ์ศรัทธามาร์เก็ตติ้งจนประสบความสำเร็จอย่างสูง นอกจากจะสร้างเม็ดเงิน หมุนเวียนให้กับผู้สร้างแล้ว ยังทำให้หลากหลายธุรกิจได้รับอานิสงส์ โดยเฉพาะธุรกิจโฆษณา ประชาสัมพันธ์ ธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับพิธีบวงสรวง แฝง/ศูนย์พระเครื่องและวัตถุมงคล โรงงานปั๊ม/หล่อพระ ธุรกิจโรงพิมพ์ ธุรกิจสิ่งพิมพ์ โรงงานผลิตกล่องพลาสติกและกล่องกระดาษ และธุรกิจรับ ไล่ตลับพระ/เลี่ยมพระ รวมทั้งยังเพิ่มเม็ดเงินหมุนเวียนในธุรกิจเฉพาะอย่าง เช่น ธุรกิจรับออกแบบ วัตถุมงคล ธุรกิจปิดทอง/เขียนลาย/ลงสี เป็นต้น (กระแสทรรศน์ ฉบับที่ 1978 ประจำวันที่ 21

มิถุนายน 2550) ซึ่งจากข้อมูลดังกล่าว สามารถแสดงการเปรียบเทียบให้เห็นความเปลี่ยนแปลงของ
ต้นทุนในการจัดสร้างวัดอุ้มงคลจตุคามรามเทพ ในช่วงที่ได้รับความนิยมถึงขีดสุด ได้ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ค่าใช้จ่ายของผู้จัดสร้างองค์จตุคามรามเทพระหว่างเดือนกุมภาพันธ์และมิถุนายน
พ.ศ. 2550

รายการ	กุมภาพันธ์ พ.ศ.2550	มิถุนายน พ.ศ.2550
ค่าออกแบบ	3,000 บาท/ครั้ง	3,000 บาท/ครั้ง (ถ้างานเร่งด่วน หรือต้องการ ความวิจิตร/ช่างฝีมือจะสูงกว่านี้มาก)
ค่าแกะบล็อก - เนื้อผง - เนื้อโลหะ	4,000 - 6,000 บาท 5,000 - 7,000 บาท	ขั้นต่ำ 50,000 บาท ถ้างานเร่งด่วนมากกว่า 70,000 บาท
โรงปั๊ม/หล่อ - เนื้อผง - เนื้อโลหะ	1 - 2 บาท/องค์ 2 - 5 บาท/เหรียญ	1 บาท/เซนติเมตร 5 - 10 บาท/เหรียญ
ค่างานพิธี พุทธาภิเษก	- ค่าใช้จ่ายขึ้นกับจำนวน พระเกจิอาจารย์ในพิธี - ค่าของไหว้ - ค่าใช้จ่ายขึ้นกับจำนวนพราหมณ์ใน พิธีประมาณ 5,000 บาท/คน ใช้ประมาณ 2 - 3 คน	- ค่าใช้จ่ายขึ้นกับจำนวนพระเกจิ ในพิธี - ค่าของไหว้- ค่าใช้จ่ายขึ้นกับ จำนวนพราหมณ์ในพิธีประมาณ 5,000 บาท/คน ใช้ประมาณ 2 - 3 คน
ค่างานพิธี เทวาภิเษก	- ค่าของไหว้ (บางครั้งมีการจัดพิธี เทวาภิเษก ในวัดหรือมูลนิธิที่ จัดสร้างอีกครั้งด้วย)	- ค่าของไหว้ (บางครั้งมีการจัดพิธี เทวาภิเษก ในวัดหรือมูลนิธิที่ จัดสร้างอีกครั้งด้วย)
ค่าสายเคเบิลของ	3 % ของยอดจอง	3 % ของยอดจอง
ค่าเปอร์เซ็นต์ ให้ศูนย์พระ	5 - 10 % ของยอดจอง (หรือแล้วแต่ผู้สร้างจะกำหนด)	15 - 20 % ของยอดจอง (หรือแล้วแต่ผู้สร้างจะกำหนด)

ตารางที่ 1 (ต่อ)

รายการ	กุมภาพันธ์ พ.ศ.2550	มิถุนายน พ.ศ.2550
ค่าใช้จ่ายอื่นๆ	<ul style="list-style-type: none"> - บริจาคให้วัดมหาธาตุฯ 50,000 -100,000 บาท/ครั้ง - บริจาคให้ศาลหลักเมือง 300,000 บาท/ครั้ง - ค่าเช่ารถบรรทุกขนส่งองค์ตุ๊กตาฯ 50,000 บาท/ครั้ง - ค่าใช้จ่ายในการแห่ประชาสัมพันธ์ ค่าเช่ารถ 2,000 บาท/คัน/วัน ใช้ ประมาณ 4 คัน/วัน และค่าจ้าง คนขับรถ 150บาท/คัน/วัน - ค่ากล่องพลาสติก/กล่องกระดาษขึ้น อยู่กับจำนวนการผลิตในแต่ละรุ่น 	<ul style="list-style-type: none"> - บริจาคให้วัดมหาธาตุฯ 50,000-100,000 บาท/ครั้ง - บริจาคให้ศาลหลักเมือง 300,000 บาท /ครั้ง - ค่าเช่ารถบรรทุกขนส่งองค์ตุ๊กตาฯ 50,000 บาท/ครั้ง - ค่าใช้จ่ายในการแห่ประชาสัมพันธ์ ค่าเช่ารถ 2,000 บาท/คัน/วัน ใช้ ประมาณ 4 คัน/วัน และค่าจ้าง คนขับรถ 150บาท/คัน/วัน - ค่ากล่องพลาสติก/กล่องกระดาษขึ้น อยู่กับจำนวนการผลิตในแต่ละรุ่น
ต้นทุนเฉลี่ย		
- เนื้อผง	3 - 5 บาท/องค์	9 - 10 บาท/องค์
- เนื้อทองแดง	5 - 8 บาท/องค์	7 - 10 บาท/องค์
- เนื้อนว	8 - 15 บาท/องค์	15 - 25 บาท/องค์
- เนื้อเงิน	70 บาท/องค์	150 บาท/องค์
- เนื้อทองคำ	1,500 - 2,000 บาท/องค์	มากกว่า 2,000 บาท/องค์

ที่มา: สัมภาษณ์ผู้ประกอบการ และผู้ที่อยู่ในธุรกิจจัดสร้างพระ

รวบรวมโดย บริษัท ศูนย์วิจัยกสิกรไทย จำกัด

เล่มที่

ใบสั่งจ่าย
องค์การอุตสาหกรรมราชวัลย์พระแม่ธรณี

เลขที่

ชื่อ-สกุล..... วันที่ตั้งจ่าย.....
 ที่อยู่..... ขอเชิญ..... ตอน..... ตำบล..... อำเภอ.....
 จังหวัด..... รหัสไปรษณีย์..... โทรศัพท์บ้าน..... โทรศัพท์มือถือ.....

ลำดับที่	รายการ วัตถุประสงค์	จำนวนไร่	บุษราคัม	จำนวนไร่	รวมจำนวนเงิน
1 เหยื่อองค์การอุตสาหกรรมราชวัลย์พระแม่ธรณี					
พัฒนา	1. เนื้อองค์การอุตสาหกรรมราชวัลย์ 2 ไร่	9	25,999		
	2. เนื้อพระสงฆ์พุทธคุณ กตัญญูหน้าตุ้ม	99	499		
1.1	เนื้อสามกัณฐี	1,999	499		
1.2	เนื้อกะโหลกทอง	1,999	399		
1.3	เนื้อกะโหลกเงิน	1,999	299		
1.4	เนื้อกะโหลกนาค	1,999	199		
1.5	เนื้อทองแดง	4,999	109		
1.6	เนื้อทองแดง หน้า - หลัง องค์พระแม่ธรณี (ที่ระลึกวันสถาปนาครบรอบ 40 ปี กปน. เฉพาะพนักงาน) 9,999 องค์				
2 พระสงฆ์พุทธคุณ องค์การอุตสาหกรรมราชวัลย์พระแม่ธรณี					
พัฒนา	1. เนื้อองค์การอุตสาหกรรมราชวัลย์ 3 ไร่	9	44,999		
	2. เนื้อพระสงฆ์พุทธคุณ กตัญญูหน้าตุ้ม	99	999		
2.1	วันอาทิตย์ เนื้อวันแฉกหมากเข่งภาอันนาง	4,999	199		
2.2	วันจันทร์ เนื้อวันธรรมชาติเขื่อง	4,999	199		
2.3	วันอังคาร เนื้อวันมงคลชีวิตมพ	4,999	199		
2.4	วันพุธ เนื้อมหาวันเขื่อง	4,999	199		
2.5	วันพฤหัสบดี เนื้อมหาวัน 108 คัมภีร์	4,999	199		
2.6	วันศุกร์ เนื้อวัน 108 พืชมหาภิรมย์	4,999	199		
2.7	วันเสาร์ เนื้อวันผดุงธัญญา	4,999	199		
2.8	เนื้อวันชาวมงคล ปิดทอง ใส่กรอบทองไมครอน พร้อมสร้อยหินสีเบด	2,550	1,299		
2.9	เนื้อวันราชินีองค์ ดินกากายักษ์ ปิดทอง ใส่กรอบทองไมครอน พร้อมสร้อยหินสีเบด	2,550	1,299		
2.10	เนื้อกัณฐก รัตนแก้ว (ที่ระลึกวันสถาปนาครบรอบ 40 ปี กปน. เฉพาะพนักงาน)			9,999	องค์
3. องค์การอุตสาหกรรมราชวัลย์พระแม่ธรณี					
	เหยื่อขนาด 3.2 ซม. เนื้อสามกัณฐี กะโหลกทอง กะโหลกเงิน กะโหลกนาค ทองแดง อย่างละ 1 องค์ พระสงฆ์เนื้อวันราชินีองค์ ปิดทอง ใส่กรอบทองไมครอน 1 องค์ พระสงฆ์เนื้อวันขนาด 5.5 ซม. 7 วัน 7 สี อย่างละ 1 องค์ รวม 1 ชุดใหญ่ 13 องค์	2,550	3,499		
รวมจำนวนเงิน สุวสินจ					

ตั้งชื่อผู้ตั้งจ่าย..... ผู้รับจ่าย..... ตำบล.....

หมายเหตุ ข้าพเจ้ามีจำนวนใบรับสั่งจ่าย 15 ใบออกวันที่ 15 สิงหาคม 59 วัตถุประสงค์ได้ตามรายชื่อข้างต้น ตั้งแต่วันที่ 14 สิงหาคม ถึง วันที่ 30 กันยายน 59 หากมีข้อสงสัยหรือข้อผิดพลาด กรุณาติดต่อสำนักงานที่ 1125 สหกรณ์ออมทรัพย์ โทร 82-563-5996 สหภาพแรงงาน โทร 82-583-9935-6 ข้าพเจ้ามีที่อยู่และเลขที่โทรศัพท์ตามรายชื่อข้างต้น การไปรษณีย์ ข้าราชการ ราชวัลย์ เลขที่บัญชี 888-8-82621-8

ภาพประกอบ 9 ใบสั่งจ่ายบูชาวัตถุมงคล องค์การอุตสาหกรรมราชวัลย์พระแม่ธรณี

2. การขยายตัวของกิจกรรมทางธุรกิจที่เกี่ยวข้อง

กิจกรรมทางธุรกิจที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับวัตถุดิบจตุคามรามเทพเกิดการขยายตัว 2 ลักษณะ คือ ทำให้กิจกรรมทางธุรกิจมีรายได้เพิ่มสูงขึ้น และทำให้เกิดกิจกรรมทางธุรกิจใหม่ ได้แก่ ธุรกิจกรอบพระ ธุรกิจปิดทอง/พื้นที่สี ธุรกิจสายสร้อย ร้านทอง ธุรกิจให้เช่าสถานที่ ธุรกิจขนส่ง ธุรกิจก่อสร้าง ดังคำกล่าว

“...เกิดรายได้ และก่ออาชีพ มีอาชีพที่เกิดขึ้นอย่างอาชีพรับทำกรอบพระ ขนาดพิเศษของจตุคาม สายสร้อยลูกปัด อุปกรณ์ทำสายสร้อย ปิดทอง ส่วนตัวชอบสายสร้อยลูกปัดก็จะร้อยให้เพื่อนๆ ด้วย เลย์รู้ว่าหมดเงินไปกับค่าวัสดุอุปกรณ์ ซะเยอะ...”

(กัลยา ทองแก้วจันทร์, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 14 มีนาคม 2552)

“...เมืองนครตอนนั้น ไปที่ไหนใครๆก็คุย ก็ทักกันแต่เรื่องจตุคาม แม้แต่ร้านน้ำชาก็ยังคุยกันเรื่องจตุคาม ตามสี่แยกเต็มไปด้วยป้ายโฆษณาจตุคามรุ่นต่างๆ เต็มไปหมด เกิดอาชีพมากมายทั้งร้านให้เช่า รับอัดกรอบพระ ปิดทอง ขายสายสร้อยทอง สร้อยลูกปัดไว้แวนจตุคาม...”

(สายพิน เสถียร, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 11 มีนาคม 2552)

“...นอกจากแผงพระ ก็ยังมีธุรกิจอื่นอีกที่ได้รับอานิสงฆ์จากกระแสนี้ ก็มีตั้งแต่ทำกรอบพระ ทำไวน์ดี ทำไบจอง เล่มจอง คือเป็นเล่มจองว่าวัตถุดิบมีที่พิมพ์ ก็แบบ ก็เนื้อ ไร่บีม เต็กวียงของ ส่งของ เยอะ พวกตู้ใส่พระก็มี อย่างหล่อพระ ก็มีรายได้ กลับ ถุง กล่องใส่ ขาดอกไม้ ขนมเช่น ไหว้ กระแสนี้มันสร้างรายได้ให้คนขึ้นมาเยอะ...”

(สมพร ช่างประดิษฐ์, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 4 มีนาคม 2552)

“...เปิดร้านมาเป็นเวลา 10 ปีแล้ว ชื่อร้าน ด้อย ตลับพระ ขายกรอบพระ มีทั้งกรอบสแตนเลส กรอบทองไมคอน สายสร้อย แหวน อุปกรณ์พระเครื่องต่างๆ และพระเครื่องชนิดน้อย การประกอบธุรกิจในช่วงที่เกิดกระแส ปี 49 - 50 ขายของดีมาก รายได้ดี สินค้าประเภทสายสร้อย กรอบพระขายดี คนมาใส่กรอบ เอาแทบไม่ทัน แต่ละวันก็คัก คนเต็มไปหมด แม่ค้าขายข้าวแฉวนนี้ก็ขายดีไปด้วย...”

(เกรียงศักดิ์ วงศ์ธรรมนันท์, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 13 มีนาคม 2552)

ภาพประกอบ 10 ร้านขายกรอบพระ สายสร้อย
ถ่ายภาพโดยผู้วิจัย

ภาพประกอบ 11 ธุรกิจปิดทอง เฟ้นท์สี
ที่มา: www.jatukarm.com

3. การขยายตัวของกิจกรรมทางธุรกิจที่ได้รับผลพลอยได้

กิจกรรมทางธุรกิจที่ได้รับผลพลอยได้เกิดการขยายตัวในลักษณะที่มีรายได้เพิ่มขึ้น ซึ่งกิจกรรมทางธุรกิจที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับวัตถุประสงค์จตุคามรามเทพ ได้แก่ ธุรกิจสิ่งพิมพ์ ธุรกิจการท่องเที่ยว และธุรกิจสินค้าที่ระลึก

“...ตอนนั้นนะ ธุรกิจทุกอย่างในเมืองนครดีไปหมด พี่เองก็วิ่งรถหลายเที่ยวขึ้น ในงานศพขุนพันธ์ที่ก็ไปเป็นการคอกอชดูแลความเรียบร้อย เพราะคนเยอะมากใครๆ ก็แย่งกัน อยากได้จตุคาม โรงแรม ร้านอาหาร คนเต็มไปหมด รถติด...”
(สุชาติ แซ่เจ็ย, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 13 มีนาคม 2552)

“...ทางด้านเศรษฐกิจ ตอนนั้นครบวงจร เยอะมาก ตั้งแต่คนขับรถ บ้านเรือน บ้านเช่า ห้องหอ โรงแรม ร้านอาหาร แม้แต่พระสงฆ์องค์เจ้า สามเณรแทบจะไม่ได้เรียนหนังสือ คิดकिनมนต์ไปสวด เณรไม่ได้เรียน ต้องไปปลุกเสกจตุคาม...”
(พระครูพรหมเขตคนารักษ์ เรื่องรอด, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 14 มีนาคม 2552)

ภาพประกอบ 12 ธุรกิจขายเสื้อ พิมพ์ลายจตุคามรามเทพ
ที่มา: www.jatukarm.com

จากการสำรวจของ “ฐานเศรษฐกิจ” พบว่า ภาคธุรกิจและการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย หรือ ททท. มั่นใจว่ากระแสของจตุคามรามเทพ ยังจะเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนธุรกิจการท่องเที่ยวของจังหวัดนครศรีธรรมราชได้ต่อเนื่องไปจนถึงต้นปี 51 ประเมินได้จากยอดจองทัวร์และห้องพักที่

มีเข้ามาอย่างต่อเนื่อง และกระแสที่เกิดขึ้น ยังเริ่มขยับไปยังกลุ่มนักท่องเที่ยวเอเชียในบางตลาดแล้ว โดย นายวิโชค อ่างมณี ผอ.ททท.สำนักงานภาคใต้เขต 2 (นครศรีธรรมราช) เปิดเผยกับ “ฐานเศรษฐกิจ” ว่าภาพรวมของการท่องเที่ยวจังหวัดนครศรีธรรมราชในปีนี้อาจดีกว่าทุกปี โดยสถานการณ์ท่องเที่ยวในช่วง 4 เดือนแรกตั้งแต่เดือนม.ค. - เม.ย. 50 โรงแรมในจังหวัดนครศรีธรรมราช มีอัตราการเข้าพักเฉลี่ยประมาณ 70 - 80% เพิ่มขึ้นกว่า 30% จากเดิมที่มีอัตราเข้าพักประมาณ 40 - 50% เท่านั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งช่วงที่มีงานพิธีปลุกเสก ที่มีการประชาสัมพันธ์มากเป็นพิเศษ ห้องพักจะถูกจองเต็มหมด ทั้งนี้ปัจจัยหลักเกิดจากการปลุกเสกวัตถุมงคลองค์ตุลาคมเทพที่วัดพระมหาธาตุ วรมหาวิหาร และบริเวณศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช ซึ่งในขณะนี้มีการจองพื้นที่ในการปลุกเสกอย่างต่อเนื่องไปถึงต้นปี 2551 แล้วคาดว่าจะส่งผลให้มีผู้เดินทางมาร่วมพิธีจำนวนมากตลอดทั้งปี 2550 ต่อเนื่องไปจนถึงต้นปี 2551 เช่นกัน นอกจากนี้ยังมีชาวมาเลเซียจำนวนมากเดินทางเข้ามายังจังหวัดนครศรีธรรมราช ส่วนใหญ่ต่างมุ่งหวังที่จะมากราบไหว้พระบรมมหาธาตุเจดีย์ และรูปปั้นขององค์ตุลาคมเทพเป็นหลัก สอดคล้องกับผลการวิจัยของศูนย์วิจัยกสิกรไทย ที่รายงานว่า จากกระแสดังกล่าวคาดว่าจะในปี 2550 จะมีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้าไปยังนครศรีธรรมราชประมาณ 1.8 ล้านคน จากเดิม 1.3 ล้านคน เพิ่มขึ้นประมาณ 32% และคาดว่าจะทำรายได้เข้าจังหวัดไม่ต่ำกว่า 5 พันล้านบาท เพิ่มขึ้นจากเดิม 3.3 พันล้านบาท ขณะที่ในปี 2548 ที่ก่อนจะมีกระแสองค์ตุลาคมนั้น อุตสาหกรรมท่องเที่ยวกลับมีอัตราการเติบโตแค่เพียง 1% เท่านั้น จากกระแสการขยายตัวของธุรกิจท่องเที่ยวในท้องถิ่นที่เกิดขึ้น ส่งผลให้ขณะนี้มือพาร์ตเมนท์ และแมนชั่น จำนวนมากได้ปรับตัวหันมาเปิดให้เช่ารายวันสำหรับรับนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะการขูดขยายในเรื่องของราคาที่ถูกกว่าการเข้าพักโรงแรมทั่วไป เพราะจะขายอยู่ที่ประมาณ 300 - 400 บาทต่อคืนเท่านั้น ซึ่งก็ถือว่าเป็นทางเลือกหนึ่งของนักท่องเที่ยวที่มีรายได้จำกัด ในขณะที่ธุรกิจโรงแรม นายจักรพรรดิ ลีเลิศพันธ์ กรรมการผู้จัดการโรงแรมทวิน โดดส์ จ.นครศรีธรรมราช เปิดเผยว่า จากสถานการณ์ของความนิยมในองค์ตุลาคมเทพ ส่งผลให้อัตราการเข้าพักของโรงแรมในขณะนี้อยู่ที่ 60% เพิ่มขึ้นกว่าปีที่ผ่านมาราว 20 - 30% โดยมีนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะเป็นคนไทยเดินทางมาจากทั่วประเทศ แต่ในขณะเดียวกันก็มีนักท่องเที่ยวจำนวนมากที่นิยมท่องเที่ยวแบบเข้าไปเย็นกลับ อย่างไรก็ตาม อย่างไรก็ดี จากการที่ในขณะนี้ ททท.ได้จัดโปรโมทท่องเที่ยวตามรอยขุนพันธ์ ส่งผลให้ขณะนี้เริ่มมีการจองห้องพักจากบริษัททัวร์เข้ามาบ้างแล้ว รวมทั้ง ททท. ยังได้ร่วมมือกับชมรมสามล้อนครศรีธรรมราช จัดแพ็คเกจนั่งรถชมเมือง - ไหว้พระ โดยสามารถจองได้ที่เคาท์เตอร์โรงแรมโดยตรง เพื่อเป็นการกระจายรายได้ให้นักท่องเที่ยวอีกทางหนึ่งด้วย ไม่เพียงแต่ธุรกิจโรงแรมเท่านั้น ที่อาศัยจังหวะนี้ในการขยายธุรกิจ สายการบินต่างๆ ก็แห่อัดแคมเปญเปิดบินเพิ่มขึ้น รวมถึงเที่ยวบินเข้านครศรีธรรมราชกว่า 43 เที่ยวบินต่อสัปดาห์ โดยนายอัปดุลเลาะ หะยีสะบุดิง ผู้อำนวยการท่าอากาศยานนครศรีธรรมราช เปิดเผยว่า จากกระแสการนับถือพระจุลจอมเกล้ากำลัง

เป็นที่นิยม เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้จังหวัดและสนามบินมีความคึกคัก เพราะผู้โดยสารเดินทางผ่านสนามบิน นครศรีธรรมราชเพื่อเข้ามาชมมัสการองค์จตุคามรามเทพและท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้นกว่าปกติ 15 - 20 % ทำให้สายการบินที่เปิดบริการในเส้นทางบินนี้ต้องเพิ่มเที่ยวบิน และมีสายการบินเปิดบริการในเส้นทางบินนี้เพิ่มขึ้นอีก จากเดิมที่มีเพียงการบินไทย และนกแอร์ ที่ทำการบินร่วมกันอยู่ ซึ่งนกแอร์ให้บริการอยู่เดิม 3 เที่ยวบินต่อวัน แต่ด้วยความต้องการของผู้โดยสารที่มากขึ้น จากกระแสจตุคามรามเทพ ทำให้นกแอร์เพิ่มเที่ยวบินบริการ 4 เที่ยวบินต่อวัน ซึ่งในแต่ละเที่ยวบินมีอัตราบรรทุกเฉลี่ยเกือบ 100 % ทุกเที่ยว ล่าสุดทางสายการบิน วัน ทู โก และไทย แอร์เอเชีย ก็ได้แจ้งที่จะเปิดเส้นทางบินเข้ามายัง นครศรีธรรมราชด้วย โดยสายการบิน วัน ทู โก จะเปิดบริการอย่างเป็นทางการในวันที่ 12 พ.ค. นี้ 1 - 3 เที่ยวบินต่อวัน ส่วนไทย แอร์เอเชีย จะเปิดบิน 15 พ.ค. นี้ 1 เที่ยวบินต่อวัน ซึ่งนอกจากกระแสความนิยมจตุคามรามเทพแล้ว ในปีนี้คาดว่าจะการท่องเที่ยวของจังหวัด ก็ยังคงจะเติบโตได้ดี เพราะช่วงกลางปีนี้จังหวัดได้รับเกียรติจัดการแข่งขันกีฬาแห่งชาติ และปลายปีก็จะเป็นเจ้าภาพจัดการแข่งขัน กีฬามหาวิทยาลัยโลกด้วย สำหรับโปรแกรมทัวร์ตามรอยขุนพันธรักษ์ราชเดช และแพ็คเกจรับตำนาน ท้าวจตุคามรามเทพ ททท. ก็สับช่องด้วยการ โหนกระแสศรัทธาองค์จตุคามรามเทพ ชุกกลยุทธการท่องเที่ยวเชิงศาสนา ภายใต้สโลแกนการท่องเที่ยวเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต โดยการจัดโครงการ “เส้นทางตามรอยขุนพันธรักษ์ราชเดช” เพื่อผลักดันให้กลุ่มคนที่นับถือท้าวจตุคาม ได้เดินทางท่องเที่ยวกันทั้งโปรแกรมที่เดินทางโดยเครื่องบิน และรถไฟ ซึ่งรูปแบบของการจัดแพ็คเกจท่องเที่ยวนอกจากจะเน้นการทำบุญไหว้พระขอพรสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในจังหวัดนครศรีธรรมราชแล้ว ยังขยายผลไปยังแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ในจังหวัดใกล้เคียงอีกด้วย อาทิ ตรีัง พัทลุง ดังที่ นายชัยทัศน์ อนันตมนตรี ที่ปรึกษาผู้จัดการฝ่ายขาย บริษัท นันทนาการ ทัวร์ จำกัด เผยว่า ขณะนี้บริษัท ได้จัดแพ็คเกจเสวนาสัจจจร จตุคามรามเทพเยือนถิ่นกำเนิด ตามรอยองค์พ่อจตุคามรามเทพ - ขุนพันธรักษ์ราชเดชผู้สร้างตำนาน จำนวน 4 วัน 3 คืน ราคา 5,999 บาท ซึ่งกรู๊ปแรกจะเริ่มออกเดินทางในวันที่ 29 มิถุนายนนี้ โดยหากจองทัวร์ก่อนวันที่ 29 พฤษภาคม นี้จะได้รับแจกอองค์ท้าวจตุคามฟรี 1 องค์ นอกจากนี้ภายในทริปยังจะจัดเสวนาเรื่องราวเกี่ยวกับกำเนิดองค์พ่อจตุคามรามเทพ พร้อมทั้งยังจะจัดฉลากแจกอองค์จตุคามและพระบูชาด้วย ทั้งหมดล้วนเป็นความเคลื่อนไหวที่ถือว่าเป็นโอกาสในการ โหนกระแสจตุคามรามเทพเพิ่มรายได้การท่องเที่ยวเมืองคอนได้เป็นอย่างดี (ฐานเศรษฐกิจ ฉบับที่ 2211 ประจำวันที่ 22 เม.ย. - 25 เม.ย. 2550)

นอกจากการเกิดกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่มีความเกี่ยวเนื่องกับวัตถุมงคลจตุคามรามเทพแล้ว ยังมีกรนำวัตถุมงคลจตุคามรามเทพมาเป็นของสมนาคุณแก่ลูกค้า ตามข่าว

นายต่อพงศ์ เอื้อวงศ์ประยูร ผู้บริหารห้าง ลักกี้ ดีพาร์ตเมนต์สโตร์ อ.เมือง จ.นครศรีธรรมราช กล่าวว่า ตามปกติทางห้างจะแจกของสมนาคุณแก่ลูกค้าประจำที่ซื้อสินค้าครบ 3 พันบาท แต่ขณะนี้มียูกค้าเรียกร้องให้แจกจตุคามรามเทพแทน จึงได้ทำโปรโมชั่นนี้ขึ้น โดยตนเอง

ไปเช่าเหรียญทองแดงจตุคามรุ่น สมบัตินางพระยา จำนวน 500 เหรียญ ที่วัดนางพระยา ต. ปากนคร
อ. เมือง จ. นครศรีธรรมราช เพื่อนำมามอบให้ลูกค้า ซึ่งลูกค้าต่างก็ตั้งใจที่ได้รับวัตถุมงคลรุ่นนี้ ซึ่งไม่ได้
ทำเพื่อหวังเชิงธุรกิจแต่ทำเพราะลูกค้าอยากได้ เช่นเดียวกับ นายชัยณรงค์ จิระประภาเค โสชัยณรงค์
เจ้าของร้านหลินเนื้อย่างเกาหลี ตั้งอยู่ ต. ในเมือง อ.เมือง จ.นครศรีธรรมราช ซึ่งเป็นร้านขายหมูกระทะ
และเนื้อย่างเกาหลีชื่อดัง ก็ได้อิงกระแสจตุคามรามเทพ เช่นกัน โดยแจกจตุคามรามเทพ ให้แก่ลูกค้า
ที่มานั่งรับประทานอาหารในร้าน โดยกำหนดว่าหากมาพร้อมกัน 8 คน จะคิดค่าบริการเหมาจ่ายคนละ
87 บาท และจะได้รับแจกจตุคามรามเทพ ไม่ระบุรุ่น 1 องค์ ขณะที่ บริษัท โตโยต้า นครศรีธรรมราช
อ. เมือง จ.นครศรีธรรมราช ได้แจก จตุคามรามเทพ แก่ลูกค้าที่มาซื้อรถทุกคนเป็นฝ่ายขึ้นตั้งจตุคาม
รามเทพ สีดำ ซึ่งลูกค้าส่วนใหญ่ ฟังพอใจและบริษัท วิริยะประกันภัย จ. นครศรีธรรมราช ก็แจกฝ่ายขึ้นตั้ง
จตุคามรามเทพ แก่ลูกค้าที่ทำ พ.ร.บ. รถยนต์ (สมิหลาไทมส์ ฉบับที่ 261 ประจำปีที่ 5 - 11 พ.ศ.
2550)

สรุปได้ว่า

ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจของกระแสความนิยมวัตถุมงคลจตุคามรามเทพที่
เกิดขึ้นในสังคมไทยระหว่างพ.ศ. 2547 - พ.ศ. 2550 คือ มีการขยายตัวของกิจกรรมทางธุรกิจที่เกี่ยวข้อง
กับวัตถุมงคลจตุคามรามเทพ โดยแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ

- 1) ธุรกิจที่เกี่ยวข้องโดยตรง ได้แก่ ธุรกิจเกี่ยวกับการจัดสร้างวัตถุมงคลจตุคาม
รามเทพ ธุรกิจให้เช่าวัตถุมงคลจตุคามรามเทพ ธุรกิจรับจองวัตถุมงคลจตุคามรามเทพ
- 2) ธุรกิจที่เกี่ยวข้องเนื่อง ได้แก่ ธุรกิจรอบพระ ธุรกิจปิดทอง/พื้นที่สี ธุรกิจ
สายสร้อย ร้านทอง
- 3) ธุรกิจที่ได้รับผลประโยชน์ได้ ได้แก่ ธุรกิจสิ่งพิมพ์ ธุรกิจการท่องเที่ยว และ
ธุรกิจสินค้าที่ระลึก

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัย เรื่อง กระแสวัตถุมงคลจตุคามรามเทพกับภาพสะท้อนของสังคมไทย (พ.ศ. 2530 - พ.ศ. 2550) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาขององค์จตุคามรามเทพ ปัจจัยที่ทำให้เกิดกระแสความนิยมวัตถุมงคลจตุคามรามเทพ และผลกระทบของกระแสความนิยมวัตถุมงคลจตุคามรามเทพที่เกิดขึ้นในสังคมไทยทางด้านเศรษฐกิจ

การวิจัยครั้งนี้ใช้การวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Research) เพื่อศึกษาและทำความเข้าใจประวัติความเป็นมาขององค์จตุคามรามเทพ และใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อศึกษาศึกษาปรากฏการณ์ทางสังคมจากกระแสวัตถุมงคลจตุคามรามเทพในประเด็นปัจจัยที่ทำให้เกิดกระแสความนิยมวัตถุมงคลจตุคามรามเทพ และผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจของกระแสความนิยมวัตถุมงคลจตุคามรามเทพที่เกิดขึ้นในสังคมไทย โดยใช้เทคนิคและวิธีการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องของการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In - dept Interview) โดยมีทั้งการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ (Formal Interview) และการสัมภาษณ์/พูดคุยแบบไม่เป็นทางการ (Informal Interview) เพื่อเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลที่มาจากการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจงตามคุณสมบัติที่กำหนด จำนวน 14 ราย จากนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์

ผู้วิจัยกำหนดคุณสมบัติของผู้ให้ข้อมูลออกเป็น 3 กลุ่ม ตามลักษณะของกิจกรรมทางเศรษฐกิจ รวมจำนวน 14 คน คือ

1. กลุ่มผู้สร้างวัตถุมงคลจตุคามรามเทพ คือ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในขั้นตอนการจัดสร้างวัตถุมงคลจตุคามรามเทพ ได้แก่ คณะกรรมการผู้จัดสร้าง วัดที่จัดสร้าง ผู้ประกอบพิธีกรรมปลุกเสก จำนวน 5 คน
2. กลุ่มผู้ประกอบกิจการธุรกิจเกี่ยวกับวัตถุมงคลจตุคามรามเทพ คือ ผู้ที่ประกอบกิจการธุรกิจที่มีวัตถุมงคลจตุคามรามเทพเข้าไปเกี่ยวข้องทั้งโดยตรงและโดยอ้อม ได้แก่ ผู้ประกอบกิจการธุรกิจให้เช่าวัตถุมงคลจตุคามรามเทพและกรอบพระ ผู้ประกอบอาชีพขับรถรับจ้าง และผู้ดูแลสถานที่ทำพิธีกรรมปลุกเสก จำนวน 4 คน
3. กลุ่มผู้เช่าบูชาวัตถุมงคลจตุคามรามเทพ จำนวน 5 คน

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษา เรื่อง กระแสวัตถุมงคลจตุคามรามเทพกับภาพสะท้อนของสังคมไทย (พ.ศ. 2530 - พ.ศ. 2550) สรุปผลได้ ดังนี้

1. ประวัติความเป็นมาขององค์จตุคามรามเทพ

องค์จตุคามรามเทพ คือ เทพผู้ดูแลรักษาพระบรมสารีริกธาตุ ที่วัดพระบรมธาตุ วรมหาวิหาร จังหวัดนครศรีธรรมราช เชื่อกันว่าแต่เดิมนั้นองค์จตุคามรามเทพทรงเป็นพระมหากษัตริย์ แห่งอาณาจักรตามพรลิงค์ (นครศรีธรรมราช) มีพระนามว่า “พระเจ้าจันทรภาณุ” หรือ “พระเจ้า ศรีธรรมโศกราช” พระองค์ทรงบำเพ็ญบุญเพื่อสร้างบารมีอธิฐานจิตเป็นพระโพธิสัตว์ เพื่อบรรเทาทุกข์แก่มนุษย์ทั้งปวง ทรงเป็นกษัตริย์นักรบที่เก่งกล้า มีบริวารเป็นทหารกล้า 4 คน ได้แก่ พญาชิงชัย พญาหลวงเมือง พญาสุขุม และพญาโหรา ทรงสร้างผลงานทั้งในด้านการสร้างบ้านเมือง การศึกสงคราม ดังที่ทรงเสด็จยกกองทัพไปตีเมืองลังกาถึง 2 ครั้ง, ด้านการปกครองพระองค์ได้จัดการปกครองหัวเมืองในรูป “เมืองสิบสองนักษัตร” และด้านการศาสนาพระองค์ได้สร้างสถูปเจดีย์บรรจุพระบรมสารีริกธาตุตามแบบศิลปะลังกาที่ยังคงอยู่มาจนถึงปัจจุบันนี้ นั่นก็คือ พระบรมธาตุวรมหาวิหาร อันเป็นสถานที่สำคัญคู่บ้านคู่เมืองนครศรีธรรมราชซึ่งดวงวิญญาณองค์จตุคามรามเทพสถิตอยู่ที่บานประตูทางขึ้นพระบรมธาตุ ต่อมาภายหลังจากเกิดเหตุการณ์องค์จตุคามรามเทพและบริวารได้มาประทับ ทรง บอกรให้สร้างหลักเมือง แก่อาถรรพ์ดวงเมืองที่พวกพราหมณ์ได้ฝังไว้ทำให้บ้านเมืองไม่ปกติสุข เมื่อมีการสร้างศาลหลักเมืองจึงได้อัญเชิญดวงวิญญาณองค์จตุคามรามเทพไปสถิตที่ศาลหลักเมือง และมีการสร้างวัตถุมงคลจตุคามรามเทพขึ้นเพื่อเป็นการสมนาคุณแก่ผู้ร่วมทำบุญบริจาคสร้างศาลหลักเมือง เมื่อปีพุทธศักราช 2530

อาจกล่าวได้ว่า ประวัติความเป็นมาขององค์จตุคามรามเทพ มีความสัมพันธ์กับบริบททางประวัติศาสตร์ของเมืองนครศรีธรรมราช ทำให้เกิดความมีตัวตนในฐานะที่เป็นบุคคลในประวัติศาสตร์ เมื่อมีการสร้าง “วัตถุมงคลจตุคามรามเทพ” จึงได้หยิบเอาเรื่องราวของกษัตริย์ผู้ปกป้องรักษาบ้านเมืองนครศรีธรรมราชมาสร้างเป็นรูปเคารพขึ้นเป็นการสร้างความน่าเชื่อถือให้เกิดขึ้นกับวัตถุมงคลจตุคามรามเทพ ว่ามีใช้สิ่งที่เกิดขึ้นอย่างเลื่อนลอยจับต้องไม่ได้ หากแต่วางอยู่บนพื้นฐานทางประวัติศาสตร์ของเมืองนครศรีธรรมราชที่สามารถอ้างอิงตัวบุคคลในประวัติศาสตร์ผู้มีบทบาทปกป้องรักษาพุทธศาสนาให้ยืนนาน

2. ปัจจัยที่ทำให้เกิดกระแสความนิยมวัตถุมงคลจตุคามรามเทพที่เกิดขึ้นในสังคมไทย ระหว่างพ.ศ. 2547 - พ.ศ. 2550 คือ

2.1 ประวัติความเป็นมาขององค์จตุคามรามเทพมีความสัมพันธ์กับบริบททางประวัติศาสตร์ของเมืองนครศรีธรรมราช โดยจากการที่ประชาชนให้ความเคารพศรัทธาต่อองค์จตุคามรามเทพ ในฐานะที่ท่านเป็นเทพผู้ดูแลรักษาพระบรมสารีริกธาตุ ที่วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร จังหวัดนครศรีธรรมราช อันเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคู่มืองนครศรีธรรมราช ต่อมาเมื่อดวงวิญญาณของท่าน ได้ถูกอัญเชิญมาสถิตที่ศาลหลักเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช และนำมาจัดสร้างเป็นวัตถุมงคลเพื่อให้เป็นของสมนาคุณแก่ประชาชนที่ร่วมทำบุญบริจาคสร้างหลักเมืองนครศรีธรรมราชได้นำไปบูชา ด้วยมูลเหตุที่ว่าองค์จตุคามรามเทพมีประวัติความเป็นมาสัมพันธ์กับบริบททางประวัติศาสตร์เมืองนครศรีธรรมราช ทำให้เกิดความเชื่อถือศรัทธา

2.2 ความเปลี่ยนแปลงของสังคมอันเนื่องมาจากกระแสบริโภคนิยม คือ การที่สังคมให้คุณค่าและความสำคัญกับความร่ำรวย มุ่งเน้นการบริโภคเป็นสิ่งสำคัญเพื่อตอบสนองความต้องการของตนเอง อย่างไม่มีขีดจำกัดจนเกินความจำเป็น เมื่อสังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงคนจึงแสวงหาความมั่งคั่งร่ำรวยทำให้เกิดความมุ่งหวังและทำทุกวิถีทางเพื่อไปสู่จุดมุ่งหมายดังกล่าวประกอบกับสภาพสังคมไทยในในช่วงพ.ศ. 2547 - พ.ศ. 2550 ที่ต้องเผชิญกับวิกฤตปัญหา เศรษฐกิจตกต่ำ เกิดภาวะคนว่างงาน ค่าครองชีพที่สูงขึ้น ส่งผลให้เกิดปัญหาอาชญากรรมมากขึ้น ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินลดลง ผู้คนในสังคมจึงเกิดความรู้สึกสิ้นหวังต่างมองหาที่พึ่งทางใจ เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้หันมายึดถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ วัตถุมงคล เป็นที่พึ่งให้กับตนเองในยามทุกข์ โดยการสักการบูชา อธิษฐานขอให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ช่วยเหลือแก้ไขปัญหาต่างๆ ในชีวิต หรือในกรณีที่ไม่มีความทุกข์แต่ต้องการความสุขมากยิ่งขึ้นก็จะอธิษฐานขอให้สมหวังในสิ่งที่ปรารถนา หรือแม้แต่ช่วยคุ้มครองให้แคล้วคลาดปลอดภัยจากภัยอันตราย ครั้นเมื่อวัตถุมงคลจตุคามรามเทพสามารถตอบสนองความเชื่อที่ว่าถ้าหากได้ครอบครองและบูชาแล้วจะนำมาซึ่งความมั่งคั่งร่ำรวย ประสพ โชคลาภและผลสำเร็จในการประกอบกิจการงาน โดยจตุคามรามเทพ เป็นวัตถุมงคลซึ่งมีความเชื่อสำหรับผู้ศรัทธาว่า จะสามารถขจัดปัดเป่าความทุกข์ คุ้มครองป้องกันอันตราย และบังเกิดโชคลาภ สมความปรารถนาได้หากมีวัตถุมงคลชนิดนี้ติดตัว

2.3 อิทธิพลของสื่อมวลชน ที่นำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับวัตถุมงคลจตุคามรามเทพผ่านสื่อ ในหลากหลายแง่มุมตั้งแต่การโฆษณาประชาสัมพันธ์การจัดสร้างวัตถุมงคลจตุคามรามเทพผ่านสื่อ อาทิเช่น หนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ นิตยสารพระ หรือเว็บไซต์ แผ่นพับ ใบปลิว แผ่นป้ายโฆษณา เป็นต้น การนำเสนอข่าวบุคคลที่มีชื่อเสียงที่มีวัตถุมงคลจตุคามรามเทพเข้าไปเกี่ยวข้อง การนำเสนอข่าวอภินิหารของวัตถุมงคลจตุคามรามเทพ

2.4 พฤติกรรมรวมหมู่ (Collective Behavior) ประเภทการแพร่ระบาดของอารมณ์ (Emotional Contagion) รูปแบบความเห่อตามกันและความคลั่งไคล้ (Fad and Craze) คือ การให้ความสนใจต่อวัตถุมงคลจตุคามรามเทพ เนื่องจากการกระตุ้นจากการโฆษณาประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อในรูปแบบต่างๆ ทำให้คนเกิดความต้องการอยากมีวัตถุมงคลจตุคามรามเทพไว้ครอบครอง ประกอบกับกระแสดังกล่าวเกิดขึ้นภายในระยะเวลาไม่นานคือ อยู่ในช่วงปี พ.ศ. 2547 - พ.ศ.2550 เท่านั้นก็หมดความสนใจลง ดังที่ปรากฏจากพฤติกรรมของผู้ให้ข้อมูล

3. ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจของกระแสความนิยมวัตถุมงคลจตุคามรามเทพที่เกิดขึ้นในสังคมไทยระหว่างพ.ศ. 2547 - พ.ศ. 2550 คือ การขยายตัวของกิจกรรมทางธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับวัตถุมงคลจตุคามรามเทพ โดยแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ

- 1) ธุรกิจที่เกี่ยวข้องโดยตรง ได้แก่ ธุรกิจเกี่ยวกับการจัดสร้างวัตถุมงคลจตุคามรามเทพ ธุรกิจให้เช่าวัตถุมงคลจตุคามรามเทพ ธุรกิจรับจองวัตถุมงคลจตุคามรามเทพ
- 2) ธุรกิจที่เกี่ยวข้องเนื่อง ได้แก่ ธุรกิจรอบพระ ธุรกิจปิดทอง/แผ่นที่สี ธุรกิจสายสร้อย ร้านทอง
- 3) ธุรกิจที่ได้รับผลประโยชน์ได้ ได้แก่ ธุรกิจสิ่งพิมพ์ ธุรกิจการท่องเที่ยว และธุรกิจสินค้าที่ระลึก

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาที่ได้ ผู้วิจัยได้นำผลการศึกษามาอภิปรายผลการศึกษาโดยเปรียบเทียบกับแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง พบสิ่งที่น่าสนใจ ดังนี้

1. แหล่งที่มาของความเปลี่ยนแปลงสังคม อันเนื่องมาจากกระแสบริโภคนิยม คือ การกระจายทางวัฒนธรรมบริโภคนิยม สอดคล้องกับ (Horton and Hunt, 1972: 466 - 470 อ้างถึงใน รพีพรรณ สุวรรณัญญ์โชติ, 2548: 102 - 104) ได้จำแนกแหล่งที่มาของการเปลี่ยนแปลงได้ ดังนี้ คือ 1. การค้นพบ (discovery) 2. การประดิษฐ์ (invention) 3. การกระจาย (diffusion) ซึ่งความเปลี่ยนแปลงของสังคมอันเนื่องมาจากกระแสบริโภคนิยม เป็นกระบวนการที่แบบแผนของวัฒนธรรมได้แผ่ขยายหรือกระจายจากบุคคล กลุ่มหรือสังคมหนึ่งไปยังอีกบุคคล กลุ่มหรือสังคมหนึ่ง หรืออาจเกิดขึ้นภายในสังคมเดียวกันซึ่งการกระจายวัฒนธรรมเกิดขึ้นต่อเมื่อบุคคล กลุ่มหรือสังคมมีการติดต่อสัมพันธ์กัน โดยมีสื่อทำหน้าที่เป็นตัวแทนนำเอาวัฒนธรรมจากที่หนึ่งไปสู่อีกที่หนึ่ง สื่อหรือตัวแทนเหล่านี้ได้แก่ วิทยุ สงคราม การค้า โทรทัศน์ ภาพยนตร์ เป็นต้น

2. องค์ประกอบของวัตถุมงคลจตุคามรามเทพสัมพันธ์กับวัฒนธรรมบริโภคนิยมในลักษณะต่างๆ ดังนี้ การตั้งชื่อรุ่นเพื่อสนองความต้องการผู้บริโภค, วัตถุประสงค์การจัดสร้าง เพิ่มความคุ้มค่าแก่ผู้บริโภค, รูปลักษณ์ ความสวยงาม เพิ่มมูลค่าและขยายโอกาสทางการตลาด มวลสารศักดิ์สิทธิ์ กระตุ้นให้เกิดการบริโภคซ้ำ, เกจิอาจารย์ผู้ทำพิธีปลุกเสก สร้างความมั่นใจแก่ผู้บริโภค, สถานที่ทำพิธีปลุกเสก เพิ่มความน่าเชื่อถือ, สถานที่ให้เช่าบูชา อำนวยความสะดวกแก่ผู้บริโภค และราคาที่เป็นไปตามกลไกการตลาด สอดคล้องกับที่ สุริชัย หวันแก้ว (2540: 1 - 3 อ้างถึงใน กัลยา กนกกุลชลพงษ์, 2547: 25) ได้กล่าวถึงวัฒนธรรมบริโภคนิยมว่าเป็นวัฒนธรรมกระแสหลักในสังคมสมัยใหม่ปัจจุบัน ซึ่งใช้วิธีการเน้นผ่านการตลาด การบริโภคสินค้าและบริการ ดังนั้นการบริโภคจึงเป็นลักษณะประการหนึ่งของคนสมัยใหม่ (Modernity) ในทุกสังคมทั่วโลก อีกทั้งตั้งข้อสังเกตเชิงสังคมวิทยาวัฒนธรรม ดังนี้คือ การหล่อหลอมรสนิยมและการสร้างความต้องการนั้น มีความพยายามและมีการดำเนินการโดยผู้ผลิตสินค้าซึ่งเป็นผู้ที่ได้กำไร โดยในบางครั้งอาศัยความเข้าใจต่อภาวะจิตวิทยาของความต้องการในหมู่ชนชั้นกลาง ผู้ผลิตพยายามหาวิธีเพื่อตอบสนองความต้องการของชนชั้นกลาง ซึ่งในบางครั้งการบริโภคไม่ได้เน้นที่ประโยชน์ใช้สอยของสิ่งของนั้นๆ แต่เพื่อแสดงให้เห็นถึงรสนิยมในการบริโภคสินค้านั้นๆ ดังที่เกิดกระแสวัตถุมงคลจตุคามรามเทพขึ้นในสังคมไทย เมื่อกำลังอยู่ในความสนใจของคนในสังคม เราก็ควรมีไว้ในครอบครองเพื่อที่จะได้ไม่ตกยุคสมัยอยู่ในกระแสสังคม

3. การที่ประชาชนให้ความสนใจเสาะหาและครอบครองวัตถุมงคลจตุคามรามเทพ เกิดเป็นกระแสความนิยมอย่างมากในสังคมไทยระหว่างพ.ศ. 2547 - พ.ศ. 2550 นั้น เกิดจากปัจจัยพฤติกรรมรวมหมู่ (Collective Behavior) เนื่องจากกระแสความนิยมวัตถุมงคลจตุคามรามเทพมีความสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องพฤติกรรมรวมหมู่ กล่าวคือ การเกิดพฤติกรรมรวมหมู่จะพบเห็นได้เสมอในสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลง ซึ่งสังคมไทยเป็นสังคมที่มีความเปลี่ยนแปลงภายใต้กระแสบริโภคนิยม ซึ่งเป็นพฤติกรรมรวมหมู่ประเภท การแพร่ระบาดของอารมณ์ (Emotional Contagion) คือ เป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นโดยที่สภาพจิตใจของกลุ่มคนมีอารมณ์เป็นตัวกระตุ้นในระดับรุนแรง มีความตื่นเต้นสูง และระดับความรุนแรงนี้แพร่ขยายไปสู่แวดวงที่กว้างออกไป จัดอยู่ในรูปแบบของความเห่อตามกัน ความเห่อตามกันเป็นอาการของกลุ่มคนที่มีความสนใจในสิ่งแปลกๆ ใหม่ๆ ที่ผ่านเข้ามาชั่วคราวชั่วคราวแล้วก็จางไป ดังเช่น กระแสความนิยมวัตถุมงคลจตุคามรามเทพเกิดขึ้นในสังคมไทยภายในระยะเวลาไม่นาน คือ อยู่ในช่วงปีพ.ศ. 2547 - พ.ศ. 2550 เท่านั้น โดยในช่วงครึ่งปีหลัง พ.ศ. 2550 กระแสความนิยมวัตถุมงคลจตุคามรามเทพถือว่าอยู่ในช่วงขาลง ดังจะเห็นได้จากการจัดสร้างวัตถุมงคลจตุคามรามเทพจำนวนมาก จนเกิดภาวะล้นตลาด บางทีเรียกว่าความนิยมชั่วคราวหรือความคลั่งนิยมชั่วคราว ความเห่อตามกันเกิดขึ้น โดยทั่วๆ ไปเมื่อได้รับการกระตุ้นจงใจให้เอาอย่างกัน กระแส

ดังกล่าวได้รับการกระตุ้นจากการโฆษณาประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่างๆ โดยเฉพาะสื่อโทรทัศน์ และ จะกระจายอย่างรวดเร็วในสังคมปัจจุบัน ส่งผลทำให้ประชาชนเกิดความสนใจใฝ่หามาครอบครอง ซึ่งอาการเห่อตามกันนี้อาจแสดงอุดมการณ์ ความเชื่อ ทศนคติ หรือความทันสมัย ซึ่งเป็นสถานะ ทางสังคมของผู้แสดงพฤติกรรมด้วย

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษา เรื่อง กระแสวัตถุมงคลจตุคามรามเทพกับภาพสะท้อนของสังคมไทย (พ.ศ. 2530 - พ.ศ. 2550) ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 ในส่วนของทางราชการ จังหวัดนครศรีธรรมราช ควรมีการเก็บรวบรวม ข้อมูล เกี่ยวกับสถิติจำนวนผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องกับวัตถุมงคลจตุคามรามเทพและรายได้จากธุรกิจ เหล่านี้ว่าเป็นระบบ โดยการบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร รวมทั้งการบันทึกภาพในลักษณะต่างๆ เช่น ภาพถ่าย วิดีทัศน์ และภาพนิ่ง เป็นต้น เนื่องจากเป็นปรากฏการณ์ที่ทำให้เกิดผลกระทบต่อสังคม ในวงกว้าง

1.2 ควรจะนำผลการศึกษากระแสวัตถุมงคลจตุคามรามเทพกับภาพสะท้อนของ สังคมไทย (พ.ศ. 2530 - พ.ศ. 2550) ไปสัมพันธ์กับกระแสความนิยม ความเชื่อเรื่องอื่นๆ ที่เกิดขึ้น ในสังคมไทย ที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาเดียวกันนี้เพื่อจะได้เข้าใจพฤติกรรมของคนในสังคม ในช่วงเวลา นั้น ได้ดียิ่งขึ้น

1.3 ควรมีการสนับสนุนให้ศึกษากระแสความนิยม ความเชื่อเกี่ยวกับวัตถุมงคล ของคนในแต่ละพื้นที่ที่แตกต่างกัน เพื่อศึกษาเปรียบเทียบ อันจะส่งเสริมให้เกิดความรู้ความเข้าใจ ในพื้นที่ดังกล่าวได้ดียิ่งขึ้น

1.4 ควรใช้วิจรรย์ญาณในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารต่างๆ เพื่อจะได้รู้เท่าทันกระแส ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม ว่ามิใช่เพียงความเห่อตามกัน ซึ่งเป็นพฤติกรรมรวมหมู่รูปแบบหนึ่งเท่านั้น

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

2.1 ควรจะได้ศึกษาผลกระทบของกระแสความนิยมวัตถุมงคลจตุคามรามเทพ ที่เกิดขึ้นในสังคมไทยทางด้านอื่นๆ อาทิเช่น ด้านสังคม ด้านการเมือง

2.2 ควรจะได้ศึกษาอิทธิพลของความเชื่อเกี่ยวกับผี ศาสนาพราหมณ์ และศาสนาพุทธ ว่ามีความเกี่ยวเนื่องกับวัตถุมงคลจตุคามรามเทพอย่างไร มีอะไรบ้าง เพื่อประโยชน์ในการอธิบายประวัติความเป็นมา และองค์ประกอบของวัตถุมงคลจตุคามรามเทพ

2.3 ควรจะได้ศึกษาสภาพของสังคมไทยภายหลังจากที่กระแสความนิยมวัตถุมงคลจตุคามรามเทพลดลง ส่งผลกระทบต่อประชาชนอย่างไร

บรรณานุกรม

หนังสือ และบทความในหนังสือ

กลุ่มงานวารสารสนเทศและการสื่อสาร 2550 นครศรีธรรมราช 2550 สำนักงานจังหวัด
นครศรีธรรมราช.

กองบรรณาธิการข่าวสด 2550 เจาะจุดคามฯ - ขุนพันธ์ จตุพรจตุพิชทั้งจตุพิศ กรุงเทพฯ: มติชน.
ขุนพรหมโลก 2543 ศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช จัดพิมพ์เนื่องในวโรกาสที่สมเด็จพระบรม
โอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร เสด็จพระราชดำเนินแทนพระองค์ ทรงประกอบพิธี
เปิดศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช ณ สนามหน้าเมือง อำเภอเมือง จังหวัด
นครศรีธรรมราช.

จักรรัช ธีระกุล 2543 ศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช จัดพิมพ์เนื่องในวโรกาสที่สมเด็จพระบรม
โอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร เสด็จพระราชดำเนินแทนพระองค์ ทรงประกอบพิธี
เปิดศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช ณ สนามหน้าเมือง อำเภอเมือง จังหวัด
นครศรีธรรมราช.

จิราภรณ์ ภัทรากานุกัทร 2528 สถานภาพการศึกษาเรื่องคติความเชื่อของไทย กรุงเทพฯ:
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

จุมพล หนีมนานิช 2528 สังคมและวัฒนธรรม ในเอกสารการสอนชุดวิชามนุษยกับสังคม
นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ฉัตรชัย สุกระกาญจน์ 2543 ศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช จัดพิมพ์เนื่องในวโรกาสที่สมเด็จพระ
บรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร เสด็จพระราชดำเนินแทนพระองค์
ทรงประกอบพิธีเปิดศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช ณ สนามหน้าเมือง อำเภอเมือง
จังหวัดนครศรีธรรมราช.

ชานนท์ ท. 2550 คนใต้หนังเหนียว พล.ต.ต.ขุนพันธ์รัษฎราชเดช กรุงเทพฯ: เพชรประกาย.

ชำนาญ รอดเหตุภัย และ บุญยงค์ เกศเทศ 2519 คติชนวิทยา กรุงเทพฯ: อักษรวัฒนา.

ชูดา จิตพิทักษ์ 2525 พฤติกรรมศาสตร์เบื้องต้น พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพฯ: บริษัท สารมวลชน.

เดือน คำดี 2541 ศาสนศาสตร์ กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

เตรียมปวย (นามแฝง) 2511 ปรีอรรธาธิบายแห่งพระเครื่องฯ เล่ม1 พระสมเด็จฯ พิมพ์ครั้งที่ 4
กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ไทยเกษม.

ต่าย นูรพา 2550 จุดคามรามเทพ (เล่มหลัก) ปทุมธานี: ทะเลใต้.

ถนอม พูนวงศ์ 2550 ประวัติศาสตร์เมืองนครศรีธรรมราช กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

ทศพล จังพานิชย์กุล 2549 จตุคามรามเทพ เทวราชโพธิสัตว์ผู้บันดาลความมั่งมีศรีสุข กรุงเทพฯ: คอมม่า จำกัด.

ทศพล จังพานิชย์กุล 2550 องค์พ่อจตุคามรามเทพ “มิ่งมีภูไว้ไม่จน” กรุงเทพฯ: คอมม่า จำกัด.

ทัศนีย์ ทานตวนิช 2523 คติชาวบ้าน ชลบุรี: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางแสน.

ธวัช ปุณโณทก 2528 วัฒนธรรมพื้นบ้าน : คติความเชื่อ กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นภาพกรณ์ หะวานนท์ 2540 เอกสารคำสอน วิชาสังคมวิทยาสำหรับการพัฒนาประเทศ กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

น่าน คาปี 2550 ราชันแห่งทะเลใต้ จตุคามรามเทพ พิมพ์ครั้งที่ 3 กรุงเทพฯ: โกเมนเอก.

นิเทศ ดินณะกุล 2549 การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

บรรเทิง พาพิจิตร 2547 สังคมวิทยา กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

บรรพต วีระสัย 2519 สังคมวิทยา มานุษยวิทยา กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

บุญชู เลือดไทย 2550 คู่มือจตุคามรามเทพ กรุงเทพฯ: บัวตอง.

บุญเรือง อินทวรัตน์ 2527 พุทธมนต์และคุณค่าทางจริยธรรม กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิชย์.

บุรพา ผดุงไทย 2550 ท้าวจตุคามรามเทพองค์ราชันตำแหน่งอาณาจักรทะเลใต้ กรุงเทพฯ: บริษัท ไทยยูเนี่ยนกราฟฟิกส์ จำกัด.

ประเสริฐ ฒ นคร 2521 จารึกที่พบในภาคใต้ รายงานการสัมมนาประวัติศาสตร์นครศรีธรรมราช ครั้งที่ 1 มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.

ประเสริฐ เข้มกลิ่นฟูง 2513 พฤติกรรมร่วม งานแปลของสภาวิจัยแห่งชาติ พ.ศ. 2513 กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรี.

ปราช บุรพาทิส 2550 ตามรอย...จตุคามรามเทพ ราชันตำแหน่งทะเลใต้ กรุงเทพฯ: บัวตอง.

ปรีชา นุ่นสุข 2540 ประวัติศาสตร์นครศรีธรรมราช นครศรีธรรมราช: สำนักศิลปและวัฒนธรรม สถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช.

พระธรรมปิฎก 2543 ธรรมนุญชีวิต กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.

พระบริหารเทพธานี 2541 ประวัติศาสตร์ชาติไทย เล่ม 2 กรุงเทพฯ: บุรพาสาส์น (1991) จำกัด.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) 2550 คติจตุคามรามเทพ กรุงเทพฯ: วัลลดา.

พิทักษ์ ไทรงาม 2550 ธรรมะจตุคาม กรุงเทพฯ: เลมอน กรีน.

พุทธรัตน์ 2550 จตุคามรามเทพ เทพองค์ใหม่เมืองนครศรีธรรมราช กรุงเทพฯ: เพชรประกาย.

มณี พะยอมยงค์ 2536 วัฒนธรรมพื้นบ้าน : คติความเชื่อ กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

มาลี สบายยิ่ง 2550 มนุษย์กับสังคม ภาควิชาสารัตถศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่.

ยศ สันตสมบัติ 2544 มนุษย์กับวัฒนธรรม กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

รพีพรรณ สุวรรณรัฐโชติ 2548 สังคมและวัฒนธรรมไทย ภาควิชาสารัตถศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

ลักขณา สมพงษ์ 2551 ไม่เชื่อ...อย่าลบหลู่ กรุงเทพฯ: ประพันธ์สำนัก.

วัชรพงศ์ ระดมสิทธิพัฒน์ 2550 เรื่องเล็กแต่ไม่ลับกับจตุคามรามเทพ กรุงเทพฯ: ยูอิมิวเลท ดอทคอม.

วาสนา บุญสม 2548 ศิลปวัฒนธรรมไทย สายใยจากอดีต กรุงเทพฯ: พีรามิด.

วิไลรัตน์ ยังรอด และ ศิริศักดิ์ คุ้มรักษา 2546 หนังสือชุด แผนที่ความรู้เมืองไทย: พุทธศิลป์ในดินแดนภาคใต้ กรุงเทพฯ: แพลน รีคเดอส์.

ศรีศักร วัลลิโภดม 2537 พระเครื่องในเมืองสยาม กรุงเทพฯ: มติชน.

ศรีศักร วัลลิโภดม 2538 คันหาอดีตของเมืองโบราณ กรุงเทพฯ: เมืองโบราณ.

เศรษฐสยาม 2540 ลัทธิบริโภคนิยมกับชุมชน กรุงเทพฯ: สมาพันธ์.

สนิท สมัครการ 2538 การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมกับการพัฒนาการของสังคม พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

สมร ทองดี 2544 เอกสารการสอนชุดวิชามนุษย์กับสังคม สาขาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช หน่วยที่ 1 - 7.

สรรเพชญ ธรรมาธิกุล 2550 จตุคามรามเทพ ความจริงและความลับที่ไม่เคยมีใครรู้ กรุงเทพฯ: บ้านพระอาทิตย์.

สันติพจน์ กลับดี 2546 เศรษฐศาสตร์ผู้บริโภค กรุงเทพฯ: ประสานมิตร.

สัมพันธ์ ทองสมัคร 2550 จตุคามรามเทพ กรุงเทพฯ: ยูอิมิวเลท ดอทคอม.

สำนักโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ กรมศิลปากร กระทรวงศึกษาธิการ 2543

นำชมพิพิธภัณฑสถานแห่งชาตินครศรีธรรมราช พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพฯ: รุ่งศิลป์
การพิมพ์ (1977) จำกัด.

สุภางค์ จันทวานิช 2546 สังคมและวัฒนธรรม กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุมนัส จิตพิทักษ์ 2522 พฤติกรรมศาสตร์เบื้องต้น สงขลา: คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัย
สงขลานครินทร์.

สุริชัย หวันแก้ว 2540 การเปลี่ยนแปลงทางสังคมของไทยและแนวโน้มในอนาคต ตอนปัญหา
ของไทยยุคสังคมแห่งการบริโภค: บริโภคนิยม เอกสารประกอบการบรรยาย โครงการ
Global Competence Project.

สุริชัย หวันแก้ว 2546 สังคมและวัฒนธรรม กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุริชัย ลิขิตชัยภูติกุล 2550 จตุคามรามเทพ ที่มา ความเชื่อ และศรัทธาแห่งราชันทะเลใต้
กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.

แสงอรุณ กนกพงศ์ชัย 2548 วัฒนธรรมในสังคมไทย กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อนุমানราชชน, พระยา 2515 การศึกษาเรื่องประเพณีไทยและชีวิตชาวไทยสมัยก่อน
โดยเสถียรรัฐโกเศศ (นามแฝง) กรุงเทพฯ: ก้าวหน้า.

อมรา พงศาพิชญ์ 2537 วัฒนธรรม ศาสนา และชาติพันธุ์: วิเคราะห์สังคมไทยแนวมานุษยวิทยา
กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เอี่ยม อุบลพันธุ์ 2543 ศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช จัดพิมพ์เนื่องในวโรกาสที่สมเด็จพระบรม
โอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร เสด็จพระราชดำเนินแทนพระองค์ ทรงประกอบพิธี
เปิดศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช ณ สนามหน้าเมือง อำเภอเมือง จังหวัด
นครศรีธรรมราช.

Davis, K. 1966. **Human Society**. New York: The Macmillan Co.

บทความในวารสาร นิตยสาร และหนังสือพิมพ์

กฤษกร วงศ์กรวุฒิ และ ปองธรรม สุทธิสาคร 2550 “จตุคามฯ เมื่อศรัทธาทุนนิยม เสกดินให้
เป็นทอง” ต คน Magazine ปีที่ 2, ฉบับที่ 19 (พฤษภาคม).

กฤษณา พิณศรี 2550 “จตุคามรามเทพ : บทวิเคราะห์เชิงวิพากษ์” เมืองโบราณ ปีที่ 33,
ฉบับที่ 2 (เมษายน - มิถุนายน).

กระแสดรรชนี 2550 “กระแสจตุคาม - รามเทพ : ปลุกธุรกิจวงการพระเครื่อง...เม็ดเงินสะพัด
40,000 ล้านบาท” ฉบับที่ 1978 (ประจำวันี่ 21 มิถุนายน).

กิลเดนิยม 2546 ผู้จัดการรายวัน วันที่ 14 มีนาคม.

ข่าวสด 2550 “ต้นภาพชายชุดขาว หน้าหีบศพลือวิญญูณขุนพันธ์” ฉบับวันพฤหัสบดีที่ 22
กุมภาพันธ์

ฐานเศรษฐกิจ 2550 “รายงาน เอ็กซ์เรย์ท่องเที่ยวเมืองคอน โทษกระแส “จตุคาม” ภูธรกิจ”
ฉบับที่ 2211 (ประจำวันี่ 22 เม.ย.- 25 เม.ย.).

ภัทรพร สิริกาญจน 2551 ปราบปรามการฉ้อโกงจตุคามรามเทพในมุมมองทางจริยศาสตร์

วารสารราชบัณฑิตยสถาน ปีที่ 33, ฉบับที่ 3 (ก.ค.- ก.ย.).

ภาวิณี อินเทพ 2550 “นิธิ เอียวศรีวงศ์ ฟันธงศรัทธาจตุคามฯ ศาสนาของชนชั้นกลางไทย”

เนชั่น สุดสัปดาห์ ปีที่ 15, ฉบับที่ 779 (วันที่ 4 - 10 พฤษภาคม).

ภิญโญ จิตต์ธรรม 2518 “ความเชื่อ” วารสารรามคำแหง 2(2) : 54 - 78 ; กรกฎาคม.

วิภา จิรภาไพศาล 2550 “จตุคามรามเทพ : สังคม, ศรัทธา, และมูลค่าการตลาด”

ศิลปวัฒนธรรม ปีที่ 28, ฉบับที่ 8 (มิถุนายน).

ศรีศักร วัลลิโภดม 2537 “พระเครื่อง (ราง) พุทธบูชาหรือพุทธพาณิชย์” ศิลปวัฒนธรรม ปีที่ 15,

ฉบับที่ 3 (มกราคม).

สยามธุรกิจ 2550 “ถอดรหัสจตุคามฟีเวอร์ “กูให้มึงได้ กูก็เอาคืนได้” ระวังแรงขายทุบตลาดฟุบ”

ฉบับที่ 793 ประจำวันที่ 16 - 18 พฤษภาคม.

สยามธุรกิจ 2550 “จตุคาม เอียนทูนนักแก๊งกำไรตลาดหลายหมื่นล้านใกล้วาย - กระแสแห่งโง่

จองระบาค” ฉบับที่ 807 ประจำวันที่ 4 - 6 กรกฎาคม.

สมิหลาไทมส์ 2550 “จตุคามโนมิกส์กูไม่กลับ” ฉบับที่ 261 ประจำวันที่ 5 - 11 พฤษภาคม.

สุเจน กรรพฤทธิ์ 2550 “ปราบปรามการฉ้อโกงจตุคามรามเทพ 2550 เมื่อ “เทพ” มาเยือนเมืองคอน”

สารคดี ปีที่ 23, ฉบับที่ 268 (มิถุนายน).

เอกสารอื่นๆ

กัลยา กนกกุลชลพงศ์ 2547 บริโณคนิยมของเด็ก : ศึกษากรณีความต้องการและการได้มาซึ่งสิ่งของ

จากพ่อแม่ในเขตกรุงเทพมหานคร วิทยานิพนธ์สังคมวิทยาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์

มหาวิทยาลัย.

จรัส เพชรทับ 2545 ความเชื่อเกี่ยวกับเครื่องรางของขลังของชาวบ้านอำเภอสิชล จังหวัด

นครศรีธรรมราช วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยคดีศึกษา

มหาวิทยาลัยทักษิณ.

ชนิดา ดังก้อง 2551 ปัจจัยภายนอกที่มีอิทธิพลต่อการบูชาวัตถุมงคลจตุคามรามเทพในจังหวัด

ร้อยเอ็ด รายงานศึกษาอิสระปริญญาตรีบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ชนกฤต ลออสุวรรณ 2546 การศึกษาคติความเชื่อของชุมชนโบราณสมัยทวารวดีในกลุ่มแม่น้ำแม่

กลองและท่าจีน กรณีศึกษาจากพระพิมพ์ดินเผา วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตร

มหาบัณฑิต สาขาวิชาโบราณคดีสมัยประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ธนพันธ์ ขจรพันธ์ 2551 จตุคามรามเทพในมิติของทุนทางสังคมเพื่อการพัฒนาศักยภาพของ
ประชาชนในการพึ่งพาตนเอง วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

พรชัย ลิขิตธรรมโรจน์ และถาวร เกียรติทับทิว 2541 รายงานการวิจัยเรื่องพระเครื่องกับ
สังคมไทย ศึกษาเฉพาะกรณีผลกระทบที่มีต่อภาวะความเป็นอยู่ทางสังคมของคนไทย
คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์วิทยาเขตหาดใหญ่.

พรพิมล ไทยแปลก 2551 ข่าวสารเกี่ยวกับองค์ จตุคามรามเทพในหนังสือพิมพ์ไทยรายวันที่มีผล
ต่อความคิดเห็นและความเชื่อของประชาชน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ไพศาล เอกบุญเขต 2547 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเช่าพระเครื่องของผู้บริโภคที่ศูนย์
พระเครื่อง ตลาดนัดจตุจักร สารนิพนธ์ บธ.ม. การตลาด บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ.

ราชบัณฑิตยสถาน 2532 พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา อังกฤษ – ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน
กรุงเทพฯ: อัมรินทร์พรินติ้งกรุ๊ป จำกัด.

ราชบัณฑิตยสถาน 2546 พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊ค
พับลิเคชันส์.

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ 2549 แบบเสนอโครงการวิจัย ประกอบการของบประมาณ
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2549 สงขลา: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.

สุจินดา จำด่างเกียรติ 2541 พิธีกรรมการปลุกเสกวัตถุมงคลของชาวบ้านโคกไทรน้อย ตำบลวังบา
อ่าววาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม วิทยานิพนธ์สาขาไทยคดีศึกษา-เน้นมนุษยศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

อภิรักษ์ จุฬาศินนท์ 2546 แรงจูงใจในการบูชาวัตถุมงคลของหลวงพ่อดุสิตมะ จังหวัด
กาญจนบุรี ภาคนิพนธ์ สาขาการจัดการ สถาบันราชภัฏสวนดุสิต.

อรรถพันธ์ สุวรรณเสริมศรี 2540 ปัจจัยที่มีผลต่อความนิยมพระเครื่อง คณะพัฒนาสังคม
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

เว็บไซต์

กิตติชัย งามชัยพิสิฐ 2550 บริโภคนิยม : ภัยคุกคามที่มองไม่เห็น (ออนไลน์) เข้าถึงจาก :

<http://www.tonkla.org/2008/index.php/component/content/article/39/141>

(2 สิงหาคม 2551).

จิราจารีย์ ชัยมุสิก 2550 พลังตลาดด้วยศรัทธา (ออนไลน์) เข้าถึงจาก

<http://www.positioningmag.com/Magazine/PrintNews.aspx?id=58836> (10 เมษายน 2551).

ไทยรัฐ 2550 เปิดตัวทุนจตุคาม แพง! เพราะโฆษณา (ออนไลน์) เข้าถึงจาก:

<http://www.thairath.co.th/news.php?section=hotnews02&content=52038>
(28 มิถุนายน 2551).

ผู้จัดการรายสัปดาห์ 2550 กลยุทธ์การตลาด : ทำไมจตุคามรามเทพเฟื่องฟู (ออนไลน์)

เข้าถึงจาก : <http://www.gotomanager.com/news/details.aspx?id=58862>
(30 เมษายน 2551).

วัฒนะชัย ยะนินทร 2550 จตุคามรามเทพ...อภินิหารมาร์เก็ตติ้ง (ออนไลน์) เข้าถึงจาก :

http://www.positioningmag.com/Magazine/Details.aspx?id=58583_ (17 มีนาคม 2551).

สำนักศิลปากรที่ 14 นครศรีธรรมราช 2552 ระบบสัญลักษณ์และความหมายแห่งองค์พระบรม

ธาตุนครศรีธรรมราช (ออนไลน์) เข้าถึงจาก <http://www.fad14.go.th/jatukam/jr7.htm>
(30 มกราคม 2552).

บุคลากรกรม

- กัลยา ทองแก้วจันทร์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, รัชดาพร บุญกอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่โรงเรียนเบญจมราชูทิศ อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช เมื่อวันที่ 12 มีนาคม พ.ศ.2552.
- เกรียงศักดิ์ วงศ์ธรรมนันท์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, รัชดาพร บุญกอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่ร้านด้อยตลับพระ ณ วัดวังตะวันตก อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช เมื่อวันที่ 13 มีนาคม พ.ศ.2552.
- ชนะ จงกล เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, รัชดาพร บุญกอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 272 หมู่ 1 ตำบลโพธิ์เสด็จ อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช เมื่อวันที่ 13 มีนาคม พ.ศ.2552.
- ชำนาญ โอสุวรรณ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, รัชดาพร บุญกอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่ศาลหลักเมือง นครศรีธรรมราช อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช เมื่อวันที่ 12 มีนาคม พ.ศ.2552.
- พิรพัฒน์ บัวแดงดี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, รัชดาพร บุญกอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 82 ซอย 3 ถนนเพชรเกษม ตำบลหาดใหญ่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา เมื่อวันที่ 28 มีนาคม พ.ศ.2552.
- พระครูพรหมเขตคนารักษ์ เรืองรอด เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, รัชดาพร บุญกอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดสระเรียง ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช เมื่อวันที่ 14 มีนาคม พ.ศ.2552.
- พระปลัดเกษม เขมจิตโต เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, รัชดาพร บุญกอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดชะเมา ถนนราชดำเนิน ตำบลท่าวัง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช เมื่อวันที่ 14 มีนาคม พ.ศ.2552.
- พระปลัดศาสนวัฒน์ กัลยาณธัมโม เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, รัชดาพร บุญกอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดหาดใหญ่ใน อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา เมื่อวันที่ 4 มีนาคม พ.ศ.2552.
- ภาณุ บุญชัย เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, รัชดาพร บุญกอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่โรงเรียนเบญจมราชูทิศ อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช เมื่อวันที่ 14 มีนาคม พ.ศ.2552.
- วลัยภรณ์ พิมเสน เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, รัชดาพร บุญกอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่โรงเรียนเบญจมราชูทิศ อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช เมื่อวันที่ 12 มีนาคม พ.ศ.2552.
- สมพร ช่างประดิษฐ์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, รัชดาพร บุญกอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่ร้านวิภาดา พระเครื่อง ศูนย์การค้าโอเคียน อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา เมื่อวันที่ 4 มีนาคม พ.ศ.2552.

สายพิน เสถียร เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, รัชดาพร บุญกอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 20/150 หมู่ที่ 5 ถนนพัฒนาการคูขวาง ตำบลปากนคร อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช เมื่อวันที่ 11 มีนาคม พ.ศ.2552.

สัมพันธ์ ทองสมัคร เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, รัชดาพร บุญกอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 50/1 หมู่ 3 ถนนนครนพพิฑำ ตำบลโพธิ์เสด็จ อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช เมื่อวันที่ 13 มีนาคม พ.ศ. 2552.

สุชาติ แซ่เจีย เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, รัชดาพร บุญกอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่สี่แยกท่าวัง ตำบลท่าวัง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช เมื่อวันที่ 13 มีนาคม พ.ศ.2552.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

แบบสัมภาษณ์เรื่อง กระแสวัฒนธรรมคลงตุคามรามเทพกับภาพสะท้อนของสังคมไทย

(พ.ศ. 2530 - พ.ศ. 2550)

ภาคผนวก ก

แบบสัมภาษณ์

เรื่อง กระแสวัตถุมงคลจตุคามรามเทพกับภาพสะท้อนของสังคมไทย

(พ.ศ. 2530 - พ.ศ. 2550)

แบบสัมภาษณ์มีทั้งหมด 3 ชุด โดยแบ่งตามประเภทของกลุ่มตัวอย่าง คือ

ชุด ก. กลุ่มผู้สร้างวัตถุมงคลจตุคามรามเทพ คือ คณะกรรมการผู้จัดสร้างวัตถุมงคลจตุคามรามเทพ และวัดที่จัดสร้างวัตถุมงคลจตุคามรามเทพ

ชุด ข. กลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจเกี่ยวกับวัตถุมงคลจตุคามรามเทพ คือ ผู้ประกอบการกิจการให้เช่าบูชาวัตถุมงคลจตุคามรามเทพ ได้แก่ วัด ศูนย์พระเครื่อง แผงพระเครื่อง เป็นต้น และผู้ประกอบการธุรกิจต่อเนื่องที่เกี่ยวข้องกับวัตถุมงคลจตุคามรามเทพ ได้แก่ ธุรกิจอัดกรอบ ปิดทอง เพ้นท์สี สายสร้อย เสื้อ หมวก เป็นต้น ซึ่งเป็นผู้ประกอบการในจังหวัดนครศรีธรรมราช

ชุด ค. กลุ่มผู้เช่าบูชาวัตถุมงคลจตุคามรามเทพ

ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์ (Key Informants)

- ชื่อ.....นามสกุล.....
อายุ.....ปี
เพศ ชาย หญิง
ศาสนา.....ระดับการศึกษา.....
อาชีพ.....ตำแหน่ง.....
- ที่อยู่ปัจจุบัน
บ้านเลขที่.....หมู่ที่.....ถนน.....
ตำบล.....อำเภอ.....
จังหวัด.....
- สถานที่สัมภาษณ์.....
- วัน/เดือน/ปี ที่สัมภาษณ์.....

แบบสัมภาษณ์

ชุด ก. กลุ่มผู้สร้างวัดอุ้มงคลจตุคามรามเทพ

แนวคำถามหลัก

1. คุณรู้จักวัดอุ้มงคลจตุคามรามเทพได้อย่างไร
2. คุณมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาขององค์จตุคามรามเทพหรือไม่ อย่างไร
3. วัดอุ้มงคลจตุคามรามเทพในช่วง 20 ปีที่ผ่านมา (พ.ศ. 2530 – พ.ศ. 2550) มีการเปลี่ยนแปลงอย่างไรบ้าง
4. เพราะเหตุใดจึงเลือกสร้างวัดอุ้มงคลจตุคามรามเทพ
5. ช่วงเวลาที่คุณจัดสร้างวัดอุ้มงคลจตุคามรามเทพคือช่วงเวลาใด
6. คุณจัดสร้างวัดอุ้มงคลจตุคามรามเทพมาแล้วทั้งหมดกี่รุ่น
7. รุ่นที่ได้รับความนิยมสูงสุดคือรุ่นใด (ในกรณีที่สร้างมาแล้วหลายรุ่น)
8. ในการจัดสร้างวัดอุ้มงคลจตุคามรามเทพมีรายละเอียดอะไรบ้าง (ยกตัวอย่างมา 1 รุ่น)
 - 8.1 ชื่อรุ่นอะไร
 - 8.2 คณะกรรมการจัดสร้างคือใคร จำนวนเท่าไร
 - 8.3 วัตถุประสงค์การจัดสร้างคืออะไร
 - 8.4 รูปลักษณะ การออกแบบ อย่างไร โดยใคร
 - 8.5 มวลสารศักดิ์สิทธิ์ที่ใช้เป็นส่วนผสม มีอะไรบ้าง นำมาจากไหน
 - 8.6 ผู้ทำพิธีปลุกเสก จำนวนกี่ท่าน มีใครบ้าง
 - 8.7 สถานที่ทำพิธีปลุกเสก กี่ที่ ที่ใดบ้าง
 - 8.8 ระยะเวลาในการทำพิธีปลุกเสก กี่พิธี กี่วาระ
 - 8.9 การโฆษณาประชาสัมพันธ์เป็นไปในรูปแบบไหน อย่างไรบ้าง
 - 8.10 สถานที่ให้เช่าบูชาคือที่ใด
 - 8.11 ผู้นำวัดอุ้มงคลไปให้เช่าบูชาคือใครบ้าง
9. ขอให้เล่ารายละเอียดของแต่ละขั้นตอนในการจัดสร้างวัดอุ้มงคลจตุคามรามเทพว่ามีอะไรบ้าง
10. แหล่งทุนที่ใช้ในการจัดสร้างวัดอุ้มงคลจตุคามรามเทพมาจากที่ใด
11. ในการจัดสร้างวัดอุ้มงคลจตุคามรามเทพในครั้งนี้ บรรลุวัตถุประสงค์การจัดสร้างที่ตั้งไว้หรือไม่
12. กระแสตอบรับจากผู้เช่าบูชาวัดอุ้มงคลจตุคามรามเทพเป็นอย่างไร คຸ້ມทุนหรือไม่
13. คุณคิดว่าอะไรคือปัจจัยที่ทำให้เกิดกระแสความนิยมวัดอุ้มงคลจตุคามรามเทพ
14. กิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นจากกระแสความนิยมวัดอุ้มงคลจตุคามรามเทพมีอะไรบ้าง

15. ปัจจุบันคุณยังจัดสร้างวัตถุมงคลจตุคามรามเทพหรือไม่ อย่างไร

16. คุณเคยสร้างวัตถุมงคลประเภทอื่นนอกจากจตุคามรามเทพหรือไม่ อย่างไร

แบบสัมภาษณ์

ชุด ข. กลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจเกี่ยวกับวัดมุงคลจตุคามรามเทพ

แนวคำถามหลัก

1. คุณรู้จักวัดมุงคลจตุคามรามเทพได้อย่างไร
2. คุณประกอบธุรกิจนี้มาเป็นระยะเวลาานเท่าใด
3. เพราะเหตุใดจึงมาประกอบธุรกิจนี้
4. คุณประกอบอาชีพนี้เป็นอาชีพเสริมหรืออาชีพหลัก
5. คุณมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาขององค์ตุคามรามเทพหรือไม่ อย่างไร
6. คุณมีความเชื่อ ความศรัทธาเกี่ยวกับวัดมุงคลจตุคามรามเทพหรือไม่ อย่างไร
7. คุณได้บูชาวัดมุงคลจตุคามรามเทพหรือไม่ อย่างไร (ถ้าไม่ คุณมีการบูชาวัดมุงคลอื่นหรือไม่ อย่างไร)
8. ลูกค้านส่วนใหญ่เป็นกลุ่มใด (เช่น เพศ อายุ อาชีพ จุดประสงค์ในการบูชา)
9. รายได้จากการประกอบธุรกิจนี้เป็นอย่างไร
10. คุณมีเทคนิคในการประกอบธุรกิจนี้อย่างไร
11. คุณคิดว่าอะไรคือปัจจัยที่ทำให้เกิดกระแสมนิยมวัดมุงคลจตุคามรามเทพ
12. กิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นจากกระแสมนิยมวัดมุงคลจตุคามรามเทพมีอะไรบ้าง
13. สภาพการดำเนินธุรกิจในช่วงที่ตุคามรามเทพได้รับความนิยมเป็นอย่างไ
14. ปัจจุบันการดำเนินธุรกิจเกี่ยวกับวัดมุงคลจตุคามรามเทพเป็นอย่างไร
15. สภาพการดำเนินธุรกิจในช่วงที่ตุคามรามเทพได้รับความนิยมกับปัจจุบันแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร (หากแตกต่าง คุณคิดว่าอะไรคือสาเหตุ และ คุณมีแนวทางแก้ไขสภาพการณ์ดังกล่าวอย่างไร)

แบบสัมภาษณ์

ชุด ค. กลุ่มผู้เข้าบูชาวัดอุ้มงคลจตุคามรามเทพ

แนวคำถามหลัก

1. คุณเริ่มรู้จักวัดอุ้มงคลจตุคามรามเทพตั้งแต่เมื่อไร และเริ่มเข้าบูชาตั้งแต่เมื่อใด
2. คุณมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาขององค์จตุคามรามเทพหรือไม่ อย่างไร
3. อะไรเป็นมูลเหตุจูงใจให้คุณเข้าบูชาวัดอุ้มงคลจตุคามรามเทพ
4. คุณคิดว่าสิ่งนี้มีอิทธิพลหรือไม่ อย่างไรต่อการตัดสินใจเข้าบูชาวัดอุ้มงคลจตุคามรามเทพ
5. คุณเข้าบูชาวัดอุ้มงคลจตุคามรามเทพมาจากที่ใด ด้วยวิธีการใด
6. คุณมีหลักเกณฑ์ในการพิจารณา เลือกลง เข้าบูชาวัดอุ้มงคลจตุคามรามเทพอย่างไร
อาทิ เช่น ชื่อรุ่น
ผู้จัดสร้าง
วัตถุประสงค์การจัดสร้าง
รูปลักษณะ ความสวยงาม
มวลสารศักดิ์สิทธิ์ที่ใช้เป็นส่วนผสม
เกจิอาจารย์ผู้ทำพิธีปลุกเสก
สถานที่ทำพิธีปลุกเสก
ความเชื่อในพุทธคุณ
ราคาบูชา
สถานที่ให้บูชา
7. คุณเข้าบูชาวัดอุ้มงคลจตุคามรามเทพทั้งหมดกี่รุ่น รุ่นละกี่องค์ อะไรบ้าง
8. ทำไมจึงเช่าหลายองค์ในแต่ละรุ่น (กรณีที่เช่าหลายองค์ในแต่ละรุ่น)
9. คุณคิดว่าสิ่งที่มีอิทธิพลมากที่สุดต่อการตัดสินใจเข้าบูชาวัดอุ้มงคลจตุคามรามเทพคืออะไร (โปรดเรียงลำดับความสำคัญ)
10. คุณเคยมีประสบการณ์เกี่ยวกับอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์จากวัดอุ้มงคลจตุคามรามเทพหรือไม่ อย่างไร
11. นอกจากวัดอุ้มงคลจตุคามรามเทพแล้ว คุณมีวัดอุ้มงคลประเภทอื่นๆหรือไม่ อย่างไร
12. บุคคลใกล้ชิดของคุณ เช่น คนในครอบครัว เพื่อนฝูง เข้าบูชาวัดอุ้มงคลจตุคามรามเทพด้วยหรือไม่
13. คุณคิดว่าอะไรคือปัจจัยที่ทำให้เกิดกระแสความนิยมวัดอุ้มงคลจตุคามรามเทพ

14. กิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นจากกระแสความนิยมวัตุมงคลจตุคามรามเทพมีอะไรบ้าง
15. ปัจจุบันคุณยังเชื่อชาวัตุมงคลจตุคามรามเทพอยู่หรือไม่ เพราะอะไร

ภาคผนวก ข

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความตรงของเครื่องมือวิจัย

ภาคผนวก ข

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความตรงของเครื่องมือวิจัย

1. รองศาสตราจารย์ พรชัย ลิขิตธรรมโรจน์
สาขาบริหารทรัพยากรมนุษย์ ภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์
คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
2. รองศาสตราจารย์ กิตติ ต้นไทย
สาขาสังคมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา
3. อาจารย์ ศรีคำ บัวโรย
สาขาสังคมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

ภาคผนวก ก

ตาราง ตัวอย่างรายการวัตถุมงคลจตุคามรามเทพ
ที่จัดสร้างตั้งแต่ปีพ.ศ. 2530 - พ.ศ. 2550

ตาราง ตัวอย่างรายการวัตถุมงคลจตุคามรามเทพ
ที่จัดสร้างตั้งแต่ปีพ.ศ. 2530 - พ.ศ. 2550

ปีที่สร้าง	ชื่อรุ่น	ผู้จัดสร้าง	วัตถุประสงค์	หมายเหตุ
ระหว่าง พ.ศ.2530 ถึง พ.ศ.2534	สร้างศาลหลัก เมืองนครศรี- ธรรมราช	พล.ต.ต.ขุนพันธรักษ์ราชเดช พล.ต.ท.สรรเพชญ์ ชรรมาธิกุล โกพร้อม-นายอะพร้อม สกลอมร	เพื่อมอบเป็นของ สมนาคุณแก่ผู้ที่มีจิต ศรัทธาบริจาคเงินสร้าง ศาลหลักเมือง นครศรีธรรมราช	
พ.ศ.2542	บัวง สี้อ เฮง	พล.ต.ต.ขุนพันธรักษ์ราชเดช	เพื่อเผยแพร่บารมีองค์ จตุคามรามเทพให้ ชาวมาเลเซียและชาว สิงคโปร์ได้รู้จัก	
พ.ศ.2543	เกาะเกตรา	พล.ต.ต.ขุนพันธรักษ์ราชเดช พล.ต.ท.สรรเพชญ์ ชรรมาธิกุล โกพร้อม-นายอะพร้อม สกลอมร	เพื่อเป็นที่ระลึกใน วโรกาส สมเด็จพระบรม โอรสาธิราชฯสยาม มกุฎราชกุมาร เสด็จพระ ราชดำเนินทรงเปิด ศาลหลักเมือง นครศรีธรรมราช	
พ.ศ.2544	ขุนพันซ์ พุทธาคม เข่าอ้อ	สำนักวัดเข่าอ้อ และ ณสรร์ค พันธรักษ์ราชเดช	เพื่อนำปัจจัยบูรณะ ก่อสร้างศาลาบำเพ็ญกุศล หลังใหญ่ให้สำเร็จลุล่วง โดยเร็ว	
พ.ศ.2545	บูรณะเจดีย์- ราย	วัดมหาธาตุวรมหาวิหาร นครศรีธรรมราช ร่วมกับ พล.ต.ต. ขุนพันธรักษ์ราชเดช และพ่อค้าประชาชน	เพื่อหาทุนสมทบ งบประมาณของกรม ศิลปากร บูรณะเจดีย์ราย รอบๆ องค์พระบรมธาตุ	

ปีที่สร้าง	ชื่อรุ่น	ผู้จัดสร้าง	วัตถุประสงค์	หมายเหตุ
	ดวงตราสอง แผ่นดิน (รุ่นแรกวัด พุทไธสวรรย์)	พระอาจารย์โชติ วัดพุทไธสวรรย์ จ.พระนครศรีอยุธยา	เพื่อหาปัจจัยในการ สร้างพระเมรุ และ ศาลาธรรมสังเวช วัดพุทไธสวรรย์	
พ.ศ.2546	วัดมะม่วงขาว	พล.ต.ขุนพันธรักษ์ราชเดช เป็นประธานจัดสร้าง	เพื่อบูรณปฏิสังขรณ์วัด มะม่วงขาว (ศรีธรรมาราม จ. นครศรีธรรมราช)	
พ.ศ.2547	บูรณะ ศาลหลักเมือง	พล.ต.ขุนพันธรักษ์ราชเดช เป็นที่ปรึกษาด้านการจัดสร้าง และพิธีกรรมต่างๆ	เพื่อหารายได้นำไป บูรณะหลักเมือง นครศรีธรรมราช	
	มั่งมีศรีสุข	คุณ ช.เชื้อเพ็ชฌุ เพ็ชฌุไพศิษฏ์ ประธานการจัดสร้างและคณะ ร่วมกันจัดสร้าง	เพื่อหารายได้นำไปจัด สร้างอาคารสถานาย- ความ จังหวัดนครศรีฯ เพื่อเป็นจุดศูนย์กลางการ ช่วยเหลือทางกฎหมาย ต่อประชาชนที่เดือดร้อน	
	พุทธศิลป์ ย้อนยุค วัดนาสน	พล.ต.ต. ขุนพันธรักษ์ราชเดช เป็นประธานการจัดหาทุนการ ก่อสร้าง	- จัดทำเสนาสนะสำหรับ ให้พระใช้ในการประกอบ ศาสนกิจ - ก่อสร้างศาลาการ เปรียญ	
	ชนะมาร	โดยมูลนิธิศิรินครราชวิทยาลัย ในพระราชูปถัมภ์	เพื่อจัดสร้างพระอุโบสถ เฉลิมพระเกียรติ ณ วัดสิริธรเทพรัตนาราม ต.อ้อมใหญ่ อ.สามพราน จ.นครปฐม เนื่องในวโรกาสที่สมเด็จพระ เทพรัตนราชสุดา	

ปีที่สร้าง	ชื่อรุ่น	ผู้จัดสร้าง	วัตถุประสงค์	หมายเหตุ
พ.ศ.2547			สยามบรมราชกุมารี ทรงเจริญพระชนมายุ ครบ 48 พรรษา	
	บุญสูง	จัดสร้างโดย ดร.ไมตรี บุญสูง	เพื่อหารายได้สมทบทุน สร้างศาลเจ้าเจ๋งอ่อง จังหวัดภูเก็ต	
	มรดกพ่อ	พระอาจารย์โชติ วัดพุทไธสวรรย์ จ.พระนครศรีอยุธยา	เพื่อนำปัจจัยสมทบทุน สร้างมณฑป สำหรับ บรรจุพระบรมสารีริก- ธาตุ ที่หลวงพ่อดำหวัดได้ สร้างค้างไว้ ให้สำเร็จ ลุล่วงไปด้วยดี จะได้ ถวายเป็นพุทธบูชา ธรรม บูชา สังฆบูชา และบูชา พระคุณของพระมหา กษัตริย์ไทยทุกพระองค์ โดยเฉพาะสมเด็จพระ รามาธิบดีที่ 1 (พระเจ้าอู่ ทอง) ผู้ทรงสถาปนากรุง ศรีอยุธยา และสร้างวัด พุทไธสวรรย์ มานานกว่า 654 ปี	
พ.ศ.2548	จ้าวทะเล	คณะศิษย์องค์จตุคามรามเทพ สมาคมผู้นิยมพระเครื่อง พระบูชาไทยและชมรมนักข่าว และช่างภาพพระเครื่อง	เพื่อหารายได้นำไปช่วย เหลือผู้ประสบภัยจาก เหตุการณ์คลื่นยักษ์ สึนามิใน 6 จังหวัดภาคใต้	

ปีที่สร้าง	ชื่อรุ่น	ผู้จัดสร้าง	วัตถุประสงค์	หมายเหตุ
พ.ศ.2548	ไตรภาคี ศรีนคร	พระอาจารย์เจริญ เจ้าอาวาสวัดนางตรา จ.นครศรีธรรมราช	ร่วมสมทบทุนสร้าง อุโบสถ	
	อุดมโชค โกศทรัพย์	วัดสิรินทรเทพรัตนาราม ในพระราชูปถัมภ์ อ.สามพราน จ.นครปฐม	- เพื่อสมทบทุนจัดสร้าง รูปหล่อองค์พ่อจตุคามฯ ขนาดสูง 2.80 เมตร - จัดสร้างวิหาร ประดิษฐานองค์พ่อ จตุคามฯ ณ วัดสิรินทร - เพื่อเป็นทุนการศึกษา พระภิกษุ สามเณร วิทยา เขตสิรินทรราชวิทยาลัย - เพื่อเป็นทุนอาหาร สำหรับเด็กนักเรียนศูนย์ เด็กเล็กวิทยาเขตสิรินทร	
	มหาเทพ ปาฏิหาริย์	พระครูพิทักษ์เจตยานุการ เจ้าอาวาสวัดดงทอง ต.หินตก อ.ร่อนพิบูลย์ จ.นครศรีธรรมราช วัดห้วยมงคล อ.หัวหิน จ.ประจวบคีรีขันธ์	เพื่อหารายสมทบทุน ก่อสร้างพิพิธภัณฑสถาน คลัง จันทสิริ อดีตเจ้า อาวาสวัดดงทอง และ ร่วมบูรณะเสนาสนะ สงฆ์ วัดลำนาว อ.บางขัน จ.นครศรีธรรมราช	
	สุวรรณวิชัย	วัดสุวรรณวิชัย(วัดกุฎี) ต.ควนขนุน อ.ควนขนุน จ.พัทลุง	เพื่อหารายได้นำไป สมทบทุนสร้าง พิพิธภัณฑสถานและหอสมุด ของวัดสุวรรณวิชัย	

ปีที่สร้าง	ชื่อรุ่น	ผู้จัดสร้าง	วัตถุประสงค์	หมายเหตุ
พ.ศ.2548	เฉลิมพระ-เกียรติ	ชมรมไทยคู่ฟ้าในโอกาสครบรอบ 9 ปี	- เพื่อนำรายได้ขึ้นทูลเกล้าถวาย สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ตามพระอภัยมณี ในวโรกาสที่ทรงเจริญพระชนมายุ 50 พรรษา - ส่วนหนึ่งบูรณะศาสนสถานภายในวัดมหาธาตุฯ - จัดซื้ออุปกรณ์การศึกษาแก่นักเรียนในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช	
	อยู่เย็นเป็นสุข	มูลนิธิกู่ภัยกระบี่	เพื่อนำรายได้ก่อตั้งมูลนิธิ พร้อมทั้งจัดหายานพาหนะและอุปกรณ์การกู่ภัยให้การช่วยเหลือผู้ประสบภัยอย่างมีประสิทธิภาพ	
	มงคลบารมีศรีธรรมราช	พระครูพิทักษ์เจตติยานุการเจ้าอาวาสวัดถลุงทองจังหวัดนครศรีธรรมราช	- เพื่อบูรณะศาสนสถานวัดถลุงทอง - เพื่อบูรณะอาคารอเนกประสงค์มงคลบารมีของท่านคลังจนทสิริ อดีตเจ้าอาวาส ที่ได้รับความเสียหายเนื่องจากไฟไหม้	

ปีที่สร้าง	ชื่อรุ่น	ผู้จัดสร้าง	วัตถุประสงค์	หมายเหตุ
พ.ศ.2549	มงคลชีวิต	พระครูสังฆรักษ์ (ณรงค์) ปวีโร วัดรวก ต.บางสีทอง อ.บางกรวย จ.นนทบุรี	บูรณะปฏิสังขรณ์ เสนาสนะต่างๆ ของวัดรวก	
	ขุนพันธ์ แซยิด 108 ปี	สร้างขึ้นเพื่อเป็นที่ระลึกในการ ทำบุญฉลองอายุครบ 9 รอบ 108 ปี ของท่าน พล.ต.ต.ขุนพันธ์รักษ์ราชเดช	- แจกคณะกรรมการ ผู้ดำเนินงาน - นำไปให้ผู้มีจิตศรัทธา บูชาทำบุญหาปัจจัยเข้า วัด	
	700 ปี ศรีวิชัย	มูลนิธิ เพื่อนพึ่ง (ภา) ยามยาก ในพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโสมสวลี พระวรราชทินนิตตามาตุ	เพื่อจัดซื้อคอมพิวเตอร์ ใช้ในกิจการด้าน การศึกษาให้โรงเรียนใน จังหวัดนครศรีธรรมราช	
	ไหว้ครู 49	วัดรวกบางสีทอง ต.บางสีทอง อ.บางกรวย จ.นนทบุรี	- เพื่อหาทุนสร้าง องค์ตุ๊กตารามเทพ ขนาดใหญ่ ประดิษฐาน ณ วัดรวกบางสีทอง - เป็นที่ระลึกในพิธี	
	ปรกเกล้า	คุณเทพไทย เสนพงศ์	เพื่อหารายได้นำไป สมทบทุนในการสร้าง ศาลาการเปรียญ ณ วัดสิรินทรเทพรัตนาราม ในพระราชูปถัมภ์เพื่อ น้อมเกล้าน้อมกระหม่อม ถวายเป็นพระราชกุศล พระบาทสมเด็จพระเจ้า- อยู่หัว ในวโรกาสครอง สิริราชสมบัติครบ 60 ปี	

ปีที่สร้าง	ชื่อรุ่น	ผู้จัดสร้าง	วัตถุประสงค์	หมายเหตุ
พ.ศ.2549	ชุมทรัพย์	มูลนิธิศรีรัตน โกสินทร์ ในพระอุปถัมภ์ สมเด็จพระเจ้าภคินีเธอ เจ้าฟ้าเพชรรัตนราชสุดา สิริโรสภาพัฒณวดี	เพื่อกองทุนผู้ป่วยโรคไต และสงฆ์อาพาธ มูลนิธิ ศรีรัตนโกสินทร์ ในพระ อุปถัมภ์ จัดหาทุนทรัพย์ จัดซื้อเครื่องล้างไต และ อื่นๆ	
	พุทธสยาม	พระครูวินัยธร (มานิตย์) วัดสีกัน (พุทธสยาม) เขตดอนเมือง กรุงเทพฯ	เพื่อนำรายได้สมทบทุน ก่อสร้างศาลธรรมสังเวช วัดสีกัน	
	โคตรเศรษฐี วัดโพธิ์แก้ว ประสิทธิ์	วัดโพธิ์แก้วประสิทธิ์ ต.สินปุน อ.เขาพนม จ.กระบี่	เพื่อหารายได้นำไปเพื่อ สมทบทุนสร้างอุโบสถ วัดโพธิ์แก้วประสิทธิ์	
	ปาฏิหาริย์	วัดห้วยมงคล อ.หัวหิน จ.ประจวบคีรีขันธ์	- เพื่อหารายได้นำไป บูรณะปฏิสังขรณ์ เสนาสนะต่างๆ ที่ชำรุด ทรุดโทรม - เพื่อหารายได้นำไป สร้างอาคารเรียน ปริยัติธรรม - เพื่อหารายได้นำไป ช่วยเหลือ ข้าราชการ ทหาร ตำรวจตะเวน ชายแดน	หัวหิน
	สิริมงคล	ศูนย์กัญชวลีชนครศรีธรรมราช	เพื่อหารายได้นำไปซื้อ อุปกรณ์กัญชพ ช่วยเหลือ ผู้ประสบภัยและอุบัติเหตุ	

ปีที่สร้าง	ชื่อรุ่น	ผู้จัดสร้าง	วัตถุประสงค์	หมายเหตุ
พ.ศ.2549	สมบัติ จักรพรรดิ	มูลนิธิจีเด็กลุ่ม วัดนางพระยา อ.เมือง จ.นครศรีธรรมราช และวัดโบสถ์ อ.สามโคก จ.ปทุมธานี	- ร่วมสมทบทุนโครงการ เพชรยอดมงกุฎ มูลนิธิ ร่วมจัด ซึ่งเป็นโครงการ พัฒนาและส่งเสริม การศึกษาของเยาวชน ทั่วประเทศไทย - ก่อสร้างวิหารจตุคามฯ ประดิษฐานจตุคามองค์ ใหญ่ ณ วัดอุบลนาราม อ.บางกรวย จ.นนทบุรี - สร้างรูปปั้นสมเด็จพระ พุทธาจารย์ (โต พรหมรังสี) - ร่วมสมทบในกองทุน บัณฑิตคืนถิ่นสิรินธร เพื่อสนับสนุนการศึกษา ในระดับมหาวิทยาลัย - ปรับปรุงภูมิทัศน์วัด นางพระยา ต.ปากนคร อ.เมือง จ.นครศรีฯ - ร่วมสร้างวัดธรรมปทีป ปารีส ประเทศฝรั่งเศส	
	หลักเมือง พุทธาคม เขาค้อ	สำนักเขาค้อ และ ณสรศักดิ์ พันธุรักษ์ราชเดช	เพื่อหารายได้นำไป บูรณะ ก่อสร้างศาลา บำเพ็ญบุญ วัดเขาค้อ	
	คลังสมบัติ	วิทยาลัยเทคนิค นครศรีธรรมราช	เพื่อหารายก่อดังมูลนิธิ และจัดซื้อครุภัณฑ์ให้แก่ อาคารวิทยบริการ	

ปีที่สร้าง	ชื่อรุ่น	ผู้จัดสร้าง	วัตถุประสงค์	หมายเหตุ
พ.ศ.2549			วิทยาลัยเทคนิค จังหวัดนครศรีธรรมราช	
	ปีมหามงคล 49 – 50 เงินไหลมา	วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร นครศรีธรรมราช	เพื่อหารายได้สมทบทุน สร้างอาคารเรียน โรงเรียนพระปริยัติธรรม ของทางวัด	
พ.ศ.2550	บารมี ศรีวิชัย	วัดศรีวิชัยพัฒนาราม หมู่ที่ 6 ต.ทอนหงษ์ อ.พรหมคีรี จ.นครศรีธรรมราช	เพื่อหารายได้บูรณะ วัดศรีวิชัยพัฒนาราม	
	มหาโชค มหาเศรษฐี	วัดคงคาวง (อ้ายเจียว) ต.ทอนหงษ์ อ.พรหมคีรี จ.นครศรีธรรมราช	เพื่อหาทุนสมจัดสร้างหอ ฉันของทางวัด	
	ราชันเศรษฐี	พระครูบุญญาภินันท์ พ่อท่านหรีด วัดป่าโมกข์ อ.กะปง จ.พังงา	เพื่อสมทบทุนจัดสร้าง ศาลาประดิษฐานร่างที่ ละสังขารของพระเดช พระคุณท่าน พระธรรม- วราลังการ (หลวงปู่ กล่อม) วัดเพ็ญญาติ พระเดชพระคุณท่าน พระอุดมศีลาคุณ	
	ทวีทรัพย์ ล้านโกฏ	วัดนาทวิ อ.นาทวิ จ.สงขลา	- เพื่อสมทบทุนสร้าง อุโบสถวัดนาทวิ จ.สงขลา - เพื่อสมทบทุนสร้าง อุโบสถวัดยางทองและ เพื่อบูรณะวัดนาทวิ	

ปีที่สร้าง	ชื่อรุ่น	ผู้จัดสร้าง	วัตถุประสงค์	หมายเหตุ
พ.ศ.2550	นารายณ์ แปลงรูป	วัชรพงษ์ ระดมสิทธิพัฒน์ (อุ๋ กรุงเทพมหานคร)	จัดสร้างเป็นกรณีพิเศษ เพื่อมอบเป็นมงคลวัตถุ ที่ระลึก ให้กับผู้สั่งจอง หนังสือเรื่องลึกลับแต่ไม่ลับ กับจุดคามรามเทพ โดย วัชรพงษ์ ระดมสิทธิ- พัฒน์ (อุ๋ กรุงเทพมหานคร) เล่ม ละ 250 บ.รายได้สมทบ ในโครงการเพชรยอด มงกุฎ นำไปสร้างจุดคาม รามเทพองค์ใหญ่ เพื่อ เป็นอนุสรณ์มงคลสถาน เผยแผ่บารมีของท่านและ ให้ประชาชนได้กราบ ไหว้บูชา และสร้าง ห้องน้ำจำนวน 20 ห้อง ถวายวัดอุบลวนาราม นนทบุรี	
	กัณฑ์	อาจารย์หนู กัณฑ์	เพื่อสมทบทุนสร้าง อุโบสถเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา ณ วัดแม่ตะไคร้ ในพระ บรมราชินูปถัมภ์ อ.แม่อน จ.เชียงใหม่	
	12 นักร้อง	มูลนิธิพัฒนาและส่งเสริม เยาวชนคนหนุ่มสาว ร่วมกับ ชมรมพัฒนาเมืองนคร	จัดตั้งกองทุนศึกษาและ เผยแพร่ ประวัติศาสตร์ เมืองนคร และ เพื่อการ พัฒนาเยาวชน	

ปีที่สร้าง	ชื่อรุ่น	ผู้จัดสร้าง	วัตถุประสงค์	หมายเหตุ
พ.ศ.2550	เงินทองมันคั่ง	กุ๊กย๊ะตะกั่วป่า	นารายได้จัดซื้อยานยนต์ให้กับกุ๊กย๊ะตะกั่วป่าและอุปกรณ์ช่วยชีวิต	
	บารมี พระบรมธาตุ 20 ปี หลักเมือง	ชมรมชาวลุ่มน้ำปากพนัง ในกรุงเทพมหานคร	เพื่อสร้างพระบรมธาตุจำลองด้วยทองคำแท้หนัก 80 บาท นำทูลเกล้าถวายในหลวงเนื่องในวโรกาส เจริญพระชนมพรรษาครบ 80 พรรษา และเพื่อมอบวัดมณฑลเพื่อเป็นขวัญกำลังใจ แก่ผู้ปฏิบัติงาน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้	
	บารมีธรรม	วัดบรมวงศัศรวรราม- วรวิหาร พระนครศรีอยุธยา หลวงพ่อรวยวัดตะโก เป็นประธานจัดสร้าง	เพื่อหารายได้นำไปสมทบทุนสร้างอาคารเรียนปริยัติธรรม	
	รวยไม่เลิก	พระใบฎีกากฤษณพัฒน์ กิตติปัญญา ผู้ช่วยเจ้าอาวาส วัดโพธิ์แก้ว ประสิทธิ์	เพื่อนำรายได้จากการเปิดให้ประชาชนทั่วไปร่วมบุญบูชาวัตถุมงคล นำไปจัดสร้างอาคารเรียนและอุปกรณ์ทางการศึกษาระบบไอที โรงเรียนคลองหมื่นเพชรอนุสรณ์ ค่ายวิชราลงกรณ์อุปถัมภ์ ต.ปริก อ.ทุ่งใหญ่ จ.นครศรีธรรมราช	

ปีที่สร้าง	ชื่อรุ่น	ผู้จัดสร้าง	วัตถุประสงค์	หมายเหตุ
พ.ศ.2550	ราชันย์ดำ	วัดใหญ่ชัยมงคล จ.นครศรีธรรมราช	เพื่อจัดสร้างหอฉัน และ จัดรายได้มอบเป็น ทุนการศึกษา ให้กับ โรงเรียนเทศบาล 9	
	ทวิโกกทรัพย์	โรงเรียนมงคณะทวิศิลป์ วัดศิลาชลเขต อ.ลิขล จ.นครศรีธรรมราช	เพื่อสมทบทุนกองทุน สงเคราะห์เยาวชน และ สมทบทุนสร้างอาคาร เรียน รร.มงคณะทวิศิลป์	
	สามเสื่อ กลับใจ	หลวงพ่อทวิศักดิ์ ชุตินุชโร เจ้าอาวาสวัดศรีนวลธรรมวิมล	เพื่อเป็นการเฉลิมพระ เกียรติ พระบาทสมเด็จพระ พระเจ้าอยู่หัวที่ทรงมี พระชนมายุครบ 80 พรรษา และเพื่อหาทุน ก่อสร้างตึก สงฆ์อาพาธ ของโรงพยาบาลหลวง พ่อทวิศักดิ์ ชุตินุชโร	
	สามเสื่อ กลับใจ	หลวงพ่อทวิศักดิ์ ชุตินุชโร เจ้าอาวาสวัดศรีนวลธรรมวิมล	เพื่อเป็นการเฉลิมพระ เกียรติ พระบาทสมเด็จพระ พระเจ้าอยู่หัวที่ทรงมี พระชนมายุครบ 80 พรรษา และเพื่อหาทุน ก่อสร้างตึก สงฆ์อาพาธ	
	มหาราช คุ้มครอง มหาเศรษฐี	วัดวิเชียรบำรุง ต.ท่าโรง อ.วิเชียรบำรุง จ.เพชรบูรณ์	- เพื่อนำรายได้สมทบทุน สร้างอุโบสถสองชั้นและ สมทบทุนสวัสดิการ ข้าราชการ ทหาร ตำรวจ	

ปีที่สร้าง	ชื่อรุ่น	ผู้จัดสร้าง	วัตถุประสงค์	หมายเหตุ
พ.ศ.2550			<p>พลเรือน ที่ได้รับบาดเจ็บ และเสียชีวิตในการปฏิบัติหน้าที่ใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้</p> <ul style="list-style-type: none"> - เพื่อนำรายได้จัดซื้ออุปกรณ์การศึกษาแก่โรงเรียนที่ขาดแคลน - เพื่อนำรายได้สมทบทุนจัดสร้างพิพิธภัณฑสถานสมเด็จพระนเรศวรมหาราช และ นำรายได้บูรณะสามพระราชาอนุสรณ์ องค์สมเด็จพระนเรศวร องค์สมเด็จพระเอกาทศรถ สมเด็จพระพี่นางสุพรรณกัลยา ณ วัดวิเชียรบำรุง จ.เพชรบูรณ์ 	
	ทรัพย์แสนล้าน	กองทุนนิธิรักษพุทธศาสน์	<ul style="list-style-type: none"> - รายได้ส่วนหนึ่งจัดตั้งกองทุนนิธิรักษพุทธศาสน์ เพื่อนำรายได้ซ่อมบำรุงศาสนสถานและช่วยเหลือพระภิกษุสามเณรที่ประสบภัยใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ - สมทบกองทุนโรงเรียนรางวัลพระราชทานเพื่อการศึกษาวิทยาลัยเทคนิค 	

ปีที่สร้าง	ชื่อรุ่น	ผู้จัดสร้าง	วัตถุประสงค์	หมายเหตุ
พ.ศ.2550			<p>จันทบุรี</p> <ul style="list-style-type: none"> - สมทบทุนสร้างอาคารศูนย์วิทยบริการวิทยาลัยเทคนิคจันทบุรี - จัดซื้อจัดสร้างบำรุงอุปกรณ์การศึกษา รร.วัดชำผักแพว ต.ชำผักแพว อ.แก่งคอย จ.สระบุรี - จัดซื้ออุปกรณ์การแพทย์ห้องฉุกเฉินแทนอุปกรณ์เดิมที่ชำรุดและที่ต้องการเพิ่ม 	
	รักพ่อ	สมาคมผู้สื่อข่าวกีฬาแห่งประเทศไทย	<p>เพื่อหารายได้ให้แก่สมาคมกีฬาคนพิการตลอดจนนักกีฬาทุกประเภท และบุคคลสำคัญที่ได้อุทิศตนสร้างคุณประโยชน์เพื่อชื่อเสียง ในวงการกีฬาเมืองไทย</p>	

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ สกุล	นางสาวรัชดาพร บุญกอง		
รหัสประจำตัวนักศึกษา	4911120016		
วุฒิการศึกษา			
วุฒิ	ชื่อสถาบัน	ปีที่สำเร็จการศึกษา	
รัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์	2549	